



Msgr. R. H. BENSON,
autor románu "Pán Světa"

PÁN SVĚTA

ANGLICKY NAPSAL

ROBERT HUGH BENSON.

PŘELOŽIL

KAREL VRATISLAV.

V PRAZE: CYRILLO-METHODĚJSKÁ KNIHTISKÁRNA A
NAKLADATELSTVÍ V. KOTRBA. 1913

OBSAH.

	Strana
Úvod	4
Kniha I. Příchod	14
Kniha II. Střetnutí	71
Kniha III. Vítězství	167

MONSIGNOR ROBERT HUGH BENSON.

Autor této knihy jest synem anglikánského arcibiskupa canterburyského, roku 1896 zemřelého. Narodil se 18. listopadu 1871 v Canterbury a dostalo se mu velice pečlivého vychování. Vychodiv proslavenou kollejí etonskou v Buckinghamu věnoval se na universitě cambridgeské studiu bohosloví. Kouzlo slavné minulosti, jež ho tam obklopovalo, učarovalo jeho vnímavé duši a probouzelo v něm touhu seznati ony zašlé věky. Dostudovav, stal se vikářem v Hackney Wicku a Kemsingu. Svůj volný čas věnoval studiu historie a tu nemohl nepoznávati katolicismu. Roku 1903 vystoupil z církve anglikánské a přestoupil k církvi katolické a za rok byl v Římě vysvěcen na kněze. Po nějaký čas byl výpomocným knězem při katolickém kostele v Cambridge. Od roku 1908 žije v soukromí ve svém domě na venkově v Hare Street House, Buntingford, věnuje se svým literárním pracím. V neděli pravidelně káže v některém londýnském kostele.

Bensonovo přestoupení do katolické církve působilo veliký rozruch v Anglii, jeť arcibiskup canterburyský hlavou anglikánské hierarchie. R. H. Benson odůvodnil svůj krok historickým románem: *The king's achievement* (Dílo královo), vyšlým r. 1905. Tento román je prvním dílem trilogie z doby Jindřichem VIII. způsobeného rozkolu, jehož druhé části jsou: *Richard Raynal*, poustevník (1906) a *Tragedie královny* (1906). Tyto historické romány byly i samou protestantskou kritikou vřele přijaty a autor jí zařazen ke kardinálu Newmanovi a Walteru Scottovi.

Dosavadní literární dílo Bensonovo svědčí o veliké plodnosti (napsalť od roku 1903 16 románů mimo několik knih kázání a pod. a mnoho článků roztroušených) a po stránce umělecké o veliké snaze po dokonalosti.

Román „Pán světa“ vyšel roku 1907 a byl všemi čelnými novinami nadšeně přivítán.

Karel Vratislav.

CLAVI DOMUS DAVID.

PÁN SVĚTA.

ÚVOD.

PŘEDMLUVA.

Jsem si plně vědom, že tato práce je velice sensační a pro tento i jiné důvody vydána bude nekonečné kritice. Nevěděl jsem však, jakým jiným způsobem vyjádřiti zásady, které jsem vyjádřiti chtěl (a jejichž správností jsem prodchnut). Snažil jsem se však, abych svého hlasu tuze nepozvedal a pokud možno, mínění jiných lidí se nešetrně nedotýkal. Zdali se mi to podařilo, je arci otázkou jinou.

Cambridge, 1907.

Robert Hugh Benson.

„Tu arci potřebuji chvílku na rozmyšlenou,“ řekl stařec, opíraje záda o lenoch.

Percy poposednuv na své židli, čekal, rukou podepíraje bradu.

Světnice, v níž tré mužů sedělo, byla velice tichá, zařízená naprostou účelností obvyklou v té době, neměla ni oken ni dveří; neboť bylo tomu šedesát let, co svět poznav, že prostor není vázán na povrch zeměkoule, jal se vážně se zahrabávati. Dům starého pana Templetona stál asi čtyřicet stop pod úrovní pobřeží Temže, v poloze výhodné, neboť měl jen asi sto kroků na zastávku „Druhé ústřední dráhy automobilů“ a čtvrt míle*) na stanici vzducholodí v Blackfriars.**)

*) Anglická míle = 1,61 km. Pozn. překl.

***) Blackfriars (Černí mniši) je čtvrt londýnská jižně od Temže a název pochází od kláštera dominikánů, jenž stával, arci na severním břehu, s nímž tato čtvrt spojena je nejširším

Panu Templetonu bylo však více, než devadesát let a proto málo kdy opouštěl dům. Stěny světnice samé byly vesměs pokryty mdle zeleným jaspisovým smaltem dle předpisu zdravotní rady a prostora zalita byla umělým slunečním světlem, které před čtyřiceti lety veliký Reuter našel; měla barevné odstíny jarního lesa a byla vytápěna a ventilována klassickým vrysovým mřížovím na stálých 18° C. Pan Templeton byl prostý člověk, a spokojil se takovým životem, jaký vedl jeho otec. Nábytek také byl poněkud starosvětský co do úpravy a tvaru, ale dle panujícího obyčeje ze železa s něžným asbestovým smaltem, nezničitelný, příjemný hmatu a podobající se mahagonu. Dobře plněné knihovny táhly se po bocích elektrického krbu, bronzovým podstavcem opatřeného, před nímž seděla trojice mužů. V koutech stála hydraulická zdvihadla, vedoucí: to do ložnice, ono na chodbu padesát stop výše se nalézající, jež vedla na nábřeží.

Páter Percy Franklin, starší z obou kněží, měl vzezření pozoruhodné. Ačkoliv nebyl starší pětatřiceti let, měl vlasy docela bílé; sivé oči pod černým obočím byly podivně jasné a takřka vášnivé, ale vysedlý nos, vysedlá brada a tuhá odhodlanost úst přesvědčovaly pozorovatele o jeho vůli. Kdo ho neznal, pravidelně se po něm ohlížel.

mostem londýnským, nesoucím taktéž jméno po oněch dominikánech (Blackfriars bridge).

Páter Francis, sedící po druhém boku krbu na strmé židli, byl za to člověk všední, neboť, ač jeho hnědé oči byly příjemny a blouznivy, nebylo síly v jeho obličejí; v koutcích úst a nápadně kleslých víčkách bylo dokonce znáti náchylnost k ženské zádumčivosti.

Pan Templeton byl pravý stařec, silného vráskovitého obličejí, čistě oholen jako kde kdo na světě. Spočíval nyní na svých poduškách vodou plněných, nohy maje pod prošívanou přikryvkou.

Na konec jal se mluvit, pohleděv na Percyho po svém levém boku.

„Nuže,“ řekl, „nesnadná věc, upamatovati se dopodrobna; takovým však pořadem tane mi to na mysli.

V Anglii byla naše strana po prvé vážně znepokojena v Dělnickém parlamentu roku 1917. Ten nám ukázal, jak hluboko bylo celé sociální ovzduší prodchnuto Hervéismem. Bývali socialisté dříve, takového však nebývalo, jakým byl ve svém stáří Gustav Hervé — aspoň tak mocného nebývalo. Hervé, snad jste se toho dočtli, učil krajnímu materialismu a socialismu logicky rozvinutému. Vlastenectví, říkal, je pozůstatkem barbarismu, a smyslný požitek jediným nepochybným dobrem. Rozumí se, kde kdo se mu smál. Říkali, že bez náboženství by nebylo čím přiměti dav, aby zachovávaly aspoň nejprostší pravidla sociálního

pořádku. Měl však přece pravdu, jak se zdálo.

Po úpadku francouzské církve na začátku století a po řežích roku 1914, jali se měšťáci organisovati se. Ono neobyčejné hnutí dalo se vážně, a jím pro-razily střední vrstvy bez vlastenectví, bez třídní rozdílnosti, takřka bez vojska. Rozumí se, že svobodné zednářství vše řídilo. Hnutí se šířilo do Německa, kde vlivem Karla Marxe již —”

„Ano, pane,” přerušil ho vlídně Percy, „ale jak bylo v Anglii, prosím —”

„Ach, ano, Anglie. Nuže roku 1917 strana dělnická chopila se otěží a kommunismus skutečně zahájil vládu. To arci bylo dávno před dobou, kterou pamatuji, ale můj otec udával letopočet komunismu od té doby. Jediný div byl, že věci nepokračovaly rychleji; myslím však, že zůstala dobrá dávka Toryového zákvasku v lidu. A pak — století plynou pravidlem pomaleji, než očekáváme, obzvláště započala-li s rozruchem. Ale tenkrát nastával nový řád. Kommunisté dosud se nedožili vážné zarážky, vyjma oné nepatrné roku '25. Tenkrát založil Blenkin „Nový*) Lid”; a „Times” zanikla; ale co je podivné, horní sněmovna vzala za své nadobro teprve roku '35. Státní církev**) byla posléze zrušena roku '29.”

*) „The New People”; méně známé aneb vymyšlené názvy překládáme. Pozn. překl.

**) Rozuměj anglikánská. Pozn. překl.

„A jaký to mělo účinek na náboženství?” kvapně se tázal Percy, když stařec pozakašlav uchopil inhalátor. Knězi na tom záleželo, aby neodbočil.

„Věc sama byla účinkem.” odušil stařec. „spíše než příčinou. To bylo tak: Ritualisté, jak jím říkávali, zoufale se pokusivše, aby plovat s „dělnickou stranou”, sloučili se po sjezdu roku '19. s církví,*) když bylo upuštěno od nicejského vyznání víry. A nebylo opravdovějšího nadšení jako mezi nimi. Pokud konečné zrušení mělo účinku, účinkem tím bylo, — myslím — že to, co ze státní církve zbylo, sloučilo se s volnou církví, a volná církev nebyla celkem ničím, než trochou blouznění. Po opětovaných německých útocích v dvacátých letech byla bible co autorita naprosto zavržena, a někteří jsou toho názoru, že z božství Kristova zůstalo již na začátku století toliko pouhé jméno. O to se postarala theorie Kenotiků.***) Krom toho nastalo ono podivné, nepatrné hnutí v přivržencích volné církve, kdy pastory, kteří dali se toliko unášeti proudem — kteří se báli průvanu, abych tak řekl — zříkali se svých postavení. Činí podivný dojem, čteme-li v dějích oné doby, jak byli

*) Rozuměj anglikánská. Pozn. překl.

**) Kenotikové sluli přivrženci školy protestantských bohoslovců v Giessenu v 1. polovici XVII. století, v jichž čele byl Menzer a později Feuerborn. Kenotikové tvrdili, že Kristus za svého pobytu na zemi vzdal se úplně božských vlastností. Pozn. překl.

oslavování co svobodní myslitelé. Právě těmi nebyli!... O čem jsem to mluvil? á, tak... nuže to nám uvolnilo pole, a církve činila nějaký čas neobyčejných pokroků - neobyčejných arci za tehdejších okolností; neboť třeba si připamatovati, že věci se měly docela jinak, než dvacet, ba deset let dříve. Chci tím říci, abych se stručně vyjádřil, že oddělování ovcí od kozlů bylo zahájeno. Celkem kdož měli jaké náboženství, byli katolíky aneb individualisty; kdož neměli náboženství, naprosto zavrhovali nadpřirozeno a byli do jednoho materialisty a kommunisty. My však činili pokroky proto, že jsme měli několik kromobyčejných mužů. — Filosofo Delaneye, lidumily McArthura a Largenta a jiné. Zdálo se vskutku, že Delaney a jeho učedníci strhnou kde koho.*) Pamatujete se na jeho „Analogii“? Jak pak ne; vždyť je to všecko v učebních knihách ...

Nuže, pak ale při závěrku sezení vatikánského sněmu, který byl svolán v devatenáctém století a nikdy nebyl uzavřen, ztratili jsme veliký počet pro poslední rozhodnutí. „Exodus inteligence“ tomu říkal svět —”

„Rozhodnutí o věcech biblických,” prohodil mladší kněz.

„Částečně; ale celý ten spor povstal, když na počátku století se rozmohl modernism.

*) Aneb: „Dodělají se všeho.” Pozn. překl.

Více však nám škodilo zavržení Delaneye a všeobecně ‚nového transcendentalismu‘, jak mu tenkrát rozuměli. Jak víte, zemřel Delaney vyobcován mimo církve. Pak přišlo odsouzení Sciottiovy knihy o porovnávacím náboženství... Potom činili komunisté stálé pokroky, třebaš pozvolna. Bude se vám zdáti asi mimořádným, avšak nedovedete si představití rozčilení, když *osnova o nezbytných živnostech* stala se zákonem v roce '60. Lidé mysli, že veškerá podnikavost bude zaražena, když bylo tolik povolání sestátněno; jak ale víte, nestalo se tak. Zajisté národ měl o to zásluhu.”

„V kterém roce prošla *osnova o dvoutřetinové většině*?” tázal se Percy.

„Ó, dávno před tím — asi rok aneb dva roky po pádu horní sněmovny. Bylo toho třeba, sic by byli individualisté naprosto sešileli. Tedy, *zákon o nezbytných živnostech* byl nevyhnutelný: lidé to nahlíželi už i v oné dávné době, kdy železnice se staly majetkem národním. Nějakou chvíli rozkvétala řemesla, protože kdo z individualistů mohli, chytili se nějakého. Tenkrát byla založena Tollerova škola. Záhy však vepluli zpět do státní služby; na šest percent obmezený zisk ze soukromého podnikání totiž nemnoho lákal, a stát platil dobře.”

Percy zakroutil hlavou.

„Dobrá; nechápu však přítomný stav věcí. Řekl jste přece, že postup se dál pozvolna.”

„Ano,” pravil stařec, „připomínám však zákony o chudinství. Těmi kommunisté nabyli vrchu nadobro. Braithwaite rozhodně rozuměl svému řemeslu.”

Mladší kněz tázavě vzhlédnul.

„Že zrušil starý system pracoven”*) — pravil Templeton. „Vám je to samá dějeprava starověku, to se rozumí; ale já to pamatuji, jakoby se stalo včera; a právě tahle věc učinila konec tomu, čemu se dotud říkalo 'mocnářství a vysoké učení'.”

„Ach,” řekl Percy, „nepověděl byste mi o tom podrobněji, prosím?”

„Hned, důstojný pane... Tedy, co Braithwaite vykonal, je to: Za staré soustavy bylo nakládáno stejným způsobem se všemi chudými, což působilo nespokojenost. Nová soustava zavedla nynější tři třídy a dala dvěma vyšším třídám právo volební. Jen lidé naprosto ničemní byli zařazeni do třídy třetí a nakládáno s nimi více méně jako se zločinci — rozumí se, že až po podrobném vyšetřování. Pak přišla reorganisace starobního pojištění. Nuže, nevidíte, jak to posílilo kommunisty? Od té doby individualisté — bývali když jsem byl hochem ještě nazývání Toryové,**) — neměli čáky. Nejsou ni-

*) Rozuměj chudobinec, v kterém jsou schopní chudí nuceni, aby pracovali. Pozn. překl.

**) U nás by se říkalo „konservativní”. Kdo nezná anglické dějiny, tomu nelze název Tory jednou větou objasniti. Pozn. překl.

čím, než rozedranou sítí.**) Veškeren dělný lid — a to znamenalo devětadevadesát ze sta — byl proti nim.”

Percy povznesl oči, onen však pokračoval.

„Pak přišel zákon nařizující opravu vězenství za Macphersona, a zrušení trestu smrti; pak na konec přišel zákon o vyučování z roku '59, kterým byl zaveden dogmatický sekularism, skutečné zrušení práva dědického a oprava zákona o poplatcích v případě smrti.”

„Již se nepamatuji, jaký býval řád starý,” pravil Percy.

„Skoro nelze uvěřiti, ale dle starého systemu platili všickni stejnoměrně. Nejdříve tedy přišel zákon o pozůstalostech, který pak byl pozměněn v ten smysl, že daň ze jmění zděděného byla třikrát větší daně ze jmění vydělaného, až na konec bylo přijato učení Karla Marxe roku '89 — prvý zákon nabyl platnosti v roce '77... Tak, těmi událostmi udržovala se Anglie na rovni s kontinentem. Jen tak tak, že se ještě připojila ke konečně platné osnově amerického svobodného obchodu. Zajisté se upamatujete, že to byl první účinek vítězství socialistů v Německu.”

„A jak jsme se vyvarovali války na východě?” tázal se Percy dychtivě.

*) Výraz nelze česky vystihnouti. Slovo znamená vlečnou síť, zarážku a osobu, aneb cokoli, co překáží pokroku. Pozn. překl.

„Ó, o tom by bylo dlouhé vypravování; ale slovem, Amerika nám zabránila, a tak jsme ztratili Indii a Australii. Myslím, že od roku '25, nikdy komunisté nebyli porážce tak blízcí, jako tenkrát. Ale Braithwaite vybědnuv velice dovedně, získav nám protektorát nad jižní Afrikou na věčné časy, ač byl tehdy už také stár.“

Opět panu Templetonovi kašel nedal mluvit. Páter Francis vzdychnuv poposedl na židli.

„A Amerika?“ tázal se Percy.

„Ach, ta věc je velice spletitá. Nu, Amerika byla si vědoma své síly a zabrala Kanadu téhož roku. Tenkrát bylo nám nejhůře!“

Percy povstal.

„Máte nějaký historický atlas, pane Templetone?“ tázal se.

Stařec ukázal na polici.

„Tam,“ řekl.

Percy rozloživ mapy na kolenou, zíral nějakou minutu do nich.

„Teď je to arci mnohem jednodušší,“ mručel, hledě na strakatinu začátku dvacátého století a pak na trojici barev na mapě století jedenadvacátého.

Obcházel prstem Asii. Nápis „VÝCHODNÍ ŘÍŠE“ se táhl světlou žlutí, naznačenou oblastí od pohoří Urálského v levo, po Behringovu úžinu na pravo a jeho obrovská písmena procházela obloukem Indií, Australií a Novým Zélandem. Pohleděl

na červeň; ta oblast byla mnohem menší, přece však dosti významna, uvážíme-li, že zahrnovala netoliko vlastní Evropu, nýbrž celé Rusko po pohoří Urálské na sever a Afriku na jih. Modrá '*AMERICKÁ REPUBLIKA*' zaplavovala celý její kontinent a ztrácela se do západní polokoule sprškou modrých teček na bílém moři.

„Ano, jednodušší je to,“ suše řekl stařec.

Percy zavřel knihu a postavil ji k židli.

„A co bude první, co se stane?“

Starý státník Toryů se pousmál.

„Bůh to ví,“ pravil. „Kdyby se Východní Říši zachtělo se hnouti, nemohli bychom ničeho dělati. Nevím, proč se dosud nehnutí; myslím však, že pro náboženské rozmíšky.“

„Nerozštěpí se Evropa?“ tázal se kněz.

„Ne, ne. Jsme si nyní vědomi svého nebezpečí. A Amerika zajisté by nám pomáhala. Ale ať bude, jak bude, pomoz nám Bůh — pomoztež Bůh vám, lépe řečeno — kdyby se Říše hnula, doopravdy poznala posléze svou sílu.“

Nějakou chvíli zavládlo mlčení. Hluboko zakopaná světnice se pozachvěla; to nějaký obrovský stroj projel širokou třídou nad nimi.

„Prorokujte prosím,“ náhle řekl Percy. „Totiž o osudu náboženství.“

Pan Templeton, nadýchav se ze svého přístroje, pustil se opět do řeči.

„Stručně řečeno,“ rozvažoval, „je zde trojí síla:

katolicism, humanitarism*) a ta náboženství východní.

O té třetí síle nelze mi předpovídati, ač myslím, že Sufiové**) dobudou vítězství. Může se státi cokoli. Exoterism***) šíří se úžasně — a ten znamená pantheism. Sloučení dynastie čínské s japonskou mate veškeré dohady. Ale v Evropě a v Americe, o tom není pochybnosti, zápasí katolicism s humanitarismem. Netřeba tedy zabývat se jiným. A tu myslím, chcete-li, abych vám řekl, jak tomu rozumím, že po lidsku řečeno, katolicismu bude nyní valem ubývat. Naprosto je pravdou, že je po protestantismu. Lidstvo přece posléze uznává, že nadpřirozené náboženství vyžaduje naprostou autoritu, a že svoboda ve věcech víry není ničím jiným, než začátkem rozkladu. A také je pravda, že katolická církev, jsouc jedinou institucí, která sobě osobuje nadpřirozenou autoritu se všemi neúprosnými důsledky, může počítati na oddanost takřka všech křesťanů, kteří si zachovali jakou víru v nadpřirozeno. Zbylo arci několik rozumbradů, obzvláště v Americe a u nás, těch však netřeba si všimati. Potud by to tedy ušlo; avšak třeba si připom-

*) Humanitarism znamená stručně světový názor, který neuznává vyšší bytosti nad člověka. Pozn. Překl.

**) Sufiové jsou Mohamedáni, přívrženci mysticismu, nakloněného pantheismu. Pozn. překl.

***) Věda zasvěcenců. Pozn. překl.

menouti, že humanitarism proti všemu očekávání stává se sám skutečným náboženstvím, arci bojujícím proti nadpřirozenému. Humanitarism je pouhý pantheism; vyvíjí svůj ritus pod štítem svobodného zednářství. Má svoje „Věřím: Bůh je člověk“ atd. Může tedy náboženskému lačnění podati skutečné jakés potravu, idealisuje, přece však ničeho nežádá na duševních činnostech. Kromě toho může používati všech kostelů, vyjma naše, a kde které katedrály; a posléze začíná působiti na cit. Může také své symboly stavěti na odív, což my nesmíme. Myslím, že nejpозději do desíti let bude zákonem ustanoven.”

„Naproti tomu pamatujme, že nás katolíků ubývá; ubývalo nás stále po padesáti let. Po mém dohadu máme podle jména asi čtyřicetinu Ameriky a to je účinek katolického hnutí v ranních letech dvacátých. Ve Francii a Španělsku nás nikde není. V Německu je nás méně. Uhajujeme se arci na východu; ale i tam nás není více, než po jednom ze dvou set — tak praví statistika — a jsme tam rozptýleni. V Itálii? Nu, Řím je opět docela náš; jiného však tam nemáme. U nás máme celé Irsko a snad po jednom ze šedesáti v Anglii, Walesu a Skotsku; dnes sedmdesáti let měli jsme však po jednom ze čtyřiceti. Pak ty úžasné pokroky psychologie, které alespoň od sta let míří přímo proti nám? Vidíte, nejprve tu byl materialism, holý a prostý — ten měl více méně neúspěchu, — byl tuze hrubý — dokud

mu nepřišla na pomoc psychologie. Nyní psychologie činí nároky na zbylou půdu a smysl pro věci nadpřirozené zdá se tímto učením býti vysvětlen. O to šlo. Ne, důstojný pane, ubývá nás a bude nás ubývatí stále a myslím dokonce, že jest nám býti kdykoli připravenými na obrat osudný.”

„Ale —” přerušoval Percy...

„Vy to považujete za slabost u starého muže nad samým hrobem. Nuže, povídám jen, co myslím. Naději nevidím. Zdá se mi dokonce, že i nyní může přijít na nás náhlá pohroma. Ne, nevidím naději, dokud —”

Percy bystře vzhlédl.

„Dokud se nenavráti Kristus.” domluvil starý státník.

Páter Francis opět si povzdechl; pak nastala pomlčka.

„A pád universit?” tázal se posléze Percy.

„Milý důstojný pane, s těmi se dělo na vlas tak, jako s kláštery za Jindřicha VIII. — tytéž účinky, tytéž důvody, tytéž příhody. Bývaly baštami individualismu, jako bývaly kláštery baštami papežství; lid na ně pohlížel s toutéž bázni a závistí. Pak byly pronášeny obvyklé poznámky o množství vypitého portského vína a už lidé říkali, že prý jejich úkolu dostály, a členové oněch ústavů že prý si pletou prostředky s účelem; tentokráte měli rozhodně mnohem větší právo to říkati. Venkoncem: uznáváme-li nadpřirozeno, jsou kláštery samozřejmým toho ná-

sledkem; účelem světské výchovy však je, po mém soudu, vypěstovati něco makavého — charakter aneb vědomosti ve světě užitečné.

I bylo nadále zcela nemožno dokázati, že by university po té neb oné stránce čeho pěstovaly — což by mělo praktické ceny. Rozeznávati „*ού a μή*” není účelem samo o sobě, a lidé odchovaní takovým studiem nebyli Anglii dvacátého věku po chuti. Myslím, že ani mně se mnoho nezamlouvali (a já býval vždy horlivým individualistou) — vyjma po stránce citové —”.

„Tak?” řekl Percy.

„Ó, bylo to dosti dojemné. *Vysoké školy* v Cambridge a *Osadní ústav* v Oxfordu byly poslední nadějí; a pak i ty vzaly za své. Staří professorové obcházeli se svými knihami, nikdo však jich nepotře-boval — byli takovými pouhými theoretiky; někteří vepluli do chudobinců první aneb druhé třídy, některých se ujal ten který dobročinný kněz. Byl učiněn pokus, shromáždit je v Dublině, selhal však, a lidé záhy na ně zapomněli. Stavení bylo užito, jak víte, na všelikeré účely. Oxford se stal na chvíli strojnickým závodem a Cambridge jakousi vládní laboratoří. Já byl kdysi v Králově kolleji*),

*) King's College (králova kollej) university cambridgeské byla r. 1440 založena Jindřichem VI. a Jindřichem VII. a Jindřichem VIII. dostavěna. Kaple této kolleje je z nejskvělejších staveb perpendikulárního slohu. Obzvláště nádherná jsou v ní řezaná sedadla kanovníků. Pozn. překl.

jak víte. To se rozumí, bylo to tam všechno až tuze hrozné — přece však jsem rád, že je aspoň kaple otevřena, třeba v ní bylo museum. Viděti sedadla kanovníků plná anatomických preparátů bylo arci nehezke; ale horší to není, než když tam visely štoly a komže.

„Jak se vedlo vám?”

„Ó, já byl záhy v parlamentu; také jsem měl nějaké jmění. Ale na některé z nich dolehl osud velice krutě. Dostalo se jim malého výslužného, aspoň těm, kteří již nebyli schopni práce. Nu, jakáž pomoc, myslím, že k tomu musilo dojíti. Víte, oni byli o něco málo více, než malebnými pozůstatky; nebylo na nich ani půvabu náboženského přesvědčení.”

Percy opět si povzdechl, hledě na starcovy líce, vtípnými vzpomínkami oživené. Pak náhle opět zaváděl rozhovor na jiné věci.

„Co s tímhle evropským parlamentem?” řekl.

Starý pán znova ujal se slova:

„Ó, myslím, že k němu dojde, najde-li se člověk, který by se této myšlenky chopil vší silou. Jak vidíte, celé minulé století spělo k takovým koncům. Patriotismus odumíral velice rychle; byť by měl umřít, jako otroctví a jiné, vlivem katolické církve. Avšak dílo bylo vykonáno bez církve; a následek toho je, že svět se seřazuje proti nám, je to organisované protivnictví — taková katolická*)

*) Rozuměj všeobecná. Pozn. Překl.

anticírkev. Demokracie vykonala, co bylo vykonati Bohem ustanovené vrchnosti. Bude-li návrh přijat, můžeme dle mého rozumu čekati zase cosi jako pronásledování... Ale může nás arci zachrániti vpád východu, dojde-li k němu... Což já vím ..!”

Percy poseděv ještě chvíli, náhle se zdvihnul.

„Už abych šel, pane Templetone,” pravil, užívaje mimoděk opět esperanta. „Již minulo devatenáct hodin. Děkuji vám srdečně. Půjdete už také, bratře?”

Páter Francis ve svém tmavě šedivém úboru, kněžím dovoleném, se také zvednul a vzal klobouk.

„Nu tak, důstojný pane.” pravil starý pán opět, „přijďte někdy zase, neodstrašil-li jsem vás svými vývody. Budete asi ještě psáti svůj dopis?”

Percy přikývnul.

„Napsal jsem ho ráno asi polovici,” odpovídal, „poznal jsem však, že je mi třeba jasnějšího rozhledu, a jsem vám tolik vděčen, že jste mi ho poskytnul. Je to skutečně veliká námaha, denně podávati zprávy kardinálu-protektorovi. Pomýšlím se toho zřici, bude-li mi dovoleno.”

„Milý, důstojný pane, nečiňte toho! Promiňte, že vám to říkám do očí, ale myslím, že máte velice bystrého ducha; a Řím je bezmocen, nedostává-li se mu dobře uvážených zpráv. Pochybuji, že by vaši druhové byli tak svědomití jako vy.”

Percy se usmíval, zdvihaje tmavé obočí na znamení, že chválu odmítá.

„Pojďte, bratře!“

Oba kněží rozešli se na prahu chodby, a Percy postál nějakou chvíli, zíraje po povědomé podzimové krajině a snaže se vniknouti do smyslu toho obrazu. Co uslyšel tam dole, zdálo se podivně objasnit tuto vidinu skvělého blahobytu, která se před nim rozprostírala.

Bylo jasno, skoro jako ve dne; umělé sluneční světlo vítězilo skvěle, a Londýn neznal rozdílu mezi dnem a nocí. Stál v jakémsi zaskleném podloubí důkladně dlážděném příprvkem pryžovým, na němž nebylo kroků slyšeti. Pod ním na úpatí schodů valila se dvojí nekonečná řada lidí, přehradou oddělených, ubírajících se na pravo a na levo. Jiného zvuku nebylo slyšeti než hučení esperanta, tak nepřetržitého, jak nepřetržité byly řady lidí. Za jasným, silným sklem veřejného průchodu bylo viděti širokou, tmavou, hladkou dráhu, na přič rýhovanou a středem brázděnou, ale významně prázdnou. Jak tu stál, zaslechl z daleka od starobylého Westminsteru*) zvuk jako šum obrovského nějakého roje; zvuk se blížil a mohutněl a za okamžik cos průsvitného, třpytivého mihlo se mimo a ze zvuku zbyl jen šum, a i ten zanikl, co veliké vládní auto od jihu vířilo na západ s poštou. Tato dráha byla neveřejná; toliko státním vozidlům bylo

*) Westminster je čtvrt londýnská, kde se nachází westminsterské opatství, parlament a mnoho jiných starobylých budov. Pozn. překl.

dovoleno po ní jezdit, a i těm jenom ne větší rychlostí než 100 mil *) za hodinu.

Všechn jiný lomoz byl utlumen v tomto pryži dlážděném městě. Veřejné okružní chodníky byly nějakých sto kroků daleko, a podzemní ruch nalézal se tak hluboko, že ho bylo znáti toliko po chvění. Vládní odborníci pracovali od dvaceti let právě o tom, aby zamezili toto chvění a utlumili šumot obyčejných vozidel.

Ještě jednou než se vydal na cestu, rozlehl se nad ním táhlý zvuk, který překvapil lahodností a pronikavostí, a pozdvihnuv oči, s klidné tekoucí řeky, která jediná se nedala přetvořiti, spatřil vysoko nad sebou pod hustými osvětlenými oblaky dlouhou štíhlou věc, zářící tlumeným světlem, ana plujíc na sever, ztrácela se rozpiatými křídly. Onen lahodný zvuk, řekl si, byl hlas vzducholodi evropské linie létadel, oznamující, že doletěla Hlavního města Velké Britannie.

„Dokud se nenavráti Kristus,“ tanulo na jeho mysl, a na chvíli zjevila se jeho duši ta stará bída a bodala jeho srdce. Tak bylo nesnadno, nespouštěti zraku s onoho dalekého obzoru, když tento svět ležel v popředí tak úchvatný svým leskem a svou silou! Ó, teď hodinu byl přesvědčoval pátera Francise, že rozměry neznamenají velikost, a že velikolepý vnějšek nevyklučuje chatrného vnitřku.

*) Anglická míle = 1,61 km. Pozn. překl.

Byl tolik o tom přesvědčen, co říkal; ale přece zbyla nějaká pochybnost, dokud ji neumlčel úsilím, úpěnlivě volaje ve svém srdci k chud'asu Nazaretskému, aby zachoval mu jeho srdce jako srdce malého dítěte.

V jeho tazích zračila se opět odhodlanost. Jak dlouho asi snese páter Francis toho nátlaku. pomyslí si a sešel se schodů...

KNIHA I.
PŘÍCHOD.

HLAVA I.

(I.)

Oliver Brand, nově zvolený poslanec za Croydon (4), seděl ve své pracovně za psacím strojem, a díval se oknem.

Jeho dům stál s průčelím na sever, na nejzazším konci výběžku Surreyských pahrbků,*) nyní tak rozkopaných a prokopaných, že nebylo je poznati; toliko komunistu mohla taková vyhlídka nadchnouti. Hned pod širokými okny klesala hrází obehnaná půda valem nějakých sto stop, kde se vztyčovala vysoká zeď, a za tou, pokud oko dozíralo, svět a dílo lidské slavily vítězství. Dvě rozsáhlé trati, jako pruhované dráhy závodní alespoň po čtvrti míle široké a o dvacet stop nižší než okolí, běžely rovnou vpřed a sjížděly se na ohromné křižovatce, míli vzdálené. Ta, kterou viděl na levo, byla hlavní trati do Brightonu; v jízdním řádu označena velikými písmeny, ta pravá byla od-

*) Surrey Hills jest pahorkatina na jih od Londýna.
Pozn. překl.

bočka do tunbridgeského a hastingského okrsku. Obě byly po délce rozděleny cementovými zděmi, po jejichž jedné straně jezdily elektrické dráhy po ocelových kolejnicích, na druhé byly tratě motorové; tyto byly opět rozděleny na tři dráhy, po kterých jezdily; za první státní povozy rychlostí stopadesáti mil za hodinu, za druhé soukromé automobily rychlostí ne větší šedesáti mil, a za třetí laciná linie státní rychlostí třiceti mil, se stanicemi, ob čtyři míle. Po krajích pak šly ještě silnice vyhrazené chodcům, cyklistům a obyčejným vozidlům, jimž zde nebylo dovoleno jezdit rychleji než dvanáct mil za hodinu.

Za těmi velikými tratěmi rozprostírala se nekoněčná rovina střech s nevysokými věžemi zde onde označujícími veřejná stavení, a od Caterhamského obvodu v levo po Croydon v před byl vzduch čistý, jasný a čmoudu prostý. Daleko na západ a sever za městem objevovaly se na dubnovém nebi nízké pahorky předměstí.

Překvapovalo, jak málo bylo hluku v tomto hustě obydleném okolí; vyjma bzučení ocelových kolejnic — když nějaký vlak letěl na sever aneb na jih, a občas lahodné souzvuky velikých motorů, blížících se ke křižovatce aneb ji opouštějících — bylo málo slyšení v této pracovně mimo tiché chlácholivé bublání nesoucí se vzduchem, jako bzučení včel na zahradě.

Oliver miloval každý projev lidského života — všechny výjevy a ohlasy ruchu i naslouchal a zíral do jasného ovzduší, pousmívaje se. Zvázněv pak a klada prsty opět na klávesy, jal se dále sestavovati řeč.

Jeho dům měl velice výhodnou polohu, stoje v úhlu obrovské pavučiny, jakými země byla pokryta, a ke svým účelům nemohl si přát lepšího. Dům byl dosti blízko Londýna, aby byl co nejlacinější, neboť kde který boháč byl se vystěhoval alespoň na sto mil od klokotajícího srdce Anglie; ale přece byl co nejtišší. Tu měl deset minut do Westminsteru, onde dvacet minut na moře a jeho volební okres rozprostíral se před ním jako plastická mapa. Krom toho, jelikož veliké ústřední nádraží londýnské bylo jen deset minut daleko, mohl užívatí hlavních tratí do kteréhokoli velikého města v Anglii. Na politika ne tuze zámožného, kterému bylo mluvití dnes v Edinburghu a zítra třeba v Marseilles, bydlel tak výhodně jako málo kdo v Evropě.

Byl mužem příjemného vzezření, nemnoho starší třiceti let, černých tuhých vlasů, čistě oholených tváří, hubený, mužný, zajímavý, měl modré oči a bílou pleť; a dnes jako by byl nejvýše spokojen s sebou i se světem. Pracuje, lehce pohyboval rtoma, oči se mu rozšiřovaly a stahovaly vzrušením a nejdnou přerušil práci, zahleděl ven a zapýřil se.

Tu se otevřely dveře. Muž prostředního věku

nějak bojácně vešel s balíkem lejster, mlčky je položil na stůl a odcházel. Oliver pozdvihl ruku, aby upoutal jeho pozornost a uhořel na páku, jal se mluvit.

„Tak co, pane Phillipse?“ pravil.

„Došly zprávy z východu, prosím,“ řekl tajemník.

Oliver popohlédnuv úkosem, kladl ruku na balíček.

„Nějaká zevrubná?“ tázal se.

„Ne, prosím; opět přerušena. Páně Felsenburghovo jméno se v ní objevilo“.

Oliver jakoby neslyšel, uchopil tenké potištěné archy a jal se je převraceti.

„Čtvrtý s vrchu, pane Brande,“ podotknul tajemník.

Oliver pohodil netrpělivě hlavou, a pan Phillips vyšel jako na povel.

Čtvrtý arch s vrchu, zelený, potištěný červeným písmem, zdálo se, naprosto upoutal Oliverovu pozornost, neboť přečítal jej dvakrát aneb třikrát, spočívaje nehybně ve své lenošce. Pak vzdechnuv si, opět vyzíral oknem.

Opět se dveře otevřely a vešla vzrostlá dívka.

„Nuže, drahoušku?“ poznamenala.

Oliver potřásl hlavou, maje rty semknuty.

„Ničeho určitého,“ pravil. „Dokonce méně, než obyčejně. Poslyš!“

Uchopiv zelený arch, jal se čísti nahlas, co dívka se uvelebila na sedátku v okně po jeho levé ruce.

Byla bytostí velice půvabného vzezření, vysoká a štíhlá, vážných, vroucích, sivých očí, červených rtů, které svědčily o odhodlanosti. Hlavu a ramena nesla lадně. Když Oliver uchopil papír, přešla pomalu světlici, a tu seděla ve svém hnědém úhoru s lahodnou vznešeností. Naslouchala, jakoby s vážnou trpělivostí, ale lesk jejích očí prozrazoval živý zájem.

„Irkutsk — 14. dubna — Včera — jak — obyčejně — Ale — pověst — o — odpadnutí — strany — Sufiů — Vojsko — stále — se shromažďuje — Felsenburgh — oslovil — tábor — Budhistů — Útok — na Llamu — minulý — pátek — dílem — anarchistů. — Felsenburgh — odjel — do — Moskvy — jak — ustanoveno — on ...“ „Tak — víc toho není,“ ukončil Oliver nevrle. „Zpráva je přerušena jak obyčejně.“

Dívka jala se klátiti nohou.

„Ničemu nerozumím,“ řekla. „Kdo však je Felsenburgh tedy?“

„Milé dítě, tuto otázku sobě klade celý svět. Není nic známo, než že byl pojat do americké deputace v poslední okamžik. *Herald* uveřejnil jeho život minulý týden; byl však vyvrácen. Jisto je, že je docela mladým člověkem a že doposud byl docela neznám.“

„Nu, nyní již neznámým není,“ poznamenala dívka.

„Arci že: zdá se, že celou věc řídí on. Člověk nikdy neslyší slova o někom jiném. Štěstí, že je na

pravé straně!”

„A co myslíš, jak bude?”

Oliver díval se prázdnýma očima oknem.

„Myslím, že vyvážneme jen tak tak,” pravil. „Jediná pozoruhodná věc je, že zde sotva kdo si toho uvědomuje, jak se zdá. Přesahuje to asi veškerou obraznost. Není pochybnosti, že východ po pět let již se chystá na Evropu. Jedině Amerika jim bránila, a nyní jde o poslední pokus zadržeti je. Ale proč se ten Felsenburgh tak vyšvihl —” Přerušil se. „Na všechnen způsob umí asi mnoho řečí. Toto shromáždění je alespoň páté, co oslovil; možná, že je jen americkým tlumočnickem. Kriste pane! Kým asi je?”

„Má nějaké jiné jméno?”

„Myslím, že Julian. Nějaká zpráva tak pravila.”

„Jak ta sem došla?”

Oliver kroutil hlavou.

„Soukromým podnikem,” pravil. „Evropské ústředny zpravodajské zastavily práci. Kde která telegrafní stanice je střežena ve dne v noci. Po všech hranicích jsou roztaženy řetězy vzducholodí. Říše hodlá asi tuto věc srovnati bez nás.”

„A vezme-li špatný konec?”

„Drahá Mabel*) — peklo-li se rozpoutá —” rozhodil ruce jako na obranu.

„A co činí vláda?”

*) Mabel — Amanda. Pozn. překl.

„Pracuje ve dne v noci; totéž činí celá Evropa. Dojde-li k válce, bude to hrůznější než Armagedon.*)

„Jaké vidíš čáky?”

„Vidím dvojí čáku,” pravil Oliver zvolna: jedna je, že by měli strach z Ameriky a byli by tedy zticha jen ze strachu; druhá je, že by je přiměli, aby se vzdali svých záměrů pro lásku k bližnímu. Bude-li jen možno přesvědčiti je, že sjednocené spolupůsobení je jedinou nadějí světa. Ale ta jejich zatracená náboženství — !”

Dívka vzdychnuvši, opět se zadívala na širou poušť stěch pod oknem.

Situace byla arci co nejvážnější. Ona obrovská říše, sestávající ze států, spolčených pod žezlem Syna nebeského, (uskutečněná toliko sloučením japonské a čínské dynastie a záhubou Ruska) po pětatřicet let sjednocovala své síly a poznávala svou moc, od té doby, co její hubené, žluté ruce skutečně uchvátily Australii a Indii. Co druhá polovice světa poznala pošetilost války, pochopilo žluté plémě, co mu je možno, v té chvíli, kdy ruská republika přemožena byla jeho spojeným útokem. Zdálo se nyní, že civilisace posledního století bude opět smetena do té motaniny z které povstala. Ne že by davy východu byly tuze výbojny; ale jejich papanovníci se protahovali, probudivše se z otupě-

*) Armagedon, t j. hora Magrado (Zahuba). Viz 4 Kr. 9, 27 a 23, 29—30. Zj. 16. 16. Pozn. Překl.

losti téměř věčné, a bylo velice nesnadno domyslet se, jak by bylo lze v té chvíli je uchlácholiti. Hrůzu šířila pověst, že vzpruhou hnutí byl náboženský fanatismus, a že netečný východ posléze se odhodlal, novodobými náhražkami za oheň a meč obracet na víru ty, jichž většina byla se zbavila jakékoli víry náboženské, vyjma víry v lidstvo. Takové pomyšlení Olivera přímo děsilo. Když se tak díval oknem po rozsáhlém obvodu Londýna v plném míru před ním rozprostřeným, když v duchu se rozhlížel po Evropě a všude poznával dokonání vítězství zdravého rozumu a skutečnosti nad bláznivými pohádkami křesťanství, zdálo se mu, že nesnese toho pomyšlení, že by bylo vůbec možno, aby to všecko bylo opět smeteno do barbarského víru sekt a dogmat; neboť jiného nebylo se nadíti, kdyby východ zabral Evropu. Dokonce katolicismus by obživil, říkal sobě, ta podivná víra, která tolikrát zazářila, kolikrát se na ni vrhlo pronásledování, aby ji udusilo, a ze všech věr, po Oliverově soudu, byl katolicismus nejpitvornější a nejzotročující. A tato vyhlídka vážně ho znepokojovala, daleko více, než pomyšlení na fyzickou pohromu a krveprolití, které by se dostavily na Evropu příchodem východu. Po stránce náboženské byla jediná naděje, jak byl aspoň desetkrát opakoval svojí Amandě, totiž, že by se podařilo kvietistickému pantheismu, který po minulém století se tolik šířil jak na východu tak na západu, mezi Mohamedány, Buddhisty,

Hindy, přívrženci učení Konfuciova a ostatními, aby zkontroloval náboženské běsnění, které zachvátilo jejich nezasvěcené bratry. Pantheism byl prý tím, co sám věřil; jemu byl „Bůh“ souhrn tvořeného života, stále se vyvíjejícího a rozvíjejícího, a neosobná jedinstvo byla podstatou Jeho bytí. Ctižádostivá konkurence byla tedy tím velikým kacířstvím, které rozešťovalo lidi a zdržovala všechn pokrok; dle jeho soudu pokrok spočíval v tom, aby jednotlivec splynul s rodinou, rodina splynula s obcí, obec se státem, stát s kontinentem, kontinent se světem. Svět sám posléze každou dobou byl toliko projevem neosobního žití.

Celkem tento pojem byl pojem katolický, když z něho vyloučíme nadpřirozeno — takové sloučení pozemských osudů, zřikání se individualismu zde a nadpřirozena onde.

Bylo by zradou odvolávat se od Boha immanentního*) k Bohu transcendentnímu;*) vždyť není Boha transcendentního; Bůh, pokud ho lze poznati, je člověk.

Ale tato dvojice — manželé v jistém smyslu — neboť uzavřeli dočasnou smlouvu, nyní státem výslovně uznanou, tato dvojice byla daleka tupé netečnosti, ryzím materialistům vlastní. Jim kloko-

*) Stručně: Bůh immanentní Bůh ve hmotě obsažený. Bůh transcendentní — Bůh mimo hmotu a nad hmotou stojící. Pozn. Překl.

tal svět jedním vroucím životem, rozvíjejícím se ve květinách, zvířatech a lidech; jim byl svět bystřinou skvělé živosti, prýšticí z hlubokého zdroje a ovlázející co kde žilo a čilo. Romance tohoto světa měla v sobě tím více hodnoty, že jej chápaly smysly, které plodil; choval sice v sobě taje, avšak tyto taje spíše vábily než zarážely, neboť zjevovaly nové velikoleposti každým objevem, který člověk mohl učinit. I neživé věci, nerosty, elektrický proud, daleké hvězdy byly prachem odhozeným Duší Světa — páchnoucím Její přítomností a hlásajícím Její přirozenost. Na příklad, když dnes dvacet let, hvězdář Klein oznámil, že je naprosto dokázáno, že některé oběžnice jsou obydleny — jak ohromně to pozměnilo názor lidstva o sobě. Ale jediným základem pokroku a nového Jerusalema na oběžnici, která náhodou se stala obydlím lidí, byl mír, nikoliv meč, který Kristus přinesl, ani ten, kterým mával Mohammed, nýbrž mír, který ale nevymyká se rozumu, nýbrž z rozumu pochází; mír vzešlý z poznání, že lidstvo je vším a že je schopno vývoje toliko vzájemností. Oliverovi a jeho ženě tedy bylo minulé století jako zjevení. Staré pověry poznenáhlu vzaly za své, jedna za druhou u nová osvícenost se šířila; Duše Světa se probudila a v západních zemích vysvitlo slunce. A tu s hrůzou a hnusem spatřili, ana mračna znova se stahovala tam, odkud veškerá pověra vzešla.

Po chvíli Mabel se zvedla a přikročila ku svému manželi.

„Drahoušku,” pravila, „nepozbývej ducha. Přejde to třeba, jako již to přešlo jindy. Již ta věc je důležitá, že Americe dopřávají sluchu. A ten pan Felsenburgh, zdá se, je na pravé straně.”

Oliver uchopil její ruku a pocaloval ji.

(II.)

O půl hodiny později při snídani měl Oliver vzezření naprosté skleslosti. Jeho matka, stará dáma skoro osmdesátiletá, která se neobjevovala dříve než o polednách, povšimla si toho asi ihned, neboť popatřivši několikrát na něho a prohodivši nějaké slovo, seděla mlčky za svým talířem.

Seděli v malé roztomilé světničce, za Oliverovou pracovnou, dle panujícího obyčeje světle zeleně sladěné. Okna šla na proužek zahrady za domem a úponkovými rostlinami zarostlou zeď dělící pozemek od pozemku sousedního. Také nábytek byl takový, jaký obyčejně býval. Prostřed stál pořádný, okrouhlý stůl; okolo něho stály tři vysoké lenošky se správnými opěradly a rozměry. Na střední desce spočívající patrně na objemném kulatém sloupci, stály mísy. Bylo tomu třicet let, co v domech zámožných lidí stalo se zvykem, umísťovati jídelny nad kuchyněmi a dopravovati jídla hydraulickými zdvižemi do středu stolů. Podlaha byla celá z látky připravené z asbestu a korku, v Americe vynalezené. Byla čistá, úhledná a příjemně, bezhlučně se po ní chodilo.

Mabel přerušila mlčení.

„A tvá zítřejší řeč?“ tázala se, chopíc se vidliček.

Oliver porozjasniv se, dal se do rozpravy.

Zdálo se, že Birmingham bude zase zlobiti. Dovolávali se opět svobodného obchodu s Amerikou. Evropské úlevy nedostačovaly a Oliverovou věcí bylo, aby je uchlácholil. Řekne jim, že by nemělo účelu jednati o tom, dokud nebude vyřízena záležitost s východem: ať nyní netrápí vládu takovými malichernostmi. Bylo mu také nařízeno, aby jim oznámil, že vláda stojí rozhodně po jejich boku a že záhy na to dojde.

„To jsou paličáci,“ dodal durdě se, „paličatí sobci; jsou jako děti, které deset minut před obědem křičí, že se jim chce jísti, vždyť se ho dočkají, budou-li jen chvíli čekati.“

„A to jim povíš?“

„Že jsou paličáky? zajisté.“

Mabel vesele pohlédla na manžela. Věděla velice dobře, že jeho popularita se zakládala velikým dílem na jeho upřímnosti: lid rád se nechal plísнити a haněti takovým nadaným smělym mužem, který poskakoval, rozhazoval rukama a soptil; i jí se to líbilo.

„Jak pojeděš?“ tázala se.

„Vzducholodí. Vyjedu v osmnáct hodin ze stanice Černých Bratří;*) schůze bude v devatenáct, budu

*) Blackfriars odvozuje jméno od té okolnosti, že v těch místech stával klášter Černých Bratří (dominikánů). Poz. př.

tedy v jedenadvacet hodin doma.”

Pustil se rázně do předkrmí, a jeho matka přihlížela s trpělivým úsměvem stařeny.

Mabel jal se bubnovati prsty na damašku.

„Prosím, drahoušku, rychle,” řekla, „já abych byla ve tři v Brightonu!”

Oliver polknuv poslední sousto, odstrčil talíř za kraj a pohlédnuv, jsou-li všechny talíře na prostředku, sáhl rukou pod stůl.

V tom okamžiku beze zvuku zmizel prostředek a trojice čekala jakoby nic, co zatím z dole bylo slyšeti rachocení mís.

Stará paní Brandová byla zdravá stařena, růžová a vráskovitá, mající na hlavě krajkový šátek, jaké dnes padesát let nosívali; ale i ona byla dnes ráno na pohled sklíčená. Předkrm nějak nevalně se podařil, soudila; přípravek*) již nebyl tak dobrý, jak býval, byl jaksí krupičkovitý; však se postará potom. Cosi zaharašilo, cosi se šoupalo a prostřední kotouč se vsunul do stolu, nesa podivuhodnou nápodobeninu pečeného kuřete.

Po snídani byli Oliver a jeho žena nějakou minutu sami, než Mabel se vydala na cestu, aby jela o půl 15. pobočkou čtvrtého řádu na ústřední nádraží.

„Co je s matkou?” řekl Oliver.

*) rozuměj přípravek z látek výživných, náhražka za potraviny (umělé maso), pozn. překl..

„Ó, zase ten přípravek: nemůže nějak přivyknouti; říká, že jí nesvědčí.”

„Nic jiného?”

„Ne, drahoušku, to vím určitě. O ničem se nezmiňovala poslední dobou.”

Oliver uspokojen hleděl za ženou, ona se ubírala chodníkem. Poslední dobou ho znepokojovala nějaká podivná slova, která matka prohodila.

Po několik let byla vychována po křesťansku a někdy se zdálo, že toto období zanechalo na ní stopu. Dochovala se nějaká „Zahrada Duše,”*) kterou ráda u sebe chovala, tvrdíc arci na oko opovržlivě, že je to pouhý nesmysl. Přece však bylo by bývalo Oliverovi milejší, kdyby byla knihu spálila: pověra má tuhý život a když mozek slábne, jest se co obávati, že opět nabude vrchu. Křesťanství je surové a hloupé, říkal sobě; surové pro svou zřejmou fantastičnost a nemožnost, hloupé protože stojí docela stranou od osvěžujícího toku lidského života. Věděl, že dotud, nepatrné jako prach, se plazilo zde onde v malých šerých kostelích, vřeštilo hysterickou sentimentalitou ve Westminsterské katedrále, **) kam kdysi vešel a na kterou pohlížel

*) Hartulus animae, rozšířená modlitební kniha, jako ta naše „Štěpná Zahrada”. Pozn. překl.

**) Tato katolická nádherná katedrála ranního byzantského slohu dle plánu J. F. Bentleye stavěna byla od roku 1895 do roku 1910 a toho roku vysvěcena. Pozn. překl.

nějak s hnusem a vztekem, blábolilo to podivné, nepravdivé nesmysly lidem nesoudným, stařeckým, slabomyslným. Bylo by však tuze děsné, kdyby vlastní matka kdy opět příznivě hleděla na takové náboženství.

Oliver sám, pokud pamatoval, vždy úsilovně se vzpíral proti ústupkům vůči Římu a Irsku. Nebylo lze snést, aby tyto dvě oblasti byly nadobro dány na pospas tomu pošetilemu a zákeřnému nesmyslu, vždyť to byly pařeníště vzpoury; dýměje na tváři lidstva. Nikdy nesouhlasil s těmi, kteří říkali, že je lépe, aby všechen jed západu byl shromážděn, než aby byl rozptýlen. Nuže, stalo se. Řím byl celý dán v moc onoho starce v bílém hávu za všechny farní kostely a katedrální chrámy Italie, a kde kdo byl přesvědčen, že tam panuje svrchovanou mocí středověká temnota; a Irsko, obdrževši třicet let dříve samosprávu, prohlásilo se pro katolicismus a otevřelo náruč individualismu nejhorší povahy. Anglie, smějíc se, schválila jejich rozhodnutí; bylať alespoň ušetřena mnohých nepokojů, protože polovice jeho katolického obyvatelstva ihned se vystěhovala na onen ostrov. Dokonce souhlasně se svou kommunisticko-koloniální politikou povolila Individualismu všelikeré úlevy, aby jej tam uvedla *ad absurdum*. Všelike šprýmovné věci se tam přiházely: s trpkou rozkoší četl Oliver o nových zjeveních, o nějaké ženě v modrém hávu, kteréž stavěli svatyně na místech, na nichž její nohy byly

spočinuly. Řím ho však málo obveseloval, neboť přesídlení vlády do Turina ubralo republice hodně vážnosti u lidu a ozářilo starý náboženský nesmysl klamnou svatozáří historické souvislosti. Však bylo zřejmo, že to jistě dlouho nepotrvá, svět přicházel posléze do rozumu.

Když jeho žena odešla postál nějakou chvíli u dveří, dodávaje si myslí pohledem na vidinu zdravého rozumu před ním se rozprostírající: nekonečno střeš, ty vysoké skleněné klenby veřejných lázní a tělocvičen, ty školy o vížkách, kde každé dopoledne učili právu občanskému, ty jeřáby soukající se vzhuru jako pavouci, a lešení zde onde se zvedající. Ani několik těch kostelních věží ho nerozladilo. Tu se rozkládal až do šerých par Londýna tento vskutku krásný velikolepý úl hemžící se muži a ženami, kteří se naučili aspoň základnímu učení evangelia, že není Boha mimo člověka, není kněze mimo politika, není proroka mimo učitele.

Pak opět sepisoval svou řeč.

I Mabel sedíc s novinami na klíně a uhánějíc širokou tratí do Brightonu, byla nějak zamyšlena. Zprávy o východu více ji znepokojovaly, než se manželé přiznávala; přece však se zdálo víře nepodobno, že by bylo skutečné nebezpečí vpádu. Ten západní život byl tolik rozumný a pokojný; lid měl posléze skálu pod nohama a nemožno bylo mysliti, že by kdy byl zahnán zpět na bahnitě

nížiny; to by bylo proti všem zákonům vývoje. Konečně však přece nemohla neuznati, že katastrofy zdály se býti způsoby přírody...

Seděla velice tiše a pohleděvši jednou dvakráte na onu špetku nových zpráv četla úvodník pojednávající o nich: i ten prozrazoval obavy. V druhém polooddělení hovořili dva páni o téže věci. Ten rozkládal o vládních strojárnách, které navštívil, a jakým horečným chvatem tam pracovali, onen přerušoval ho dotazy a otázkami. Ani v jejich hovoru útěchy nebylo. Oknem se také nemohla dívati, nebylot' tu žádných. Rychlost na hlavních tratích byla zraku tuze veliká. Dlouhý oddíl, kde seděla, ozářený něžným světlem, omezoval její obzor. Hleděla po modelovaném bílém stropu, po rozkošných malbách v dubových rámcích, po hlubokých sedadlech o pérách, po koulích ve stropě, které rozlévaly tu lahodnou zář, po nějaké matce s dítětem sedící šikmo naproti ní. Tu zazněl veliký signál, nepatrné chvění se sesílilo docela málo za okamžik automatické dvéře se rozlétly a Mabel vystoupila na výstupiště. Brightonského nádraží.

Sestupujíc se schodů na náměstí při nádraží, povšimla si kněze krácejícího před ní. Zdál se velice statečným, tuhým, starým mužem; neboť přes to, že jeho vlasy byly bílé, krácel jistě a rázně. Na úpatí schodiště se pozastaviv, poobrátil se, a tu, překvapena, spatřila, že měl obličej mladého muže, jemného avšak rázného tvaru, černé obočí a velice

živé, sivé oči. Minouc ho, ubírala se náměstím směrem k tetině domu.

Tu bez jakékoli výstrahy až na jeden pronikavý výkřik, udála se celá snůška příhod.

Nějaký veliký stín zavířil napříč slunečným světlem u její nohou, nějaký zvuk, jako když se něco roztrhává, prorážel vzduch a bylo slyšeti něco jako vzdech obra. Když zmatena se zastavila, sřítíl se nějaký obrovský předmět na pryžovou dlažbu před ní a zarachotil jako deset tisíc pukajících kotlů. Zůstal tu ležeti, pokrýváje půl prostranství, natahuje do vzduchu dlouhá, na vrchu umístěná křídla, která mávala a vířila jako blány nějaké příšerné vymřelé nestvůry, vyrážeje lidské skřeky a jal se téměř náhle pohybovati podlomeným životem.

Mabel sotva věděla, co se pak událo; byla nějakým prudkým tlakem ze zadu popostrčena, až se zastavila, třesouc se na celém těle, před čímsi jako rozsápaným tělem muže, sténajícího a svíjejícího se u její nohou. Vyrážel na polo srozumitelná slova, zřetelně zaslechla jména „Ježíš“ a „Maria“. Tu náhle nějaký hlas zasyčel do její uší:

„Pust'te mne! Jsem kněz !”

Ještě chvíli tu postála, zmatena náhlostí celého děje, pozorujíc téměř nevědomky mladého kněze šedivých vlasů, an se vrhal na kolena a ze záhadří vytáhl krucifix; viděla ho nachýliti se nad umírajícím, učiniti rukou nějaké rychlé znamení, a slyšela ho mumlati nějakou jí neznámou řečí. Tu byl už

zase na nohou, třímaje krucifix před sebou a spatřila ho, an kráčí vpřed do středu krví zaplavené dlažby, rozhlížeje se, jako po nějakém určitém znamení. Tu se schodů veliké nemocnice v pravo přichvátali lidé prostovlasí, nesouce nějaké věci podobné starosvětským fotografickým přístrojům. Věděla, kdo tito byli, a jejímu srdci se ulevilo. Byli zřízenci *Euthanasie*.*) Pak cítila, že ji někdo bral za rameno a táhnul do zadu a již se octla v první řadě vlnícího se a povykujícího davu a za řadou strážníků a občanů, kteří utvořili řetěz, aby zadrželi nával.

*) „Euthanasia” znamená lehkou aneb bezbolestnou smrt. Jde tu o společnost, která umírající aneb lidi, kterým se nechce žít, usmrcuje rychlým bezbolestným způsobem. Pozn. překl.

(III.)

Olivera pojal šílený strach, když za půl hodiny matka přichvátala se zprávou, že nějaká státní vzducholod' se sřítla na náměstí před nádražím brightonským v ten čas, kdy se hrnuli cestující příbyvší vlakem o půl 15. Byl si plně vědom, co to znamenalo, neboť pamatoval takové nehody deset let, když právě byl schválen zákon, zakazující soukromá letadla. To znamenalo, že každý živý tvor v něm byl zabit a že bylo bezpochyby zabito mnoho z těch, kteří se nacházeli na místě, kam se letadlo sřítlo.

— A co pak? Zpráva byla dost jasná; Mabel zajiště nemohla v tu dobu nebýti na tom prostranství.

Zoufale telegrafovav její tetě o zprávu, seděl třesa se v lenošce, čekaje na odpověď. Matka seděla s ním.

„Kéž Bůh —” zavzlykala jednou, rozpačitě se však odmlčela, když se na ni obrátil.

Ale osud se smiloval a tři minuty než pan Phillips

s odpovědí chvátal příkrou stezkou, vešla Mabel do světnice, přibledlá a s úsměvem na rtech.

„Kriste pane!“ volal Oliver a, vyskočiv, z hluboka zavzlykal.

Neměla mnoho co povídati. Dosud nebylo uveřejněno vysvětlení nehody; zdálo se, že křídla na jednom boku prostě selhala.

Popsavši stín, ten sykot a náraz, odmlčela se.

„Nu, co dále, drahoušku?“ tázal se manžel, dotud bled, sedě těsně při ní a hladě její ruku.

„Nějaký kněz tam byl,“ řekla Mabel. „Viděla jsem ho již dříve na stanici.“

Oliver nějak posměšně zafuněl.

„Ihned se vrhal na kolena s křížem v ruce“ řekla, „dříve než přišli lékaři. Miláčku, věří lidé doopravdy v takové věci?“

„Nu, domnívají se, že věří,“ odvětil manžel.

„Událo se to tak — tak z nenadání; a kde se vzal tu se vzal, jakoby byl všecko očekával. Olivero, jak je to možno, aby věřili?“

„Aj, lidé uvěří všemu, pustí-li se do toho včas.“

„A ten člověk jakoby tomu věřil také — totiž ten umírající. Viděla jsem jeho oči.“ Odmlčela se.

„Tak co, drahoušku?“

„Olivero, co bys říkal lidem umírajícím?“

„Říkal! Nu, nic! co bych říkal? Ale myslím, že jsem posud neviděl člověka umírat.“

„Ani já neviděla podnes,“ řekla dívka zachvěvši se. „Euthanasiisté záhy se pustili do díla.“

Oliver něžně uchopil její ruku.

„Miláčku, bylo to jistě děsné. Vždyť se posud třeseš.“

„Nu, tak poslyš... Víš přece, kdybych byla měla co říci, tedy jsem to mohla také říci. Byli všickni těsně přede mnou: Chtělo se mi jim něco říci; tu jsem však poznala, že nemám co. Nebyla bych s to, abych mluvila o lidství aneb lidskosti.“

„Nu, drahoušku, je to velmi smutné; ale víš, že to nemá skutečného významu. Je po všem.“

„A — a jejich bytí je prostě konec?“

„Nu, arci.“

Mabel semkla rty; pak vzdychla. Ve vlaku přišly jí takové rozrušující myšlenky. Byla sice přesvědčena, že to zaviniily toliko nervy, přece však je setřásti nemohla. Jak pravila, bylo to poprvé, co spatřila smrt.

„A ten kněz — ten kněz nevěří?“

„Má drahá, já ti povím, co ten věří. Věří, že ten člověk, jemuž ukazoval krucifix a nad nimž mluvil ta slova, je živ někde, přes to, že jeho mozek je mrtev: neví však kde. Ale buď se pomalu smaží v nějaké takové peci, anebo, má-li veliké štěstí a ten kousek dřeva účinkoval, je tedy nad oblaky, před třemi osobami, které, jsouce tři, jsou přece jenom jedna bytost; že jsou tam hromady jiných lidí nějaká

žena v modrém hávu, a velice mnoho v hávech bílých se svými hlavami pod pažďemi a ještě více s hlavami na stranu nachýlenými. Mají všickni harfy a zpívají na věky věkův, procházejíce se po oblacích a radujíce se z toho velice velmi. Pak myslí také, že všichni tito roztomilí lidé neustále hledí na svrchu uvedenou pec, chválíce ty tři veliké osoby, že ji stvořily. — To je ta knězova víra.... Ty však víš, že je to pravdě nepodobno. Takové věci jsou třeba velice pěkné, ale nepravdivy.”

Mabel se vesele usmála. Nikdy to neslyšela tak pěkně podati.

„Ba, drahoušku, máš docela pravdu. Taková věc je arci nepravdivá. Jak by v to věřil? Vyhlížel docela rozumný.”

„Milá holka, kdybych ti byl v kolébce namluvil, že měsíc je nezralý sýr a od té doby den co den to do tebe vtloukal, dnes bys tomu skoro už věřila. Nuže, ty jsi prodchnuta přesvědčením, že pravými knězi jsou oni, kteří připravují bezbolestnou smrt.”

Mabel uspokojením si oddychla a vstala.

„Olivere, ty dovedeš uchlácholiti. Líbíš se mi opravdu! Nu, půjdu do svého pokoje: Posud se všecka třesu.”

Přešedši půl světnice, zarazila se a zadívala se na botku.

„Podívej —” jala se mluvit slabým hlasem. Na botce byla skvrnka, jako od rzi a Oliver pozoroval, jak jeho žena zbledla. Vstal prudce.

„Nu drahá,” pravil, „nebuď pošetilá!”

Pohlédla na něho, usmála se přemáhajíc se, a vyšla.

Když byla venku, poseděl ještě chvíli, kde ho nechala. Ó, jak byl rád! nechtělo se mu ani pomyslit, čím by mu život byl bez ní. Znal ji od jejího dvanáctého roku — tomu bylo sedm let — a minulý rok šli spolu k obvodnímu úředníku, aby učinili smlouvu. Stala se mu vskutku nezbytnou. Rozumí se, že svět by se obešel bez ní, a on asi také; nechtělo se mu však to zkusiti. Byl si naprosto vědom, neboť jak věřil o lidské lásce, že byla mezi nimi dvojí náklonnost, myslí i těla, a jiného naprosto nebylo; ale bylo mu tolik milo, jak rychle chápala a jak jeho myšlenky tak jasně se v ní ozývaly. Bylo to, jako když se sloučí dva plameny, aby tvořily plamen jeden, větší obou: arci jeden plamen bez druhého by také hořel — a někdy by na to došlo — ale zatím teplo a světlo rozradostňovala. Ano, byl šťasten, že náhodou byla mimo dosah padajícího létadla.

Svého výkladu křesťanské víry ani již nevzpomněl; že katolíci věří v takové věci, bylo mu tuze všední věcí; tak to popsati nebylo mu větším rouháním, než kdyby se po smíval Fidžijské modle o perleťových očích a vlásence ze žíní; bylo prostě nemožno, chovati se k tomu vážně. I on se podivil jednou aneb dvakráte, co byl živ, jak lidské bytosti

mohly věřiti v takový škvár; ale psychologie mu to vyložila a nyní byl již docela přesvědčen, že suggescí lze dodělati se téměř čehokoli. A právě tato nenáviděnihodná věc takovou dobu zadržovala to hnutí ve prospěch Euthanasie s jejím skvělým milosrdenstvím.

Pozakabonil se, vzpomínaje matčina výkřiku „kéž Bůh“; pak ale usmívaje se staré chuděrce a její dojemné dětinnosti usedl opět za stůl; nemohl však nemyslit na ženino váhání, když spatřila krupěj krve na botce.

Krev! Ano; ta byla takovou skutečností jako kde co. Jak k té se chovati? Aj, velebným Credem lidstva toho skvělého Boha, který umíral a z mrtvých vstával desettisíckrát za den, který umíral denně jako ten starý potrhlý blouznil Šavel z Tarsu*) a který opět vstával z mrtvých, ne jednou, jako syn tesařův, nýbrž každým dítětem, které se rodilo. To bylo odpovědí a nebylo toho nadmíru dost?

Za hodinu vešel pan Phillips s novým balíčkem papírů.

„Není nových zpráv z východu, prosím.“ řekl

*) Sv. Pavel. Narážka na 1. Kor. 15, 31. Pozn. překlad.

HLAVA II.

(I.)

Korespondence s kardinálem-protektorem Anglie, zaneprázdněovala Percy Franklina denně alespoň po dvě hodiny přímo a po téměř osm hodin nepřímou.

Po osm posledních let bylo zřízení Svaté stolice přizpůsobováno novodobým potřebám a nyní měly důležité provincie po celém světě netoliko po administrativním metropolitovi, nýbrž také po úředním zastupiteli v Římě, jehož věci bylo stýkati se tu s papežem, onde s lidem, jehož zastupoval. Jinými slovy soustředění moci bylo postoupilo valem, souhlasně se zákony života; a se soustředěním moci větší volnost ve správě, — a zmohutnění moci. Kardinálem-protektorem Anglie byl opat Martin Benediktin, a Percyovým úřadem bylo, aby den co den psával dlouhá psaní o událostech, o kterých se dověděl. Totéž činilo asi dvanáct biskupů, kněží a laiků (s nimiž, mimochodem řečeno, bylo mu zakázáno se raditi).

Podivný tedy vedl Percy život. Obýval několik pokojů v domě arcibiskupově ve Westminsteru a byl volně přidružen kapitule, těšil se však náležitě svobodě, aby mohl dostáti svému úřadu. Vstával časně, rozjímal po hodinu, pak sloužil mši. Brzy potom vypil kávu, pomodlil se kousek breviáře a pak si sestavovával rozvrh na zprávu. V deset hodin býval hotov přijímati návštěvy a do poledne míval co dělati s těmi, kteří jej vyhledávali o své újmě a se štábem šesti zpravodajů, majících na starosti, aby přinášeli významné statě z novin a své výklady. Pak snídával s druhými kněžími, bydlícími v domě, a záhy pak obcházel lidi, jichž názory bylo třeba znáti; vracíval se na koflík čaje brzy po šestnácté hodině. Domodliv se pak breviář a vykonav návštěvu Nejsvětější Svátosti, vypracovával zprávu, která bývala sice stručná, vyžadovala však mnoho péče a uvažování.

Po obědě činíval si poznámky na druhý den. přijímal opět návštěvy a odebíral se na lůžko brzy po dvaadvacáté hodině.

Dvakráte za týden býval při nešporách a osobotách míval zpívanou.

Byl tedy ten jeho život podivně rozptylující a měl svoje nebezpečí.

Když nějaký týden po návštěvě v Brightonu dopisoval svou zprávu, oznámil mu sluha, že je dole páter Francis.

„Za deset minut,” řekl Percy, ani se nepo-

ohlédnuv.

Chvatně dopsav poslední řádky, vytáhl arch a jal se ho přečítati, nevědomky překládaje z latiny do angličtiny.

Westminster, 14. května.

Eminence !

„Od včerejška mám několik nových zpráv. Zdá se jisté, že návrh na zavedení esperanta pro všechny státní učely bode podán v červnu. To mi řekl Johnson. Jak jsem již dříve poznamenal, bude to svorníkem našeho sjednocení s kontinentem, čehož tou dobou jest litovati.... Lze se nadíti, že svobodným zednářům přibude mnoho židů. Do jisté míry stáli dosud opodál, ale nyní co byl vyloučen pojem „osobního Boha”, přivábí svobodné zednářství asi ony židy, jichž opět hojně přibývá, kteří zapuzují jakoukoli myšlenku o osobním Messiáši. I tu koná dílo „Lidství”. Dnes slyšel jsem ve městě *) rabbiho Simeona kázati v ten smysl a veliký na mne učinilo dojem, jaké se mu dostalo pochvaly... Ale v jiných vzrůstá se očekávání; že nyní bude nalezen člověk, který by se postavil v čelo kommunistického hnutí a těsněji semknul síly jeho přívrženců. Příkládám mnohomluvný článek z »*Nového Lidu*«,**) psaný v ten smysl a nacházející všude ohlasu. Říkají, že věc sama rozhodně takového vůdce co nejdříve zrodí;

*) „City” t. j. ve středním Londýně. Pozn. překl.

**) New People. Pozn. překl.

že měli proroky a předchůdce po sto let, a poslední dobou že jich už nebylo. Podivno, jak se to shoduje povrchně s křesťanskými myšlenkami. Vaše Eminence si povšimne, že úsloví: „devátá vlna“*) se užívá po i řečnickém způsobu. Dovídám se dnes, že odpadl starý katolický rod Wargraveové z Norfolkku se svým kaplanem Micklemem, který, jak se zdá, byl už nějakou dobu činným tím směrem. *Epocha* **) oznamuje to s velikým zadostiučiněním pro zvláštní okolnosti; ale bohužel takové události nyní nejsou nevšedními... Laiků se zmocňuje nedůvěra. Za minulé tři měsíce vystoupilo sedm kněží v diecesi westminsterské.***) Za to jest mi potěšením oznámiti Vaší Eminenci, že dnes ráno přijala Jeho Milost do lůna katolické církve bývalého anglikánského biskupa carlislekého a šest jeho kněží. To bylo očekáváno po několik neděl. Přikládám také výstřižky z »*Tribuny*«*) »*Londýnské Hlásnice*«**) a »*Pozorovatele*«***) s mými vysvětlivkami.

*) Jak prý v pohybování se moře každá devátá vlna je obzvláště mohutná, tak se má za to, že i v opakujících se hnutích duševních (jako víra a nevěra, aristokracie a demokracie) každá devátá vlna je zvlášť mohutná. Angličané rádi narážejí na tuto „devátou vlnu“. Pozn. překl.

**) *Epoch*. Pozn. překl.

***) Westminster je čtvrt londýnská. Pozn. překl.

*) »*Tribune*«.

**) »*London Trumpet*«.

***) »*Observer*«. Pozn. Překl.

Vaše Eminence pozná, jaké rozčilení vzbudila tato poslední událost.

Návrh. Veřejné vyloučení z církve Wargraveových a těch osm kněží budiž vyhlášeno toliko v Norfolkku a Westminsteru; nebudiž však té věci věnována větší pozornost.”

Percy položil list, sebral půl tuctu druhých listů s výňatky a jeho běžným výkladem a podepsav je, vsunul celou práci do obálky s tištěnou adresou.

Uchopiv pak biret, šel ke zdviži.

Vešed zasklenými dveřmi do hovorny, poznal, že krize už nastala, nebylo-li již po ní. Páter Francis měl vzezření bídné, ale kol očí a úst byla podivná tvrdost. Čekal stoje. Potřásl náhle hlavou.

„Přišel jsem, abych vám dal s Bohem, bratře. Již to dále nesnesu!”

Percy se snažil, aby nejevil pohnutí. Posunkem nabídnuv židli sám také se posadil.

„Už je všemu konec,” pravil páter Francis zcela pevným hlasem. „Nevěřím v nic. Už celý rok nevěřím v nic.”

„Totiž necítil jste ničeho,” řekl Percy.

„I toto,” pokračoval návštěvník. „Pravím vám, nezbylo ve mně ani špetky víry. Ani přítí se mi už nechce. Mohu toliko dáti s Bohem.”

Percy neměl co říci. Po více než osm měsíců byl do toho člověka mluvil, od doby, kdy páter Francis po prvé se mu svěřil, že jeho víra mizí. Chápal zcela

dobře, jaké to bylo napětí; cítil bolestnou útrpnost s tím ubohým tvorem, jehož nová humanita nějak strhla do svého závratného, vítězného víru. Zevní události působily právě nyní hroznou mocí, a víra — leda tomu, kdo poznal, že vůle a milost je vším a cítění ničím — byla jako dítě plazící se prostřed nějakého obrovského soustrojí: třeba zůstane na živu, třeba nezůstane. Ale bylo třeba ocelových čivů, aby člověk zachoval rozvahu. Bylo nesnadno vědět, komu přiřadit vinu; ale Percyova víra říkala mu, že viny tu bylo. V dobách víry i velice nedostatečné proniknutí do náboženství bylo by obstálo. Za těchto dnů badání, zkoumání a pitvání toliko lidé pokorní a čistí by snesli zkoušku dlouho, leda by byli chráněni zázračnou nevědomostí. Zdálo se arci, jakoby psychologie a materialism, hledělo-li se na ně s jednoho úhlu, spolčeny, dovedly vysvětlit kde co; a bylo třeba pronikavého pojetí nadpřirozena, aby člověk postřehl jejich skutečnou nedostatečnost. A co do osobní zodpovědnosti pátera Francise, nemohl nemyslet, že v jeho nábožnosti bývalo tuze mnoho obřadností a tuze málo modlení. Vnější v něm pohltilo vnitřní.

Proto nedopustil, aby jeho jasné oči prozradily jeho soucit.

„Rozumí se, že myslíte, že to mou vinou,” ostře poznamenal páter Francis.

„Milý bratře,” pravil Percy, sedě nepohnutě na své židli, „vím, že je to vaší vinou. Poslouchejte!

Říkáte, že křesťanství je zpozdilé a nemožné. Víte však, že takovým býti nemůže! Mohlo by býti nepravdivé — o tom nyní nemluví, ač jsem naprosto jist, že je naprosto pravdivé — ale nesmyslným býti nemůže, dokud vzdělaní a mravní lidé se k němu hlásí. Říkati, že je nesmyslem byla by pouhá pýcha; to by znamenalo, odbývat všechny kdo v ně věří, netoliko jakoby byli na omylu, nýbrž jakoby byli nesoudnými —”.

„Nu dobře tedy,” přerušil páter Francis, „to tedy odvolám a řeknu prostě, že nevěřím, že by bylo pravdivé.”

„Neodvoláváte toho,” pokračoval Percy vlídně; „vy opravdu ještě je máte za nesmysl: říkal jste mi to tenkrát. Nu, já opětuji, že je to pýcha, a ta stačí, aby všechno vysvětlila. Na mravním chování záleží. Mohou býti ještě jiné věci —”

Páter Francis prudce vzhlédl.

„Ó, ta stará věc!” řekl uštěpačně.

„Řeknete-li na svou čest, že nejde o nějakou ženu, aneb o nějakou určitou osnovu hříšnou, uvěřím vám. Ale je to stará věc, jak říkáte.”

„Přisahám, že o nic takového nejde,” volal druh.

„Pak děkujte Bohu!” řekl Percy „neboť návrat k víře naráží na méně překážek.”

Pak mlčeli nějakou chvíli. Percy vskutku již neměl co říkat. Byl se tolik do něho namluvil o duševním životě, v kterém poznáváme pravdivost pravd a nacházíme potvrzení článků víry. Byl

naléhal na něho takřka až do omrzení, aby se modlil a pokořil; a dostávalo se mu jediné odpovědi, tím že prý mu radí, aby sám sebe hypnotisoval. Zoufal tudíž, že by vysvětlil někomu, který sám toho nenahlíží, že láska a víra, třeba bychom je mohli s jednoho hlediska nazývatí sebehypnotismem, přece jsou s hlediska jiného tak skutečnými, jako na příklad umělecké nadání, a potřebují podobného pěstování; že plodí přesvědčení, že jsou přesvědčením, že se dotýkají a okoušejí věci které dotýkány a okoušeny, jsou úchvatně skutečnějšími a věcnějšími, než věci smyslům zjevné. Ale důkazy jakoby tomu člověku nebyly ničím.

Mlčel tedy. Přítomnost této krise ho mrazila. Hleděl nevidoucíma očima po prostém starosvětském salonku s vysokým oknem a proužkem rohožky, uvědomuje si hlavně ponurou beznadějnost toho bratra z lidského pokolení, který měl oči a neviděl, uši a neslyšel. Přál si, aby už dal s Bohem a odešel. Už se nedalo nic dělati.

Páter Francis, nějak malátně schoulen na židli dovtípil se asi jeho myšlenek.

Náhle se vzpřímiv pravil: „Omrzel jsem vás, půjdu!”

„Nikoli, milý bratře, neomrzeli jste mne,” prostě odpověděl Percy. „Je mi vás toliko strašně líto. Vždyť vidíte, že vím, že všechno je pravda.”

Páter Francis smutně na něj pohlížel.

„A já vím, že není,” pravil. „Je to velice krásné;

kež bych mohl věřiti. Myslím, že nikdy již nebudu šťasten — ale — nu, už tomu tak!”

Percy vzdychnul. Tolikráte už mu říkal, že srdce je právě takovým božským darem jako mysl, a že, zanedbáváme-li je, hledající Boha, spějeme do záhuby; ale ten kněz asi nepoznával, že se to hodilo na něj. Odpovídal známými důvody psychologickými, že prý je nám všechno výchovou namluveno.

„Už asi nechcete se mnou nic míti,” řekl páter Francis.

„Totiž vy se mne vzdalujete,” pravil Percy. „Za vámi jít nemohu, myslíte-li to tak.”

„Avšak — avšak nemůžeme býti přáteli?”

Náhle horko dotklo se srdce staršího kněze.

„Přáteli?” řekl. „Což nespátřujete v přátelství více než citlivůstky? Jakými bychom to byli přáteli?”

Druhovy líce náhle zesmutněly.

„Myslil jsem si to.”

„Jene!” zvolal Percy. „Nahlížíte to přece, že ano? Čím bychom byli druh druhu, když nevěříte v Boha? neboť činím vám tu čest a myslím, že vskutku nevěříte.”

Francis vyskočil.

„Eh!” rozčilen odsekl. „Nebyl bych si pomyslil — už jdu!”

Prudce se otočil ke dveřím.

„Jene!” řekl Percy opět. „Takto odcházíte? Ani ruky nepodáte?”

Druh opět se otočil s výrazem hlubokého hněvu.

„Nu, sám říkáte, že nemůžeme býti přáteli.

Percyova ústa se otvírala. Tu, porozuměv, usmál se.

„Aj, to je všecko, čemu říkáte přátelství, tak? — nu, promiňte. To se rozumí, můžeme býti k sobě zdvořilými, chcete-li.”

Podával ruku.

Páter Francis chvíli na ni hleděl, jeho rty se chvěly; pak opět se obrátil a, slova nepromluviv, vyšel.

(II.)

Percy stál nepohnutě, až uslyšel automatický zvonek zvenčí oznamující, že páter Francis vskutku byl tentam; pak, vyšed sám, bral se dlouhou chodbou vedoucí do kathedrály.*) Kráčeje sakristií, slyšel daleko před sebou hučení varhan a vcházeje do kaple, sloužící za farní kostel, poznal, že ve velikém chóru posud nebylo po nešporách. Šel poboční lodí, dal se na pravo, přešel střed a kleknul.

Chýlilo se k západu a obrovská šerá prostora byla tu a onde osvětlena zákmity červenalého londýnského světla, roztroušenými po nádherné výzdobě z mramoru a zlacení, dodělaném posléze nějakým bohatým konvertitem. Před ním vystával chór, po obou bocích s řadami kanovníků v komžích a

*) Rozuměj: katolická kathedrála ve Westminsteru. Její základní kámen položen r. 1895. Vysvěcena byla r. 1910. Vystavěna je dle návrhů J. F. Bentleye v ranním byzantském slohu. Tato kathedrála je prý nejkrásnějším kostelem, jaký byl vystavěn od staletí. Pozn. překl.

kožešinkách a mohutnými nebesami v prostředí, pod nimiž hořelo šest světél, jak hořívala den ode dne po více než sto let. Za tím zase byla vysoká apsida se šerou klenbou o oknech nahoře, kde Kristus vládnul v majestátu.

Po několik okamžiků nechal zraku blouditi vůkol, než se dal do vážné modlitby, vpíjeje vznešenost místa, naslouchaje hřímavému chóru hlaholu varhan a lahodnému hlasu knězovu. Tu na levo svítil lomený žár svítilen hořících před Kristem v nejsvětější Svátosti, na pravo asi tucet svícňů blikal tu, onde u nohou vyzáblých podob; vysoko nahoře visel obrovský kříž s tím vyzáblým Chuďasem, který povolával všechny, kdož k němu vzhlédli, do náruče Boha.

Pak zakryl obličej dlaněmi a vydechnuv několikrát z hluboka, jal se modliti.

Nejprve, jak činíval ve vnitřní modlitbě, úkonem vůle odloučil se od světa. Představuje si, že se noří pod nějakou hladinu, úsilím se pohružoval, až hlahol varhan, šustot kroku tuhost opěradla sedadla pod jeho zápěstími — všecko zdálo se mimo něj a vně, a zůstal jen on, jediná bytost s tlukoucím srdcem, s rozumem, který vyvolával obraz za obrazem, a s pocity, které byly příliš mdlé, než aby se rozrušovaly. Pak se pohroužil ještě hloub, zřikaje se všeho, co měl a čím byl, a uvědomil si, že i tělo zůstalo za ním a že mysl a srdce, obestřeny posvátnou hrůzou přítomné osobnosti před níž se nachá-

zely, těsně a poslušně lnuly k vůli která byla jejich právem a ochráncem. Cítě tuto osobnost vlniti se kolem sebe, několikrát z hluboka vydechnul; pak pošeptal mechanicky několik slov a zatonul v tom pokoji, který se dostavuje, zříkáme-li se i myšlení.

Tak pobýval nějakou chvíli. Daleko nad ním hlaholila unášející hudba, burácely trouby a pronikavě zněly flétny; toho všeho si však tak málo uvědomoval, jako usínající hluku pouličního. Nacházel se za onou clonou, kterou tvoří hmota, za záporami smyslů a promítání, na onom tajemném místě, kam našel cestu nekonečným zápolením, v té divuplné oblasti, kde podstatnosti se zjevují, kde pojmy se míhají rychlostí světla, kde vládnoucí vůle se chopí hned toho úkonu, hned onoho, utváří jej a urychlí, kde pravdu poznáváme, dotýkáme se ji, kde Bůh immanentní je týž s Bohem transcendentním, kde smysl vnějšího světa je patrným jeho vnitřkem a kde zříme církev a její mysteria z mlhavé velebné záře.

Tak ležel několik okamžiků pohroužen, vnímaje a odpočívaje.

Pak vzbudiv opět vědomí, jal se mluvit:

„Hospodine, já jsem zde, a Ty jsi zde. Poznávám Tebe. Není tu ničeho mimo Tebe a mne... Do Tvých rukou kladu toto všecko: — Tvého odpadlého kněze, Tvůj lid, svět a sebe. Všechno kladu ku Tvým nohám — k nohám Tvým je kladu.“

Ustal; jen duše naléhala celou vroucností, až všechno, o čem myslil, rozprostíralo se jako rovina před horou... „O Bože, nebýti Tvé milosti, tápal bych ve tmě a bídě. Ty jediný mne chráníš. Konej a dokoněj svoje dílo v mé duši. Učiň, abych ni okamžik neváhal! Ty-li bys odtáhl ruky, upadl bych do čiré nicoty”.

Tak jeho duše stála chvíli s rukama prosebně rozpiatýma, bezmocná a důvěřující. Pak zaplápolala vůle sebeuvědoměním; i konal vyznání víry, naděje a lásky, aby ji ustálil. Pak opět z hluboka vydechnul, cítě, jak ta bytost zní a chvěje se kol něho, a opět prosil:

„Bože, popatři na Svůj lid. Mnoho jich odpadáva od Tebe. *Ne in aeternum irascaris nobis. Ne in aeternum irascaris nobis...**) Spojuji se se všemi svatými a Marií, nebes královnou. Pohleď na ně a na mne, a vyslyš nás! *Emitte lucem tuam et veritatem tuam.****) Světlo Své a pravdu Svou! Neukládej nám těžších břemen, než uneseme. Bože, proč nepromlouváš!”

Svíjel se na klekátku a lomil rukama vášnivou touhou, až svaly luskaly námahou. Pak znova se pohroužil. Zraky jeho duše těkaly s Kalvarie na nebe a zase zpět na zmítanou, znepokojenou zemi. Viděl Krista umíratí opuštěností, co svět se potácel a sté-

*) „Nehněvej se věčně na nás.” Kající prosba mimo-liturgická. Pozn. Překl.

**) „Vyšli světlo Své a pravdu Svou.” Pozn. překl.

nal; spatřil Krista, jako kněze, kralovati na Jeho trůně v rouše ze světla, uzřel Krista trpělivého, a neúprosně mlčícího ve Svátostní způsobě, a na každý z těchto výjevů pořadem vodil zraky věčného Otce...

Pak čekal na sdělení a sdělení se dostavovala, tak něžná a jemná, linouce jako stíny, že jeho vůle ronila krev a slzy, snažíc se, aby je zachytila, udržela a odpovídala.

Uzřel mystické tělo*) zápasící se smrtí, rozepiaté nad světem jako na kříži, mukou oněmělé; viděl tu kterou šlachu vymknutou a zkroucenou, až trýzeň mu ji představovala jako paprsky barev; viděl krev krůpěj za krůpějí s Jeho hlavy, rukou a nohou. Pod ním byl shromážděn svět a bezstarostně se posmíval: „Jiným pomáhal. Sám sobě nemůže pomoci!...**) Ať nyní sestoupí s kříže a uvěříme v něho.” Daleko odtud za křovím a v dolinách vyhlídali přátelé Ježíšovi štkající; sama Maria mlčela, prokláta sedmi meči. Učedník, jehož miloval, neměl slova útěchy.

Viděl také, že ani s nebe nebude slova promluveno; i andělům bylo nakázáno, aby schovali meče do pochev a poslušni byli věčné shovívavosti boží, neboť smrtelný zápas sotva nastával. Tisíce hrůz bylo ještě vytrpěti, než se dostavil konec, ten konečný

*) rozuměj církev. Pozn. překl.

**) Mat 27,42. Pozn. překl..

souhrn ukřižování... Bylo mu čekati a přihlížeti, nezbývalo než státi a nečiniti ničeho; a bylo mu spokojiti se s tím, aby vzkříšení mu bylo jako útěcha, o níž se mu zdálo ve snu. Ještě měla přijíti sobota, kdy by mystické tělo spočívalo v hrobě, odloučeno od světla, i důstojenství kříže musí býti odňato a vědomí, že Ježíš žil. Ten vnitřní svět, do něhož dlouhým zápolením našel cestu, celý byl osvětlen úzkostí, hořký byl jako mořská voda, prolnut byl tím mdlým jasmem, který jest účinkem největší bolesti. Ten svět hučet v jeho uších, až se rozezvučel do skřeku... narážel na něho, prolínal jej, natahoval ho na skřípec... A tu jeho vůle umdlévala a ztratila odvahy.

„Bože! Nesnesu toho” zaúpěl...

V ten okamžik byl opět zpátky a úzkostně od-
dychoval. Přetřel rty jazykem a otevřev oči, zíral do šera oltářiště. Varhany mlčely, zpěváci byli titam, a svíce byly zhašeny. Také barvy zapadajícího slunce se ztratily se zdí a ztrnulé, mrazivě přísné obličejy zíraly na něj se zdí a klenutí. Byl opět nad hladinou života — zjevení se rozplynulo; sotva si byl vědom, co viděl.

Třeba však se vidin domakati a čirým úsilím je udržeti. Třeba také pokořiti se Kristu, který daroval sebe i smyslům i duši. Vstal tedy ztrnule a nuceně, a ubíral se do kaple nejsvětější Svátosti.

Vycházeje z lavic, vysoký a vzpřímený, s biretem opět na bílých vlasech, spatřil starou ženu, jak jej

upřeně pozoruje. Pootálel, pomysliv si, nechtěla-li by se snad zpovídati. A co tak, otálel, učinila stařena pohyb proti němu.

„Promiňte, pane,” oslovovala jej...

Tedy nebyla katoličkou... Smekl bilet.

„Mohu vám něčím posloužiti?” tázal se.

„Promiňte, pane, byl jste v Brightonu při té nehodě, dnes dva měsíce?”

„Byl.”

„Á, myslila jsem si to: snacha vás tenkrát viděla.”

O Percyho se pokoušela netrpělivost: Unavovalo ho, že ho lidé poznávali po bílých vlasech a mladém obličejí.

„Byla jste tam také?”

Prohlížela si ho s rozpačitou zvědavostí. Pak se vzpamatovala.

„Ne, pane; snacha tam byla — Promiňte pane, ale —”

„Prosím?” tázal se Percy, snaže se, aby hlasem neprozrazoval netrpělivost.

„Jste arcibiskupem, pane?”

Kněz se usmíval, ukazuje bílé zuby.

„Nejsem: jsem pouze prostý kněz. — Dr. Cholmondeley je arcibiskupem. Já jsem páter Percy Franklin.”

Stará dáma nepromluvila, ale stále hledíc po něm, nějak starosvětsky se mu uklonila a Percy se ubíral do zašerežené nádherné kaple, aby se pomodlil.

(III.)

Toho večera o obědě kněží se živě rozhovořili o neobyčejném rozmachu svobodného zednářství. Od mnoha let se tolik rozvíjelo a katolíci dokonale poznávali nebezpečí; neboť po několik století náboženství vylučovalo zednářství, protože církev je neoblomně zavrhovala. Člověku bylo rozhodnouti se pro toto, aneb pro víru. V minulém století vyvíjely se věci neobyčejně. Nejprve udál se onen promyšlený útok na církev ve Francii; a dávné tušení katolíků se potvrdilo roku 1918, když P. Gerôme, dominikán a bývalý zednář, učinil svá odhalení o zednářských bratřích...

Prokázalo se tenkrát, že katolíci měli pravdu, a že zednářství, aspoň jeho vyšší stupně, bylo původcem podivného hnutí proti náboženství. Umřel však ve své posteli a to učinilo na veřejnost dojem. Pak přišly ve Francii a Itálii skvělé dary — nemocnicím, sirotčincům a pod.; a opět podezření se ztrácelo. Konec konců zdálo se — a zdávalo po sedmdesáte

let a více — že zednářství není ničím, než rozsáhlým lidumilným spolkem. Tu však lidé měli opět své pochyby.

„Prý Felsenburgh je zednářem,” poznamenal Monsignor Macintosh, správce katedrály.

„Prý velmistrem, aneb něčím takovým.”

„Kdo však je Felsenburgh?” prohodil mladý kněz.

Monsignor ohrnuv rty, kroutil hlavou. Byl z těch skromných lidí, kteří se honosí nevědomostí, jako druzí vědomostmi. Chlubíval se, že nečítal novin ani knih, leda těch, které měly *imprimatur*.*) Říkával, že knězovou věcí jest, uchovávat víru a nikoliv nabývat světských vědomostí. Percy mu někdy toto hledisko skoro záviděl.

„Je to pravá záhada,” řekl jiný kněz, pater Blackmore; „ale zdá se, že působí veliký rozruch. Dnes prodávali jeho životopis na nábřeží.”

„Dnes tři dny,” vmísil se Percy, „sešel jsem se s americkým senátorem, který mi vypravoval, že ani tam ničeho o něm nevědí, vyjma, že je neobyčejně výmluvný. Objevil se teprve minulý rok a zdá se, že zvítězil zcela nezvyklým postupem. Je také velikým linguistou. Proto ho vzali do Irkutsku.”

„Tedy zednáři —” pokračoval Monsignore. „Ta věc je velice vážná. Minulý měsíc opustili mne pro ně čtyři, kteří chodívali ke mně se zpovídati.”

*) Výslovného schválení církevních autorit. Pozn. překladatele.

„Jeich mistrovským kouskem jest, že přijímají také ženy,” durdil se páter Blackmore, nalévaje si bordeauxského vína.

„Podivno je, že tak dlouho váhali tak činiti,” poznamenal Percy.

Několik jiných přidalo po dokladech. Ukázalo se, že i oni nedávno ztratili kajícíky pro rozmach zednářství. Prý nahoře chystají pastýřský list o této věci.

Monsignor významně kroutil hlavou.

„Je nám třeba více, než toho,” řekl.

Percy poukazoval, že již tomu kolik století, kdy církev promluvila poslední slovo. Vyobcovala všechny členy tajných společností a více již skutečně činiti nemohla.

„Leda klásti to svým dětem na srdce opět a opět,” vmísil se Monsignore. „Já o tom budu kázati v neděli.”

Došed své pracovny zapsal si Percy poznámku, odhodlán zmíniti se o té věci kardinálu-protektorovi.

Byl se dotkl svobodného zednářství často, ale zdálo se, že je čas, aby opět na ně upozornil. Pak otevíral došlé dopisy; nejprve onen, který poznával jako kardinálův.

Podivnou shodou bylo, že i kardinál Martin ve svém dopise se dotazoval o té věci. Takový byl dotaz:

„Co víte o zednářství? Felsenburgh je prý také zednářem. Napište, kde co o něm uslyšíte. Pošlete kde které jeho životopisy anglické aneb americké. Ztrácíte-li posud katolíky pro zednářství?”

Přečetl letmo druhé dotazy. Většina se odvolávala na jeho vlastní dřívější poznámky; ale dvakrát i v nich se objevovalo jméno Felsenburghovo.

Položiv list zamyslel se.

Bylo prapodivno, uvažoval, jak jméno toho muže bylo na jazyku kde koho, ač tak málo bylo známo o něm. Z pouhé zvědavosti byl na ulicích koupil tři podobizny, o nichž bylo tvrzeno, že jsou podobiznami té záhadné osoby, a třeba by byla jedna pravou, všechny tři pravými býti nemohly. Vytáhnuv je z přihrádky, rozložil je před sebou.

Jedna představovala divokého, zarostlého okatého tvora, jako kozáka. Ne: ta se zatracovala sama sebou. Právě takového by si líčila hrubá obraznost muže, který jak se zdálo — měl veliký vliv na východě.

Druhá ukazovala plný obličej s malýma očima a kozí bradou. Tuto bylo lze míti třeba za pravou; obrátil ji a spatřil na rubu jméno fotografa z New Yorku. Pak prohlížel třetí. Ta jevila dlouhý, čistě oholený obličej se skřipcem na nose, s výrazem, jemuž nebylo lze upírati chytrost, který však neprozrazoval síly: a Felsenburgh byl rozhodně mužem silného ducha ...

Percy byl by myslil, že byla druhá nejsprávnější. Ale ani jedna nepřesvědčovala, proč je nedbale sebral a odložil.

Pak, opřev se lokty o stůl, přemítal.

Snažil se upamatovati, co pan Varhaus, americký senátor, mu vypravoval o Felsenburghovi. Nezdálo se mu však, že by to s dostatek vysvětlovalo vše, co se událo. Zdálo se, že Felsenburgh nežíval způsobů, které byly obyčejem v moderní politice. Neměl svých novin, nikoho nehaněl, nikoho nevyzýval; neměl horlivých agentů, nepodplácel, ani nebýval uváděn ve spojitost s děsnými zločiny. Zdálo se spíše, že jeho významnost se zakládala na jeho čistých rukách a bezúhonné minulosti a na zvláštní poutavosti jeho osoby. Byl zjevem rázu takového, jaký bychom hledali ve věku rytířstva; zdál se býti ryzí, čistou, podmanivou bytostí, jako usměvavé dítě. Tak zaujal lidi z nenadání, vynořiv se z ponurých vln amerického socialismu jako zjevení — z oněch vod, na něž od sta let bylo třeba tak silných hrází, aby se nerozduřily — od neobyčejné sociální revoluce za páně Hearstových stoupenců. Ta učinila konec plutokracii, pověstné staré zákony z roku 1914 způsobily, že splasklo kolik zapáchajících bublin oné doby; a nařízení z roku 1916 a 1917 zabránila, aby se bývalou silou neutvořily. Nedalo se popřít, že to bylo spásou Ameriky, třeba tato spása byla povahy truchlé a nepovzbuzovala k nadšení; a tu ze všední socialistické rovnosti povstal

tento romantický zjev, nepodobný kterémukoli předchůdci... Takového něco napověděl senátor... Percymu to bylo v tu chvíli tuze složité a proto to pustil z mysli.

Byl ten svět umdlený, říkal sobě, obraceje zraky opět k domovu. Všecko zdálo se tak neutěšené a marné. Snažil se, aby neuvažoval o svých bratřích z kněžského stavu, ale ať se padesátkrát snažil, nemohl neviděti, že nebyli takovými muži, jakých přítomnost vyžadovala. Sebe nikoli nevyjímal; byl si dokonale vědom, že také on byl právě tak nezpůsobilý. Což neselhal, pokud šlo o ubohého patera Francise a dvacítky jiných, kteří se o něho zachycovali za minulých deset let? I arcibiskup, třeba byl tím světcem, s tou svojí dětskou vírou — byl on tím mužem, aby vodil anglické katolíky a porážel jejich nepřátele? Zdálo se, že nebylo velíkánu na světě oněch dnů. Co, pro Boha, bylo činiti? Zakryl obličej rukama ...

Ano; toho bylo třeba — nového řádu v církvi; staré byly ztrnulé — bez vlastní viny. Bylo třeba řádu bez řeholního roucha a tonsury, bez tradicí aneb obyčejů, řádu s ničím mimo naprostou pokoru a horlivé srdce, bez pýchy i co do nejposvátnějších výsad, bez slavné minulosti, kam by se samolibě utíkali. Byli by harcovníky Kristovy armády; jako jesuité, ale bez jejich osudné pověsti, která arci nebyla jejich vinou... Ale tu opět bylo třeba zakladatele — kdo by jím, pro Boha, byl? —

zakladatel *nudus sequens Christum nudum...**) ano — harcovníci kněží, biskupové, laici a ženy — s těmi třemi sliby, to se rozumí — a se zvláštním ustanovením, zapovídajícím naprosto a na vždy vlastnictví spolkové zámožnosti. — Každý dar by odevzdali biskupovi oné diecese, v níž byl dán; povinností biskupovou opět by bylo, aby jim dával na živobytí a cestování. Ó! — co by vše nedovedli?... Nadšení jej uchvátilo.

Vzpamatovav se však ihned, říkal sobě „bláznů“. Nebyla tato myšlenka tak stará jako odvěké hory, a právě tak nepotřebná co do provedení? Vždyť to bývalo snem kde kterého horlivce od prvního roku spasení, aby takový řád byl založen!... Byl on pošetilcem . . .

Pak to opět všecko promýšlel.

Zajisté toho bylo třeba proti zednářům; a žen také. — Neztroskotal se záměr za záměrem, protože muži zapomněli moci žen? Tento nedostatek zahubil Napoleona: zakládal si na Josefině, a ta ho zklamala; tedy již na jinou ženu nespoléhal. V katolické církvi také ženám nebyla přiřčena činná práce, nýbrž buď podřízená, aneb výchovná. A nebylo místa na jinou činnost, než tuto? Nu, darmo o tom mysliti. Nebylo to jeho věci.

*) „Nahý (nemajetný) následuje Krista nahého.“ Totiž nahý, jako řecký zápasník, aby nepřítel neměl zač ho chytiti.
Pozn. Překl.

Když *Papa Angelicus*.*) nyní vládnoucí v Římě, o tom nemyslel, jak by se opovážil tak činiti pošetilý, domýšlivý kněz?

Tedy se opět bil v prsa a chopil se breviáře.

Za půl hodiny se domodliv, zůstal seděti přemítaje, tenkráté však o ubohém páteru Francisovi. Divil se, co asi nyní činí; zda shodil římské jho Kristových otroků. Ubožák! A do jaké míry byl on, Percy Franklin, zodpověden?

Když v tu chvíli zaklepáno a páter Blackmore vešel pohovořiti si před spaním, Percy mu pověděl, co se stalo.

Páter Blackmore vyndal dýmku z úst a upřímně si vzdychnul.

„Já věděl, že na to dojde,“ řekl. „Nu, tedy, tedy!“

„Byl dost poctivý,“ vykládal Percy. „Již osm měsíců, řekl mi, že kolísá.“

Páter Blackmore zamýšlen si pokuřoval.

„Páter Frankline,“ řekl, „věci jsou doopravdy velice vážné. Všude totéž. Co se to jenom děje?“

Percy se pozamyslel, než odpovídal.

„Myslím, že se to děje jako příval mořský,“ řekl.

„Příval, myslíte?“ řekl páter Blackmore.

„Co jiného?“

*) „Papež andělský,“ osobnost v pozdním středověku očekávaná, a prý také prorokovaná, která měla uvést církve do stavu původní neporušenosti. První zmínku o tomto *Papa Angelicus* činí Roger Bacon r. 1267. Pozn. překl.

Páter Blackmore díval se na něho upřeně. „Je to více jako mrtvé ticho, zdá se mně,” řekl. „Byl jste kdy v tajfunu?”

Percy potřásl záporně hlavou.

„Nuže,” pokračoval jeho společník, „nejosudnější je ten klid. Moře je jako olej; cítíte se polomrtev: nejste s to, abyste něco činil. Pak se dostaví bouře.”

Percy hleděl na něj se zájmem. Potud nikdy onoho kněze neviděl v takové náladě.

„Každému velikému dopuštění předchází ten klid. To se stává v dějinách pokaždé. Bylo tak před válkou s východem. Bylo tak před francouzskou revolucí. Bylo tak před reformací. Nějak, jakoby se olej vlnil; a všechno je tak umdlené. I v Americe tak bylo po více než osmdesát let... páter Frankline, myslím, že se něco přihodí.”

„Co myslíte?” pravil Percy nahýbaje se.

„Nu, tedy, viděl jsem Templetona týden než zemřel a ten mne přivedl na tu myšlenku... Podívejte se, bratře! Možná, že se na nás chystá tato aféra východu, ale nějak se mi zdá, že to nebude tato věc. Po stránce náboženské se něco přihodí. Aspoň tak si to myslím já... bratře! Kdo pro Bůh je ten Felsenburgh?”

Percyho to jméno, tak náhle uvedené, tolik zarazilo, že chvíli jen mlčky zíral.

Venku v letní noci bylo velice ticho. Občas bylo znáti slabé chvění pocházející od podzemní trati

vzdálené asi dvacet kroků od domu, kde seděli; ale ulice v okolí katedrály byly zcela klidny. Jednou něco zazvučelo někde daleko, jakoby nějaký osudný stěhovavý pták přelétal mezi Londýnem a hvězdami a jednou doniknul tenký pronikavý křik ženský od řeky. Jinak však bylo slyšeti toliko vážný tlumený bzukot, jehož ve dne v noci neubývalo.

„Ano: Felsenburgh,” řekl opět páter Blackmore. „Nedostanu toho člověka z hlavy. A přece, co pak o něm vím? Co kdo o něm ví?”

Percy olizoval rty, aby odpověděl, a oddechnul si, aby uklidnil tlukot srdce. Nedovedl si říci, proč pociťuje takové rozčilení. Kým konec konců byl starý Blackmore, aby ho tak poděsil? Ale starý Blackmore pokračoval, než se dostal Percy k odpovědi.

„Jen se podívejte, jak lidé opouštějí církve! Wargraveové, Hendersonové, Sir James Bartlet, Lady Magnier a pak všickni ti kněží. Vždyť ti lidé nejsou sprostáky. — Kéž by byli! O tolik snáze by se o tom mluvilo. Ale Sir James Bartlet, minulý měsíc! Takový muž, který obětoval půl svého jmění církvi a ani nyní jí neklne. Říká, že kterékoli náboženství je lepší, než beznáboženství, že však sám věřiti již nemůže. Co to všechno znamená?... Trvám, že se něco chystá. Ví Bůh co! a já nedostanu Felsenburgha z hlavy... Páter Frankline —”

„Ano?”

„Povšimnul jste si, jak málo máme velikých

mužů? Už není jako dnes padesát let, a třeba jen třicet. Tenkrát tu byli Mason, Selborne, Sherbrook a půl tuctu jiných. Tenkrát byl také arcibiskupem Brightman. A nyní! Ani komunisté jich nemají. Braithwaite je patnáct let mrtev. Ten zajisté byl dost veliký; jen že stále mluvíval o budoucnosti, nikdy o přítomnosti; nuže, povězte, jakého měli od té doby velikého muže! A najednou se objeví tento nový člověk, jehož nikdo nezná; dnes několik málo měsíců, objevil se v Americe a dnes má jeho jméno na jazyku kde kdo. Nu, tedy!”

Percy svažil čelo.

„Myslím, že nerozumím,” řekl.

Páter Blackmore vyklepal dýmku, než odpovídal.

„Nu, slovem,” pravil vstávaje, „nemohu nemyslet, že Felsenburgh něco provede. Co, nevím; může to býti v náš prospěch aneb proti nám. Ale jen vzpomeňte, že je zednářem... Nu, nu, vím, že jsem starý blázen. Dobrou noc!”

„Okamžik, bratře,” pravil Percy zvolna. „Myslíte — ? Kriste Pane! Co myslíte ?” Zarazil se, hledě na starce.

Starý kněz hleděl na něj zpod hustého obočí; zdálo se Percymu, že i on se něčeho strachuje, přes to, že tak ledabylo mluvil; ten však ani se neobrátil.

Když dveře zapadly, stál Percy chvíli zcela nehybný. Pak kleknul na klekátko.

HLAVA III.

(I.)

Stará paní Brandová a Mabel seděly u okna nového ministerstva námořnictví na Trafalgarském náměstí,*) aby viděly Olivera řečniti v padesátý výroční den schválení reformy zákona o chudinství.

Byl to povznášející pohled v toto jasné červnové jitro, viděti zástupy, jak se shromažďují kolem Braithwaiteovy sochy. Onen politik, již patnáct let mrtev, znázorněn byl svým známým postojem s rukama roztaženými a svislými, s hlavou vztyčenou a vykročenou nohou, a dnes, jak se to stávalo čím dále více obyčejem za takových příležitostí, byl

*) „Trafalgar Square” jest veliké náměstí ve středním Londýně, nesoucí své jméno na paměť Nelsonova velikého vítězství. Na severní volné straně stojí korintský sloup ze žuly (145 stop vys.), na jejímž vrchu je postava Nelsonova (16 stop vys.). U paty tohoto sloupu na podstavcích leží čtyři obrovští lvi. Pozn. překlad.

oděn zednářskými odznaky. Bylť on dal silný popud onomu tajnému hnutí, prohlásiv na sněmu, že klíč budoucího pokroku a bratrství národů spočívá v rukou toho řádu. Jen jim prý možno pracovati proti klamnému sjednocení církve s jejím fantastickým duchovým bratrstvím. Sv. Pavel měl pravdu, prohlásil, snaže se, aby srazil zdi oddělující národy, a byl na omylu toliko, vynášeje Ježíše Krista. Takový byl úvod jeho řeči k otázce zákonů o chudinství. Poukazoval na pravé milosrdenství zednářů, prosté náboženských pohnutek a odvolával se na pověstné skutky dobrodinné na kontinentě; a tím nadšením, které zjednálo osnově úspěchu, dostalo se řádu hromady nových členů.

Stará paní Brandová byla dnes ve svém nejlepším a vyhlížela, značně rozčilena, na ohromné davy přišedší, aby poslechly jejího syna. Kolem bronzové sochy byla sroubena plošina tak vysoká, že státník zdál se býti z řečníků, třeba byl poněkud vyvýšen; a tato plošina ověncena byla růžemi a převýšena ozvučnou deskou a na ni stály stůl a židle.

Celé prostranství kol do kola poseto bylo hlavami a ozýval se hukot tisíců hlasů, přehlušován jsa ob čas řinkotem kovu a vířením bubnů, když dobročinné spolky a demokratické cechy za svými korouhvemi přitáhly od severu, jihu, východu a západu a vcházely na prostranné ohrazené místo kol plošiny, jim vykázané. V oknech na obou stranách tísnily se hlavy diváků; vysoká lešení, pořízená

podél průčelí Národní obrazárny a kostela sv. Martina, zdála se pestrými záhony za němými bílými sochami na obvodu náměstí hledícími ven, od Braithwaitea mimo victoriánské — Johna Davidsona, Johna Burnse, a druhé — po Hampdena a de Montforta na sever. Starý sloup byl ten tam, i se lvy. *Entente Cordiale**) shledala Nelsona závadným a lvi se nehodili novému umění, a tam, kde stávali, rozprostíralo se širé dláždění, přerušené svahy schodů, vedoucích k Národní obrazárně. Ve výši na střeších pod letním blankytem bylo plno hlav. Neméně než sto tisíc osob, odhadovaly večerní noviny, bylo o polednách shromážděno na dozor a doslech kol plošiny.

Když hodiny oznamovaly ustanovený čas, vystoupily dvě postavy ze zásoší a kráčely v před a v tu chvíli hukot hovoru rozezvučel se v nadšené volání.

První přistupoval starý lord Pemberton, vzpřímený muž šedivých vlasů, jehož otec zažalovával sněmovnu, jejíž členem býval, když padala, dnes víc než sedmdesát let, a jeho syn důstojně jej následoval. Tento muž byl nyní členem vlády a zasedával za Manchester (3). Byl ustanoven předsedou v tento šťastný den. Za ním šel Oliver, prostovlasý a čacký, a i na takovou vzdálenost mat-

*) „Srdečná shoda,” tedy „svět srdečné shody došedší.”
Pozn. překl.

ka a žena poznávaly jeho svižné pohyby, jeho náhlý úsměv a pokývnutí hlavou, když jeho jméno zaznělo z bouře hlasů, která burácela kol plošiny. Lord Pemberton popostoupiv, zdvihl ruku a učinil znamení; a za okamžik bylo volání pohlceno náhlým zavřením bubnů, tvořícím úvod k zednářské hymně.

Nebylo pochybnosti, že tito Londýňané dovedli zpívat. Bylo jakoby nějaký obrovský hlas bzučel libozvučný nápěv, který zmohutněl nadšením, až hudba nahromaděných kapel ho následovala jako prapor následuje žerď. Hymna byla skládána před desíti lety a celá Anglie ji znala nazpaměť. Stará paní Brandová mechanicky pozdvihla potištěný list k očíhl a spatřila slova, která tak dobře znala:

„Bůh, jenž v zemi přebývá, a v moři« ...

Přehlížela sloky, které s hlediska humanitarského skládány byly obratně a se zápalem. Měly cosi náboženského do sebe; nevzdělaný křesťan mohl je zpívat bez hnutí svědomí; ale přece byl smysl dosti jasný — ta stará lidská víra, že člověk je vším. Dokonce slova Kristova byla citována. Království božské, bylo řečeno, leží v lidském srdci a největší ctností je činiti dobro.

Poohlédnuvši se po Mabeli, viděla, že dívka zpívá s plným zanícením, nespouštějíc očí, jimiž zírала celá její duše, s tmavé postavy manželovy, sto kroků vzdálené. Tedy i matka jala se pohybovati rtoma.

Když hymna doznávala a než se mohlo rozpoutati nadšené volání, přistoupil lord Pemberton na kraj plošiny a jeho tenký kovový hlas překřikoval nějakou větou cinkavé šplíchání vodotrysků za ním. Pak ustoupil a Oliver vykročil vpřed.

Byl tuze vzdálen, než aby obě ženy slyšely, co mluví, ale Mabel usmívajíc se rozčileně vsunula list papíru do hrsti staré dámy a sama se nahýbala, aby naslouchala.

Stará paní Brandová se tedy dívala na list, vědouc, že je rozbořem synovy řeči a poznávajíc, že by nebyla s to, aby uslyšela jeho slov.

Nejprve blahopřál přítomným, že jim bylo přáno, aby uctili velikého muže, jenž předsedá se svého pomníku, u příležitosti této významné ročenky. Pak zavadil o bývalý stav Anglie, porovnáváje ho k přítomnému. Padesát let, pravil řečník, chudoba byla hanbou, nyní jí již není. V příčinách, které přivodily chudobu, vězí hanba nebo zásluha. Kdo by nectil muže přišedšího na mizinu ve službách země, aneb přemoženého posléze okolnostmi, proti nimž jeho síly nestačily?... Vypočítal opravy, přijaté právě dnes padesát let, jimiž národ jednou na vždy prohlásil vznešenost chudoby a soucit lidstva s nešťastnými.

Řekl jim tedy, že se mu chce opěvovati trpělivou chudobu a její odplatu, a to — s nějakými poznámkami o reformě zákonů o věznictví — by

tvořilo tedy první polovinu řeči.

Druhá polovina by byla chvalořečí na Braithwaitea, oslavující jej jako předchůdce hnutí, které právě nastalo.

Stará paní Brandová opírajíc se o lenoch, rozhlížela se.

Okno, v němž seděly, bylo jim vyhrazeno. Dvě lenošky vyplnily prostoru, ale těsně za nimi stáli jiní lidé, nehybní, natahující krky a naslouchající s rozevřenými rty; za ní stály dvě ženy se starým mužem a za těmi bylo viděti jiné obličejy. Stará dáma postřehnuvši jejich patrné zaujetí, hanbila se pro svou roztržitost a odhodlaně obrátila se opět k náměstí.

Á, teď jal se oceňovati onoho státníka! Jeho drobná, tmavá postava byla o nějaký krok blíže soše a jak paní Brandová se dívala, zdvihnul ruku a náhle se otočiv, ukazoval na pomník. Na chvíli hlasitá pochvala přehlušovala jasný, zvučný hlas. Tu už byl opět vpředu, krče se — bylť rozený herec — a bouře chechtotu rozčeřila hladinu hlav. Tu zaslechla sykové vdechnutí za svým křeslem, a v tu chvíli Mabel vykřikla... Co to bylo?

Nějaká ostrá rána a drobná posunkující postava zavravorala. Starý muž za stolem okamžitě vyskočil a současně jako voda kol úskalí kloktalo a nadouvalo se to na místě v davu za samou ohradou, kde kapely byly shromážděny a přímo naproti frontě plošiny.

Paní Brandová zmatena a omráčena, křečovitě se držela okenní římsy, co dívka ji popadávala za ramena vykřikujíc něco, čemu nerozuměla. Veliký řev rozléhal se prostranstvím, hlavy se rozvlnily jako žito pod nárazem větru. Tu byl Oliver už zase vpředu, ukazuje rukou a křiče; neboť viděla jeho posuny. Rychle se schoulila, krev vířila jejími starými žilami a srdce bušilo o hrud'.

„Miláčku, miláčku, co se stalo?“ štkala.

Ale Mabel také byla na nohou, zírajíc po svém manželu; a přese všechnu hlučnou vřavu na náměstí slyšela z pozadí překotnou směs mluvy a výkřiků.

(II.)

Večer toho dne Oliver jim doma vysvětloval celou věc, leže v lenošce a ruku máje zavázanou v pásce.

Nedostaly se k němu dříve. Rozčilení na náměstí bylo tuze divoké; ale přišel posel za jeho ženou se vzkazem, že manžel je raněn toliko nepatrně a že jej lékaři ošetřují.

„Byl katolíkem,” vykládal Oliver kaboně se. „Přišel asi s tím úmyslem, neboť našli jeho opakovačku nabitou. Nu, tentokráte byl by přišel kterýkoli kněz pozdě.”

Mabel vážně přikyvovala: Dočtla se mužova osudu na návěštích.

„Byl usmrcen — rozdupán a uškrcen v tu chvíli.” řekl Oliver. „Dělal jsem, co se dalo dělati, však jste mne viděly. Ale — nu, myslím, tak to bylo milosrdnější.”

„Ale ty jsi dělal, seč jsi byl, drahoušku?” tázala se stará dáma starostlivě ve svém koutku.

„Okřikoval jsem je, matko, ale neposlechli.”

Mabel se nakláněla. —

„Olivere, vím, že to zní pošetile z mých úst; ale — ale kéž by ho byli neusmrtili.”

Oliver se na ni usmíval. Znal její něžnost.

„Bylo by to bývalo dokonalejší, kdyby byli jej neusmrtili,” řekla. Pak se rázem odmlčevši, klesla zpět.

„Proč střelil právě v tu chvíli?” tázala se.

Oliver na chvíli obrátil zrak na matku. Ta však pokojně pletla.

Pak odpovídal podivnou vážností.

„Pravil jsem, že Braithwaite vykonal jednou řečí pro svět více, než Ježíš a všichni jeho svatí dohromady...” Povšiml sobě, že pletací dráty se na vteřinu zarazily, pak se míhaly jako dotud.

„Ale byl zajisté odhodlán, učiniti to na každý způsob,” pokračoval Oliver.

„Jak vědí, že byl katolíkem?” opět ptala se dívka.

„Měl při sobě růženec; a pak měl zrovna tolik pokdy, aby vzýval svého Boha.”

„Více známo není?”

„Ničeho víc. Ale byl slušně oděn.”

Oliver, poněkud zemdlen, položil se na znak a zamhouřil oči; rána dotud páčila nesnesitelně. Ale jeho srdce bylo velice šťastno. Byl sice raněn fanatikem, ale nezelel bolestí pro takovou věc, a bylo patrné, že Anglie s ním cítila. Pan Phillips v ten čas v sousedním pokoji odpovídal na telegramy, které se tam hrnuly co chvíli. Caldecott, předseda

ministerstva, Maxwell, Snowford a tucet jiných ihned mu telegraficky blahopřáli, a ze všech končin Anglie proudily vzkazy za vzkazy. Kommunisté to jednou báječně chytili; na jejich mluvčího byl učiněn útok, když konal svou povinnost, obhazuje jejich zásady; nebylo lze dopočítati se jejich zisku a ztráty individualistů, protože tedy přece nebyli vyznavatelé toliko na jedné straně. Když Oliver za soumraku vlézl do vlaku, obrovská elektrická návěstí nad Londýnem vymžikovala příhodu esperantem:

»Oliver Brand raněn,... Útočník katolíkem... Rozhořčení v celé zemi... Zasloužený osud vrahův.«

Byl také rád, že poctivě konal, seč byl, aby toho člověka zachránil. I za onoho okamžiku náhlé a silné bolesti volal po spravedlivém soudu; bylo však pozdě. Zahlédl vypoulené oči kroučiti se v zčervenalém obličejí a příšerný úšklebek se objevovati a ztráceti, když tolik rukou svíralo a drásalo jeho hrdlo. Pak zmizela jeho hlava a na místě, kde se ztratila, nastalo divoké dupání. Ó! zůstalo posud v Anglii vášně a oddanosti!

Jeho matka vstala a vyšla, stále beze slova. Mabel, obrátivši se k němu, kladla ruku na jeho koleno.

„Jsi příliš unaven na pohovor drahoušku?“
Rozevřel oči.

„Dokonce ne, miláčku. Copak je?“

„Co myslíš, jaký to bude míti účinek?“

Povzpřímiv se, hleděl jak obyčejně tmícími se okny po tom překvapujícím pohledu. Všude nyní zářila světla, celé moře něžných měsíčků nad samými domy a nad tajemnou zádumčivou modří letního večera.

„Účinek?“ pravil. „Účinek může býti toliko dobrý. Byl čas, aby se něco přihodilo. Víš, miláčku, že někdy pocít'uji skleslost mysli. Nu, myslím, že se mi to již nestane. Obával jsem se někdy, že ztrácíme svého ducha, a že staří Toryové měli částečně pravdu, prorokující, jakých konců dojde kommu-nismus. Ale po tomhle —“.

„Nu?“

„Nu; ukázali jsme, že dovedeme také procediti svou krev. Jen tak tak, že nebylo pozdě. Událo se to zrovna v krizi. Nechci přeháněti; je to pouhé škrábnutí — ale bylo to konáno s rozvahou — a tak dramaticky. Ubožák nemohl voliti horší chvíle. Lidé toho nezapomenou.“

Mabeliny oči zářily radostí.

„Ubohý drahoušku,“ řekla. „Máš bolesti?“

„Ne mnoho. A pak, Kriste Pane! to nevadí. Jen kdyby ta zatracená východní věc už vzala nějaký konec!“

Byl si vědom že má horečku, byl podrážděn a snažil se, aby se přemohl.

„Ó, miláčku!“ pokračoval pozačervenav se. „Jen kdyby nebyli taková hrozná pitomci!“

„Co, Olivere?“

„Nechápou, jak je ta věc báječná: Lidství, život, pravda posléze, a záhuba pošetilosti! Což, neříkal jsem jim to stokrát?”

Hleděla na něho planoucíma očima. Ráda jej vídala takového, jeho důvěryplný, zanícený obličej, nadšení v modrých očích, A vědomí jeho bolesti popouzelo její něhu. Naklonivši se, náhle jej poce- lovala.

„Můj drahý, tak jsem hrda na tebe. Ó, Oliver!”

Neříkal ničeho; ale viděla, co tak ráda vídala, ohlas svého srdce. A tak seděli mlčky co obloha stávala se tmavší a cinkot pisatele v sousedním pokoji hlásal, že svět bdí a že lidé mají účast na tom, co se s ním děje.

Oliver se pohnul,

„Povšimla jsi si něčeho dnes večer, milenko — když jsem říkal to o Ježíši Kristu?”

„Na okamžik přestala plésti,” řekla dívka.

Přikyvoval.

„Také jsi to viděla tedy... Mabel, myslíš, že upadáva v starou pověru?”

„Ó! stárne,” pravila dívka nedbale. „To se rozu- mí, že se pozabývá minulostí.”

„Ale nemyslíš — to by bylo hrozné!” Zavrtěla hlavou.

„Ba ne, drahoušku; tys rozrušen a znaven. To je jen taková citlivůstka... Ale Oliver, já bych před ní tak nemluvila.”

„Vždyť to slýchá nyní kdekoli.”

„Ba ne. Pamatuj, že takřka ani nevychází. A pak, nenávidí takových řečí. Konec konců byla vycho- vána katolicky.”

Oliver zakýval hlavou a položil se opět naznak, zíraje snivě do dálky.

„Není-liž úžasno, jak dlouho působí suggesce. Ani za padesát let nedostane to z hlavy. Nu, pozoruj ji, ano?... Mimochodem...”

„Nuže?”

„Nějaké nové zprávy z východu. Prý vyjednáva teď celou věc Felsenburgh. Říše jej posílá všudy — do Tobolska, Benaresu, Irkutska — všudy; byl také v Australii.”

Mabel se prudce vzpřímila.

„Není to velice nadějno?”

„Myslím, že je. Není pochybnosti, že Sufiové vyhrávají; ale na jak dlouho, je otázkou jinou. Krom toho vojsko se nerozchází.”

„A Evropa?”

„Evropa zbrojí seč jest. Prý sejdeme se s moc- nostmi v Paříži na druhý týden. Já pojedou.”

„Tvá ruka, drahoušku?”

„Má ruka ať se vyléčí. Na každý způsob půjde se mnou.”

„Pověz mi toho více.”

„Není toho více. Tolik však je jisto, že jde o rozhodující chvíli. Může-li východ býti přemluven, aby se teď nerozehnal, to asi nikdy již se nero- zežene. A to by, myslím, znamenalo volný obchod

po celém světě, a takové věci. Ne-li však —”

„Nuže?”

„Nenechá-li se přemluvíti, nastane pohroma taková, o jaké se nikomu ani nezazdalo. Veškeré člověčenstvo bude válčiti a buď východ aneb západ bude prostě smazán. Tyhle nové Benninscheinovy třaskaviny se o to postarají.”

„Což je naprosto jisto, že východ je má?”

„Naprosto. Benninschein je prodal východu a západu současně; pak zemřel, což bylo jeho štěstím.”

Mabel takové řeči již slýchala, ale její rozum prostě se vzpíral je pochopiti. Souboj východu se západem za těch nových okolností nebylo lze si mysliti. Od nepaměti již nebývalo války v Evropě, a východní války v minulém století vybojovány byly starým způsobem. Nyní, bylo-li pravda, co se říkalo, celá města by byla zničena jedním nábojem. Nový způsob nebylo možno si představit. Vojenští odborníci prorokující nehorázně druh druhu odporovali co do věcí základných; postup válčení byl samá theorie; nebylo v minulosti tažení, s jakými by to bylo lze porovnávat. Bylo to jako kdyby lučištníci se byli přeli o účinku corditu.*) Jediná jistá věc byla ta — že východ měl kdejaké novodobé stroje a co do mužského obyvatelstva o

*) Cordite je bezdýmný prach v Anglii užívaný a má podobu kousků motouzu. Pozn. Překl.

polovici více než ostatní svět dohromady; a co se dalo vyvozovati z těchto předpokladů Anglii nijak myslí nedodávalo.

Ale obraznost prostě se zdráhala promluvíti. Deníky mívaly po stručném, opatrném úvodníku, zakládajícím se na kouscích zpráv prosákajících z konferencí na druhé polovině světa. Felsenburghovo jméno objevovalo se častěji než kdy: jinak ale se zdálo, jakoby se něco tajilo. Nic nebrávalo veliké újmy. Bylo obchodováno. Nebylo znáti, že by evropské papíry byly nižší, než obyčejně, lidé nadále stavěli domy, ženili se, plodili syny a dcery, konali své práce a chodili do divadel, prostě proto, že nebylo co konati lepšího. Nemohli situaci ani zachrániti, ani rozhodnutí urychlit. Celá věc měla příliš ohromné rozměry. Někdy se někteří zbláznili — lidé, jimž se podařilo poštvati obraznost do takové výše, aby zahlédli kousek skutečnosti; a zavládalo jakés napětí. Ale to bylo vše. Nemnoho se o tom řečnilo. Uznáno, že to nebylo dobře. Celkem nebylo, co dělati, než čekati.

(III.)

Mabel si zapamatovala, že manžel jí radil, aby jeho matku pozorovala a po několik dní činila seč byla. Nepozorovala však ničeho, co by ji bylo znepokojovalo. Stará dáma byla snad poněkud tichá, ale chodila po svých drobných starostech jak obyčejně. Někdy požádala dívku, aby ji předčítala a naslouchala nelekajíc se ničeho, co jí bylo čítáno; den co den pomáhala v kuchyni, starala se o střídání pokrmů a zajímala se o všecko, co se týkalo jejího syna. Sama uložila jeho věci do vaku, přichystala jeho kožichy na rychlý let do Paříže a mávala v okně rukou, když se ubíral na stanici. Řekl, že odjíždí na tři dny.

Druhý den večer onemocněla; a když Mabel, polekána služčinou zprávou, přichvátala nahoru, našla ji rozpálenou a rozčilenou v lenošce.

„Nic to není, drahoušku,” řekla stará dáma chvějícím se hlasem, a dodala, kde co cítí.

Mabel ji uložila, dala zavolati lékaře a čekala u ní.

Měla starou dámu upřímně ráda, a její přítomnost v domě způsobovala jí jakés tiché potěšení. Působila na mysl jako lenoška na tělo. Stará dáma byla tak pokojná a lidská, tak se oddávala drobným vnějším starostem, tolik se ob čas rozpomínala na dny svého mládí, nikdy se nehněvala a nevadila. Bylo jí tak podivně dojemno pozorovati pokojného starého ducha, jak zhasíná, aneb lépe, jak Mabel věřila, kterak zaniká jeho osobitost v duchu života, prochvívajícím svět. Snáze se jí uvažovalo o konci silné duše; neboť tu si představovala nějaký prudký návrat síly k prapůvodu věcí. Ale v této pokojné staré dámě bylo tak málo ráznosti; celý její význam, aby tak řekla, spočíval v něžném, drobném ústroji osobnosti sestrojené z křehkých věcí v bytnost daleko významnější než byl souhrn částí, z nichž sestávala: smrt květiny, rozjímal Mabel, zarmucuje více, než smrt lva; rozbití kousku porculánu méně lze napravit, než zřícení paláce.

„Chabost srdce,” řekl přišedší lékař. „Může zemřít kdykoli; ale může býti živa třeba ještě deset let.”

„Netřeba tedy, abychom telegrafovali panu Brandovi?”

Učinil rukou posunek, jako když odmítá zodpovědnost.

„Není tedy jisto, že zemře — není přímého nebezpečí?” tázala se Mabel.

„Není; jak jsem pravil, deset let může býti živa.“

Poučiv ji několika slovy, jak zacházeti se vdecho-
vadlem kyslíku, odešel.

Když dívka přišla nahoru, ležela stará paní na
lůžku klidna, a podávala jí vrásčitou ruku.

„Tak co, drahoušku?“ tázala se.

„Jenom nepatrná slabost, maminko. Budeš
pokojně ležeti a nebudeš nic dělati. Chceš, abych ti
předčítala?“

„Ne, drahoušku, chce se mi přemítati.“

Mabel nikterak nepovažovala za svou povinnost,
aby jí řekla, že je v nebezpečí, neboť nebylo, proč
napravovati minulost, nebylo soudce, kterému by
bylo skládati účty. Smrt byla koncem a nikoli
začátkem. To evangelium bylo pokojné; aspoň stalo
se pokojným, když nastal konec.

Dívka tedy opět sestoupila, cítíc nějakou slabou
bolest v srdci, která se nenechala utišiti.

Jakou podivnou a krásnou věcí byla smrt, říkala
sobě — zánik akordu, který se chvěl třicet, padesát
aneb sedmdesát let — v tichu obrovského nástroje,
který byl jen pro sebe. Tytéž tóny zachvějí se znova;
zachvívají se v té chvíli po celém světě, různíce se
arci nekonečně jemně co do úhozu: ale tento určitý
záchvěv byl tentam: bylo by pošetilé mysliti, že by
se chvěl věčně jinde, neboť nebylo takového
„jinde“. I ona by někdy dozněla, budiž tedy její
starosti, aby zvuk byl čistý a něžný.

Pan Phillips přišel nazejtří ráno jako obyčejně;
když Mabel vyšla z pokoje staré dámy, tázal se, jak
se jí vede.

„Je jí trochu lépe, myslím,“ pravila Mabel.
„Potřebuje po celý den naprostého klidu.“

Tajemník se uklonil a odebral se do Oliverovy
pracovny, kde halda dopisů čekala odpovídání.

O několik hodin později, jdouc opět nahoru,
potkala Mabel pana Phillipsa na schodech. Pod jeho
nažloutlou pletí bylo znáti nádech nachu.

„Paní Brandová mne dala zavolati,“ pravil.
„Vyzvídala, zdali pan Oliver bude dnes večer
doma.“

„Bude doma, že ano? Neslyšel jste?“

„Pan Brand řekl, že přijede na pozdní oběd.
Přijede do Londýna v devatenáct“

„Máte nějaké jiné zprávy?“

Semknul rty.

„Kolují nějaké pověsti,“ pravil. „Pan Brand
telegrafoval mi, teď asi hodina.“

Pan Phillips zdál se něčím pohnut, a Mabel
udivena na něj hleděla.

„Snad nemáte zpráv o východu?“ tázala se.

Povytl obočí.

„Prosím za prominuti, milostivá paní,“ pravil.
„Není mi dovoleno zmiňovati se o něčem.“

Nebyla uražena, neboť tuze důvěřovala manželci;
ale vcházela do ložnice nemocné dámy se srdcem
tlukoucím.

I stará dáma zdála se rozčilena. Ležela na lůžku s růžemi na bílých tvářích, a sotva se usmívala, když dívka ji pozdravovala.

„Nuže, mluvila jsi tedy s panem Phillipsem?“ řekla Mabel.

Stará paní Brandová střelila po ni okem, ale nepromluvila.

„Nerozčiluj se, matko. Oliver bude večer doma.“

Stará paní si z hluboka oddechla.

„Nedělej si o mne starostí, drahoušku,“ pravila.

„Vždyť mi bude teď zase dobře. Na oběd bude tedy doma, že ano?“

„Když se vzducholod' neopozdí. Chceš nyní snídati, maminko?“

Mabel prožila odpoledne značně rozčilující. Bylo jisto, že se něco událo. Tajemník, který posnídal s ní v salonku hledícím na zahradu, zdál se podivně vzrušen. Oznamil jí, že po zbytek dne bude mimo dům. Pan Brand mu prý dal instrukce. Nepouštěl se do rokování o východní otázce a ničeho jí neříkal o pařížském sjezdě; jediné opětoval, že pan Oliver bude doma na noc. Pak za půl hodiny chvatně odešel.

Když dívka potom šla nahoru, zdálo se, že stará dáma spí, a Mabel nechtěla ji rušit. Nechtělo se jí také opustit dům; procházela se tedy po zahradě samotna, přemítajíc, tonouc v naději a bázni, až dlouhé stíny se rozložily po pěšině, a šikmá plošina

střech se nořila do zelenavě šerých par, táhnoucích ze západu.

Přišedši do domu, chopila se večerních novin, ale v těch nebylo nic nového, vyjma, že bude po sjezdě v toto odpoledne.

Odbíjelo dvacet hodin, ale po Oliverovi ani vidu. Pařížské létadlo mělo dorazit v jedenáct, ale Mabel zírājíc na šerící se oblohu, viděla, jak se objevovala hvězda za hvězdou jako drahé kamení, ale štíhlé okřídlené ryby neviděti míhati se nad hlavou. Bylo arci možno, že si jí nevšimla; nebylo spolehu na přesnou co do času jízdu! ale byla jí viděla již stokrát, a divila se, nevědouc proč, že ji nezahlédla tentokrát. Nechtělo se jí však obědvati a chodila tudíž po pokoji ve svém bílém úhoru, opět a opět se vracejíc k oknu, naslouchajíc tlumenému hukotu vlaků, mdlým signálům na trati a lahodným akkordům z nádraží míli vzdáleného. Nyní byla světla rozsvěcena a rozsáhlá pláň města vyhlížela jako pohádková země mezi pozemským světlem a nebeským šerem. Proč Oliver nepřichází aneb alespoň ji nezpraví, proč nejde?

Jednou šla nahoru, sama jsouc nervosně starostliva, aby upokojila starou dámu, a našla ji opět velice ospalou.

„Nepřijel.“ pravila. „Myslím, že ho zdržují v Paříži.“

Stará hlava na podušce pokývla a zamumlala, a

Mabel opět sešla. Bylo nyní hodinu po obědách.

Ó! Stero věcí jej mohlo zdržovati. Už často se vracel, později než dnes: třeba zmeškal létadlo, kterým hodlal jeti, třeba byl sjezd prodloužen; snad je Oliver zemden, raději se vyspí v Paříži a zapomněl telegrafovati. Možná také, že dokonce telegrafoval panu Phillipsovi, a tajemník zapomněl ji o tom zpravit.

Posléze beznadějna přistoupila k telefonu a zírala na něj. Tu zela kulatá nemá ústa a bělel se řádek poznamenaných knoflíků. Chystala se stiskati knoflík po knoflíku, a poptávati se, neuslyšeli-li o jejím choti. Mohla telefonovati do jeho klubu, jeho úřadovny ve Whitehallu, páně Phillipsova domu, do sněmovny atd. Otálela však, domlouvajíc sobě, aby se uklidnila. Oliver nenáviděl vyrušování a zajisté by si záhy vzpomněl a zbavil ji starostí.

Tu, když se odvracela, zvonek prudce zavířil a bílá tabulka vyskočila — Whitehall. Stiskla patřičný knoflík a přidržujíc třesoucí se rukou sluchátko, naslouchala.

„Kdo je tam?”

Její srdce poskočilo, když uslyšela manželův hlas docházející jí stálý a tichý těmi mílemi drátu.

„Já — Mabel,” řekla. „Samotna.”

„Ó! Mabel. To je dobře. Vrátil jsem se: všecko dobře dopadlo. Teď dávej pozor. Je mne slyšeti?”

„Ano, ano.”

„Vzalo to nejšťastnější konec. Už je po rozeprí s východem. To je dílo Felsenburghovo. Teď naslouchej! Nemohu přijíti domů dnes večer. Za dvě hodiny to bude vyhlášeno v Paul's House.*) Zpravujeme noviny. Přijed' sem ihned. Musíš býti přítomna... Slyšíš?”

„Ale ano.”

„Tedy přijed' ihned. Bude to největší věcí dějinách. Nikomu ničeho neříkej. Jeď než nastane nával. Za půl hodiny bude cesta zatarasena.”

„Olivere.”

„Co? Rychle!”

„Matka je nemocná. Myslíš, abych ji opustila?”

„„Jak, nemocná ?”

„Ó, okamžitého nebezpečí není. Lékař byl u ní.”

Nastala pomlčka.

„Ano: jen přijed'. Na každý způsob se tedy v noci vrátíme. Řekni jí, že přijdeme pozdě.”

„Tedy dobrá.”

„...Rozhodně musíš přijíti. Felsenburgh bude zde.”

*) Pavlův dům, rozuměj: nynější katedrála Sv. Pavla.
Pozn. překl.

HLAVA IV.

(I.)

Toho samého odpoledne přišel někdo navštívit Percyho.

Nebylo na něm nic neobyčejného; a Percy, když oblečen na procházku sešel a viděl ho ve světle proudícím vysokým oknem hovorny, nebyl s to, aby se domyslíl jeho zaměstnání aneb smýšlení; poznáváje toliko, že není katolíkem.

„Přál jste si mne viděti,” pravil kněz, nabízející židli. „Lituji, že se nemohu zdržovati.”

„Nezdržím vás dlouho,” řekl cizinec horlivě. „Moje věc bude vyřizena za pět minut.”

Percy čekal se sklopenýma očima,

„Jistá — jistá osoba mne poslala za vámi. Byla kdysi katoličkou; přeje si vrátiti se do církve.”

Percy pohodil hlavou. Takového vzkazu se mu málokdy dostávalo v oné době.

„Přijdete, pane, že ano! Slibujete?”

Ten člověk zdál se silně vzrušen. Na jeho přižloutlém obličejí svítil pot, jeho zrak prozrazoval bázeň.

„To se rozumí, že přijdu,” řekl Percy usmívaje se.

„Ano, pane; ale nevíte, kdo je ona osoba. Působilo by to — veliký rozruch, pane, kdyby se to rozhlásilo. Ať veřejnost o tom nezví, pane; slibujete mi to také?”

„Takových slibů nesmím činiti,” odpověděl kněz vlídně. „Vždyť posud nevím, o co jde,”

Cizinec nervosně přešel jazykem vyprahlé rty.

„Dobrá, tedy,” pravil chvatně. „Nebudete o tom mluvit, dokud ji nevidíte? Můžete to slíbiti?”

„To ano, zajisté,” pravil kněz.

„Dobrá; bude lépe, když vám svého jména nepovím. Usnadní tu věc vám i mně. A — a pane, ta dáma je nemocná; musíte přijíti dnes, prosím, ale ne dříve než s večerem. Bude vám vhod ve dvaadvacet hodin, prosím?”

„Kde bydlí?” ptal se Percy úsečně.

„Blízko — blízko nádraží croydonského. Hned vám napíši bydliště. A tedy nepřijdete, dříve než ve dvaadvacet hodin, prosím?”

„Proč ne ihned?”

„Protože — druzí by byli třeba doma. Večer nebudou doma, to vím.”

Věc zdála se Percymu nějak podezřelou. Stalo se už kolikrát, že byly strojeny úklady. Ale nemohl zamítnouti přímo.

„Proč nevolá svého farního kněze?“ ptal se.

„Neví — kdo jím je, prosím; spatřila vás kdysi v katedrále, prosím, a tázala se vás po jménu. Pamatujete se, prosím? — Stará dáma!“

Percy mátožně se upamatoval, že měsíc aneb dva měsíce se mu něco takového přihodilo; nebyl si však jist, a vyjádřil se také v ten smysl.

„Nuže, pane, přijdete ale, že ano?“

„Promluvím si napřed s páterem Dolanem,“ pravil kněz. „Když ten mi dovolí —“

„Prosím, pane, páter — páter Dolan nesmí se dovědětí jejího jména. Nepovíte mu?“

„Vždyť ani sám jejího jména neznám,“ pravil kněz, usmívaje se.

Cizinec poposedl náhle do zadu, a svaly jeho obličeje se napínaly.

„Nuže, pane, povím vám toto: Syn oné staré dámy je mým zaměstnavatelem a velice vynikajícím kommunistou. Ona žije s ním a jeho ženou. Oba mladí lidé budou večer mimo dům. Proto vás o to všechno žádám. A nyní, přijdete, prosím?“

Percy chvíli upíral na něj zrak. Zajisté, šlo-li o nějaký úklad, spiklenci byli chabí lidé. Pak odpověděl:

„Přijdu; slibuji. Teď, prosím, jméno.“

Opět cizinec nervosně olizoval pysky, bázně se rozhlížeje na pravo a na levo. Pak se rozhodnul. Nakloniv se, sykavě zašeptal:

„Stará dáma je paní Brandová — matka pana Olivera Branda.“

Nějaký okamžik byl Percy zmaten. Bylo to příliš neobyčejné, aby bylo pravdou. Znal páně Oliver Brandovo jméno tuze dobře; byl oním mužem, který dopuštěním božím tou dobou v Anglii konal více proti katolické věci, než kterýkoli žijící člověk. A příhoda na Trafalgarském náměstí vyšvihla ho k nesmírné popularitě. A tu jeho matka —

Obrátil se prudce na toho člověka.

„Nevím, kým jste, pane — věříte-li v Boha čili nic; ale zapřísáhnete se na svou víru a čest, že to všechno je pravda?“

Báznivé oči se setkaly s jeho zrakem a zatěkaly; ale to těkáním slabosti nikoli zrady.

„Zapřísahám se, pane — zapřísahám Bohem Všemohoucím.“

„Jste katolíkem?“

Člověk kroutil záporně hlavou.

„Ale věřím v Boha, aspoň myslím, že, věřím.“

Percy položil se nazad, snaže se uvědomiti si, co to všechno znamená. Nebylo vítězného jásání v jeho mysli — takové hnutí nebylo jeho slabostí. Byla tam jakás bázeň, vzrušení, zmatek, a nade všechno pociťoval zadostiučinění, že milost boží je tak svrchovaná. Mohla-li zasáhnouti tuto ženu, kdo byl jí tak vzdálen, aby se ho netkla? Tu pozoroval, že návštěvník starostlivě na něho hledí.

„Nebojíte se, prosím? Nezrušíte svého slibu?“

To rozprášilo mraky, a Percy se usmíval.

„Ba ne!“ pravil. „Budu tam ve dvaadvacet hodin .

. . . Hrozí smrt?“

„Ne, prosím; jsou to záchvaty. Dnes ráno se pozotavila.“

Kněz, přetřev si očí dlaní, vstal.

„Nuže, dostavím se,“ pravil. „Budete tam, prosím?“

Cizinec kroutil hlavou, vstáváje.

„Musím jít s panem Brandem, prosím; večer bude nějaká schůze; ale o tom nesmím mluvit

Ne, prosím; ptejte se po paní Brandové a řekněte, že vás čeká. Povedou vás nahoru hned.“

„Nesmím ani říci, že jsem knězem?“

„Ne, prosím.“

Vytáhnuv zápisník, okamžik v něm psal, vytrhnul list a podal jej knězi.

„Bydliště, prosím. Budete tak laskav a zničíte lístek, až si ho opíšete? Nerad — nerad bych darmo ztratil svoje místo.“

Percy postál, svíraje lístek prsty.

„Proč nejste sám katolíkem?“ ptal se.

Člověk mlčky kroutil hlavou. Pak popadnuv klobouk odešel.

Percy prožil velice vzrušené odpůldne.

Po minulý měsíc aneb dva měsíce málo se událo, co by mysl povzbuzovalo. Bylo mu oznámiti půl

tuctu nových významných odpadnutí a sotva nijaké obrácení na víru. Nebylo pochybnosti, že vlna proti církvi mohutní. Ten šílený skutek na Trafalgarském náměstí minulý týden také způsobil zlo, jehož rozsahu nebylo lze se dohádati: Více než kdy jindy říkali lidé, a noviny bouřily, že každý veřejný skutek církve kárá ze lži její odvolávání se na nadpřirozeno. „Podrbej katolíka a najdeš vraha,“ bylo záhlavím úvodníku v *Novém Lidu*, a Percy sám choval bázeň pro šílený onen útok. Arcibiskup sice veřejně s kazatelny kathedrály zavrhoval i skutek i pohnutky, ale i toho se čelné noviny chvatně chopily, aby opět poukazovaly na starou prý politiku církve, užívati násilí, ale zavrhovati násilníka. Příšerná smrt útočnickova nikterak neukonejšila veřejné rozhořčení. Kolovaly dokonce pověsti, že hodinu, než se stal pokus vraždy, útočník byl spatřen, an vychází z domu arcibiskupova.

A tu, dramatickou náhlostí, došel ho vzkaz, že hrdinova vlastní matka přeje si smířiti se s onou církví, která se pokusila zavraždit jejího syna.

Opět a opět toho odpoledne, když Percy jel na sever, aby navštívil nějakého kněze ve Worcesteru, a zase na jih, když s večera světla zazářila, divil se, není-li to přece nějaký úklad — nějaký způsob pomsty, nějaký pokus zaskočiti ho. Ale slíbil, že ničeho nepoví a že půjde.

Dopsal své denní psaní po obědě jako obyčejně, s podivným pocitem osudnosti; napsal adresu a nalepil známku. Pak sešel oblečen na procházku do pokoje pátera Blackmorea.

„Prosím, vyzpovídejte mne bratře,” pravil stručně.

(II.)

Na Viktoriině nádraží *) dosud nesoucím jméno po veliké královně devatenáctého věku, nebylo ani více ani méně ruchu než obyčejně, když je za půl hodiny došel. Na perronu, nyní téměř dvě stě stop pod povrchem zemským, byl dvojí proud cestujících, přibytých do města, a opouštějících město. Onen na levo, kam se Percy spouštěl v otevřeném zaskleném zdvihadle, byl rozhodně silnější a pro nával u vchodu do zdvihadla bylo mu pohybovat se pomalu.

Došel posléze, chodě tím lahodným světlem po bezhlučné rýhované pryži a stál u dveří dlouhého vagonu, jenž jezdil přímo na ústřední nádraží. Byl posledním z řady nějakého tuctu, ob minutu vyjíždějících. Pak stále pozoruje nekonečné vytahování a spouštění zdviží mezi vchody hořejšího konce stanice, vešel a usadil se.

*) Victoria Station je veliké nádraží londýnské.
Pozn. překl.

Co se do opravdy vydal na cestu, byl kliden. Vykonal svou zpověď jen tak, aby zabezpečil svou duši, ačkoli sotva očekával nějaké určité nebezpečí, a tu seděl; šedivý úbor a slaměný klobouk nijak ho neznamenal jako kněze, neboť představené duchovní úřady obecně dovolily, aby kněží se tak strojili, jak sami uznávali. Ježto nešlo o nebezpečí života, neměl s sebou ani oleje, ani Nejsv. svátosti. Páter Dolan mu telegrafoval, že si je může vzít u sv. Josefa, na blízku ústředního nádraží, kdyby chtěl. Měl toliko v kapse fialový provázek,*) jak bylo zvykem, když kněží chodili za nemocnými.

Seděl tedy v uhánějícím vagonu dosti kliden, upíraje zrak na prázdné sedadlo naproti sobě a snaže se, aby soustředoval myšlenky, když tu vagon náhle se zastavil. Vyhlížeje překvapen, poznal po bílých dlaždicích chodníků, že byli již v tunelu. Že zastavili, mohlo mít všelijakou příčinu, proč se nemnoho rozčiloval, ani se nezdálo, že by spolucestující brali tu věc tuze vážně. Za chvilkovou pomlčkou bylo slyšeti poznámky o tom za přehradou.

Pak ozvalo se v tunelu vzdálené volání, smíšené hučivými a pronikavými signály. Hlahol mohutněl, hovor ve vagonu ustal. Zaslechl, jak někdo vytáhl okno a už zamihnul se vagon letící zpátky na sta-

*) Ten fialový provázek nahrazoval štólu. Pozn. překladatele.

nici, ale na trati opačné. Tomu bylo jít na kloub, pomyslel si Percy: Rozhodně se něco dělo. Zdvihnuv se tedy, prošel prázdným oddělením k zadnímu oknu. Opět zakřičely hlasy, opět zahlaholily signály a znova proletěl nějaký vagon, sledován skoro v týž okamžik jinými. Vagon sebou trhnul — zvolna se pohyboval. Percy zavrával a upadl na sedadlo, co vagon, v němž se nacházel, jal se pohybovati do zadu.

V sousedícím oddělení nastal zmatek hlasů a Percy se tam vedral dveřmi, shledal však toliko půl tuctu kteří měli hlavy vystrčeny okny a jeho dotazů si nevšímal. Stál tu tedy, poznáváje, že nevědí více než on, a čekaje na vysvětlení odněkud, říkal sobě, jak zahanbující je, že ledajaká příhoda způsobí zmatek na celé trati.

Dvakrát vagon zastavoval. Dvakrát se dával do pohybu, když zahoukaly nějaké signály, a na konec zastavil u perronu, odkud byl vyjel, třeba nějakých sto kroků dále.

Ach! Nebylo pochyby, že se něco událo! Jakmile otevřel dveře, mohutný řev narazil na jeho sluch, a když seskočil na perron a hleděl na konec stanice, už měl jakési tušení.

S prava na levo ohromného prostoru, na plošině, hýbaly se obrovské vlny lomožícího davu, mohutnicího každou chvíli. Dvacet kroků široké schodiště, určené jen pro nehody, mělo vzezření obrovského,

černého kataraktu, skoro dvě stě stop vysokého. Z každého přibývního vagonu přivalilo se mužů a žen, kteří utíkali jako mravenci k lidem shromážděným. Nelze popsat, jaký byl lomoz, volání mužů, křičení žen, rachot a houkání obrovských strojů, a třikrát, čtyřikrát, kovový vřeskot trouby, když tu nahoře rozlétly se dveře a malý vír davu vyproudil jimi do ulic. Ale Percy již si lidí nevšímal, neboť ve výši pod hodinami, na vládním oznamovateli, zasvitla ohromná ohnivá písmena, zvěstující esperantem a angličtinou událost, pro kterou Anglie šílela. Tucetkrát ji předčítal, než se hnul, zíraje jako na vidinu nadpřirozenou, která ohlašovala vítězství buď nebes anebo pekla.

„VÝCHODNÍ SJEZD ROZPUŠTĚN.
MÍR NIKOLI VÁLKA.
SBRATŘENÍ CELÉHO SVĚTA SKUTKEM.
FELSENBURGH DNES V LONDÝNĚ”

(III.)

Teprve za téměř dvě hodiny octnul se před domem za ústředním nádražím.

Hádal se, přemlouval, hrozil, ale úředníci byli jako posedlí. Polovice jich ztratila se v davu valícím se do středního města, neboť přese všechnu opatrnost vlády, prosáklo, že v Pavlově domě, známém kdysi jako chrám sv. Pavla, bude Felsenburgh přijat. Druzí byli jako pomateni. Na perroně klesnul nějaký člověk, raněn mrtvicí, nikdo ho však nedbal, a mrtvola ležela schoulena pod lavicí. Opět a opět byl Percy stržen nějakým návaem, prodíraje se s perronu na perron, a hledaje nějaký vagon, který by jej dovezl do Croydonu. Nebylo se takového dopídití a nepotřebné vagony hromadily se mezi perrony, jako splavené dříví, nové a nové přichvátaly z venkova, vezouce náklady ztřeštěných, šílených lidí, kteří se ztráceli jako dým s bílých pryžových desek. Plošiny se neustále plnily a prázdnily a teprve půl hodiny před půlnocí nastal opět pohyb z města.

Nuže, posléze byl zde, rozedrán, bez klobouku a zemden, dívaje se nahoru do tmavých oken.

Ani nevěděl, co o celé věci souditi. Válka byla arci hrozná. A taková válka byla by příliš strašná, aby si ji obraznost vylíčila; ale knězově myslí zdály se jiné věci horšími. Co znamenal světový mír — ale mír vybudovaný na zásadách jiných než Kristových? Aneb byl by Bůh původcem i toho? Marné byly otázky.

Felsenburgh — tedy ten provedl tuto věc — věc rozhodně větší, než kterákoli světová událost, dosud známá v dějinách civilisace. Jakým je člověkem? Jaké je povahy? Jaké jej vedly zásady? Jakých užíval způsobů? Jak asi užije svého úspěchu?... Otázky se míhaly jako proud jisker, každá jiskra, třeba bez nebezpečí, každá však způsobilá, aby přivodila požár světa. Zatím však stará žena toužila, aby se usmířila s Bohem, než by zemřela

Opět stisknul knoflík, třikrát, čtyřikrát a čekal, Pak zakmitalo nahoře nějaké světlo: poznal tudíž, že jej slyšeli.

„Byl jsem volán,” vykládal rozpačité služce. „Měl jsem přijít ve dvaadvacet, ale ten shon mne zdržel.”

Blábolivě se ho něco otázala.

„Ano, myslím, že je to pravda,” řekl. „Mír, nikoli válka. Prosím, doved'te mne nahoru.”

Prošel předsínkem s podivným pocitem viny. Tento dům byl tedy Brandův — majetkem toho bystrého řečníka, tak výmluvného proti Bohu; a tu on, kněz, vplížil se za ochrany noci. Nu, nu, vždyť nešel o své újmě.

Nahoře přede dveřmi nějakého pokoje obrátila se služka na něho.

„Lékař, prosím ?” ptala se.

„Ano, léčím,” řekl Percy stručně a otevřel dveře.

Než mohl dveře za sebou zavřít, zazněl z koutu slabý žalostný výkřik.

„Ó! Bohu díky! Myslíla jsem, že na mne zapomněl. Jste knězem, otče?”

„Jsem. Nepamatujete se, že jste mne viděla v katedrále?”

„Ano, ano prosím; viděla jsem vás modlit se, otče. Ó! Bohu díky, Bohu díky!”

Percy postál, pozoruje její zardělý, starý obličej v nočním čepci, její lesknoucí se zapadlé oči a třesoucí se ruce. Ano: to přicházelo zajisté z duše.

„Nuže, dítě,” pravil, „vypravujte.”

„Chci se zpovídati, otče.”

Percy vyňav purpurovou štolu a přehodiv ji na šij, přisedl k posteli.

Ale i pak po nějaký čas nechtěla ho pustiti.

„Povězte mi, otče, kdy mi přinesete svaté přijímání?”

Váhal.

„Prý pan Brand a jeho žena nesmějí o ničem věděti?“

„Ne, otče.“

„A jste nebezpečně nemocna?“

„Nevím, otče. To mi nepovědí. Včera večer už jsem myslila, že uhodila moje poslední.“

„Kdy si přejete, abych přinesl svaté přijímání? Učiním po vašem přání.“

„Snad abych vám vzkázala za nějaký den? Otče, myslíte, abych jim to řekla?“

„Nejste povinna.“

„Řeknu jim, když mi přikážete.“

„Nuže, rozmyslete si to, a vzkazte mi...“

Slyšela jste, co se událo?“

Přikývla, ale takřka bez zájmu; a Percy pocítil ve svém vlastním srdci úštipky svědomí. Venkoncem, usmíření duše s Bohem bylo větší věcí, než usmíření východu se západem.

„Panu Brandovi by to třeba vadilo,“ pravil. „Bude nyní slavným mužem, jak víte.“

Posud mlčky na něho hleděla, usmívajíc se. Percy divil se jarému vzezření starého obličeje. Pak se její výraz pozměnil.

„Otče, nesmím vás zdržovati; ale povězte mi aspoň to — kdo je ten člověk?“

„Felsenburgh?“

„Ano.“

„Nikdo neví. Zítřka budeme věděti více. Je dnes zde ve městě.“

Nabyla tak podivného vzezření, že Percy po nějaký okamžik myslil, že má záchvat. Obličej jakoby zhubeněl nějakým dojmem. Jakoby byla něco poznala, čeho se strachovala.

„Nuže, dítě?“

„Otče, mám nějak strach z toho člověka. Přece mi neublíží, že ne? Jsem nyní v bezpečí? Jsem katoličkou—?“

„To se rozumí, mé dítě, že jste v bezpečí; čeho pak se strachujete? Jak by vám ten člověk ublížil?“

Ale strach nevymizel z jejích očí, a Percy přistoupil o krok.

„Nesmíte se poddávatí fantasiím,“ pravil. „Odevzdejte se boží vůli. Ten člověk nemá moci nad vámi.“

Promlouval s ní jako s dítětem; bylo však marno. Dosud byla stará ústa stažena a její oči bloudily mimo něj do šera jizby za ním.

„Milé dítě, povězte, o co běží. Co víte o Felsenburghovi? Zdálo se vám něco?“

Náhle a prudce zakývla a Percyovo srdce po prvé sevřelo se obavou. Minula se snad takhle stará žena s rozumem? Aneb proč se mu zdálo to jméno tak hrozivé? Tu si vzpomněl, že páter Blackmore kdysi tak mluvil. Vzmuživ se opět, usedl.

„Tedy mi přece vypravujte,“ pravil. „Zdálo se vám něco? Co se vám zdálo?“

Pozdvihla se, opět tĕkajíc zraky po pokoji, pak sahala svou starou rukou, okrášlenou prsteny po jeho ruce. Udiven ji podal.

„Jsou dveře zavřeny, otče? Nenaslouchá nikdo?“

„Ne, ne, mé dítě. Proč se třesete? Nesmíte býti pověřčivá.“

„Otče, povím vám. Sny jsou nesmyslem, že ano? Nuže, tohle se mi zdálo.“

„Byla jsem v nějakém velikém domě; nevím, kde to bylo. Dům byl takový, jakého jsem nikdy neviděla. Takový starý dům, a bylo hodně tma. Zdálo se mi, že jsem dítětem a... a bála jsem se něčeho. Chodby byly všechny tmavé a já chodila potmě plakajíc a hledajíc světlo. Ale světla nebylo. Pak jsem slyšela hovořící hlas hodně daleko. Otče —“

Její prsty svíraly jeho ruku silněji, a opět její oči bloudily po jizbě.

Velikým úsilím potlačil Percy vzdech. Netroufal si však ji nyní opustiti. Dům byl velice tich; jen zvenčí ob čas zazněl rachot vagonů, chvátajících opět ze stísněného města na venkov, a jednou zahlaholilo hlasité volání. Divil se, jak asi bylo pozdě.

„Nedopověděla byste teď?“ tázal se mluvě prostou vlídností. „Kdy se navrátí?“

„Teď ne,“ šeptala. „Mabel říkala, že nikoli před druhou hodinou. Kolik je teď hodin, otče?“

Vytáhl hodinky volnou rukou.

„Není ani hodina,“ pravil.

„Nuže, dobře, tedy poslouchejte, otče... Byla jsem v tom domě; já zaslechla onen hovor, utíkala jsem chodbou, až jsem spatřila světlo pode dveřmi; a pak jsem se zarazila... Blíž, otče!“

Percy neubráníl se jakéhos pocitu úzkosti. Náhle její hlas jen zašeptal a staré oči podivně se na něj upíraly.

„Zastavila jsem se, otče; neměla jsem odvahy, abych vešla. Slyšela jsem hovořiti a viděla to světlo; a já neměla odvahy, abych vešla. Otče, v tom pokoji byl Felsenburgh.“

Dole náhle zacvakly dveře; pak zašustěly kroky. Percy prudce obrátil hlavu a v tůž okamžik zaslechl, jak stará žena náhle vdechla.

„Pst!“ řekla. „Kdo to?“

Dva hlasy hovořily dole v předsíni, a zaslechnuvši je, stará žena pustila jeho ruku.

„Já já myslila, že to on,“ mumlala.

Percy vstal; poznával, že nepochopila situaci.

„Ano, milé dítě,“ pravil klidně, „ale kdo přišel?“

„Syn a jeho žena,“ řekla; pak se její obličej opět změnil. „Ach — ach, otče —“

Hlas jí selhal, když venku se ozval něčí krok. Nějaký okamžik bylo naprosto ticho; pak zřetelně bylo slyšeti šepot dívčího hlasu.

„Vždyť svítí. Jen pojď, Olivere, ale tiše.“

Pak se otočila klika.

HLAVA V.

(I.)

Zavzněl výkřik, pak následovala pomlčka, když tu vstoupila vzrostlá, krásná dívka zardělých lící a lesklých sivých očí a zastavila se, sledována mužem, jehož Percy poznal, protože znal jeho podobizny. Mdlé zaúpění zaznívalo s lůžka, a kněz mimovolně zdvihal ruku, aby je ukonejšil.

„Aj,” řekla Mabel; a pak zírала na toho člověka s mladým obličejem a bílými vlasy.

Oliver poodhrnul rty a opět je semknul. I v jeho obličejí bylo podivné vzrušení. Pak promluvil.

„Kdo je ten člověk?” pravil zvolna.

„Oliver,” volala dívka, náhle se k němu obrátivši, „to je ten kněz, jehož jsem viděla —”

„Kněz!” řekl Oliver a přiblížil se o krok. „Aj, já myslil —”

Percy oddechl si, aby utišil šílené chvění v hrdle.

„Ano, jsem knězem,” pravil.

Opět to zaúpělo na lůžku a Percy poobraceje se, aby konejšil stařenu, viděl dívku, která mechanicky rozpíná poutko tenkého pláště na prach, který měla nad bílým úborem.

„Ty's ho zavolala, matko?” vybuchl Oliver třesoucím se hlasem, a prudce škubnuv celým tělem vpřed. Ale dívka napřáhla ruku.

„Klidně, drahoušku,” řekla. „Nuže pane —”

„Ano, jsem knězem,” opětoval Percy, odhodlán nyní na zoufalý odpor vůle, jsa si sotva vědom, co mluví.

„A vy jdete do mého domu!” vykřikl Oliver. Učinil krok vpřed a zavrával. „Tvrdíte, že jste knězem?” pravil. „Byl jste tu po celou noc?”

„Od půlnoci.”

„A nejste —” opět se zarazil.

Mabel vkročila mezi ně.

„Oliver,” řekla, dosud s vzezřením potlačeného vzrušení. „Nesmíme zde dělati výstupy. Chudák matka je příliš nemocna. Račte prosím, dolů, pane!”

Percy vykročil ke dveřím a Oliver poodstoupil. Pak se kněz zastavil a otočiv se, pozdvihl ruku.

„Bůh vás požehnej!” pravil prostě jektající stařeně na lůžku. Vyšed pak, čekal přede dveřmi.

Slyšel tiché hovoření za dveřmi, pak chlácholivý šepot dívčina hlasu; pak stál Oliver po jeho boku, třesa se po celém těle, bílý jako stěna a sestupuje se schodů mlčky mu pokývl rukou.

Celá věc byla Percymu jako nějaký nemožný sen; všecko bylo tak neočekávané, tak nepodobno životu. Nějak hrozně se hanbil pro nechutnost té věci a zároveň pociťoval jakous beznadějnou odvahu. Stalo se to nejhorší a to nejlepší — to bylo jedinou jeho útěchou.

Oliver otevřel dveře stisknul nějaký knoflík a vešel do rázem osvětleného pokoje. Za ním vešel Percy. Dosud mlče, nabídl židli. Percy usedl a Oliver zůstal státi před krbem poodvrácen s rukama hluboko v kapsách kabátu.

Percyovy soustředěné smysly vnímaly kde co v pokoji — tlustý pružný zelený koberec, tak měkký pod nohama, svislé, tenké, hedvábné záclony, půl tuctu nízkých stolků se spoustou květin a knihy po stěnách. Celá prostora prosycena byla těžkou vůní růží, přes to že okna byla dokořán a noční vánek neustále mával záclonami. Ten pokoj obývala asi žena, říkal si v duchu. Pak se zahleděl na mužovu postavu, křepkou, tuhou, vzpřímenou, tmavě šedivý úbor, ne nepodobný jeho vlastnímu, krásnou křivku brady, čistou, bledou pleť, tenký nos, vypouklou křivku idealismu nad očima a tmavé vlasy. Ten obličej byl obličejem básníka, říkal sobě, a všechna osobnost byla životná a čilá. Pak poobrátíl se a vstal, když se otevřely dveře a vešla Mabel, zavíravši za sebou.

Přistoupivši k manželci, položila ruku na jeho rameno.

„Sedni si, drahoušku,” pravila. „Musíme porozmlouvat. Račte se posadit, pane.”

Trojice se rozesadila, tu Percy, a naproti na sedátku o kolmém opěradle choť s manželkou.

Dívka zahájila hovor.

„Tuto záležitost třeba urovnati ihned,” pravila, „ale po dobrém. Olivere, rozumíš? Nechci, abys vyvolal výstup. Ponechávej to mně!”

Mluvila s podivnou jarostí; a Percy byl překvapen, vida ji všecku vážnou: nebylo znáti ani zbla cynismu.

„Olivere, drahoušku,” pravila opět, „neškared' se tak! Vím, co činím, a já tu věc spravím.”

Percy zachytil jedovatý pohled z mužových očí; dívka si ho povšimla rozhlížejíc se svýma bystrýma, čilýma očima po obou. Položila ruku na jeho koleno.

„Olivere, poslyš! Neškared' se na toho pána. Nikomu neublížil.”

„Neublížil!” zašeptal její choť.

„Ne — světu neublížil. Co na tom sejde, co si ta chuděrka nahoře myslí? A teď pane, snad nám povíte, proč jste sem přišel?”

Percy si oddechl. Takového jednání se nenadál.

„Přišel jsem, abych přijal paní Brandovou do lůna církve,” pravil.

„A učinil jste tak?”

„Ano.”

„Nepověděl byste nám svého jména? Usnadnilo by to jednání.”

Percy pootálel. Pak ale se rozhodl, že se utká s ní na její půdě.

„Zajisté. Mé jméno je Franklin.”

„Páter Franklin?” tázala se dívka s nádechem posměšného důrazu na první slovo.

„Ano. Páter Percy Franklin, z domu arcibiskupova, ve Westminsteru,” pravil kněz vážně.

„Nuže, tedy, pátere Percy Frankline, povíte nám, proč jste přišel? totiž, kdo vás zavolal?”

„Paní Brandová.”

„Nu, ano, ale jakým způsobem?”

„To nepovím.”

„Ach, tak... Nu, tedy, snad nám povíte, jaké výhody přináší toto „přijetí do lůna církve?”

„Církev, přijímajíc někoho, smíří jeho duši s Bohem.”

„Ó! (klidně, Olivere). A jak to děláte, pátere Frankline?”

Percy rázem se zdvihнул.

„To je nehezké jednání, milostivá paní,” pravil. „Nač je vám třeba těch otázek?”

Dívka udivena na něho vyvalovala oči, dosud majíc ruku položenou na manželově koleně.

„Nač jich třeba, pátere Frankline! Aj, chceme to vědět. Přece vám církevní zákony nezakazují, abyste nám to pověděl?”

Opět Percy váhal. Nijak nerozuměl, kam míří. Pak ale postřehl, že by se octli u výhodě, kdyby ztratil hlavu docela: tedy se opět posadil.

„Rozumí se, že ne. Povím vám, když si toho přejete. Vyzpovídal jsem paní Brandovou, a dal ji rozhřešení.”

„Ach! tak; a tím je věc odbyta? A co potom?”

„Mělo by se jí dostatí svatého přijímání, a posledního pomazání, kdyby bylo nebezpečí smrti.”

Oliver sebou škulbl.

„Kriste!” zasyčel

„Olivere!” zvolala dívka prosebně. „Nech jednati mne. Tak je to lépe. — Tož, pátere Frankline, tedy chcete dáti mamince ty druhé věci také?”

„Není jich nevyhnutelně třeba,” pravil kněz, cítě nějak, že hraje ztracenou hru.

„Ó! není jich třeba? Ale rád byste jí je dal?”

„Učiním tak, bude-li mi možno. Čeho však bylo třeba, jsem vykonal.”

Toliko napiatou vůlí zachovával klid. Byl jako muž, který obrniv se ocelí, poznává, že jeho nepřítel je jemnou párou. Nevěděl prostě co si počítí. Byl by za to dal cokoli, kdyby ten člověk byl vyskočil a popadl jej za krk; neboť této dívce se nevyrovnali oba.

„Ano,” pravila vlídně. „Nuže, je pravdě nepodobno, že by můj manžel dovolil, abyste opět přišel. Jsem ale ráda že jste vykonal, co považujete za nezbytné. Vás, pátere Frankline a chuděrku

starou nahoře to zajisté uspokojuje; a nám nám —” tiskla manželovo koleno — „nám nijak nevadí. Ó! — ale ještě něco.”

„Prosím —,” řekl Percy, divě se, co by přišlo.

„Vy, křesťané — promiňte, dotknu-li se vás hrubě — ale víte sám, že vy křesťané máte pověst, že počítáte kde koho a že hrozně naděláte s každým konvertitou. Budeme vám tedy velice povděční, pátěre Frankline, když nám dáte slovo, že neuveřejníte tuto — tuto příhodu. Muže by to uvedlo do rozpaků a působilo by mu mnoho nepříjemností.”

„Paní Brandová —”

„Okamžik... Vidíte, že nejednali jsme s vámi nevlídně. Neužívali jsme násilí. Slibujeme, že se nebudeme s matkou vaditi. Nuže, slíbíte nám to?”

Percy měl času na rozmyšlenou, a proto odpověděl ihned.

„Zajisté, slibuji.”

Mabel oddechla si spokojena.

„To je tedy v pořádku. Jsme vám velice zavázáni.... A myslím, že mohu říci, že snad, až muž si to rozmyslí, nějakým způsobem to zařídí, abyste sem přišel a udílel jí přijímání a — tu druhou věc —”

Opět to škublo mužem po jejím boku.

„Tedy, o té věci budeme ještě uvažovati.

Kde vás hledati, víme a můžeme vám tudíž vzkázati... Mimochodem, pátěre Frankline, vracíte se do Westminsteru teď v noci?”

Uklonil se.

„Ach! Přeji vám, abyste se tam dostal. Londýn je velice vzrušen. Snad jste uslyšel —”

„Felsenburgh?” řekl Percy.

„Ano. Julian Felsenburgh,” pravila dívka něžně a opět to podivné vzrušení zazářilo v její očích. „Julian Felsenburgh,” opětovala. „Je zde. On zůstane zatím v Londýně.”

Zaslechnuv to jméno, Percy opět pocítil záchvěv bázně.

„Bude prý mír,” pravil.

Dívka povstala a manžel s ní.

„Ano,” pravila až dojemně. „Bude mír. Posléze mír.” (Přistoupila o krok proti němu, a její obličej hořel jako ohnivá růže. Její ruka se pozdvihla.) „Vraťte se do Londýna, pátěre Frankline, a užívejte svých očí. Uvidíte ho zajisté, a uvidíte ještě mnoho.” (Její hlas se chvěl.) „A pochopíte snad, proč jsme se k vám zachovali tak — proč se vás již neobáváme — proč dopouštíme, aby matka činila, čeho se jí zachtělo. Ó! porozumíte, pátěre Frankline — Ne-li dnes, tedy zítra; ne-li zítra, aspoň za velice krátkou dobu.”

„Mabel!” vykřikl její choť.

Dívka se rázem otočila a vrhnuvši se na jeho šij, celovala jeho ústa.

„Ó! nehanbím se, drahoušku, Oliverě.

Ať jen jde a sám se přesvědčí. Dobrou noc, pátěre Frankline.”

Když, kráčeje ke dveřím, zaslechl, jak někdo za ním v pokoji tiskne na knoflík zvonku, ještě jednou se otočil, zmaten a jako omráčen; a tu stála ta dvojice manželů v tom něžném slunečním světle jako začarována. Dívka objímajíc mužova ramena, stála vzpřímena a zanícena jako ohnivý sloup; a i na mužově tváři nebylo hněvu — ničeho než skoro nadpřirozená hrdost a důvěra. Oba se usmívali.

Pak Percy vyšel do vlahé letní noci.

(II.)

Sedě v nabitém vagonu, unášejším ho do Londýna, Percy ničeho si neuvědomoval, než, že má strach. Téměř ani neslyšel hovoření kolem sebe, přes to, že cestující hovořili hlasitě a bez ustání; a co zaslechl, bylo mu bez významu. Porozuměl toliko, že se odehrávaly neobyčejné výjevy v Londýně, že prý Londýn rázem zešílel, že Felsenburgh mluvil večer v Pavlově domě.

Strachoval se pro způsob, jakým s ním bylo jednáno, a opět a opět nechápaje, tázal se, co je asi přimělo, aby se tak zachovali; zdálo se mu, jakoby se byl ocital před tváří nadpřirozena. Byl si vědom, že jím lomcuje zimnice a že na něj jde dřímota, jíž nebylo zdolati. Ani mu skoro nebylo s podivem, že sedí v nabitém vagonu ve dvě hodiny za letního ranního šera.

Tříkráte se vagon zastavil a Percy zíral oknem po ukázkách zmatku, jichž bylo všude plno; po postavách chvátajících šerem mezi tratěmi, po nějakých ztroskotaných povozech, po hromadě pla-

chet. Mechanicky naslouchal houkání a křičení, odevšad se ozývajícímu.

Když posléze vystoupil na perron, spatřil jej asi takový, jaký jej opouštěl přede dvěma hodinami. Tentýž nával, když vagon vychrlil svůj náklad, tatáž mrtvola pod lavicí; a nade vše, utíkaje bezmocný za davem, sotva si byl vědom, kam utíká a proč. I postřehl, že nad ním hoří totéž ohromující oznámení pod hodinami. Tu se ocitl ve zdviži, a za minutu byl venku na schodech za nádražím,

Tam také se mu skýtal překvapující pohled. Nad hlavami dosud zářily svítilny, ale nad nimi táhly se první bledé pruhy svítání. Třída běžící nyní přímo, k bývalému královskému paláci,*) pojíc se tam jako ve středu pavučiny s onými ve Westminsteru, Mallu a Hyde Parku, byla jedna hlava. Tu a tam tyčily se hotely a „domy radostí“, okna samá záře, slavnostní a vítězoslavná, jako na uvítanou králi, co v dáli naproti obrovský palác odrážel ohnivou silhouetu od oblohy, záře osvětlenými okny jako kde který dům na dozor. Lomoz ohlušoval. Nebylo lze rozeznávati zvuk od zvuku. Hlasy, rohy, bubny, dusot tisícového šlapání na pryžové dlažbě, a tlumený rachot kol z nádraží za ním — vše se pojilo ve vážné hluboké dunění, občas překřikované ječivějšími zvuky.

Nemožno bylo se hnouti.

*) Rozuměj: Palác Buckinghamský. Pozn. Překl

Ocítal se na místě neobyčejně výhodném, ná samém vršku širokého náschodí, vedoucího do starého nádvoří stanice, které bylo nyní rozsáhlým prostranstvím, kde se sbíhaly na levo široká třída k paláci, a na pravo Victoria Street,*) která skýtala jako kde která oživenou perspektivu světla a hlav. Na pravo vztyčovala katedrální zvonice**) osvětlenou hlavu k obloze. Jevilo se mu to tak jako by to byl znal za nějaké dřívější existenci.

Mechanicky šoural se nějakou dobu bokem, až se zachytil sloupu; pak čekal snaže se, aby svých dojmů nerozebíral, nýbrž je uchoval.

Pozvolna si uvědomoval, že tento dav je jiný, než jaký kdy viděl. Jeho psychickému smyslu se zdálo, že jednoduše je nepodoben kterémukoli jinému. Ovzduší prosyceno bylo magnetismem. Jakoby nějaká tvůrčí síla spájela tisícero buněk v jednu obrovskou čijící bytost o jedné vůli, jednom hnutí a jedné hlavě. Křičení hlasů jakoby bylo pouhým projevem chvění této tvůrčí síly. Tu roztahovala ta obrovská lidská bytost živé údy pokud kam dozíral, čekajíc, čekajíc nějakého dovršení — roztahujíc se také, jak jeho zemdený mozek vchoval, po kde které ulicí rozsáhlého města.

*) Třída královny Viktorie. Pozn. překl.

**) Rozuměj: věž katedrály westminsterské. Tato věž (věž sv. Edvarda) je 273 stop vysoká (s křížem 284 stop). Pozn. překl.

Ani se netázal, čeho očekávají. Věděl a přece nevěděl. Věděl, že očekávají zjevení — něco, co by dovršilo jejich touhy a navždy je ukojilo.

Měl nějak pocit, jakoby to byl všechno někdy viděl, a jako dítě dotazoval se sebe v duchu, kde by se to bylo událo, až si vzpomněl, že tak se mu kdysi zdálo o posledním soudu — o člověčenstvu svolaném Ježíšem Kristem — Ježíšem Kristem! Ach! Jak drobná zdála se mu ta postava nyní — jak daleko — skutečná arci, ale jakoby bezvýznamná — jak beznadějně vzdálena tohoto úžasného života. Popatřil na zvonici. Ano: tam nahoře je kousek pravého kříže, či nebylo to pravda? — kousek dřeva, na kterém zemřel Chudřas, dnes dvacet století... Nu, arci. Je tomu dávno...

Nechápal, co se s ním děje. „Slastný Ježíši, buď mně ne soudcem, ale Spasitelem!” šeptal, zajíkaje se a popadáje žulový sloup; a za chvíli věděl, jak marná ta modlitba byla. Byla tatam jako oddech v tom široširém ovzduší člověčenství. Vždyť sloužil mši? ráno — v bílém rouchu. — Ano: ve vše věřil tehdy — zoufale, a upřímně; a nyní....

Zadívati se do budoucnosti bylo tak marno, jako zadívati se do minulosti. Nebylo budoucnosti ani minulosti; vše bylo jen jedním věčným okamžikem, přítomným a konečným...

Tu se vzdal hloubání, a opět hleděl tělesným zrakem.

Po obloze rozprostíralo probouzející se jitro své měkké stejnoměrné svítání, které však přese svou svrchovatost nezdálo se ničím u porovnání se zářivým světlem ulic. „Není nám třeba slunce,” šeptal, usmívaje se žalostivě, „ni slunce ni světla svíce. Máme své světlo na zemi — světlo svítící všemu lidu...”

Zvonice zdála se nyní dále než kdy, v tom mátožném třpytu svítání — čím dále chabějším u porovnání s nádherným zářivým leskem ulic.

Pak naslouchal zvukům, a zdálo se mu, jakoby někde daleko na východ, zavládalo mlčení. Netrpělivě pohodil hlavou, když nějaký člověk za ním jal se překotně a zmateně mluvit. Proč nemlčí, aby bylo slyšet mlčení?... Člověk rázem umkl a tu z dále valil se šum, tak hluboký jako hukot letního moře; valil se k němu s prava; rozešumělo se to kol do kola, hlaholíc v jeho uších. Už nebylo hlasů: bylo to dýchání velikána, jenž se narodil. I on volal; nevěděl, co mluvil, ale nemohl mlčeti. Jeho žíly a čivy jakoby byly rozžhaveny vínem, a zíraje do dlouhé ulice a slýchaje jak mohutné volání se valí od něho proti paláci, poznával, proč křičel a proč nyní mlčí.

Nějaké štíhlé těleso, rybě ne nepodobné, bílé jako mléko, mátožné jako stín, a krásné jako svítání, veplulo na obzor půl míle daleko, zatočilo a blížilo se k němu, plovouc, jak se zdálo, na téže vlně mlčení,

jejíž bylo tvůrcem, blíže, blíže dlouhou vinutou ulicí na rozepiatých perutích, ani dvacet stop nad hlavami davů. Zašvelel jeden veliký vzdech, pak nastalo opět mlčení.

Když Percy byl opět s to, aby rozumně myslil — neboť jeho vůle byla schopna toliko úsilí jako hodiny tikání — podivné bílé těleso bylo blíže. Říkal sobě, že jich už viděl sta; a v týž okamžik, že toto se liší ode všech jiných.

Tu bylo zase blíže, vznášejíc se zvolna, pomalu jako racek nad mořem; rozpoznával hladkou příď s nízkou předprsň za ní, řidičovu nehybnou hlavu; dokonce už slyšel měkké zavívání vrtule — a pak uzřel, na co čekal.

Vysoko na střední palubě vztyčeno bylo sedadlo, ověšeno také bílou látkou s nějakým odznakem nad zády; a na sedadle seděl člověk, nehybný a samotný. Blíže se, ani rukou nepohnul; tmavý jeho úbor odrážel se živě od běloby; jeho hlava byla vztyčena a ob čas ji zvolna obracel s boku na bok.

Ještě blíže to plulo za hlubokého ticha; mužova hlava se obrátila a na okamžik bylo obličej jasně viděti v tom něžném lahodném světle.

Ten obličej byl bledý, velice výrazný, obličej mladého muže zakřivených, černých obočí, tenkých rtů a bílých vlasů. Tu se obličej znova obrátil, řidič pohnul hlavou a krásné těleso obloukem minulo nároží a dalo se proti paláci.

Někde někdo hystericky zaječel, někdo zakřičel a opět zaburácelo to sténání.

KNIHA II.
STŘETNUTÍ.

HLAVA I.

(I.)

Oliver Brand druhý den večer seděl za svým psacím stolem, čítaje úvodník večerního vydání »*Nového Lidu*«.

„Vzpamatovali jsme se trochu z opojení, které námi minulou noc zavířilo. Než se pustíme do úvahy o budoucnosti, snad nebude s místa, rozpomeneme-li se o tom, co se událo. Do včerejšího večera veškerou tíží na nás doléhaly obavy o východní krizi: a když odbíjelo jedenadvacet hodin, v celém Londýně nebylo více než čtyřicet osob — angličtí důvěrníci totiž — které věděly určitě, že nebezpečí minulo. Od toho okamžiku do půl hodiny později učinila vláda několik tajných kroků: Vybraný počet osob byl zpraven. Policie a půl tuctu pluků bylo svoláno, aby zachovaly pořádek: „Pavlův dům“ byl vyklizen. Správy železnic byly upozorněny a přesně o půl hodiny později byla věc veřejně ohlášena elektrickými návěstími ve všech čtvrtích londýnských, jakož i v kde kterém velikém městě krajinském. Nelze se nám nyní rozepisovati o obdivuhodném způsobu, jakým veřejné úřady konaly svou povinnost: stačíž uvést, že v celém Londýně nestalo se více než sedmdesáte nehod. Není také naší věcí, abychom posuzovali jednání vlády, volivší právě takový způsob veřejného ohlášení.

„O dvaadvacáté hodině Pavlův dům byl plný do posledního koutečka, starý chór vyhrazen byl členům sněmovny a vládním úředníkům. Galerie byly obsazeny dámami. Do jiných částí přízemí byl vstup volný kde komu. Policie, která konala službu ve vzducholodích, oznamuje nám, že tou dobou až do dálky celé míle v kde které třídě vedoucí přímo k tomuto ústředí byla hlava na hlavě, a za dvě hodiny později že byla takřka kde která třída po celém Londýně takto nabitá.

„Za výbornou třeba uznati myšlenku, že za prvního mluvčího volen byl pan Oliver Brand. Pan Brand měl potud ruku obvázanou, a jeho zjev a vroucí slova toho večera uhodily první jasné tóny. Jeho řeč otiskujeme na jiném místě. Ministerský předseda, pan Snowford, předseda ministerstva námořnictví, ministr věcí východních a Lord Pemberton, promluvili po několika slovech na potvrzenou neobyčejné zvěsti. Ve tři čtvrti na třiadvacet hlahol jáсотu zvenčí oznamoval příchod amerických důvěrníků z Paříže a tito vešli po jednom jižní branou bývalého chóru a objevili se na řečništi. I oni druh za druhem promluvili. Nemožno vážiti slova promluvená v takovou chvíli: ale snad nevyvoláme závist, označující pana Markhama oním řečníkem, který nad jiné našel ohlasu v těch, jimž popřáno bylo, aby jemu naslouchali. Byl také oním, jenž důrazně vyslovil to, čeho druzí se jen mimochodem dotkli, totiž, že úspěch amerického úsilí bylo jedině děkovati panu Julianu Felsenburghovi. Dotud pan Felsenburgh se nedostavil, ale v odpověď na bouři dotazů pan Markham oznámil, že pán ten za několik minut bude s nimi. Pak se jal líčiti, pokud bylo možno několika větami, metody, jakými pan *Felsenburgh* vykonal to, co pravděpodobně je nejobdivuhodnější výkon v dějinách. Z jeho slov vysvítá, že pan *Felsenburgh* (jehož životopis, pokud je znám, otiskujeme na místě jiném) je asi největším řečníkem, jakého svět kdy poznal — to pravíme s naprostou rozvahou.

Pan *Felsenburgh* jakoby se znal ve všech jazycích stejně dobře. Za těch osm měsíců, co východní jednání trvalo, řečnil neméně než patnácti jazyky. O způsobu, jakým mluví, zmíníme se co nejdříve. Jak nás ujišťoval pan Markham, prokázal pan *Felsenburgh* také úžasnou znalost netoliko lidské přirozenosti, nýbrž každé zvláštnosti, jakou se tento božský tvor projevuje. Dokázal, že zná dějiny, předsudky, obavy, naděje, tužby nesčíselných sekt a kast východu, k nimž mu bylo promlouvati. Vskutku, jak pan Markham pravil, je pan *Felsenburgh* asi prvním dokonalým plodem toho nového kosmopolitického stvoření, k jehož porodu pracoval svět, co světem stojí. Na neméně než devíti místech — na příklad v Damašku, Irkutsku, Cařihradě, Kalkutě, Benares, Nankingu — vítán byl davy Mohamedánů jako Messiáš. Posléze budiž uvedeno, že v Americe, odkud ten neobyčejný zjev vyšel, kde kdo mluví o něm s úctou. Nedopustil se těch zločinů — není, kdo by jej usvědčil z nějakého hříchu — nespáchal těch zločinů žlutého tisku, úplatnosti, obchodních aneb politických útisku, které tolik poskvrnily minulost těch starých politiků, kteří učinili sesterský kontinent tím, čím jest. Pan *Felsenburgh* ani nezaložil strany. Zvítězil on a nikoli jeho nohsledové. Ti, kdož byli přítomni v Pavlově domě, přisvědčí nám, že nelze popsati, jaký účinek ta slova měla.

„Když pan Markham se posadil, bylo hrobové ticho; pak, aby konejšil vzrůstající rozčilení, varhaník zahrál úvodní akkordy zednářské písně; několik lidí zapělo a za okamžik hlahol písně rozléhal se po domě a i všecken lid venku ji zpíval a tak na nějakou chvíli stal se všecken Londýn chrámem Páně.

„Nyní arci nás čeká nejnesnadnější část našeho úkolu, a raději se přiznáme ihned, že nelze nám nikterak žurnalisticky vylíčiti, co následovalo. Největší věci nejlépe vyprávěti nejprostšími slovy.

„Když dozníval čtvrtý verš, pozorovali jsme nějakého pána v prostém tmavém oděvu, an vystupuje po schodech na plošinu. Nejprve nikdo toho nedbal, když však náhle to hnulo hloučkem delegátů, zpěv ustával a ustal, když ta postava, uklonivši se na levo a na pravo, objevila se na řečništi. Tu se přihodilo něco neobyčejného. Varhaník nahoře jako by nejprve neporozuměl, hrál dále, ale v zástupu rozlehl se zvuk, nějak jako ston, a varhaník ihned ustal. Nenastal však jáсот. Naopak hrobové ticho zavládlo v ohromném davu. Nějakým podivným magnetismem se sdílelo s davu v ulicích, a když pan *Felsenburgh* jal se mluvit, to ticho zdálo se živým tvorem. Ponecháme psychologům, aby vysvětlili tento úkaz.

„O tom co pravil, nemáme co podotýkati. Pokud víme, ani jeden zpravodaj si tehdy nečinil poznámek; ale řeč, proslovená esperantem, byla velice prostá a stručná. Oznamil několika slovy, že se stalo skutkem sbratření světa, blahopřál všem žijícím lidem, že jim popřáno bylo, býti svědky toho dokonání dějin, a na konec pozdravil toho Ducha světa, jehož ztělesnění se nyní stalo skutkem.

„Tolik můžeme tedy říci; ale nelze nám vypsati dojem, jaký na nás učinila osobnost před námi se objevivší. Vzezření má muže asi třiatřiceti let. Je pečlivě oholen, drží se vzpřímen, má bílé vlasy a tmavé oči a obočí: stál nehybný s rukou na zábradlí, učinil toliko jeden posunek, kterým vyloudil z davu cosi jako vzlykot, promluvil těch několik slov pozvolna, jasně a zvučným hlasem; pak zůstal mlčky státi.

„V odpověď vznesl se toliko vzdech, který zněl v sluchu aspoň jednoho, který jej zaslechl, jakoby všechn svět po prvé nabýval dechu; pak opět nastalo to mlčení, které prochvívalo srdcem. Mnoho lidí tiše plakalo, rty tisíců pohybovaly se beze zvuku, a kde který obličej obrácen byl k té prosté postavě, jakoby naděje všech duší se soustřeďovaly v něm. Tak snad dnes sta a sta let, zraky mnoha lidu upřeny byly k onomu, který je znám v dějinách jako *Ježíš Nazaretský*.

„Tak pan *Felsenburgh* chvíli postál. Pak se obrátil, sešel a zmizel.

„O tom, co se událo venku, vypravuje očitý svědek toto: Bílé létadlo, tak povědomé všem, kdož byli té noci v Londýně, čekalo před malým jižním vchodem bývalé lodi chórové vznášejíc se asi dvacet stop nad zemí. V davu se rozneslo za několik minut, kdo v něm přijel, a když pan *Felsenburgh* se vrátil, i tam zavzněl ten podivný ston a zavládlo ticho. Létadlo se sneslo. Mistr se usadil a koráb zase se vznesl do výšky dvaceti stop. Myslili jsme nejprve, že promluví, avšak nebylo toho třeba; a za chvíli dalo se létadlo na tu skvělou projížďku Londýnem, která nám nevymizí z paměti. Čtyřikráte za tu noc obkroužil pan *Felsenburgh* obrovské hlavní město, slova nepromluviv; a všude se objevil před ním a za ním ten vzdech a pod ním hrobové ticho. Dvě hodiny po slunce východu vzneslo se létadlo nad Hampstead*) a ztratilo se na sever; a od té doby neviděti toho, jehož právem nazýváme „Spasitelem světa“

„Co dodati?

„Výkladu netřeba. Jedna stručná věta stačí: nastal nový věk, po němž marně toužili proroci a králové, trpitelé, umírající, všickni, kdož pracují a obtíženi jsou. Nejenom že již přestalo soupeřství kontinentů s kontinenty, nýbrž i domácí spory vzaly za své. O hlasateli počátku nového věku samém nemáme již co říci. Jedině budoucnost nás poučí, co mu ještě zbylo učiniti.

„Co však vykonáno bylo, je toto: Východní nebezpečí je zažehnáno navždy. Jak fanatičtí barbarové, tak i civilisovaní národové pochopili, že vláda války je skončena. Nikoli mír, ale meč, pravil *Kristus*: a hořce pravdivými se ta slova osvědčila. Nikoli meč, ale mír odpověděli posléze zřetelně ti, kdož se *Krista* zřekli, aneb jeho poddanství nikdy nepřijali.

*) Londýnské přeměstí severozápadní. Pozn. překl.

Zásadu lásky a svornosti, již se západ za minulé století třeba zajíkávě naučil, i východ přijal. Již se nebudeme odvolávat na zbraně, ale na spravedlnost: již nebudeme volati po Bohu, který sebe skrývá, nýbrž k lidstvu, které poznalo své božství. Nadpřirozeno je mrtvo, či lépe, nyní víme, že nikdy nežilo. Zbylo toliko vypracovati to nové učení, souditi každý čin, každé slovo a každou myšlenku před soudem lásky a spravedlnosti; a to bude bezpochyby úkolem kolika let. Třeba zrušiti kde který zákoník; třeba povaliti kde které hráze; třeba, aby se strana sloučila se stranou, země se zemí, kontinent s kontinentem. Mocný strašák už vzal za své, ten strach ze života posmrtného, aneb ochrnutí zápasu. Lidstvo úpělo dost, pracujíc k porodu; jeho krev tekla jako voda pro vlastní pošetilost, ale posléze poznalo sebe a upokojilo se.

„Necht' Anglie tedy dokáže aspoň, že není pozadu za jinými národy, pokud jde o toto dílo opravné; necht' ani národní výlučnost, ani plemenná pýcha, ani opojení bohatstvím jí nebrání, aby se zúčastnila toho obrovského díla. Nelze vy počítati zodpovědnost, ale vítězství je jisté. Pokorně vzpomínejme svých minulých hříchů a tiše se ubírejme vstříc té odměně, která se posléze zjevuje — té odměně tak dlouho skrývané pro sobeckost lidí, zatmění náboženství a zápolení jazyků — té odměně, kterou slíbil ten, který nevěděl, co mluví a zapřel, co tvrdil. — Blahoslavení jsou tiší, pokojní, milosrdní, neboť země vládnouti budou, synové boží slouti budou, a dojdou milosrdenství.”

Oliver byl všecek bled. Jeho žena klečela po jeho boku. Obrátil stranu a přečetl ještě jednu stručnou větu označenou jako „poslední zpráva”.

„Bylo nám oznámeno, že vláda je ve spojení s panem Felsenburghem.”

(II.)

„Á, to je pouhé novinářské krasořečnictví,” pravil posléze Oliver, položiv se nazad. „Planá slova! Ale — ale ta skutečnost!”

Mabel povstala, přešla k oknu a usedla tam. Několikrát poodhrnula rty, ničeho však neříkala.

„Drahoušku!” zvolal Oliver, „nemáš co říci?”

Nějakou chvíli hleděla na něho všecka se chvějíc.

„Říci,” pravila. „Sám říkáš, jak marná je řeč.”

„Pověz mi,” pravil Oliver. „Čím se přesvědčím, že to nebyl pouhý sen?”

„Sen,” řekla. „Což tedy se člověku něco takového snilo?”

Nemajíc pokoje, opět vstala, přistoupila k svému choti, klekla po jeho boku a vzala jeho ruce do svých.

„Miláčku,” pravila. „Povídám ti, není to sen. Stalo se to posléze skutkem. Vždyť jsem tam byla také — nepamatuješ? Čekal jsi na mne, když bylo

po všem — když on odešel — spolu jsme ho viděli, ty a já. Naslouchali jsme jemu — ty v chóru a já na galerii. Pak stojíce venku, v davu, opět jsme ho spatřili nad nábřežím. Pak jsme přišli domů — a našli toho kněze.”

Co mluvila, obličej její všecek byl změněn. Měla vzezření, jakoby zřela božské zjevení. Mluvila klidně bez rozčilení a nezajíkala se. Oliver se na chvíli na ni zahleděl; pak se nahnul a něžně ji políbil.

„Ano, drahoušku: je to pravda. Ale chtěl bych to slyšet opět a opět. Vypravuj mi, co jsi viděla.”

„Viděla jsem syna člověka.” pravila. „Ó! jinak nelze o něm mluvit. Spasitele světa, jak praví ty noviny. Mé srdce jej poznalo, jakmile jsem spatřila jeho — jako kde kdo — kterak stojí s rukou na zábradlí. Jeho hlavu jakoby obklopovala záře. Nyní tomu všemu rozumím. Byl to on, jehož jsme tak dávno čekali; a on přišel, přinášeje „Pokoj” a „Dobrou vůli” ve svých hrstích. Když pak promluvil, opět jsem to poznala. Jeho hlas byl jako — jako hlas moře — tak prostý — právě tak — tak žalostný — tak silný. — Neslyšel jsi toho?”

Oliver nachýlil hlavu.

„Mohu vzhlížeti k němu s plnou důvěrou,” měkce pokračovala dívka. „Nevím, kde je, ani kdy se vrátí, ani co bude činit. Myslím, že má veliké dílo před sebou. než bude všecek poznán — zákony, reformy — to bude tvým úkolem, drahoušku. Nám druhým

nezbude, než čekati, milovati a spokojiti se.”

Oliver opět na ni pohlédl.

„Mabel, má drahá —”

„Ó, já to již věděla včera,” pravila, „ale teprve ráno, když jsem se probudila a rozpomínala se, poznala jsem, že jsem to věděla. Zdálo se mi o něm po celou noc... Olivere, kde je on?”

Oliver kroutil hlavou.

„Ano, vím, kde je, jsem však vázán přísahou —”

Kývla hlavou a vstala.

„Ano. Neměla jsem se tázati. Nu, budeme pokojně čekati.”

Nějakou chvíli oba mlčeli. Pak promluvil Oliver.

„Drahoušku, co tím myslíš, že on posud není poznán?”

„Myslím toto: Lidstvo ví toliko, co vykonal — avšak neví, čím jest: ale i to časem pozná.”

„A zatím —”

„Zatím budeš pracovati; co zbylo konati, bude časem dokonáno. Ó! Olivere, buď silen a důvěřuj!”

Rychle ho políbivši, odešla.

Oliver zůstal seděti nehybný, hledě — jak bylo jeho zvykem — do širokého kraje za oknem. Včera tou dobou opouštěl Paříž, věda arci, co vykonal Felsenburgh — neboť američtí delegáti byli o hodinu dříve přijeli — jeho samého však nepoznav. Nyní znal i toho člověka — alespoň ho viděl, slyšel ho a

byl okouzlen jeho osobností. Nemohl si to vysvětliti, jako nikdo jiný — leda snad Mabel. Druhým se stalo jako jemu. Posvátná hrůza je spoutala, současně však v jejich duších roznítla se záře. Vyšli — Snowford, Cartwright, Pemberton a druzí na náschodí Pavlova domu, za tím podivným zjevem. Chtěli něco říci, ale nebyli slova schopni, vidouce to moře bílých obličejů, slyšíce ten vzdech a to mlčení, a uchvácení jsouce mocnou vlnou magnetismu, která vystoupila jako něco hmotného, když Felsenburghova vzducholod' se vznesla a dala se na cestu, jejíž dojem nelze popsati.

Opět ho uviděl, když stáli s Mabel na palubě elektrického člunu, na kterém se plavili na jih. Bílá loď nahoře tiše a jistě plula nad hlavami těch ohromných zástupů, unášejíc toho, jenž — měl-li kdo právo tak se nazývati — byl vskutku „Spasitelem světa”. Pak přišli domů a našli toho kněze.

I toto setkání jej vzrušilo; neboť na prvý pohled jakoby ten kněz byl tímže člověkem, jehož o dvě hodiny dříve viděl vystoupiti na řečniště. Podobnost byla věru neobyčejná — tentýž mladý obličej a tytéž bílé vlasy. Mabel arci si toho nepovšimla; neboť viděla Felsenburgha toliko na velikou vzdálenost a Oliver sám se záhy vzpamatoval. A matka — nu, to arci bylo hrozné; nebýti jeho ženy, byl by se dopustil násilného skutku. Jak byla klidná

a rozvážná! A matku zatím musí nechat na pokoji. Později by se třeba dalo něco dělati. Budoucnost! ta jej všecek zaujala — budoucnost a uchvacující osobnost, jejíž moci včera propadl. Všecko ostatní jakoby nemělo významu — ani matčino odpadnutí, ani její nemoc — všecko bledlo před červánky toho neznámého slunce. A za hodinu by věděl více. Všechnen sněm svolán byl do Westminsteru. Šlo o to, aby se shodli, co by Felsenburghovi nabídli; chtěli mu nabídnouti nějaké veliké postavení.

Mabel měla arci pravdu; nový úkol je čekal — prakticky provésti tu novou zásadu, která se náhle vtělila v tom bělovlasém mladém Američanu — zásada bratrství světa. To bude vyžadovati ohromnou práci; všechny vztahy k cizině bude třeba znova vypraviti — obchod, politika, zřízení vlády — všecko potřebuje změny ze základů. Evropa, jež byla řízena na základě vzájemné ochrany: ten základ vzal za své. Není již ochrany, protože již nehrozí nebezpečí. I jiným směrem čeká vládu ohromná práce. Bude třeba upravit Modrou knihu, v níž by byla podrobná zpráva o jednání na východu a znění úmluvy, která jim byla předložena v Paříži a která byla podepsána císařem východu, feudálními králi, tureckou republikou a spolu podepsána americkými zplnomocněnci... Posléze i domácí politika vyžaduje pronikavé změny: Nadále bude musiti ustati zápas středu se stranami krajními —

musí býti strana toliko jedna a ta podrobena proroku... Až se mu zamotala hlava tím výhledem, který mu zjevoval, kolik bylo třeba pozměnit obraz světa, jak bylo třeba základy západního života znova upravit. To bude arci revoluce, potopa úžasnější, než sám přival východu; ale bude to převrácení tmy ve světlo, chaosu v pořádek.

Z hluboka si oddechnul a přemítal.

Za půl hodiny přišla Mabel za ním, protože obědval před odchodem do Whitehallu.

„Matka je klidnější.“ pravila. „Musíme míti strpení, Olivere. Už jsi se rozhodl, pustíme-li k ní toho kněze?“

Oliver kroutil hlavou.

„Nemohu o ničem mysliti,“ odvětil, „než co mám dělati. Rozhodni sama, drahoušku; ponechám to na tvou vůli.“

Přikývla hlavou.

„Hned s ní promluvím. Zatím velice málo chápe, co se událo.... V kterou dobu se asi vrátíš?“

„Dnes asi se už nevrátím. Schůze bude po celou noc.“

„Dobrá. A co řeknu panu Phillipsovi?“

„Ráno budu telefonovati..... Mabel, pamatuješ, co jsem ti říkal o tom knězi?“

„Jak je podoben tomu druhému?“

„Ano. Co tomu říkáš?“

Usmívala se.

„Nic tomu neříkám. Proč by nemohli býti druh druhu podobni?“

Oliver vzal fik s mísy, snědl jej a vstal.

„Jen tak. Je to velice podivno,“ pravil. „Tedy, dobrou noc, miláčku.“

(III.)

„Ale, matinko,“ pravila Mabel, klečíc u její postele; nechápeš, co se událo?”

Zoufale se snažila povědět staré dámě o úžasném obratu ve světě — avšak marně! Zdálo se jí, že něco velikého na tom závisí; že by bylo žalostno, kdyby stařena odešla do té tmy nevědoma toho, co se stalo. Bylo to jako kdyby byl křesťan klečel u lůžka umírajícího žida v první velikonoční pondělek. Ale stará dáma ležela postrašena sice, ale zatvrzele.

„Matinko,“ naléhala dívka opět, „rozuměj přece! Nechápeš, že všechno, co Ježíš Kristus slíbil, se stalo pravdou, třeba jiným způsobem? Království boží již nastalo, ale nyní víme, kým Bůh je. Právě jsi říkala, že chceš odpuštění hříchů; nuže, dostalo se ti toho; nám všem, protože hříchů není. Je toliko vina. A pak to přijímání. Věřívala jsi, že tě to činí účastnou Boha; nuže, my všichni jsme účastni Boha, protože jsme lidskými bytostmi. Nenahlížíš, že křesťanství je toliko jeden způsob, kterým to vyjádřeno? Řekla

bych, že na čas to bylo jediným způsobem; ale ten čas už je ten tam. Ó! o co je teď lépe! Je to pravda — pravda. Vždyť vidíš, že je to pravda!”

Odmělčela se na okamžik, nutíc se, aby se dívala na ten žalostný starý obličej, ty rozpálené vrásčité líce, ty kostnaté ruce, které se křečovitě zatínaly do přikryvky.

„Podívej se, jak křesťanství nás zklamalo — jak rozdvojilo lidi; vzpomeň všech ukrutností — inkvisicí, náboženských válek; nesvárů manželů a dětí s rodiči — neposlušnosti k státu, těch zrad. Vždyť nemůžeš věřit, že by to bylo bývalo v pořádku. Jaký by to byl Bůh! Nu, a peklo: jak jsi mohla kdy věřit v takovou věc?... Ó! matinko, přece nebudeš věřit v něco tak strašného.... Nechápeš, že ten Bůh zmizel — že toho nikdy nebylo — že to byla jen ošklivá můra, a že nyní my všichni posléze víme, co je pravda.... Matinko! vzpomeň, co se stalo minulé noci — jak přišel on — ten člověk, jehož jsi se tolik děsila. Vypravovala jsem ti, jaký on je — takový klidný, tichý a silný — jak nikdo nemluvil — vypravovala jsem ti o tom — tom neobyčejném ovzduší a jak ho vidělo šest millionů lidí.... A vzpomeň, co on vykonal — jak on zahojil všechny staré rány — jak posléze pokoj rozhostil se po všem světě — a co se ještě bude dít! Ó! Maminko, pusť přece z mysli ty hrozné, staré lži; vypusť je, buď statečná!”

„Ten kněz, ten kněz!“ zaúpěla posléze stařena.

„Ó! ne, ne, ne — ten kněz nezmůže ničeho. Ten také ví, že to je samá lež!“

„Ten kněz, ten kněz!“ opět zaúpěla stařena. „Ten ti odpoví, ten zná tu odpověď!“

Její obličej se křečovitě křivil, a její staré prsty svíraly růženec. Mabel se náhle poděsila a vstala.

„Ale matinko!“ naklonila se a políbila ji. „Nu tak! už nebudu mluvit. Jen si to klidně rozmysli. Jen se nestrachuj; vždyť je všecko v pořádku.“

Chvilku ještě postála soucitně hledíc na nemocnou; slitování a žádostivost v ní zápasily. Ne! Nyní to bylo marno; musí čekat do druhého dne.

„Hned zase přijdu,“ pravila, „jen co se najíš, maminko. Nu tak, nebuď přece tak ustrašena!“

Jak je to úžasné, říkala sobě večer, že někdo může býti tak slepý. A jaké vysvědčení slabosti, volati toliko po knězi! To je směšno, nesmyslné!

Na ni samu snesl se neobyčejný klid. Sama smrt již neměla vzezření hrůzy; neboť nebyla smrt pohlcena vítězstvím? Porovnávala sobecký individualism křesťanství, který se hrozil smrtí, aneb alespoň myslil na ni jako na bránu do osobního věčného života, ne svobodným altruismem nového věřícího, který nežádal více, než aby lidstvo žilo a rostlo, aby Duch světa vítězoslavně sebe zjevoval, sám jako jednotlivec, spokojiv se tím, že opět zapadne do zdroje síly, z něhož čerpal život. V ten

okamžik byla by podstoupila cokoli, s veselou myslí byla by šla smrti vstříc — pohlížela dokonce na stařenku s útrpností — neboť nebylo žalostno, že před svou smrtí se nevzpamatovala a nepoznala skutečnost?

Mabel byla v takovém tichém víru opojení; bylo jí, jakoby hustá clona smyslů se byla odhrnula na konec a jí se za ní zjevila něžná věčná krajina, země pokoje beze stínů, kde lev odpočívá po boku jehněte a levhart léhá s kůzletem. Již nebude války: ten krvavý přízrak byl ten tam a s ním nestvůry zla, které žily v jeho stínu — pověřivost; svárliivost, hrůza a neskutečnost. Rozdrceny byly modly a krysy z nich vylezly; sražen byl Jehova; blouznivý snílek galilejský byl ve svém hrobu; konec bylo vládě kněží. Na jejich místě stála cizí, klidná postava nezlomné moci a mírné něžnosti... On, jehož viděla — syn člověka, Spasitel světa, jak ho právě nazvala — on, nositel těch jmen, již nebyl nestvůrou, zpola Bohem, zpola člověkem, činící nároky na obojí přirozenost a nemající ani té ani oné; takový, který byl pokoušen bez pokušení, a který zvítězil bez zásluhy — jak pravili jeho stoupenci. Tu však byl místo něho někdo, jehož se mohla držeti, také Bůh a člověk — Bůh, protože lidský, člověk, protože tak božský.

Té noci již se stařenkou nemluvila. Když k ní přišla, nemocná už spala. Stařenčiny ruce ležely na přikryvce, a potud byly omotány těmi pitomými kuličkami. Mabel tiše přistoupila, aby jí růženec odňala; ale vrásčité prsty se křečovitě svíraly a pootevřené rty cosi zamumlaly. Ach! jak by to bylo žalostno, pomyslíla si dívka, a jak beznadějno, aby ta duše odletěla do takových temnot, nechtíc učiniti tu velikou vznešenou obět, položití svůj život, protože život sám toho žádá!

Pak šla do svého pokoje.

Když se Mabel probudila, odbíjely hodiny třetí, a v ranním šeru spatřila ošetřovatelku.

„Pojďte rychle, milostivá; paní Brandová umírá.“

(IV.)

Oliver vrátil se v šest hodin; přišel rovnou do matčiny ložnice. Byla již mrtva.

Prostora prozářena byla ranním světlem a s trávníku proudil tam čistý vzduch a zpěv ptačí. Ale jeho žena klečela u postele, držíc vrásčité ruce stařenčiny s hlavou skloněnou na ruce. Matčin obličej byl klidnější, než ho kdy viděl, jako alabastrová maska; na rtech zkameněl úsměv. Čekal nějakou chvíli až pominula křeč, která jeho hrdlo popadala. Pak kladl ruku na ženino rameno.

„Kdy?“ řekl.

Mabel povzhlédla.

„Ó! Olivere,“ šeptala. „Teď hodinu.... podívej se.“

Pustila mrtvé ruce a ukázala na růženec, který potud svíraly; za posledního zápasu jej přetrhly a nějaká hnědá kulička ležela pod nimi.

„Činila jsem, co jsem činiti mohla,“ vzlykala Mabel. „Vlídně jsem do ní mluvila. Nechtěla však poslechnouti. Stále jen volala po knězi, pokud mohla mluvit“

„Má drahá...“ jal se mluvit Oliver. Pak i on kleknul po ženině boku, nachýlil se a políbil růženec, co slzy zamžily jeho zrak.

„Nu, nu,“ pravil. „Jen ji nech na pokoji. Za nic na světě bych jí jej nevzal: byl její hračkou, není-liž pravda?“

Dívka udivena na něho pohleděla.

„My můžeme býti také štědrými,“ pravil. „My máme posléze všechen svět. A ona — ničeho neztratila: už bylo pozdě.“

„Dělala jsem, co jsem dělati mohla.“

„Ano, miláčku, a dobře jsi činila. Ale byla tuze stará; nemohla již rozuměti.“

Odmlčel se.

„Euthanasia?“ šeptal nějak něžně.

Přikývla.

„Ano,“ pravila; „právě když se dostavil smrtelný zápas. Vzpírala se, ale já věděla, že by sis to přál.“

Než se Oliver odebral na lůžko, rozmlouvali hodinu spolu v zahradě. Jal se jí vypravovati, co se událo.

„Odepřel. Nabízeli jsme mu, že mu zřídíme úřad. Nabízeli jsme mu titul *Consultora*,*) ale teď dvě hodiny odepřel jej přijmouti. Slíbil však svou pomoc.... Ne, nesmím ti říci, kde je... Myslíme, že záhy se vrátí do Ameriky; ale neopustí nás. Vypracovali jsme program, který bude jemu ihned zaslán... Ano, byli jsme jedné mysli.“

*) Rádce. Pozn. překl.

„A program?“

„Na tom je občanské a volební právo, zákony o chudinství a obchod. Více ti nepovím. On sám navrhl články, nevíme však, zdali jsme mu správně rozuměli.“

„Ale, drahoušku —“

„Ano; je to docela neobyčejné. Nikdy jsem ničeho podobného nezažil. Takřka ani jsme nerokovali.“

„A lid rozumí?“

„To si myslím. Jen že musíme byti na strážci proti jeho přepjaté snad horlivosti. Prý jsou katolíci ohroženi. Dnes ráno o tom píše *Era*. Předložili nám kartáčový otisk ku schválení. Ten článek navrhuje, abychom něco podnikali na ochranu katolíků.“

Mabel se usmívala.

„Je to podivná ironie,“ pravil. „Ale mají právo na život; mají-li právo, aby se účastnili vlády je věcí jinou. O té bude nám, myslím, rokovali za nějaký týden.“

„Vypravuj mi ještě o něm.“

„Není skutečně, co vypravovati; ničeho nevíme, leda, že on je svrchovanou mocí ve světě. Francie všeska kvasí a nabízela mu diktatorství. To také odepřel. Německo mu učinilo tentýž návrh, jako my; Itálie tentýž jako Francie, s titulem doživotního tribuna. Amerika posud nepromluvila, a Španělsko se také nerozhodlo.“

„A východ?“

„Císař mu poděkoval; ničeho více.“

Mabel si z hluboka oddychla a dívala se za tepelnými parami, které vystupovaly z města. To byly věci takového rozsahu, že je pojmouti nemohla. Její obraznosti jevila se Evropa jako rušné mraveniště, hemžící se v slunečném jasu. Viděla Francii v modrých dálavách, viděla města Německa, Alpy, za nimi Pyreneje a sluncem rozžhavené Španělsko; a ty všechny měly jen jednu naléhavou myšlenku, aby sobě zajistily tu úžasnou bytost, tyčící nade svět. I střízlivá Anglie se rozohnila. Největším přáním každé země bylo, aby onen člověk nad ní panoval. A on — odepřel všem!

„On odepřel všem!“ opakovala bez dechu.

„Ano, všem. Možná, že čeká jak se bude tvářiti Amerika. Vždyť tam posud zastává úřad.“

„Jak je stár?“

„Jen dvaatřicet aneb třiatřicet. Je v úřadě teprve několik měsíců. Před tím žil v ústraní ve Vermontu, pak kandidoval do senátu, pak jednou dvakrát veřejně mluvil, na to byl vyslán na východ, ač, jak se zdá, nikdo si neuvědomil jeho moc. A co přišlo potom, víme.“

Mabel zamyšlena kroutila hlavou.

„Ničeho nevíme,“ pravila. „Ničeho, ničeho! Kde se naučil jazykům?“

„Mají za to, že po mnoho let cestoval. Ale nikdo ničeho neví. On ničeho neříkal.“

Rychle se obrátila na manžela.

„Co však to všechno znamená? V čem spočívá jeho moc? Pověz mi, Olivere?“

Oliver se usmíval kroutě hlavou.

„Nu, Markham řekl, že to dělá jeho bezúhonnost, neúplatnost — a výmluvnost; to však nikterak nevysvětlí.“

„Ne, to ničeho nevysvětli,“ pravila dívka.

„Je to prostě osobnost,“ pokračoval Oliver, „alespoň takový třeba dáti nápis; je to však arci „pouhý“ nápis.“

„Ano pouhý nápis. Ale je to takové. Kde kdo to pocítil v Pavlově domě a potom v ulicích. Necítil jsi to sám?“

„Což, cítil!“ zvolal muž s planoucímá očima. „Život bych dal za toho člověka!“

Tu se vrátili do domu a nikdo z obou slova nepromluvil o zemřelé stařence, dokud nedošli dveří.

„Jsou teď u ní,“ pravila Mabel tiše. „Já bych to s nimi ujednala.“

Kýval vážně hlavou.

„Nejlépe by to bylo dnes odpoledne,“ pravil. „Ve čtrnáct hodin mám chvíli volno. Ó! mimochodem, Mabel, víš-li pak, po kom vzkázala knězi?“

„Myslím, že bych uhodla.“

„Ano, po Phillipsovi. Promluvil jsem si s ním včera večer. Už nepřijde.“

„Přiznal se k tomu?“

„Ano. Byl velice urážlivý.“

Když však na úpatí schodů zakýval ženě na rozloučenou, jeho obličej už zase změkkl. Šel do matčina pokoje.

HLAVA II.

(I.)

Když Percy Franklin vznášeje se pět set stop vysoko probouzejícím se letním jitem, blížil se Římu, bylo mu jakoby se blížil samé bráně nebes, aneb lépe řečeno, bylo mu, jako dítěti vrátícímu se domů. Neboť co před desíti hodinami zanechal za sebou, zdálo se mu jako nešpatná ukázka vyšších bydlišť pekla. Ten svět tam jako by byl Bůh opustil, zanechav jej hluboko s sebou spokojeného — ve stavu bez naděje aneb víry. Svět bude žítí dále, ale ta pravá podstata blahobytu byla ta tam. Ne že by lidé již ničeho nečekali — naopak! Londýn všecek hořel rozčilením. Všelijaké pověsti kolovaly. Felsenburgh prý se vrací, už se vrátil; nikdy neodešel. Stane se prý předsedou státní rady, předsedou ministerstva, tribunem se svrchovanou mocí demokratické vlády a osobní nedotknutelností, dokonce králem — ne-li císařem západu. Všecka ústava bude

znovuzřízena, všecek západ předělán. Zločin bude vymýcen touže tajemnou mocí, která vymýtila válku; lid bude zadarmo živen — tajemství života prý bylo odhaleno, už nebude smrti — takové byly ty pověsti.... Toho však se nedostávalo, co — po kněžově soudu — činilo život hodným života....

Když vzducholod' čekala na veliké stanici na Montmartreu, kdysi známé jako chrám Svatého Srdce, slyšel jásavý řev pařížské luzy posléze zamilované do života, a viděl vlající prapory. Když se loď opět vznesla nad předměstí, viděl ty dlouhé řady vlaků, sjíždějících se do srdce země. Byly jako lesklí hadi ve skvělé záři elektrických koulí. Přivázely venkovany na sněm národa, který zákonodárci, pachtící se po dramatičnosti, svolali, aby rozhodnuta byla ta veliká otázka. V Lyonu tytéž výjevy. Noc byla tak jasná jako den a také tak hlučná. Střední Francie přicházela odevzdati hlasy.

Když chladné ovzduší Alp obklopovalo kabinu, Percy dřímala a jen letmo zahlédl nějaký ten velebný vrchol v měsíčním svitu, černé jícný propastí stříbřité mih nějaké hladiny jezera, mdlý lesk Interlakenu a měst v údolí Rhonském. Jednou byl vyděšen, když jakási obrovská německá vzducholod' letěla mimo jako duch, plna záře a zlata, ne nepodobna ohromné můře o tykadlech z elektrického světla. Letíce tím tichým ovzduším, pozdravovala se obě tělesa dojemným křikem jako dva cizí noční ptáci, kteří neměli kdy se zastaviti.

Milán a Turin byly klidny; neboť Italie byla zřízena na jiných zásadách, než Francie, a Florencie se potud neprobudila. A již pět set stop pod ním, proklouzala Campagna, jako šedozelený koberec nedbale pohozený, a už — už bylo viděti Řím. Ukazovatel nad jeho sedadlem přeskočil se sta na devadesát mil.

Percy se probral posléze, z dřímoty a tu vytáhl brevír; ale když šeptal slova, jeho pozornost byla jinde, a domodliv první hodinku, zavřel knihu zase a usadil se pohodlněji haliv se těsněji do kožichu a natáhnuv nohu na protější sedadlo. Byl samotný v oddělení; tři páni přibývší v Paříži, vystoupili v Turině.

Značně se mu ulevilo, když o tři dny dříve ho došel dopis kardinála-protektora, vybízející jej, aby se vypravil na delší pobyt mimo Anglii, a až bude vypraven, aby přijel do Říma. Poznal, že správa církve posléze byla do opravdy znepokojena.

Přehlížel v duchu poslední dny, uvažuje o zprávě, kterou mu bylo podati. Od jeho posledního dopisu minuly tři dny a za tu dobu v jediné diecesi westminsterské odpadlo sedm významných osob, dva kněží a pět vynikajících laiků. Kol do kola to vřelo; viděl zlověstnou listinu, nadepsanou „prosba“ a podepsanou sto dvacíti kněžími z Anglie a Walesu, v níž se dožadovali toho, aby byli zbaveni jakýchkoliv duchovních úborů. Žadatelé po ukazovali, že lze se od luzy obávati brzkého

pronásledování; že vláda jen na oko přislíbila ochranu. Naznačovali, že je náboženská věrnost i nejpřímnějších věřících napínána do krajnosti a ta těch druhých že vzala za své. —

O tom, co by dodal ze svého, byl rozhodnut. Pová, co už říkal aspoň padesátkrát, že není pronásledování tím nejhorším nebezpečím. Tím, že je ten nový výbuch nadšení pro lidství — nadšení, které vyšlehlo steronásobné plameny, když se objevil Felsenburgh a ohlášeny byly zprávy o východu. — A v těch plamenech že roztavují se srdce všech lidí vyjma několika málo. Lidstvo že se náhle zamilovalo do lidstva. Kdož řídili se obecnými názory mnou si oči a diví se, že kdy věřili, aneb dokonce, že jim to kdy mohlo přijít na mysl, že by byl Bůh, jehož třeba milovati, tázajíce se vespolek, čím to byli takovou dobu očarování. Křesťanství a theism že prchají z mysli světa jako ranní mlhy, když vychází slunce. A co bude doporučovati? — Ó, to mu bylo jasno a s pocitem zoufalství si to v mysli opakoval.

Sám stěží si byl vědom, zda věří, co vyznává. Hnutí jeho duše jakoby byly smazaly zjev toho bílého tělesa a mlčení zástupů za toho večera před třemi týdny. Bylo to tak strašlivě opravdovo a určito; ty jemné touhy a naděje duše zdály se tak mátožny proti tomu planoucímu, srdce uchvacujícímu horlení lidu. Nikdy podobného neviděl; nejúchvatnější živý kazatel nikdy nepůsobil

na shromáždění ani desetinou dojmu, jakým působil na ten bezbožný dav v ulicích londýnských za chladného jitra, příchod jeho spasitele. A ten člověk sám — Percy nijak si nemohl vykládati, co se s ním tenkrát dělo, když šeptaje jméno Ježíšovo, zíral na tu tichou postavu tváří a vlasy jemu tolik podobnou. Byl si vědom jen toho, že nějaká ruka sevřela jeho srdce — ruka teplá, ne studená — a jako by byla udusila všechen cit náboženského přesvědčení. Jen úsilím, jehož s bázni vzpomínal, zdržel se toho, aby se ve svém nitru vzdal, což je tak povědomo těm, kdož pěstovali život vnitřní a vědí, co znamená porážka. Jediná jen tvrz neotevřela brány dokořán — jinak se všechno poddalo. Pohnutí vzata byla útokem, rozum byl umlčen, památka milostí zatemněna, jeho duše se bezmocna svíjela; avšak skrytá tvrz vůle posledními silami uhájila brány a neuznala Felsenburgha králem.

Ó! co se namodlil za minulé tři týdny! Zdálo se, jakoby byl nic jiného nečinil než se modlit; nebylo příměří. Okny i dveřmi byly vráženy oštěpy pochybenství, spousty důkazu třískaly shora; byl na stráži ve dne v noci, odrážeje to slepě, a vzdoruje onomu, usiluje, aby neuklouzl na kluzké ploše nadpřirozena, volaje z té duše k Bohu sebe skrývajícímu. Spával s obrazem kříže v hrsti, probouzeje se ho líbával; co psával, hovořival, jídal, chodil a sedával ve vozidlech, vnitřní život byl čilý — šíleně vzbuzuje víru v náboženství, jemuž rozum

odpíral a jehož cit se lekal. Někdy zase pojalo ho nadšení — třeba v ruchu ulice, když poznal, že Bůh je vším, že bez stvořitele nemohlo by býti života, že vzbuzovati pokoru a úctu k Bohu má ve smyslu nadsmyslném větší cenu, než sebe šlechetnější činy směřující k blahu pozemskému; že nadpřirozeno je původem a metou existence. — Takové chvíle přišly na něho v noci, v tichu katedrály, když svítlna blikala a nezvučná hudba vanula od železných dvířek svatostánku. Pak opět vnímavost ustupovala a zanechala ho trosečným na úskalí bídy, avšak zachoval si odhodlanost (která mohla býti odhodlaností pýchy jako víry), že žádná moc světa aneb pekla jemu nezabrání, aby nevyznával křesťanství, třeba by si jeho skutečnost nemohl představit. Jediné křesťanství činilo život snesitelným.

Oddychl si třesavě z hluboka a poposedl, neboť v dálavě jeho oči vypátraly bář jako modrou bublinu na zeleném koberci. Jeho mozek přerušiv pásmo myšlenek zvěstoval mu, to že je Řím.

Tu ihned vstal, vyšel ze svého oddělení a prošel střední chodbou. Skleněnými dveřmi na pravo a na levo viděl své spolucestující. Někteří dosud spali, někteří hleděli do kraje, jiní četli. Nahnul se k okénku ve dveřích a po nějakou minutu uchvácen pozoroval spolehlivého řidiče na jeho místě. Ten tam stál nehybný, s rukama na ocelovém kruhu, který řídil obrovská křídla, oči maje upřené na

větroměr, který mu oznamoval jako na ciferníku hodin silu a směr vysokých vichrů. Ob čas pohnul rukou a ohromné perutě se zdvihaly aneb klesly. Pod ním a před ním byly skleněné poklopy s rozmanitými ukazovateli. — Percy ani o jich polovici nevěděl, nač jsou — jeden byl jako tlakoměr a oznamoval snad výšku, ve které pluli; jiný byl kompasem a prohnutými okny před ním bylo zřítí čirou oblohu. Ano, je to všecko velice úžasné, myslil si kněz, a je to toliko jedním příznakem té síly, s kterou soutěžití jest nadpřirozeno.

Povzdechl si, obrátil a vrátil se do svého oddělení.

Úžasný se rozprostíral před ním pohled — vábný snad jen proto, že byl tak neobyčejný a tak neskutečný — jako plastická mapa. Daleko na pravo hraničil živý pruh moře s jasnou oblohou stoupaje a klesaje, jak kabina, zdánlivě nehybná, narážejíc na západní vítr, se kymácela; jediný pohyb, který bylo ještě cítiti, byl ten nepatrný tlukot veliké zadní vrtule. Na levo rozprostíral se širý kraj. Mezi nehybnými křídly viděl jej pod sebou se míhati, tu onde proužek dědiny, tak zploštěný, že až nebylo poznati, že je to dědina, aneb třpyt vody. A v dáli hráz umbrijských hor, před ním, podle toho jak vzducholoď se to čila, vynořovala a ztrácela se klikatina Říma a rozsáhlých nových předměstí a nad ní jevila se ta veliká stráž, okamžik od okamžiku

větší. Kolem, nad sebou a pod sebou poznával číré prostory vzduchu. Tmavý blankyt nad ním přecházel v obzory barvy bledého tyrkysu. Jediný zvuk, kterého si již dávno neuvědomil, byl stejnoměrný vír vzduchu, jehož hukot se tišil, čím více ubývalo rychlosti — až letěli jen rychlostí čtyřiceti mil za hodinu. Tu zazněl znovu a po pocitu úzkosti, který jej pojal, poznal Percy, že vzducholod' slétá. Až se mu hlava zamotala, když sbíral své houně. Když opět vzhlédl, ten pohyb jakoby byl ustal, spatřil věže a střechy a pod nimi zahlédl nějakou silnici a jiné střechy s kousky zelení mezi nimi. Opět zazněl nějaký zvon a pak lahodný signál. Kol do kola bylo slyšeti šoupání nohou; nějaká uniformovaná stráž rychle prošla zasklenou chodbou. Zase se mu pozamotala hlava; a povzhlédnuv opět na okamžik od svých zavazadel, spatřil hnedle ve výši svých očí šedivou bář, odrážející se od skvělého blankytu. Na okamžik se svět točil kolem, zamhouřil oči, a když opět pohleděl, míhaly se zdi, zastavily a zakolébaly. Po třetí zazněl zvonek a nastalo slabé otřesení, když kabina přistála na ocelové síti loděnice. Za okny míhaly se obličejje, a Percy uchopiv svá zavazadla, dal se ke dveřím.

(II.)

Když Percy o hodinu později seděl samotěn v odlehlé komnatě Vatikánu za koflíkem kávy, měl potud pocit neurčitého pohybu; cítil však také velikou radost, když zemdlený mozek si uvědomil kde je. Bylo mu divno, že jel drkotavou dlažbou v takové bídné, malé drožce, jaké pamatoval tak deset let, kdy jako nově vysvěcený kněz opouštěl Řím. Zatím co svět chvátal vpřed, Řím zůstal státi; měl jiné věci na starosti, než fysické pokroky nyní, co duchovní váha světa všechna spočívala na jeho bedrách. Zdálo se, jakoby se nic bylo nezměnilo — aneb spíše, jakoby se byl Řím vrátil do stavu hnedle stopadesát let minulého. Bylo známo, jak nová zařízení italské vlády kus za kusem byla zrušena. jakmile městu, — tak před osmdesáti lety — byla přiznána neodvislost. Elektrické dráhy přestaly jezdit; létadlům nebylo dovoleno objeviti se v jeho obvodu. Nové stavby, pokud nebyly zrušeny, odevzdány byly duchovním účelům. Kvirinál stal se

úřadem „Červeného papeže”,*) vyslanectví velikými semináři, dokonce sám Vatikán, vyjma vrchní patro, stal se útulkem svaté kolleje, která obklopovala nejvyššího kněze jako hvězdy slunce.

Antikváři považovali Řím za neobyčejné město — jedinou ukázkou zašlých dob. Tam bylo viděti zastaralé nepohodlnosti, pravé hrůzy po stránce zdravotnictví, vtělení světa uspalého. Stará církevní okázalost se také zase vrátila; kardinálové opět jezdili v pozlacených kočárech; papež projížděl se opět na bílém mezku. Nejsvětější Svátost nesena byla neúhlednými ulicemi za zvuků zvonů a světla svítilen. Skvělý popis toho života nesmírně zajímal kdysi všecken civilisovaný svět na nějakých osmačtyřicet hodin. Tento úžasný zpětný běh občas zavdával nedoukům podnět k prudkým nájezdům; vzdělanci již nevystupovali proti tomu, spokojivše se vědomím, že pověra a pokrok jsou nesmiřitelnými nepřáteli.

Ale třeba to bylo sebe podivnější, co letmo zahlédl cestou od stanice na letadla za Branou lidu, Percyho osvěžilo: staré kroje venkovanů, kolesky na víno obvěšené modrými a červenými trásněmi, zeli ve slokách, to vyvěšené prádlo, mezkové a koně. Jako by mu to připomínalo, že člověk je bytostí lidskou a nikoli božskou — jak ten svět vyhlašoval — lidskou a proto nedbalou a osobitou; lidskou a

*) Rozuměj: jako předseda sboru kardinálů. Pozn. překl.

proto zabývající se zájmy jinými, než je rychlost, čistota a přesnost.

Ta komnata, v níž Percy seděl u okna se spuštěnými záclonami — neboť slunce jíž páliło — jakoby ho unášela dokonce dále do minulosti, než jen půldruhého století. Starého damašku a zlacení, jehož se nadál, již tam nebylo, a komnata činila dojem velice přísný. Po délce stál dlouhý prostý stůl s přistavenými dřevěnými židlemi o kolmých lenoších; podlaha byla dlážděna červenými cihlami a na ní ležel nějaký ten kousek rohožky. Po prostě umytých stěnách rozvěšeno bylo několik starých obrazů a na malém oltáři u druhých dveří stál veliký kříž se svícemi po bocích. Jíného nábytku tam již nebylo, vyjma psací stůl mezi okny, na němž stál psací stroj. Ten jediný mu rušil dojem.

Dopil poslední doušek kávy z tlustého bílého koflíku a položil se ve své lenošce nazad.

Již se mu život nezdál tak těžkým a divil se tomu, jak brzy se mu ulehčilo. Zde měl život vzezření prostší; vnitřní život byl více uznáván; aní přiti se o něm nebylo třeba. Zde panoval předmětně, a jím viděl zrak duše zář povědomých postav, které ruch a shon světských starostí zastíral. Zde jakoby prodléval stín samého Boha, již nebylo nemožno si představit, že svatí přihlížejí a se přimlouvají, že Maria sedí na svém trůně, že ten bílý kotouček na oltáři je Ježíš Kristus. Percy potud nenašel *plného* klidu — vždyť konec konců byl v Římě teprve

hodinu, a ovzduší sebe více prosycené milostí nemohlo více způsobit než způsobilo. Ale bylo mu volněji, nebylo v něm té zoufalé sklíčenosti, cítil se více jako dítě, více se mu chtělo spokojiti se svědectvím, které činilo nárok na pravdivost, aniž by vysvětlovalo a tvrdilo, že svět jako skutečnost, dokázaný svědectvími vnějšími a vnitřními, byl stvořen tak a ne jinak, za tím účelem a nikoli za jiným. Byl však užil vynálezu pro pohodlí cestujících, pohodlí, jehož tolik nenáviděl; byl opustil Londýn pouhých dvanáct hodin. Tu seděl na místě, které bylo buď močálovitou stavenou vodou života, anebo samým středem proudu; potud nebyl si jist čím.

Venku zazněly kroky, klika byla stisknuta a vešel kardinál-protektor.

Percy ho již neviděl léta a hnedle by ho byl nepoznal.

Kardinál byl stařec, shrbený a slabý, obličej plný vrásek. Malá šarlatová čepička kryla řídké; bílé vlasy. Oděn byl ve svém černém rouše benediktinském, s prostým opatským křížem na hrudi a chodil váhavě o černé holi. Jediné úzké štěrbinu očí pod zemdlenými víčky prozrazovaly sílu. Usmívaje se podával ruku a Percy vzpomenuv včas, že je ve Vatikánu, hluboko se kloniv, políbil amethyst na jeho ruce.

„Vítám vás do Říma, bratře,” pravil stařec mluvěj jarostí, které by se byl nikdo do něho nenadál. „Teď půl hodiny mi oznámili, že jste přijel; nechtěl jsem vás však rušiti, dokud byste se neumyl a nenasnídal.”

Percy něco odtušil.

„Jste zajisté unaven,” pravil kardinál, vytáhnuv židli.

„Dokonce ne, Eminence. Výborně jsem spal.”

Kardinál učinil rukou znamení, aby se Percy posadil.

„Musím však s vámi nějaké slovo promluvit. Svatý Otec přeje si s vámi mluvit v jedenáct hodin.”

Percy sebou trhl.

„Jednáme nyní rychle, bratře..., není kdy na zahálku. Víte přece, že zatím zůstanete v Římě?”

„Vypravil jsem se na to, Eminence.”

„To je dobře... Jsme velice s vámi spokojeni, pátore Frankline. Na svatého Otce učinily vaše posudky veliký dojem. Znamenitě jste předvídal.”

Percy radostí se zapýřil. To bylo hnedle první povzbuzující slovo, jehož se mu dostalo.

Kardinál Martin pokračoval:

„Považujeme vás za nejlepšího dopisovatele — rozhodně nejlepšího v Anglii; proto jsme vás povolali. Nadále budete zde našim pomocníkem — takovým consultorem — rádcem — „podávati zprávy o zjevech” dovede leckdo; ne každý však jim

rozumí... Máte vzezření mladíka, bratře. Jak jste stár?"

„Je mi třiatřicet, Eminence.“

„Á! ty vaše bílé vlasy činí vás hnedle mladším... Nuže, bratře, půjdete se mnou do mé pracovny? Je teď osm hodin. Zdržím vás do devíti — déle ne. Pak si podpočínate a v jedenáct dovedu vás k Jeho Svatosti.“

Percy vstal s podivným pocitem povznesení a pospíšil si, aby kardinálovi otevřel dveře.

(III.)

Několik minut před jedenáctou vyšel Percy ze svého vybíleného pokojíčka ve své nové ferraiuole,*) sutáně a střevících o přráskách a zaklepal na dveře kardinálovy pracovny.

Cítil mnohem větší již sebevědomí. Mluvil s kardinálem upřímně a důrazně popsal mu, jaký dojem Felsenburgh učinil na Londýn a i jak sám byl ochromen. Projevil svá přesvědčení, že nastane hnutí, jaké nemělo v dějinách rovného. Vyprávěl drobné výjevy, jichž se stal svědkem — jak několik lidí klečelo před podobiznou Felsenburghovou, jak umírající člověk volal jeho jméno, jak si vedly zástupy čekající ve Westminsteru, aby uslyšely jakou tento cizinec dá odpověď na nabízenou mu poctu. Ukázal nějakého půl tuctu výstřížků z novin, svědčících o jich hysterickém nadšení: osmělil se dokonce prorokovati a prohlásiti své přesvědčení, že se dočkají záhy pronásledování.

*) Ferrajolo (ferrajuolo) je hedvábný plášť. Pozn. překl.

„Svět se zdá velice podivně čilý,” pravil, „jakoby měl nervovou horečku.”

Kardinál přikyvoval.

„I my.” odvětil, „dokonce i my to cítíme.”

Ostatně seděl kardinál tiše, pozoruje ho svýma nízkýma očima, kývaje ob čas hlavou. Jen někdy prohodil nějakou otázku, stále však naslouchal s napiatou pozorností.

„A co byste doporučoval vy,” řekl, avšak ihned se přerušil. „Ne, — nesmím se tolik tázati. O tom si s vámi promluví Svatý Otec.”

Ještě mu pak učinil poklonu pro jeho latinu*) — neboť tato druhá jejich rozprávka dala se všecka tímto jazykem; a Percy vyprávěl, jakou přichylnost k církvi angličtí katolíci osvědčili, podrobivše se před deseti lety vydanému nařízení, aby latina se stala v církvi tím, čím bylo esperanto ve světě.

„To jsem rád,” pravil stařec. „To potěší Jeho Svatost.”

Na druhé zaklepání otevřely se dveře a kardinál vyšel. Beze slova vzal Percyho pod paždí a vedl ho ke vchodu do zdvihadla.

Když tiše klouzali nahoru k obydlí papežovu, osmělil se Percy učiniti poznámku.

„To zdvihadlo mne překvapuje, Eminence, a i ten psací stroj v přijímací síni.”

„Proč pak?”

*) Mizerná co do výslovnosti latina Angličanů je totiž pověstná. Pozn. překl.

„Všechn Řím je zpět v zašlých dobách.”

Kardinál udiven pohlédl.

„Vskutku? Také se mi zdá. Nikdy jsem o tom neuvažoval.”

Švýcar*) otevřel dveře zdviže, zsalutoval a šel před nimi prostě dlážděnou chodbou až na místo, kde stál Švýcar druhý. Pak opět salutovav, vrátil se. Nějaký papežský komoří ve vši ponuré nádheře purpuru, černi a španělského krejzu, vystrčil hlavu ze dveří a hbitě je otevřel. Zdálo se hnedle pravdě nepodobno, že by takové věci potud existovaly.

„Za okamžik, Eminence,” pravil latinsky. „Račič vaše Eminence zde počkati.”

Stáli v malé čtverhranné prostora o nějakém půltuctu dveří. Bylo znáti, že tu byla přepažena nějaká ta stará obrovská dvorana; neboť místnost byla nesmírně vysoká, neboť na dvou místech ztrácela se zašlá zlacená karnýsa přímo do bílých zdí. Přepažení bylo asi také tenké: neboť co tu seděli, slyšeli tlumený hovor, šustot kroků a věčný cinkot psacího stroje, jemuž by byl Percy rád utekl. Byli samotni. Prostora byla právě tak prostě zařízena jako kardinálův pokoj. Podlaha z červených cihel, bílé stěny, oltář a dva obrovské bronzové svícny nesmírné ceny, stojící na výstupku, působily dojmem poustevnické chudoby, podivně smíšené se vznešeností. I zde byly okenice zavřeny; a nebylo

*) Rozuměj: vojín osobní stráže papežovy. Pozn. překl.

tedy, co by rozptylovalo rozčilení, které desateronásobně prochvívalo Percyovým srdcem a mozkiem.

Papa Angelicus byl za tou stěnou a záhy ho měl spatřiti; toho podivuhodného člověka, který — právě padesáte let — když mu bylo třicet, ustanoven byl státním tajemníkem a byl papežem devět let. On učinil ten neobyčejný krok, že obětoval vládě kde který kostel v Itálii za světské panství nad Římem. A od té doby bylo jeho snahou, učiniti Řím městem světců. Jak se zdálo, nic nedbal, co říká svět; jeho politika, pokud bylo lze o nějaké politice mluvit, byla velice prostou věcí: V listě za listem prohlásoval, že účelem církve je, aby velebila Pána Boha, pěstujíc nadpřirozené ctnosti v lidech a že nic nemá významu aneb důležitosti, pokud neslouží tomu účelu: Dále stál na tom, že město Petrovo je hlavou světa, a že jeho povinností je, aby poddaným bylo vzorem. To však nebylo možno, leda by Petr byl pánem svého města; a proto obětoval kde který kostel a duchovní dům v zemi, aby uskutečnil svou myšlenku. Pak se jal spravovati své město. Řekl, že venkoncem novodobé objevy lidstva odvádějí nesmrtelné duše od toho, aby rozjímaly o věčných pravdách — ne že by tyto objevy samy sebou mohly býti něčím jiným, než něčím dobrým, protože konec konců dávaly nahlížeti do božských zákonů — ale že v tu dobu obraznost tuze rozčilovaly. Tedy od-

stranil elektrické dráhy, vzducholodi, lučebny, továrny — řka, že je na ně dost místa mimo Řím — a dovolil, aby byly zřízeny v předměstích. Na jich místě zřídil svatyně, duchovní domy a kalvarie. Pak ještě dále pečoval o duše svých poddaných. Jelikož obvod Říma byl omezen a více, protože svět se kazí, nedostává-li se mu náležité soli,*) nedovolil, aby někdo mladší padesáti let přebýval v jeho zdích déle, než po jeden měsíc v roce, leda by mu sám dovolil. Věřící mohli arci bydliti za samým městem (a tisíce a tisíce tak činilo), avšak bylo jim dáno na srozuměnou, že činíce tak, nehřeší sice proti liteře, ale proti duchu přání jejich Otce. Pak rozdělil papež město na čtvrti podle národnosti, řka, že každý národ má nějaké svoje přednosti, ať tedy každý dá svítiti svému světlu na pravém místě. Protože nájemné ihned stoupalo, zakročil proti tomu, vyhradiv v každé čtvrti po několika ulicích o ustanovených cenách, a kdo by se po té stránce prohřešil, byl *ipso facto* vyloučen z církve. Ostatek města byl ponechán boháčům. Čtvrť Leonovu ponechal si celou pro sebe, aby jí mohl libovolně nakládati. Pak zavedl opět trest smrti s touže klidnou vážností, s jakou se učinil posměchem civilisovaného světa po stránkách jiných, řka, že lidský život je sice posvátný, avšak lidská ctnost ještě posvátnější. Tento trest ustanovil na zločin

*) Viz Mat. 5, 13. Pozn. Překl.

vraždy a zločiny cizoložství, modlářství a odpadlictví. Za uplynulých osm let jeho panování došlo však toliko na dvě popravy, protože, jak se samo sebou rozumí, vinníci vyjma oddané věřící, ihned se vystěhovali do předměstí, kde nebyli pod jeho soudní mocí.

U toho se však nezastavil. Rozeslal opět vyslance do všech států, oznámiv jejich příchod té které vládě. Svět si toho nevšímal, leda že se smál. Papež však nerušen, i nadále se dožadoval svých práv a zatím jeho legáti konali důležitou úlohu, obeznámíce lid s jeho hlediskem a jeho úmysly. Občas objevily se listy ve všech městech, vykládající zásady papežových nároků s takovým klidem, jakoby byly všude uznány. Svobodné zednářství zatracováno tak jako jakékoliv demokratické názory; naléháno na lidi, aby se rozpomenuli o svých nesmrtelných duších a Velebnosti Boží, a že za několik let kde kdo svolán bude, aby skládal účty jemu, který jest tvůrcem a panovníkem světa a jehož zástupcem je Jan XXIV. P. P., jehož podpis a pečeť listina vykazuje,

Takový postup svět přímo vyjevil. Lidé očekávali rozčilování, hádku a vášnivé napomínání; přestrojené tajné vyslance, spiknutí, protesty. Ničeho takového se však nedočkali. Jakoby pokroku ani nebylo, létadla jakoby byla nevynalezena, svět jakoby byl neobjevil, že sám je Bohem, a proto v jiného Boha nevěří.

Tu ten starý pošetilec mluvil ze spaní, blábole o kříži, vnitřním životě a odpuštění hříchů, na vlas tak, jak to činili jeho předchůdci dnes dva tisíce let. Nu, bylo to toliko jedním příznakem, že Řím ztratil nejen svou moc, ale také zdravý rozum. Byl už skutečně čas, aby bylo něco učiněno.

A to byl ten muž, pomyslí si Percy, *Papa Angelicus*, jehož by za nějakou minutu uviděl.

Tu vešel prelát v purpurovém rouše a uklonil se. Kardinál kladl ruku na knězovo koleno.

„Jen to vám musím říci,“ pravil. „Mluvte naprosto nepokrytě!“

Percy vstal všecek se chvěje., Pak kráčel za svým příznivcem k vnitřním dveřím.

(IV.)

Když Percy skláněl koleno po prvé, zahlédl v zeleném šeru toliko bílý zjev, an sedí u velikého psacího stolu, jsa však obrácen proti dveřím, jimiž vešli s kardinálem. Pak sklopiv oči, učinil krok vpřed, sklonil znova koleno jako kardinál, pak učinil krok a po třetí se pustil na koleno a pozdvihl podávanou bílou, tenkou ruku ke rtům. Postaviv se, slyšel, jak se dveře zavírají.

„Páter Franklin, Svatosti,” pravil kardinál po jeho boku.

Ruka v bílém rukávu zamávla po dvou židlích a oba se posadili.

Zatím co kardinál, mluvě pomalu latinsky, několika větami vyložil, to že je anglický kněz, který, jako dopisovatel prokázal tak znamenité služby, sledoval Percy vše zrakem.

Znal papežův obličej dobře ze sta fotografií a

kinematografických obrazů. I jeho posunky mu byly povědomy, to jeho pouklánění hlavou na souhlas, ten nepatrný výmluvný pohyb rukama; avšak Percy nemohl nepřiznávati sobě, že živý originál velmi se liší od oněch obrazů. Tento poznatek zdál se mu však všední.

Ten statečný kmet v bílém hávu, který tu seděl před ním, svíraje konce podpěr, byl prostřední výšky a tloušťky a měl vzezření veliké a vážné důstojnosti. Percy však se díval hlavně na jeho obličej, sklopiv několikráte zrak, když papežovy modré oči se na něj obracely. Ty oči byly neobyčejné, připomínajíce to, co dějepisci vyprávěli o Lvu X.; přímé čárky víček na nich dodávaly jim pohledu jestřábího, avšak obličej je káral ze lži, Nebyl ani hubený, ani tlustý, ale měl krásný oblý tvar; rty byly čistě krojeny a jejich zakřivení mluvilo o utrpení. Orličí nos měl krásně ciselované chřípě. Brada důlkem v půli rozdělená prozrazovala odhodlanost, a držení hlavy bylo podivně mladistvé. V tom obličejí zračila se šlechtnost a něha na rozhraní mezi vzdorem a pokorou; všechn však byl celkem obličejem duchovního. Čelo bylo na spáncích nepatrně stlačené, a pod bílou čepičkou bylo viděti bílé vlasy. Tak nyní devět let, vzbudilo velikou veselost, když v šantánech vrhali na stěnu podobiznu sestavenou z obličejů známých kněží zároveň s podobiznou nového papeže; neboť nebylo je hnedle rozeznati.

Percy snažil se uvědomiti sobě, jaký dojem na něho činí, avšak nenašel jiného slova než dojem „kněze“. Takovým byl a jedině takovým. *Ecce sacerdos magnus!**) Překvapovalo ho mladistvé vzezření; neboť papežovi bylo osmaosmdesát; ale jeho postava byla tak vzpřímená, jakoby mu bylo padesát. Ramena byla nesehnuta, hlavu držel jako silák a vrásek téměř nebylo znáti v tom tlumeném světle. *Papa Angelicus!* tanulo Percymu na mysli.

Kardinál domluvil a učinil posunek. Percy sebral své smysly, aby odpovídal na otázky, jichž se nadál.

„Bud' vítán, synu,“ pravil vlídný, zvučný hlas.

Percy zoufale naklonil tělo.

Papež opět sklopil oči, vzal levicí těžítka a mluvě zvolna, pohrával si s ním.

„A nyní, synu, prosím o stručnou přednášku o těchto třech bodech: co se stalo, co se děje, co se stane, se závěrkou o tom, co by se mělo státi.“

Percy zhluboka vydechl, posadil se do zadu, sepial ruce, upřel zrak na vyšívaný kříž na papežově střevíci a jal se mluvit. (Vždyť si to byl již stokrát předříkal!)

Nejprve vytknut základ a to, že civilisovaný svět se shromažďuje ve dvou táborech — v táboře světa a v táboře Boha. Dosud byly síly světa rozptýleny — revoluce a války byly jako pohyby luzy, neukázněny, neobratny.

*) Ejhle velekněz. Pozn. překl.

Těm církev čelila také spíše svou roztroušeností než soustředěností: harcovníci bojovali proti harcovníkům. Ale za posledních sto let se ukázalo, že bude třeba změnit způsob boje. Evropě alespoň se to vnitřní zápolení zprotivilo. Po stránce hospodářské to dokázalo sjednocení nejprve práce, pak kapitálu, pak práce a kapitálu společně. Na poli politiky to dokázalo smírné rozdělení Afriky a na poli duševním rozmach humanitarského náboženství. Proti tomu třeba uvést vzrůstající sestřednění církve. Moudrostí jejích papežů, nad níž bdí Bůh všemohoucí, rok od roku šiky těsněji se semkly. Jako příklady uvedl zrušení kde kterých místních obyčejů, nevyjímaje ani těch, které Východ tak dávno pěstoval, zřízení úřadů kardinálů-protektorů v Římě, že všickni bratří sloučení byli v jeden řád, ač ponechána jim zděděná jména pod vrchním generálem, všickni mniši, vyjma Karthusiány, Karmelity a Trappisty, sdružení v řád jiný, a tito vyjmutí v řád třetí; podobná změna že se stala s jeptiškami. Dále dotýkal se posledních výnosů, stanovících význam vatikánského rozhodnutí o neomylnosti, nového výkladu kanonického zákona, ohromných zjednodušení, jaká nastala v církevní správě hierarchii, v rubrikách a záležitostech missijních krajů, s novými a kromobyčejnými výsadami poskytnutými missijním kněžím. Tu poznal, že pozbyl sebevědomí, dokonce rozkládaje rukama a zvyšuje poněkud hlas, rozpovídal se o významu

událostí sběhnuvších se v minulém měsíci.

Co předcházelo, pravil, poukazovalo na to, co se pak vskutku událo — totiž smíření světa na základě jiném, než na nejvyšší pravdě. Bylo záměrem Božím i Jeho zástupců, aby lidé byli spojeni v Ježíši Kristu; ale úhelní kámen byl opět odhozen, a místo toho zmatku, který prorokovali bohobojní, stávala se skutkem svorná jednota, jaké v dějinách nebývalo. Tato věc byla tím nebezpečnější, že v ní bylo tolik prvků nepochybného dobra. Válka byla patrně vymýcena, a nikoli působením křesťanství. Lidé poznali, že svornost je lepší, než nesvornost a tomu se naučili mimo církev. Vskutku přirozené ctnosti náhle bohatě vyklíčily a nadpřirozenými bylo pohrdáno. Vlídlost nastoupila na místo lásky k bližnímu, uspokojenost na místo naděje, věda na místo víry. —

Percy se zarazil, uvědomiv si, že se pustil nějak do kázání.

„Nuže, synu,“ pravil laskavý hlas. „Co více?“

Co více?... Nuže, pokračoval Percy, taková hnutí rodí muže, a mužem toho hnutí byl Julian Felsenburgh. Ten vykonal dílo, které — nemajíc nic společného s Bohem — zdálo se zázračné. Strhlť hráz, která dělila východ od západu, sám pocházeje z kontinentu, který jediný mohl plodit takové schopnosti. Pouhou silou své osobnosti přemohl ty dva nejmocnější tyrany života — náboženský fanatismus a vládu stran. Jeho dojem na necitné Angli-

čany byl také zázrakem; ale i Francii, Německo a Španělsko rozdmýchal. Tu Percy popsal několik drobných výjevů, jichž byl svědkem, dokládaje, že bylo, jakoby se zjevil nějaký bůh. A vyprávěl, jak toho muže nazývaly střízlivé noviny. Říkaly mu Syn Člověka, protože byl takovým ryzím kosmopolitou; Spasitel světa, protože přemohl válku a sám zůstal živ — dokonce — dokonce — tu se chvěl Percyův hlas — dokonce vtělený Bůh, protože byl dokonalým představitelem božského lidstva.

Klidný kněžský obličej papežův však ani na chvíli neprozrazoval pohnutí; a tedy mluvil dále.

Přijde prý pronásledování. Už došlo na nějaké to vzburčení. Ale pronásledování netřeba se obávati. Bezpochyby budou proto lidé odpadávati, jak to bývalo vždy, ale třeba bylo by želeť odpadlíků, věci samé bylo to jen na prospěch. Věrní budou povzbuzeni a málo stateční vymýceni. Kdysi v mládí křesťanství učinil ďábel útok na stránku tělesnou bičíky, ohněm a dravci; v století šestnáctém byl veden útok na stránku rozumovou; ve století dvacátém na základy mravního a duševního života. A nyní jako by útočil všemi třemi směry současně. Nejvíce třeba se obávati skutečného účinku humanitarismu; přicházíť jako království boží se silou; drtí svět myšlenek a romantiku. Spíše na se vzal vzezření pravdy, než by ji tvrdil; dusí poduškami, místo aby podráždil ocelem a spornými otázkami. Jakoby se vedrával

předmětně do duševního světa. Osoby, které jej hnedle ani neznají jménem, vyznávají jeho nauku; kněží přijímají ho jako Velebnou Svátost — tu jmenoval nedávno odpadnuvší — děti ho vssají jako samo křesťanství. „*Duše od přírody křesťanská*“ jakoby se stávala „*duší od přírody nevěřící*“. Pronásledování, volal kněz, je třeba vítati jako spasení, třeba o ně modliti a chopiti se ho; avšak obává se, že rozhodující činitelé jsou tuze chytří a vědí, co je jedem a co kazijedem. Arci že může dojít na jednotlivé případy mučednictví — a zajisté jich bude mnoho — avšak na takové dojde proti vůli světské vlády a nikoli s jejím souhlasem. Posléze očekává, že humanitarism oděje se obřadným rouchem kostelním a bude obětovati, a jakmile tak učiní, bude veta po církvi, leda by Bůh zakročil.

Percy všecek se třesa, nahnul se nazad.

„Nuže, synu, co myslíš, aby se činilo?“

Percy vzepial ruce.

„Svatý Otče — mešní modlitba a růženec v řadě prvé a poslední. Svět popírá jejich moc: na jejich moc tedy ať křesťané kladou všechnu váhu. Vše v Ježíši Kristu! — Jen a jen v Ježíši Kristu! Nic jiného již neprospěje. On musí činiti vše; neboť my nemůžeme činiti ničeho.

„Bílá hlava se nahnula. Pak se opět vzpřímila.

„Ano, synu... Ale pokud Ježíši Kristu se zlíbí užívati nás, nechť jsme užíváni. On jest jak prorokem a králem, tak také knězem. Tedy i my

musíme býti jak prorokem a králem, tak i knězem. Jak soudíš po stránce proroctví a důstojenství králova?“

Hlas papežův prohvětl Percym jako zvuk polnice.

„Nuže, Svatosti... abychom byli proroky, kážejme lásku k bližnímu; abychom dokázali své důstojenství královské, panujme na křížích. Musíme milovati a trpěti...“ (zavzlykal). „Vaše Svatost kázala lásku k bližnímu napořád. Nechť se láska k bližnímu projeví dobrými skutky. Buďme co do konání dobrých skutků prvými; buďme poctivými v obchodu, cudnými v rodinném životě, spravedlivými ve vládě. A co do utrpení — ó! Svatosti!“

Jeho starý záměr se mu zjevil přesvědčivý, neodbytný.

„Nuže, synu, mluv jen přímě!“

„Svatosti — ta věc je stará — stará jako Řím — každý blouznivec po ní toužil: nový řád, Svatosti — nový řád!“ koktal.

Bílá ruka upustila těžítka; papež se nahnul a upřeně hleděl na kněze.

„Nuže, můj synu?“

Percy se vrhl na kolena.

„Nový řád. Svatosti — bez roucha aneb jakýchkoli jiných odznaků — jen Vaši Svatosti podrobený — svobodnější než Jezuité, chudší než Františkáni, přísnější než Karthusiáni: muži a ženy

stejně — ty tři sliby s úmyslem mučednictví. Pantheon budiž jejich kostelem; biskupové ať jsou zodpovědni za to, aby se jim dostávalo na živobytí; v každé zemi ať má po zástupci... (Svatosti, vím, že jsem bláznem, ale nemohu za to, že mi ta myšlenka nechce z mysli)... A Kristus ukřižovaný buď jejich ochráncem.”

Papež náhle vstal — tak prudce, že i kardinál Martin vyskočil, ustrašen domněnkou, že ten mladý muž zašel tuze daleko.

Tu se papež opět posadil a natáhl ruku.

„Bůh tě požehnej, můj synu. Můžeš nyní jít... Vaše Eminence, račiž ještě chvíli zůstatí.”

HLAVA III.

(I.)

Když se kardinál večer opět sešel s Percym, blahopřál mu k tomu, jak se vůči papeži zachoval. Jinak však málo mluvil. Kněz tedy asi učinil dobrý dojem tou naprostou přímostí. Kardinál ho pak zasvětil do jeho povinností.

Percymu byly vykázány dvě komnaty; mši sloužiti měl pravidlem v modlitebně kardinálově, pak v devět hodin měl se dostavovati, aby mu byly dány instrukce. V poledne měl obědvávati s kardinálem, pak měl čas volný do *Ave Maria*; pak opět do večere měl býti svému představenému k službám. Přední jeho povinnosti bylo, aby čítal všechnu anglickou korrespondenci a podával o ní zprávy.

Percymu byl tento klidný život milý, a den ode dne prohloubil se v něm pocit, že je doma. Měl nadbytek volného času, jehož užíval důsledně pro své osvěžení. Od osmi do devíti pravidelně chodíval

po městě, procházej se klidně ulicemi s nečinnými smysly, nahlédaje do kostelů, pozoruje lid a povolna vnímaje podivnou prostotu života za starobylých podmínek. Někdy mu bylo, jakoby snil o starém věku; jindy mu bylo, jakoby jiné skutečnosti nebylo, jakoby němý napiatý svět moderní civilizace sám byl přeludem, a prostá přirozenost dětství duše, opět se navrátila. Ani čtení anglické korespondence jím tuze nehnulo; neboť tok jeho myšlenek stával se opět čistý v tomto tichém, starém místě. Percy čítal, pitval, rozbíral a konal vývody čím dále s větším klidem.

Venkoncem mnoho novinek nebylo. Nastal takový oddech po bouři. Felsenburgh potud byl v soukromí; odmítl také nabídky Francie a Italie jako odmítl nabídku, kterou mu byla učinila Anglie. A ač zprávy nijak nebyly určity, zdálo se, že nechce se zatím nijakým úřadem vázati. Zatím sněmy evropské zahájily čile přípravy na revisi zákoníků. Proslýchalo se však, že do podzimních sezení nebude nic rozhodného učiněno.

Život v Římě byl velice podivný. Město se stalo netoliko střediskem víry, nýbrž v jistý smysl také jejím mikrokosmem. Řím byl rozdělen na čtvero velikých čtvrtí — anglosaskou, románskou, germánskou a východní krom Trastevere, která byla téměř všechna zabrána papežskými úřady, semináři a školami. Anglosasové měli čtvrt jihozápadní, která už byla všechna domy zastavěna a do níž příslušely

Aventin, Caelius a Testaccio. Příslušníci románské národnosti obývali starý Řím mezi Korsem a řekou, germánské severovýchodní čtvrt na jihu, ohraničenou třídou sv. Vavřince; a středem čtvrti východních národností byl Laterán. Pro tento způsob rozdělení nebyli si praví Římané ani vědomi, že se do města vetřeli cizinci; měli množství svých kostelů, mohli se radovati ze svých úzkých uliček a konati své trhy; a tam Percy obyčejně chodíval, kochaje se rozpomínkami na starý věk. Ale i druhé čtvrti byly dosti neobyčejné. Podivnou požívanou skýtala pokolení gotických kostelů, v nichž sloužili kněží severané, vyrostlých, jakoby se to samo sebou rozumělo, v anglosaských a germánských čtvrtích. Jejich široké šedé ulice, pěkná dlažba a vážné domy dokazovaly, jak málo se potud přizpůsobili požadavkům života na jihu. Východní národové podobali se románským; jejich ulice byly také tak úzké a šeré, zápachu také tak násilného, jejich kostely také tak špinavé a domácí a barvy dokonce ještě zářivější.

Ten zmatek za hradbami městskými nelze popsati. Město-li představovalo vyřezávanou miniaturu světa, tedy předměstí představovala tentýž model, avšak rozlámaný na tisíc kousků na zdařbůh z měchu vysypaných. Pokud kam oko dozíralo se střechy Vatikánu, rozkládalo se nekonečné moře střech, z nichž vyčnívaly zde onde štíhlé a neštíhlé věže, bání a vysoké dymníky, pod nimiž lidské

bytosti kde kterého plemene pod sluncem. Tam byly ony veliké továrny, obrovské stavby nového světa, stanice, školy, úřady, všechny pod vládou světskou, ale obklopeny šesti milliony duší žijících tam z lásky k svému náboženství. Byli to takoví lidé, kteří si zoufali nad moderním životem, lidé vysílení převraty a zápasy, utíkavší se z nové soustavy do církve, jimž se však nedostalo dovolení, aby žili ve městě samém. Den co den každým směrem vyrůstaly nové domy. Obrovským kružítkem rozpětí pěti mil jedním ramenem zasazeným v Římě byl bys neopsal ani obvod nejhustěji obydlených předměstí. Zatím rozprostíraly se ještě domy do nedozírných dálek.

Ale význam toho všeho, co viděl, uvědomil si Percy teprve na sklonku srpna v den papežových jmenin.

Za chládku časného jitra ubíral se se svým nadřízeným, jemuž měl sloužiti jako kaplan, širokými chodbami Vatikánu k dvoraně, kde papež a kardinálové se měli shromáždit. Vyhlédl oknem na Piazzu. Lidí možná-li ještě přibylo za tu hodinu co ji neviděl. Rozsáhlé oblé náměstí bylo co nejhustěji posázeno hlavami, jimiž šla široká ulice udržena papežovým vojskem pro povozy; a tím širokým pruhem, bílým ranním světlem zalitým, táhla obrovská vozidla, samý třpyt a lesk, samé zlacení pestré barvy a žlutavý svit; ob čas zazněl tlumený jásot a všude rozléhal se rachot kol, jako zvuk

přílivu mořského na oblázkovitý břeh.

Když stáli v čekárně, tísněni ze předu a ze zadu hromadou šarlatu a běloby, vyhlédl opět, a tu si uvědomil hlubší význam toho, co viděl: Byla tam shromážděna královská důstojnost starého světa.

Schody basiliky obklopeny byly velikým vějířem kočárů, z nichž každý byl tažen osmi koňmi. Bylo viděti bílá spřežení Francie a Španělska, černá Německa, Itálie a Ruska a běložluté koně krále anglického. Tyto tvořily střed. Pak přišly drobnější mocnosti: Řecko, Norsko, Švédsko, Rumunsko a státy balkánské. Jedině Turka tam nebylo. Bylo zřítí na některých kočárech orly, lvy, levharty, střežící královské koruny na jejich krytech. Podél širokého šarlatového koberce, splývajícího náschodím, stálo vojsko.

Percy opřel se o okenici a přemítal.

Co zbylo z důstojnosti královské, bylo tam. Spatřil paláce královských rodů tu onde v různých čtvrtích; na střeších vlály prapory a na schodech lenošili sluhové v šarlatových livrejích. Tucetkrát smekal, když nějaké ty landaváky na Korse rachotily mimo; uviděl dokonce francouzské lilie a anglické levharty společně projížděti ve vážné nádheře Monte Pincia. Za posledních pět let každou chvíli četl v novinách, že královská rodina za královskou rodinou se vystěhovala do Říma, když papežovo uznání bylo uděleno. Minulý večer mu vyprávěl kardinál, že Vilém anglický s manželkou

ráno přistáli v Ostii a počet mocností že je dovršen. Avšak potud nikdy si neuvědomil úžasné zdrcující skutečnosti, že králové světa shromážděni byli ve stínu stolice Petrovy, ani děsivého nebezpečí, které tvořily prostřed demokratického světa. Ten svět, jak ho znal, smál se na oko pošetilsti a dětinství svržených a pohrdaných rodů, jak zoufale hrály tu komedii s právem z boží milosti; avšak dobře věděl, že tentýž svět potud se nezbavil vši citlivosti a ta kdyby se náhodou stala nedůtklivou —

Hromada čekajících řídla; Percy vyklouzl z výklenku a šel s proudem, jenž se zvolna pohyboval.

Za půl hodiny kráčel s duchovními v papežově průvodu třípytívním soumrakem kaple Velebné Svátosti do lodi obrovského chrámu; ale už, než vešel do kaple, slyšel šumot hlasů a vřeskot polnic, jímž *Pontifex Maximus* byl vítán, jak sto kroků napřed se objevil, nesen na *sedia gestatoria**) s vějadly za sebou. Když o pět minut později Percy sám ve svém čtyřstupu vešel do chrámu a spatřil tu podívanou, která se mu tam skýtala, polekal se; neboť připomínala mu to, co viděl za letní noci v Londýně o tři měsíce dříve...

Daleko napřed pohybovala se nebesa, pod nimiž seděl Pán světa, jako Zád' starobylé lodi razící si cestu těmi vlnícími hlavami; a mezi ní a knězem,

*) Křeslo nošené. Pozn. překl.

jako voda za tou lodí, braly se vlny nádherného průvodu. — Apoštolští protonotáři, generálové církevních řádů a ostatní — jejichž cesta zračila se bílou, zlatou, šarlatovou a stříbřitou pěnou mezi živými hrázemi po obou bocích. Nad hlavami visela skvělá klenba krovu a daleko vpřed tyčily se obrovské pilíře přístavu, božího oltáře, pod nímž hořelo sedm žlutých hvězd, které byly přístavními světly bohahojnosti. Podívaná byla úžasná, ale její ohromnost tak pomátla, že pozorovatele dojala toliko vědomím jeho osobní nepatrnosti. Uzavřený vzduch ohromného prostoru, obrovské sochy, v šeru se ztrácející krovky, nevystižná bouře zvuků — šustotu kroků, mumlání desíti tisíců hlasů, hlahol varhan jako bzukot komárů, tenká nebeská hudba, jemný významný puch kadidla, lidi a rozšlapaných listů vavřínových a myrtových — a nade vším neklidné ovzduší lidských hnutí, v němž se chvěly nadpřirozené touhy, když Naděje světa, náměstek Boha Krále, tudy se ubíral, aby se postavil mezi Boha a lidstvo — — to vše působilo na kněze tak, jako lektvar, který současně konejší a povzbuzuje, který oslepuje činí vidomým, který ohlušuje otvírá hluché uši, který povznášeje vrhá do neznámých propastí vědomí. Tam tedy byla druhá určitě vyjádřená odpověď na záhadu života. Před ním leželo obojí město, o němž píše svatý Augustin. Mohl se tedy rozhodnouti pro to či ono. Jedním byl svět, který sám byl svým původcem, sám sebe

upravil a sám sobě stačil, tlumočen muži jako Marxem a Hervéem, socialisty, materialisty a na konec hedonisty, vyvrcholiv posléze ve Felsenburghovi. Druhý projevoval se podívanou před ním se rozprostírající, zvěstuje Stvořitele a stvořené, božský záměr, vykoupení a svět nadsmyslný a věčný, z něhož všecko povstalo a k němuž všecko spěje. Jeden z těch dvou, Jana a Juliana, byl náměstkem božím, a druhý jeho napodobitelem. A Percyovo srdce, znova násilím se utvrdivši, rozhodlo se...

Avšak vrchol nebyl potud dosažen.

Když Percy posléze cestou k vyvýšenému místu za trůnem papežovým vyšel z lodi pod bání, poznal zase novou stránku.

Při oltáři byla vyklizena veliká prostora, která šla, pokud viděl aspoň na jeho straně, až po místo, které značilo vchod do příční lodi; tam byla příční loď přepažena zábradlími, prodloužujícími linie hlavní lodi. Za touto, červenou látkou ověšenou přehradou, bylo viděti stupňovité řady bledých nehybných tváří, ohraničené třpytem ocele; a nad nimi asi v třetině hloubky příční lodi vyrůstala těsná řada slavnostních baldachýnů. Nebesa byla šarlatová jako ona kardinálů, ale na kolmých površích skvěly se obrovské erby drženy heraldickými zvířaty, a nad nimi třpytily se koruny. Pod každým baldachýnem bylo po postavě aneb po dvou postavách — nikde jich nebylo více — ve

skvělé osamocení, a mezerami mezi trůny jako v mlhách bylo zřítí zase tváře lidí.

Srdce mu zabušilo, když to spatřil. Rozhlížel se. Naproti v pravé příční lodi spatřil jako v zrcadle kopii toho, co viděl v lodi levé. Tam tedy seděli osamotnělí pozůstalí té podivné společnosti osob, které, tak půl století, vládly jako boží světští náměstkové se svolením svých poddaných. Nyní je už uznával jen ten, jenž jim propůjčil svrchovanost. Byli hlavami bez trupů. Tito muži a ženy poznali posléze, že moc je dána s nebes a k vládě že je neoprávnili jejich poddaní, nýbrž svrchovaný Vládce. Byli pastýři beze stád, vůdci bez vojů. Žalostno to bylo — hrozně žalostno; přece však dodávalo útěchy. Ten skutek víry byl tak vznešený; a Percyovo srdce bilo rychleji, když jej poznal. Tihle muži a ženy, lidé jako on, nestyděli se odvolávati se od lidí k Bohu, vzítí na se odznaky, které svět považoval za hračky, které jim však byly odznaky nadpřirozeného plnomocenství. Nezrcadlil se tu, tázal se sám sebe, nějaký vzdálený stín Toho, který jel na oslátku za posměchu velmožů a jáсотu dětí?...

Ještě více jej rozehřálo když mše postupovala a viděl panovníky ani sestupují, aby konali své funkce při oltáři a obcházejí mezi oltářem a trůnem. Tam chodili ty statečné mlčenlivé postavy prostovlasý.

Anglický král — opět *Fidei Defensor**) nesl vlečku místo starého krále španělského, který s císařem rakouským, ze všech panovníků evropských jediní, zachovali nepřetržitost víry. Stařec byl sehnut nad svým klekátkem, mumlaje a plakaje, někdy až nahlas samou láskou a oddaností, když, jako Simeon, viděl své Spasení. Rakouský císař dvakráte přisluhoval při *Lavabo*; německý panovník, který ztratil trůn a všecko vyjma život, když před čtyřmi roky přestoupil na víru, vykonával nový výsadní úřad, podkládaje a odnášeje podušku, na kterou klekal jeho Pán před Pánem obou. A tak postupně se nádherné drama odehrávalo; mumlání zástupu ztrácelo se v bezezvučí, které bylo jedinou modlitbou beze slov, když Bílý Kotouček se vznášel v bílých rukou a andělská hudba hlaholila pod klenbou. Neboť tam byla jediná naděje těch tisíců, taková mocná a taková malá jako kdysi v jeslích. Nikdo jiný pro ně nebojoval, než jen Bůh. Když krev mužů a slzy žen nebyly s to, aby pohnuly Soudce a Pozorovatele všeho z jeho mlčení, věru tedy aspoň nekrvavá Smrt Jeho jediného Syna, která kdysi na Kalvarii zatemnila nebe a otrásla zemí, líčena s takovou truchlivou nádherou na tomto ostrově víry prostřed moře posměchu a nenávisti — ta aspoň Jím pohne! Jak by nepohnula?

*) Obránce víry. Pozn. překl.

Percy právě se posadil, umdlen dlouhými obřady, když dveře se prudce otevřely, a kardinál, potud v slavnostním rouše chvatně vešel, zavřev za sebou.

„Pátère Frankline,” pravil cizím udýchaným hlasem, „nesu vám zprávu nejhorší. Felsenburgh je ustanoven presidentem Evropy.”

(II.)

Toho dne vrátil se Percy pozdě v noci, všecek vysílen návalem práce. Hodiny a hodiny vyseděl s kardinálem, otvíraje telegramy, které ze všech končin Evropy proudily do elektrických přijímačů a telegram za telegramem donášeny byly do té tiché komnaty. Tříkráte za toto odpoledne byl kardinál zavolán; jednou šel k papeži a dvakrát do kvirinálu.

Nebylo pochybení, že zpráva byla pravdivá: a zdálo se, že Felsenburgh s rozvahou na tuto nabídku čekal. Zamítnul všechny jiné. Když mocnosti, dychtivy jsouce, aby ho získaly pro sebe, porůznu se potkaly s neúspěchem, smluvily se na společné nabídce. Tento nový návrh měl ten smysl, že Felsenburgh zaujme místo, o jakém se demokracii posud nezadalo; že obdrží po vládním domě ve všech hlavních městech v Evropě, že jeho veto proti jakémukoli opatření bude rozhodné na tři roky; že kterýkoli jeho návrh, který by třikrát po tři následující roky podal, stane se zákonem; že jeho

názvem bude „President Evropy“. Na něm nebylo žádáno takřka ničeho, jen to, aby nepřijal jiného úředního postavení, které by mu bylo třeba nabízeno, dokud by nebylo schváleno všemi mocnostmi.

Percy dobře viděl, to všecko že znamená zesateronásobené nebezpečí sjednocené Evropy. Znamenalo to všechnu úžasnou moc socialismu, řízenou touto skvělou osobností. Bylo to sloučení nejsilnějších stránek obojího způsobu vládního. Nabídka byla Felsenburghem přijata po osmihodinovém mlčení.

Bylo pozoruhodno, s jakou novinou přijata byla dvěma druhými díly světa. Východ byl nadšen. V Americe se názory rozcházely. Avšak Amerika byla na všecken způsob bezmocna. Převaha Východu a Evropy nad ní byla ohromná.

Percy vrhl se na lůžko tak, jak byl, a tu ležel s očima zamhouřenýma. Krev vířila v jeho žilách, nezměrná zoufalost drásala jeho srdce. Svět vyvstal jak obr nad obzorem Říma, a svaté město již nebylo o nic lepší, než hrad z písku proti příboji mořskému. Tolik chápal. Jakým způsobem záhuba přijde, jaká bude a odkud se přivalí, ani nevěděl, ani o tom neuvažoval. Ale věřil, že záhuba se dostaví.

Tenkrát už znal trochu svou letoru; a obrátiv zrak do sebe, trpce sebe pozoroval, jako když lékař na smrt nemocný pozoruje s hrůzou příznaky své nemoci. Bylo téměř ulehčením, obrátiti se od ohromného ústroji světa a zahleděti se do jednoho

drobného, beznadějného lidského srdce. O své náboženské přesvědčení se již nestrachoval; věděl tak bezpečně, jako člověk třeba zná barvu svých očí, že je mimo nebezpečí a že nelze jím otrástit. Za těch několik týdnů, které prožil v Římě, odtáhly mraky a viděl opět jasně svou dráhu. Anebo lépe: ta ohromná stavba dogmat, obřadů, obyčejů a mravů, v níž byl vychován a na kterou hleděl po celý život (jako když člověk se dívá na nějaké složité dílo, které ho mate) spatřiv tu onde ve tmě jiskry světla zakmitati a ztratiti se, pozvolna se rozžala a zjevila se mu všecka v úžasné záři božského ohně, který sám sebe vysvětluje. Veliké zásady, kdysi ohromující a dokonce odpudivé, byly opět jasně samozřejmy; viděl na příklad, že zatím co náboženství vyznávající lidstvo Bohem přirozeně neví co s utrpením, náboženství boží je objímá tak, že i slepé bolesti zvířat mají místo v Otcově vůli a záměru! aneb zatím co s jednoho hlediska bylo znáti toliko jednu barvu tkaniva života — hmotnou, rozumovou aneb uměleckou — s hlediska jiného právě tolik vynikala nadpřirozená. Náboženství lidství mohlo býti pravdivé jen tenkrát, když ignorována byla polovice lidské přirozenosti, lidských tužeb, snah a zármutků. Křesťanství na druhé straně alespoň jich nevyklučuje, ale činí je pochopitelnými, třeba by jich nevykládalo. To... a to... a to... vše dohromady tvoří ten jeden dokonalý celek. Katolická Víra existuje, to mu bylo jistější než sama jeho jsoucnost. Ta víra

je pravdiva a živa. Třeba by byl zatracen, přece Bůh vládne. Třeba by se zbláznil, přece Ježíš Kristus je vtěleným Božstvím, dokázav to Svým Vzkříšením, a Jan je Jeho Náměstkem. Tyhle věci jsou jako kostra vesmíru — nezvratné skutečnosti — ty-li nejsou pravdivy, není nikde ničím víc, než pouhým snem.

Nesnáze? — Nu, arci, je jich tisíc a tisíc. Dokonce ani sebe méně nerozumí, proč učinil Bůh svět takovým, jakým je, ani jak peklo mohlo býti stvořeno Láskou, ani jak chléb je proměněn v Tělo Páně — ale — nu, takové to je. Poznával, že daleko se vzdálil bývalého stavu víry, kdy se domníval, že by theologickou pravdu bylo lze dokázati na půdě rozumové. Poznal (jak, sám nevěděl), že nadpřirozené volá k nadpřirozenému; Kristus vně ke Kristovi uvnitř; že pouhý lidský rozum nemůže sice vyvrátiti záhady víry, avšak také že je nemůže přiměřeně dokázati, leda na předpokladech zřejmých toliko tomu, kdo přijímá Zjevení jako skutečnost, že Duch Boží s větší jistotou mluví k strážce mravní, než rozumové. To, čemu se byl naučil a čemu učival jiné, nyní už věděl, totiž: že Víra, majíc jako člověk sám tělo a ducha — výraz dějepisný a vnitřní pravdu — mluví někdy tím někdy oním. Ten člověk věří, protože nazírá — přijímá za pravdu Vtělení aneb Církev pro jejich pověřovací listy; onen člověk poznav, že tyto věci jsou duchovní pravdy, všecek se podrobuje jak poselství a věrohodnosti té, která jediná jim učí, tak jejich vyjevení na půdě

dějepisné, a v temnotách opírá se o její rámě. Aneb, co je nejlepší, protože uvěřil, nyní vidí.

Tak se tedy díval nějak s lenivým zájmem na jiné oblasti své přirozenosti,

V první řadě tu byl jeho hloubající rozum všecek v rozpacích, dotazující se: „Proč, proč, proč?” Proč bylo to dopuštěno? Jak je to možno, aby Bůh nezakročil, a aby Otec lidí dovolil, aby byl Jeho svět tak spořádán proti Němu? Co zamýšlí On? Nebude toto věčné mlčení nikdy míti konce? Což, těm je dobře, kdož mají Víru, ale co ty nesčetné milliony spokojených rouhačů? Což nejsou ti také Jeho dětmi a ovečkami na Jeho pastvišti? Proč byla založena Katolická Církev ne-li proto, aby svět obrátila na víru, a proč tedy Všemohoucí Bůh dovolil na jedné straně, aby věřících byla jen hrstka, a na druhé straně, aby svět našel pokoj bez Něho?

Pozoroval svá pohnutí; tam však nebylo útěchy, nebylo vzpruhy. Ó! arci, posud byl s to se modlití čirým chladným úkonem vůle, a jeho bohosloví mu pravilo, že Bůh takovou modlitbu přijímá. Dovedl říci: „*Adveniat regnum tuum... Fiat voluntas tua,*”*) pět tisíckrát za den, když Bůh toho žádal; ale slova, která jeho vůle vysílala k Nebeskému Trůnu, neměla síly, nedojímala, nechvěla se. Co tedy Bůh na něm žádal? Snad právě to, aby odříkával formulky, byl zticha, otvíral telegramy,

*) Přijď království Tvé... Buď vůle Tvá... Pozn. překl.

naslouchal při telefonu a trpěl?

A pak ostatní svět — to třeštění, které se zmocnilo národů; ty úžasné zprávy došlé toho dne o Pařížanech, kteří zuřivše jako bakchanti na „Place de Concorde” strhali se sebe šatu a prokláli sobě srdce, volajíce za hromového potlesku, že život je tuze tísnivý, než aby ho snesli; o ženě ve Španělsku, která minulé noci zpívala až zešilela a chechtajíc se, s pěnou na ústech, klesla na zem v té sevillské zpěvárně; o ukřižování katolíkův Pyrenejích toho rána a odpadnutí tří biskupu v Německu... To... a to... a tisíce jiných strašných věcí se událo, a Bůh se nehnul a slova nepromluvil...

Někdo zaklepal. Percy vyskočil. Vešel kardinál.

Kardinál vypadal hrozně vysílen; v zapadlých očích leskl se oheň horečky. Zamávl rukou na znamení, aby Percy se posadil, a sám klesl do hlubokého křesla a, chvěje se, stáhl nohy v střevících s práskami pod talár o červených knoflících.

„Odpusťte mi, bratře,” pravil, „že vás vyrušuji. Ale mám starost o biskupa. Nyní už by zde měl býti.”

Percy si vzpomněl, že miní biskupa southwarského, který ráno opustil Anglii.

„Což, jede přímo, Eminence?”

„Ano, měl zde býti asi v třiadvacet. Už je asi po půlnoci?”

Když se tázal, odbily hodiny půli.

Už bylo téměř ticho. Po celý den bývalo velice hlučno; davy luzy byly povykovaly v předměstích; to však bylo toliko závdavkem toho, čeho se bylo obávati, až by svět sobě rozuměl.

Za několik minut jakoby se kardinál vzpamatoval.

„Jste nějak hrozně zemdlen, bratře,” pravil laskavě.

Percy se usmíval.

„A Vaše Eminence?” tázal se.

Stařec se také pousmál.

„Nu, což já,” pravil. „Já už zde dlouho nehudu. A pak se budete trápit vy.”

Percy se prudce vzpřímil, a srdce se mu sevřelo.

„Ano, ano,” hovořil kardinál. „Svatý Otec tak ustanovil. Budete mým nástupcem. To není tajností.”

Percy se až zajíkal.

„Eminence,” začal žalostným hlasem. Starý kardinál zdvihl svou hubenou ruku.

„Ó já vám rozumím,” pravil měkce. „Přejete si umřítí, není-liž pravda?” a míti pokoj. Mnoho jiných si toho také přeje. Avšak nám jest nejdříve trpětí. *Et pati et mori.* *) Pátère Frankline, nesmíme váhati.”

Nastala dlouhá pomlčka.

*) Trp netoliko, ale také zemři. Pozn. Překl.

Percy byl nenadálou zprávou prostě ohromen. Jiného pocitu neměl. Nikdy mu na mysl nepřišlo, že by on, jemuž nebylo ani čtyřicet let, mohl býti považován za hodna, aby nastoupil na místo toho moudrého, rozvážného, starého preláta. A to vyznamenání — to by jím bylo nehnulo, kdyby si byl i na to vzpomněl. Zřel před sebou jen jednu vidinu — dlouhou nesnesitelnou pouť cestou do hor, již mu bylo se bráti s břemenem na bedrách, které bylo nad jeho síly.

Poznal však, že není vyhnutí. Věc mu byla oznámena tak, že se nedalo ničeho namítati; věc byla rozhodnuta a darmo o ni mluvití. Ale bylo mu, jakoby se byla otevřela nová propast a do té zíral s tupou tíživou hrůzou, která neměla slov.

Kardinál první přerušil mlčení.

„Pátère Frankline,” pravil. „Dnes jsem viděl podobiznu Felsenburghovu. Víte-li za koho jsem ho měl v první okamžik?”

Percy mlčel lhostejně.

„Ano, bratře, měl jsem ho za vás. Co tomu říkáte?”

„Nerozumím, Eminence.”

„Aj —” ustal, a náhle odskočil na jinou věc.

„Stala se dnes vražda ve městě,” vypravoval. „Katolík proklál člověka, který se rouhal.”

Percy povzhlédl.

„Ó! ani se nepokusil o útěk,” pokračoval stařec. „Je ve vězení.”

„A —”

„Bude popraven. Zítřka bude souzen... Je to velice smutno. První vražda za osm měsíců.”

Když Percy naslouchal snášejícímu se tichu hvězdnaté noci venku, stala se mu ironie postavení tuze zjevna. Tam to ubohé město, jakoby nic, vykonávalo svou spravedlnost, které se svět vysmíval; a tam venku shromažďovaly se šiky, které by tomu všemu učinily konec. Jeho zanícení jakoby bylo mrtvo. Nijak ho nenadchlo pomyšlení na skvělé povržení hmotnými fakty, jehož toto bylo drobným příkladem, ani nepociťoval zoufalé odvahy, ani ho nepojala bezstarostnost opojení. Bylo mu jako člověku, jenž pozoruje mouchu na válci stroje, jak si čistí hlavičku — ocelový velikán sune se vpřed, nesa drobný ten život vstříc ohromně smrti — ještě okamžik a bude po něm; ale pozorovatel nemůže zasáhnouti. V takovém postavení nacházelo se nadpřirozeno, dokonalé a živé, avšak nesmírně drobné. Obrovské síly se pohybovaly, svět hnál se vpřed, a Percy nemohl činiti nic jiného, než přihlížeti a kaboniti se. Avšak, jak již řečeno, na jeho víře nebylo stínu; věděl, že moucha předčí stroj vyšším řádem; bude-li rozdrvena, život přece ve hře neprohraje; tolik věděl, ale jak to je, že je to takové, to nevěděl.

Jak ti dva tu seděli, opět zašustěly kroky a na dveře zaklepano; nějaký služebník vsunul hlavu.

„Jeho Milost přijela, Eminence,” ohlásil.

Kardinál vstal s námahou, podepíraje se o stůl. Pak pootálel, jakoby si na něco vzpomněl, hmataje v kapse.

„Podívejte se na tohle, bratře,” pravil a postrčil stříbrný kotouček proti knězi. „Ne; až budu venku.”

Percy zavřel za ním a, vrátiv se, vzal drobný kulatý předmět do ruky.

Byl to peníz nově ražený. Na jedné straně byl povědomý věnec se slovem „five pence”*) ve středu a esperantským překladem pod ním, a na druhé straně profil muže s nápisem. Percy otáčeje peníz, četl:

„Julian Felsenburgh,
la Prezidante de
Uropo.”**))

*) Pět pennyů, t. j. 50 haléřů. Pozn. překl.

**) Julian Felsenburgh, president Evropy. Pozn. překl.

(III.)

Nazejtří v deset hodin svoláni byli kardinálové před papeže, aby vyslechli allokuci.*)

Když vcházel, prohlížel si je Percy, jenž seděl na místě konsultorů. Byli to muži všech národností, letor a věků — Italové všickni pohromadě posunkující a ceníce zuby; Anglosasové s nehybnými obličejí a vážní; starý francouzský kardinál podepíral se o hůl, jda s anglickým Benediktinem. Schůze se děla ve velké prosté dvoraně. Sedadla byla rozestavena po délce jako v kapitole. Na dolním konci, rozdělena uličkou, byla místa konsultorů; na horním konci byl výstupek s papežským trůnem. Tři čtyři lavice s psacími stolky před nimi za sedadly konsultorů vyhrazeny byly těm, kdož minulého dne přibyli — preláti a kněží, kteří se hrnuli do Říma ze všech končin Evropy, když ta poplašná zpráva byla vyhlášena.

*) Allocutio (lat.) = veřejný proslov, tak nazýván obzvl. proslov papežův ke sboru kardinálů. Pozn. překl.

Percy neměl tušení, co bude prohlášeno. Přece bylo nemožno, aby nebylo pronášeno nic, než mškosti; avšak co jiného bylo lze říci s vyhlídkou na naprostou pochybenost situace? Všecko co bylo toho rána známo, bylo, že presidentství Evropy stalo se skutkem; drobný stříbrný peníz mu to dosvědčoval; že vypuklo pronásledování, to však že bylo místními úřady vši přísností potlačeno, a rovněž i, že Felsenburgh toho dne zahájí svou okružní cestu po hlavních městech. Koncem toho týdne byl očekáván v Turině. Kde které středisko katolické po celém světě dožadovalo se vedení. Odpadlictví prý se vzmáhá jako příboj vysokého moře, všude prý hrozí pronásledování, a prý dokonce i biskupové se už vzdávají.

O Svatém Otcí nebylo určitých zpráv. Kdož věděli, nemluvili; a jediné to se proslýchalo, že prý trávil všechnu noc na modlitbách nad hrobem Apoštolovým...

Náhle bzukot hlasů ustal a rozhostilo se ticho. Dveře za baldachýnem se otevřely; hlavy se skláněly, a za okamžik Jan, *Pater Patrum*,*) seděl na svém trůně.

Nejprve Percy ničemu nerozuměl. Zíral tolíko, jako na obraz, tím tlumeným slunečním světlem, které tam proudilo ověšenými okny, po šarlatových

*) Otec Otců. Pozn. překl.

řadách na pravo a na levo k vysokým šarlatovým nebesům a k bílé postavě tam sedící. Zajisté, tihle jiozemci znali moc dojmů. Ten obraz byl tak působivý jako zjev Hostie v monstranci drahými kameny posázené. Kde která podružná část toho obrazu byla nádherná; vysoká prostora, barvy talárů, řetězy a kříže, a tu zrak hledaje vyvrcholení, setkal se s kouskem mrtvé bělosti — jakoby se vznešenost vyčerpala a přiznávala se, že není s to, aby vyjádřila to svrchované tajemství. Šarlat a purpur a zlato hodily se na ty, kdo stáli na stupních trůnu — potřebovali jich; avšak Ten, který tam seděl, ničeho nepotřeboval. Necht' barvy blednou a zvuky zanikají před tváří Božího Náměstka. Ale přiměřený výraz jevil se v krásné oblé tváři, královském držení hlavy, něžných lesklých očích a čistě vykrojených ústech, která mluvila takovou silou. Ve dvoraně nebylo zvuku, ni šelestu, ni dechu — dokonce venku jakoby svět dovoloval, aby nadpřirozeno promluvilo svou obhajovací řeč nepřerušeno, než by opakoval obžalobu a hlomozně vyřknul odsouzení.

Percy velkým úsilím se vytrhl, začal pěsti a naslouchal,

„...Jelikož tomu tak, synové v Ježíši Kristu, jest nám dáti odpověď. Není naše bojování, jak praví učitel Nárůdů,*) *proti tělu a krvi: ale proti knížatům*

*) T. j. Sv. Pavel. Pozn. překl.

a mocnostem, proti správcům světa této temnoty, proti duchovním zlostem v povětrí. Protož, pokračuje, vezměte odění Boží; a dále nám vykládá povahu této zbroje — majíce podpásaná bedra svá pravdou a oblečení jsouce v pancíř spravedlnosti, a obuté majíce nohy přípravou evangelium pokoje — berouce štít víry — a vezměte lebku spasení, a meč ducha.)*

„Takovou tedy zbrojí káže nám Slovo Boží bojovati, a nikoli zbraněmi toho světa, neboť není Jeho království s toho světa; a abychom vám připamatovali zásady toho válčení, svolali jsme vás před Sebe.“

Hlas se poodmlčel a řadami sedadel zašelestily vzdechy. Pak hlas pokračoval o něco vyšším tónem.

„Moudrost a povinnost Našim předchůdcům vždy kázala, aby, mlčíce v jistých obdobích, za jiných časů bez obalu vyřkli plný soud Boží. Od této povinnosti ani Nás nesmí odstrašiti poznání Naší slabosti a nevědomosti. Naopak důvěřovati jest Nám, že Tomu, který nás povznesl na tento trůn, se zlíbí, aby promlouval Našimi ústy a užíval Našich slov ku Svě slávě.

„Na místě prvé jest Nám vyřknouti Náš soud o novém hnutí, jak tomu říkají lidé, nedávno zahájeném správci toho světa.

„Nejsouce nevšímavi k blahodárným účinkům pokoje a svornosti, nemůžeme přece nevzpomenouti, že jejich zjev jest plodem mnoha, co jsme ztracovali. Tento zdánlivý pokoj oklamal mnoho lidí tak, že pochy-

*) Ef. 6, 12-17. Pozn. překl.

bují o slibu Knížete Pokoje, že jedině skrze Něho *přicházíme k Otci*. Ten pravý pokoj, který je nad náš rozum, nezakládá se toliko na vztazích lidí k lidem, ale v míře svrchované na vztazích lidí k jejich Tvůrci; a právě po této nezbytné stránce úsilí světa jeví svůj nedostatek. Není arci divu, že ve světě, který zavrhl Boha, této nezbytné věci nevzpomenuto. Lidé — vedeni falešnými proroky — myslili, že svornost národů je nejvyšší metou života, zapomenuvše slov Spasitelových, Který pravil, že *nepřišel poslati pokoje, ale meč; a že skrze mnohá soužení vcházíme do Království Božího*. Nejprve tedy se měli lidé smířiti s Bohem, a pak by byli i oni bývali svorní. *Hledejte nejprve*, pravil Ježíš Kristus, *království Boží a spravedlnosti jeho: a toto všecko bude vám přidáno.*)*

„Nejprve tedy opět zatracujeme a dáváme do klatby názory těch, kdož učí opak a věří v opak; a obnovujeme znova odsouzení Námi aneb Našimi předchůdci vyřčená nad těmi společnostmi, organizacemi a jednotami zřízenými pro pospolitost na základech jiných než Božích zákonech. Upomínáme Svě děti po všem světě, že zapovězeno jim, aby se staly členy sborů v těch odsouzeních jmenovaných, ani na jakýkoli způsob jim přispívati ani jich schvalovati.”

Percy sebou pohnul, pocítiv, jak se o něj pokouší

*) Mat. 6, 33. Pozn. překl.

netrpělivost... Způsob byl nádherný, klidný a velebný jako řeka; avšak věc byla nějak *banální*. Zase to staré zavržení svobodného zednářství, opakované nepůvodní mluvou.

„Za druhé,” pokračoval klidný hlas, „chceme vám projevití Svá přání do budoucnosti; a tu vkročíme na půdu mnohými za nebezpečnou považovanou.”

Opět to zašustělo. Percy viděl nejednoho kardinála, jak se nahýbá s dlaněmi za ušima, aby lépe slyšel. Bylo patrné, že se doslechnou něčeho důležitého.

„Je mnoho věcí,” děl vysoký hlas, „o nichž v tuto dobu mluvití nehodláme; neboť jsou svou povahou tajnými a o těch třeba jednati u příležitosti jiné. Avšak, co pravíme zde, pravíme světu. Jelikož útoky Našich nepřátel jsou přímé a skryté, taková také necht' je naše obrana. Ustanovili jsme se tedy na tomto.”

Opět se papež poodmlčel a zdvihl ruku jakoby mimovolně na hrud', uchopil kříž na ní visící.

„Armáda Kristova, třeba by byla jednotna, dělí se na mnoho šiků, které mají po zvláštní úloze. V časech minulých Bůh seřadil setniny Svých služebníků pro to které zvláštní dílo — syny Sv. Františka, aby kázali chudobu, syny Sv. Bernarda, aby pracovali a modlili se se všemi svatými ženami, tomu účelu se zasvětivšími, Tovaryšstvo Ježíšovo pro výchovu mládeže a obrácení pohanů na víru — a všechny jiné duchovní řády, jichž jména známa

jsou po všem světě. Kde která taková setnina založena byla v období, kdy jí nejvíce bylo třeba, a každá šlechetně odpovídala duchovnímu povolání. Zvláštní jejich pýchou bylo také, že jdouce za svými metami, vystříhali se činností (samých sebou dobrých), které by jim byly překážely u konání díla, pro které Bůh je povolal — po té stránce pamětlivi jsou slova Vykupitelových: *Každou ratolest, kteráž ve mně nese ovoce, odejme: a každou kteráž nese ovoce, očistí, aby více ovoce nesla.**) V době přítomné tedy zdá se Naší Skromnosti, že všechny ty řády (které znova vychalujeme a jim žehnáme) pro samou povahu jejich pravidel nehodí se dokonale pro dílo, jakého doba vyžaduje. Nevedeme válku obzvláště proti nevědomosti, ať by byla nevědomostí pohanů, jichž evangelium posud nedošlo, aneb těch, jichž otcové je odmítli, ani *proti klamným statkům světa* ani *proti vědě, neprávem tak nazývané*, ani proti jakékoli tvrzi nevěry, proti kterým jsme usilovali v dobách minulých. Spíše vše tomu nasvědčuje, jakoby posléze přišla doba, o které mluvil apoštol, řka, *že nenastane den Páně, leč prvé přijde odstoupení, a zjeven bude člověk hříchu, syn zatracení, jenž se protiví a povyšuje nade všecko, co slove Bůh.* **)

„Není nám co dělati s tou kterou silou, ale spíše s odhalenou nesmírnou mocí, jejíž čas byl předpoví-

*) Jan 15, 2. Pozn. překl.

**) II. Thes. 2, 3, 4. Pozn. překl.

dán, a jejíž záhuba je uchystána.”

Opět hlas ustal, a Percy svíral zábradlí před sebou; aby se mu ruce netřáslly. Tentokrát nebylo slyšeti šustění, nic než znějící a chvějící se ticho. Papež z hluboka si oddechl, obrátil hlavu pomalu na pravo a na levo, a vážněji než kdy pokračoval.

„Proto se zdá Nám se vši pokorou záhodno, aby Náměstek Kristův, sám vyzval syny Boží do té nové vojny; a Naším úmyslem je, najímati všechny, kdož se chtějí věnovati této nejvyšší službě, do Řádu Krista Ukřižovaného. Činíce toto, jsme Sobě vědomi novoty toho jednání a že nedbáme opatření, jakých bývalo třeba v minulosti. O té věci neradíme se s nikým, než s Ním, Který, jak věříme, ji vnuknul.

„Nejprve tedy budiž řečeno, byť byla žádána poslušná služba na všech, kdož přijati budou do nového toho řádu, že předním naším úmyslem, který nás pohnul, abychom jej zakládali, jest, abychom brali zřetel spíše na Boha, než na člověka, abychom se odvolávali spíše k Onomu, jenž žádá naši šlechetnost spíše, než k těm, kteří ji popírají a abychom znovu formálním a ochotným skutkem zasvětili duše i těla nebeské Vůli a službě Onoho, Jenž jediný právem požadovati muže takovou oběť, a Jenž přijme náš nedostatek.

„Stručně nařizujeme toliko tyto podmínky:

„Do Řádu vstoupiti mohou jen osoby, jimž je více, než sedmnáct let.

„Řád ten nebude mít roucha, ani jakéhokoli jiného odznaku.

„Tři evangelické rady buďtež základem řehole; k nim připojujeme ještě čtvrtý úmysl, totiž touhu po mučednické koruně a úmysl ji milovati.

„Biskup v každé diecesi, vstoupí-li sám do řádu, bude představeným v mezích své pravomoci a jediný vyjmut z doslovného zachování slibu chudoby, pokud zastáváti bude úřad. Takovým biskupům, kteří necítí se povolányi k řádu, ponechány budou jejich úřady; členové řádu však nebudou podrobeni jejich pravomoci.

„Dále oznamujeme, že Sami odhodláni jsme vstoupiti do toho řádu jako nejvyšší představený a že složíme sliby do několika dnů. —

„Dále prohlašujeme, že za našeho pontifikátu nikdo zvolen nebude do posvátného sboru, kdož nesložili sliby v řádu tom, a že co nejdříve zasvětime basiliku sv. Petra a sv. Pavla jako ústřední kostel řádu. V tomto kostele bez otálení zasvěcovati budeme oltáře oněm šťastným duším, které položí své životy pro své poslání.

„O tomto povolání netřeba říci více, než že konáno býti může za jakýchkoli podmínek, ustanovených představenými řádu. O noviciátu, podmínkách a potřebách vydáme co nejdříve nezbytné stanovy. Každý diecesní představený (kojíme se totiž nadějí, že ani jeden se nebude rozpakovati), bude mít taková práva, jaká pravidlem přináležejí

církevním představeným a oprávněn bude, aby zaměstnával své podřízené v každém díle, jaké, po jeho soudu, sloužiti bude k oslavě Boha a spasení duší. Jsme odhodláni, zaměstnávat ve Svých službách toliko členy řádu.”

Opět pozdvihl zrak, jak se zdálo, bez pohnutí; pak pokračoval:

„Potud, tedy, jsme rozhodli. O jiných věcech se chceme s Vámi raditi ihned; naším přáním však jest, aby tato slova byla sdílena se vším světem, aby bez otálení oznámeno bylo co Kristus Svým Náměstkem žádá na všech, kdož vyznávají to Božské Jméno. Neslibujeme jiných odměn než takové, jaké Bůh Sám slíbil těm, kdož Ho milují a položí své životy pro Něho. Neslibujeme pokoje krom onoho, který přesahuje rozum; neslibujeme domova, krom takového, jaký sluší poutníkům a hostům, již hledají budoucí Město: neslibujeme jiných poct, než opovržení světa; neslibujeme života krom toho, jenž *skryt jest s Kristem v Bohu.**)

*) Kol. 3, 3. Pozn. překl.

HLAVA IV.

(I.)

Oliver Brand seděl ve svém malém soukromém pokoji ve Whitehallu, čekaje návštěvu. Bylo už hnedle deset hodin, a o půl jedenácté měl býti ve sněmovně. Doufal, že pan Francis, ať je kým je, nebude ho dlouho zdržovati. Každá minuta mu byla drahá; neboť za posledních týdnů vyrostla práce, kterou konali, úžasně.

Měl však jen okamžik na úvahy; neboť sotva dozněl poslední úder hodin na Viktoriině věži, když se otevřely dveře a hlas příručního oznámil očekávané jméno.

Oliver změřil neznámého rychlým pohledem, postřehl jeho mdlá víčka a skleslá ústa, učinil si správný úsudek o něm co se usazovali a pustil se břitce do jednání.

„Za pětadvacet minut musím odejítí,” pravil. „Do té doby —” učinil posunek.

Pan Francis se sebral.

„Děkuji, pane Brande — ten čas mi úplně stačí. Tedy, když dovolíte —” hledal v náprsní kapse a vytáhl dlouhou obálku.

„Toto vám nechám,” pravil, „až půjdu. Jsou tam naše přání dopodrobna vypsána a naše jména. Pak mám ještě toto co říci.”

Posadil se do zadu, přeložil nohy, a pokračoval nějak dychtivě.

„Jak víte, jsem jaksi deputací,” pravil. „Máme co žádati a co nabízetí. Byl jsem vyvolen já, protože myšlenka byla moje. Nejprve, mohu vám klásti otázku?”

Oliver se uklonil.

„Nerad bych kladl neskromnou otázku. Ale myslím, že je takřka jisto, není-liž pravda? — že Bohoslužba bude znovu zavedena po všem království?”

Oliver se usmíval.

„Myslím,” pravil. „Osnova byla čtena po třetí, a jak víte, President dnes večer o té věci bude mluvit.”

„Nebude snad neschvalovati?”

„Asi nikoli. V Německu schválil.”

„Ano, ano,” pravil pan Francis. „A, když svolí zde, tedy stane se osnova ihned zákonem.”

Oliver nahnul se nad svým stolkem a vytáhl zelený list, na němž byla osnova.

„Tohle máte, to se rozumí —” pravil. „Nuže, stane se zákonem ihned; a první svátek slaven bude

prvního října. „Otcovství“, není-liž pravda? Ano, otcovství.”

„To bude nějaký shon,” pravil pan Francis dychtivě. „Vždyť prvního bude už za týden.”

„S tím oddělením nemám co dělati,” pravil Oliver, položiv osnovu, „ale pokud vím, budou obřady takové, jakých již užívají v Německu. Není, proč bychom měli jiných.”

„A slavnost díti se bude v Opatství?”*)

„Nu, arci.”

„Nuže, pane,” pravil pan Francis, „jsem přesvědčen, že vládní komise věc bedlivě uvážila a bezpochyby má své záměry. Ale zdá se mi, že by nepovrhovali lidmi, kteří mají po té stránce zkušeností.”

„Zajisté, že nikoli.”

*) Rozuměj chrám Westminsterského Opatství (Westminster Abbey), o němž bude nadále mnoho řeči. Westminster znamená „Západní hlavní chrám” a jména toho se mu dostalo na rozdíl od Chrámu sv. Pavla, protože byl vystavěn na západní straně města Londýna. Ježto však Westminster je nyní Čtvrť Londýnská, říkají tomu chrámu Opatství (Abbey) po klášteřu, jehož chrámem býval, který však nyní klášteřem již není. Historie tohoto chrámu ztrácí se v šeru dávnověku. Obecně však považován je Edvard Vyznavatel za jeho zakladatele. Nejstarší části jsou z XIII. století. Od dob zakladatelových jsou všichni Angličtí králové tam korunováni a pochováni. Časem pak se stal chrám ten anglickým slavínem. Pozn. překl.

„Nuže, tedy, pane Brande, společnost, kterou já zastupuji, všecka se skládá z mužů, kteří bývali katolickými knězi. V Londýně je nás na dvě stě. Dovolíte-li, nechám vám zde brožurku, která vás poučí o našich záměrech, našem zřízení a tak dále. Tu se nám zdálo, že v této věci bychom svými zkušenostmi mohli býti Vládě užitečnými. Katolické obřady, jak víte, jsou velice složité, a někteří z nás je kdysi studovali velice důkladně. Říkávali jsme, že obřadníkem třeba se naroditi; a takových máme v naší společnosti pěkný počet. Ale arci každý kněz je nějak milovníkem obřadů.”

Ustal.

„Nuže, pane Francise?”

„Jsem přesvědčen, že Vláda jest sobě vědoma nesmírné důležitosti, aby všecko šlo hladce. Kdyby byla Bohoslužba dost málo směšná aneb nepořádná, jednala by proti svému účelu. Proto jsem byl vyslán k vám pane Brande, abych vám připomenul, že zde máte několik mužů — můžete počítati alespoň na pětadvacet — kteří měli v této věci obzvláštní zkušenosti a hotovi jsou Vládě posloužiti.”

Oliver nemohl potlačiti úsměšek, který zachvěl koutky úst. Věc měla nádech kruté ironie, pomyslně sobě, avšak návrh nebyl nerozumný.

„Rozumím vám, pane Francise. Váš návrh zdá se mi úvahy hodným. Avšak, obrátiv se na mne, neobrátil jste se na pravou osobu. Pan Snowford —”

„Ano, prosím, vím. Ale vaše řeč onehdy nás všechny tolik nadchla. Vyslovil jste to, co v našich srdcích cítíme — že svět nemůže žít bez bohoslužby; a že nyní, co posléze Bůh je nalezen —”

Oliver zamávl rukou. Nenáviděl co třeba jen zavánělo pochlebenstvím.

„Je to rozhodně velice hezké na vás, pane Francise, a já zajisté promluvím s panem Snowfordem. Pokud jsem rozuměl, nabízíte se tedy jako — jako obřadníci?”—

„Ano, prosím; a dozorcí. Studoval jsem německý řád obřadní velice bedlivě; je vypracovanější, než jsem si myslil. Bude vyžadovati hodně obratnosti. Myslím, že budete potřebovati alespoň tucet ceremoniářů v Opatství; a tucet jiných v sakristiích sotva bude mnoho.”

Oliver zakývl prudce hlavou, dívaje se zpytavě do dychtivé vážné tváře proti němu obrácené; měla však také nějak maskové kněžské vzezření, jaké už pozoroval na podobných lidech. Tenhle člověk byl patrně oddanou duší.

„Rozumí se, že jste všichni Zednáři?” pravil.

„Nuže, to se rozumí, pane Brande.”

„To mne těší. Promluvím s panem Snowfordem, zastihnu-li ho.”

Pohlédl na hodiny. Zbývaly už jen tři, čtyři minuty.

„Vy jste viděl nového zvolence v Římě,” pokračoval pan Francis.

Oliver potřásl hlavou. Řím ho tuze málo zajímal v té chvíli.

„Kardinál Martin je mrtev — umřel v úterý — a jeho místo je už obsazeno.”

„Aj?”

„Ano — ten nový kardinál byl kdysi mým přítelem — Franklin se jmenuje — Percy Franklin.”

„Cože?”

„Co je, pane Brande? Znal jste ho?”

Oliver zblednuv poněkud, zpytavě na něho hleděl.

„Ano; znal jsem ho,” pravil klidně. „Alespoň pokud vím.”

„Do nedávna byl ve Westminsteru. Je to asi měsíc aneb dva měsíce.”

„Ano, ano,” pravil Oliver, stále na něho hledě. „A vy jste se tedy s ním znal, pane Francise?”

„Znal jsem se s ním — ano.”

„Aj! — nu, rád bych si někdy s vámi o něm pohovořil.”

Ustal. Zbývala mu už jen minuta.

„To je tedy všecko?” ptal se.

„Ano, prosím, dojednal jsem,” odvětil pan Francis. „Ale račte mi, prosím, dovoliti, abych vám projevil, jak dokonale uznáváme, co jste vykonal, pane Brande. Myslím, že nikdo jiný, než my sami, nechápe, co nám znamenala ztráta bohoslužby. Se začátku nám bylo velice podivně —”

Jeho hlas se pozachvěl. Přerušil se. Oliver byl zaujat a zůstal seděti.

„Nuže, pane Francise?”

Zádumčivé hnědé oči obrátily se na něho přímo.

„Žili jsme v bludu, to se rozumí — víme to. Já však alespoň doufám, že přece nebylo vše nadarmo — ty naše snahy, to naše pokání, ty naše chvály. Klamali jsme se co do svého Boha, nicméně však došlo to k Němu — našlo to cestu k Duši Světa. Poučilo nás to, že jednotlivec není ničím; a On že je vším. A nyní —”

„Zajisté,” pravil Oliver měkce. Byl opravdu dojat.

Zádumčivé hnědé oči se rozevřely.

„A nyní přišel pan Felsenburgh.” Zajíkal se. „Julian Felsenburgh!” V jeho něžném hlase zněla překypující vroucnost, a Oliver pocítil ohlas ve svém srdci.

„Vím, pane,” pravil; „vím dobře, co myslíte.”

„Ó! že máme posléze Spasitele!” zvolal Francis. „Spasitele, jehož lze viděti, jehož lze se dotýkati, jehož lze opěvovati do očí! Je to jako sen — je to tuze krásné, aby bylo pravdou!”

Oliver pohlédl na hodiny a, náhle se zdvihnuv, podával ruku.

„Odpusťte, prosím. Nesmím otálet. Hluboko jste mne dojal... Promluvím se Snowfordem. Vaše bydliště je patrně uvedeno?”

Poukazoval na spisy.

„Ano, pane Brande. Ještě jednu otázku prosím.”

„Nesmím se zdržovati,” pravil Oliver, kroutě hlavou.

„Jen okamžik — je pravda, že tato bohoslužba bude závazná?”

Oliver sebral listiny a poklonil se.

(II.)

Toho večera seděla Mabel na galerii za předsedovým křeslem. Za poslední hodinu už se podívala půltuctukráte na hodinky, doufavši po každé, že se jedenadvacátá hodina přiblížila více, než se obávala. Tenkrát už tuze dobře věděla, že se President Evropy nedostaví ani o půl minuty dříve, ani později, než bylo ustanoveno. Jeho naprostá dochvilnost byla pověstná po celém kontinentě. Řekl v jedenadvacet, tedy přijde v jedenadvacet.

Dole ostře zavířil zvonek a za okamžik odmlčel se rozvláčný hlas předsedův. Opět zdvihla zápěstí a poznala, že zbývalo ještě pět minut do ustanovené hodiny; nahnula se ze svého koutu a zírala do sněmovny.

Kovový hlas způsobil tam dole velikou změnu. Po všech řadách hnědých sedadel bylo viděti poslance, jak poposedávají a slušněji se upravují, smekajíce přeložené nohy, zasouvajíce klobouky

pod kožené trásně. Rozhlížejíc se, spatřila také předsedu sněmovny, jak sestupuje se tří schodů svého křesla; neboť za několik okamžiků měl je zaujmouti Někdo Jiný.

Sněmovna byla všeska plna; nějaký opozdivší se člověk vynořil se z přítmí jižního vchodu a zmaten se rozhlížel v jasném světle, než zočil své prázdné místo. Také galerie na dolejších konci byly obsazeny, tam dole, kde se jí nepodařilo naléztí místa. Ale v tom tísnícím se zástupu nebylo slyšeti ničeho, než sykavý šepot. V chodbách za přízemím opět zavířil hlas zvonku, když předsíně byly vyklizeny; a s náměstí sněmovního zaznívalo opět dunivé hučení davů, které za posledních dvacet minut nebylo slyšeti. Až to utichne, bude věděti, že President přišel.

Jak neobyčejné a úžasné to bylo, že mohla býti zde — právě této noci, kdy President bude mluvit! Tak měsíc, schválil podobnou osnovu v Německu a o těžce věci promluvil v Turině. Nazejtří měl býti ve Španělsku. Nikdo nevěděl, kde byl v minulém týdnu. Rozšířila se sice pověst, že prý jeho létadlo spatřeno bylo nad Comským jezerem, byla však ihned popřena. Ani nikdo nevěděl, co řekne té noci. Třeba řekne jen tři slova, třeba promluví jich dvacet tisíc. Možná, že neschválí některou tu doložku osnovy — třeba onu, která určila dobu, za jakou by se bohoslužba stala závaznou pro osoby starší sedmi let. V tom případě by bylo třeba všesko předělati a

osnovu opět podati, leda by sněmovna přijala Jeho opravu ihned hlasitou pochvalou.

Mabel sama přála těm doložkám. Stanovily, že, ač bohoslužby slouženy budou ve všech farních kostelích v Anglii nastávajícího prvního dne října, nebudou závazny pro všechny do nového roku; kdežto v Německu, kde osnova prošla teprve měsíc, zákon byl ihned závazný, nutě katolické poddané, aby buď opustili zemi bez otálení, aneb snášeli tresty. Tyto tresty nebyly mstivy: Na po prvé měl vinník býti trestán týdenním vězením; na po druhé měl býti uvězněn na měsíc; po třetí na rok; a po čtvrté by byl vězněn, dokud by se nepodrobil. Takové tresty, zdálo se, byly milosrdny; neboť samo vězení znamenalo toliko mírnou vazbu a zaměstnání ve vládních závodech. Už nebylo středověkých hrůz, a žádaný skutek bohoslužby také byl nepatrný; vyžadoval toliko osobní přítomnost v kostele aneb kathedrále o čtyřech nových slavnostních dnech Mateřství, Života, Zachovávání a Otcovství, které měly býti slaveny v první den každého čtvrtletí. Nedělní bohoslužby měly býti toliko dobrovolny.

Mabel nechápala; jak by kdo mohl odepřít tento hold. Tyto čtyři věci byly skutečnostmi — těmi se projevovalo to, čemu říkala Duše Světa — a když jiní tuto Sílu nazvali Bohem, zajisté je nemohli nepovažovati za Jeho výkony. Kde tedy vězela jaká nesnáze? Ne že by křesťanské bohoslužby byly nedovoleny za obecných pravidel. Katolíci i nadále

mohli choditi na mši. A přece v Německu se obávali nehorázných věcí: Neméně než dvanáct tisíc osob se již vystěhovalo do Říma; a za několik dní šla pověst, že čtyřicet tisíc odepře tento prostý skutek pokory. Toto pomyšlení ji mátlo a rozněcovalo její hněv.

Jí byla tato bohoslužba vrcholným znamením vítězoslávy Lidství. Její srdce prahlo po něčem takovém — po nějakém společném veřejném vyznávání toho, več už všickni věřili. Tolik ji mrzivala netečnost lidí, kteří se spokojují činem, neuvažující o jeho původu. Zajisté tento pud v ní byl pravý; toužila po tom, aby prodlela se svými bližními na nějakém posvátném místě, posvěceném nikoli knězi, ale vůlí lidí; aby se nadchla zpěvem a hlaholem varhan; aby s tisíci projevila zármutek nad vlastní slabostí obětí před Duší všech; aby nahlas rozepěla se ve chválu nádhery života, a aby obětováním a kadidlem význačně projevila úctu Tomu, co jí dalo jsoucnost a čemu jí někdy musí opět odevzdati. Ó! ti křesťané rozuměli lidské přirozenosti, říkala sobě stokrát! Arci že jí ponížili, zatemnili světlo, otrávilí myšlení, mylně vykládali pudy; ale tolik pochopili, že člověk musí se kořiti — musí vyznávati nějaké božství, aneb klesati. —

Ona sama bude choditi aspoň jednou za týden do toho kostelíčka půl míle od svého domova vzdáleného, bude tam klečeti před sluncem ozářenou svatyní, rozjímati o sladkých tajemstvích, bude se

obětovati Tomu, co se naučila milovati, a, možná, pítí bude doušky nového života a nové síly.

Ach! ale nejprv aby prošla osnova... Sepjala ruce na zábradlí a zírala upřeným zrakem před sebe na řady hlav, uličky mezi nimi, to velké žezlo na stole, a nad hučení toho davu venku a doznívající šepot uvnitř slyšela tlukot svého srdce.

Věděla, že Ho nebude viděti. Vejde těmi dveřmi tam dole, jimiž nesměl nikdo jiný choditi, přímo pod nebesa. Ale Jeho hlas aspoň bude slyšeti — tou radostí se musí spokojiti...

A! venku už bylo ticho; to dunění utichlo. Přišel tedy! A zamženým zrakem viděla, jak se dlouhé řady hlav pod ní zdvihají, a na její uši, v nichž znělo, naráželo šoupání mnoha noh. Všechny obličejy obráceny byly týmže směrem, a pozorovala je jako zrcadlo, v kterém by zahlédla odražení se lesk Jeho přítomnosti. Někde ve vzduchu zachvěl se tlumený vzlykot — to ona anebo někdo jiný... zacvakly dveře; někde nahoře rozléhaly se měkké údery — hodiny odbíjely. V tu chvíli začerily se obličejy, jakoby vánek hlubokého dojmu zachvíval dušemi v nich; tu onde se něco zavínalo, a odněkud nesl se chladný hlas pronášeje několik slov esperantem:

„Angličané schvalují osnovu o Bohoslužbě.”

(III.)

Teprve nazejtří o polední snídani shledala se Mabel opět se svým manželem. Oliver spal ve městě a v jedenáct telefonoval, že přijede hned domů a přiveze hosta: a před samým polednem uslyšela jejich hlasy v předsíni.

Oliver představil jí pana Francise. Učinil na ni dojem takového nezajímavého dobráka, ač jevil arci hluboký zájem o tu osnovu. Ale teprve, když už bylo hnedle po snídani, poznala, kým byl.

„Neodcházej, Mabel,” pravil manžel, když se hotovila vstáti. „Myslím, že tě ta věc bude zajímati. Žena ví všechno, co vím já,” dodal.

Pan Francis se usmíval a uklonil.

„Dovolíte, abych jí vyprávěl o vás?” tázal se Oliver.

„I prosím, zajisté.”

Tu tedy uslyšela Mabel, že do nedávna býval katolickým knězem, a že pan Snowford se s ním radí o obřadech v Opatství. Uslyševši to, náhle byla zaujata.

Ó! mluvte, prosím, o tom,” pravila. „Chci to slyšeti všecko.”

Pan Francis mluvil ráno s ministrem Státní Bohoslužby a ten mu propůjčil úřad obřadníka a svěřil mu uspořádání obřadů na prvního října. Dva tucty jeho kollegů také bylo ustanoveno ceremoniáři, alespoň na čas — a po té události měli býti rozesláni, aby organisovali národní bohoslužby po vší zemi.

Arci, se začátku to bude nějak neuspořádané, vykládal pan Francis; ale do Nového Roku doufali, že bude všecko v pořádku, alespoň v katedrálách a hlavních městech.

„Je důležité,” pravil, „aby ta věc byla uspořádána co nejdříve. Je velice třeba, učiniti dobrý dojem. Tisíce to pudí, aby konali pobožnost, nevědí však, jak by ukojili tento pud.”

„To je docela správné,” pravil Oliver. „Cítil jsem to již po dlouhou dobu. Myslím, že ten pud je v člověku nejhlubší.”

„Co do obřadů —” pokračoval pan Francis, tváře se nějak důležitě. Chvilku jeho oni bloudily; pak ponořil ruku do náprsní kapsy a vytáhl červený sešit.

„Zde je Řád Pobožnosti na Svátek Otcovství,” pravil. „Dal jsem knížku proložití a učinil jsem několik poznámek.”

Jal se obracet listy, a Mabel, značně rozčilená, přitáhla svou židli, aby lépe slyšela.

„To je dobře,” pravil Oliver. „Račte nám, prosím, podati výklad.”

Pan Francis nechav prst v knize, složil ji, odstrčil talíř a pustil se do rozpravy.

„Za prvé,” pravil, „jest nám vzpomenouti, že tento řád obřadní založen je hnedle všecek na onom Zednářů. A ten zabere alespoň tři čtvrti všeho. Do toho ceremoniáři zasáhnou jen potud, že budou dohlížeti, aby odznaky byly v sakristiích přichystány a správně oblékány. Ostatní provedou povolání úředníci... Tedy o tom netřeba mluvit. Nesnáze muže působiti toliko poslední čtvrtina.”

Odmlčel se, a pohledem se omluviv, jal se rozstavovati vidličky a sklenice před sebou na ubrusu.

„Tedy,” pravil, „tohle by bylo staré oltářiště. Na místě oltáře a stěny oltářní vystaven bude ten veliký oltář, o němž řád mluví, se stupněmi k němu vedoucími. Za oltářem — zaujímaje prostor téměř až po starý náhrobek „Vyznavače,”*) státi bude podstavec s případnou význačnou sochou: a — pokud vyjímám z toho, že řád o tom mlčí — ta která socha zůstane na místě do předvečera nového čtvrtletí.”

*) Místo apsidy za oltářem nazváno je kaple sv. Edvarda aneb Králů. Prostřed stojí náhrobek Edvarda Vyznavatele († 1066) obklopen náhrobky pěti králů a šesti královen. Tento náhrobek Vyznavatelův jest nejvýznačnějším pomníkem v chrámu. Pozn. překl.

„Jaká socha?“ prohodila dívka.

Francis pohlédl na jejího manžela.

„Pokud vím, byla tato věc uložena panu Markenheimovi pravil. „Ten je navrhne a provede. Každá bude symbolem toho kterého svátku. Tahle pro Svátek Otcovství —“

Opět váznul.

„Co, pane Francise?“

„Tahle socha bude nahá postava muže.“

„Víš nějaký takový Apollo neb Jupiter,“ prohodil Oliver.

Ano — to se zdálo dívce všechno v pořádku. Páně Francisův hlas chvatně pokračoval.

„Nový průvod vejde zde, po přednášce,“ pravil.

„A právě ten vyžaduje zvláštního pořádání. Zkouška bude asi nemožná?“

„Asi,“ pravil Oliver, usmívaje se.

Obřadník vzdychl.

„Toho jsem se obával. Tedy abychom vydali velice zevrubný písemný návod. Myslím si, aby účastníci, až zpíván bude chvalozpěv, uchýlili se do bývalé kaple sv. Věry. To se mi zdá nejvhodnějším. Naznačil kapli.*)

„Když průvod vejde, všickni půjdou na svá místa na těch dvou stranách — zde — a zde — a zatím celebrant s přísluhujícím kněžstvem —

„Cože?“

*) Tato kaple nachází se na jižním konci jižní příční lodi. Pozn. překl.

Na páně Francisově tváři objevil se úšklebek; pozapýřil se.

„President Evropy —“ přerušil se. „Aha! to je ta věc. Zúčastní se President? Po té stránce je obřadní řád nejasný.“

„My myslíme, že ano,“ pravil Oliver. „Bude vyzván.“

„Nuže, když ne on, tedy asi ministr Státní Bohoslužby bude míti officium. On se svou assistencí projdou přímo až po stupeň oltáře. Pamatujme, že socha je posud zastřena, a svíce že rozžaty byly zatím, co přicházel průvod. Následují vzývání otištěná v obřadním řádu a jich responsoria. Tato zpívána budou sborem, a myslím, že učiní veliký dojem. Pak přistoupí officiant samotný k oltáři a stoje promluví proslov, jak tomu říkáme. K jeho závěrku — ve chvíli totiž, která je zde naznačena hvězdičkou, vyjdou thuriferáři z kaple. Budou čtyři. Zatím co tři zůstanou dole houpající kadidelnice, jeden vystoupí, podá kadidelnici officiantovi a zase ustoupí. Nyní ozve se zvon a opona se rozhrne. Officiant mlčky okouří sochu čtyřikrát dvojnými úhozy, a pak zapře sbor naznačenou antifonu.“

Rozhodil ruce.

„Ostatní už je snadné,“ pravil. „O tom netřeba se rozhovořiti.“

Mabeli zdály se i uvedené obřady zcela snadny. Byla však z klamu vytržena.

„Nemáte ponětí, paní Brandová,” děl *ceremoniarius*, „o potížích, jaké se vyskytují i v takové prosté věci. Lidé jsou nehorázně neobratní. Naději se kusu perné práce pro nás všechny... Kdo bude přednášeti, pane Brande?”

Oliver kroutil hlavou.

„Nemám ponětí,” pravil. „Myslím, že bude vyvolen pan Snowford.”

Pan Francis pohlédl na něj, jakoby pochyboval.

„Co soudíte o celé věci, pane?” pravil.

Oliver chvíli se rozmýšlel.

„Myslím, že je nezbytná,” jal se mluvit. „Nebylo by takového volání po bohoslužbě, kdyby nebyla skutečnou potřebou. Myslím, že celkem rád je účinný. Nevím, jakým způsobem ho zlepšiti...”

„Nuže, Oliver?” vmísila se Mabel tázavě.

„Ne — nelze, co vytýkati — jen... jen, aby lidé také porozuměli.”

Pan Francis na to horlivě:

„Milý pane, služby boží se neobejdou bez kouska tajemství. Toho nezapomínejte. Pro nedostatek toho minul se den císařství s úspěchem v minulém století. Po mém soudu je tento rád obdivuhodný. Arci mnoho záleží na tom, jak budou provedena jeho ustanovení. O mnohu podrobnostech posud není rozhodnuto — jako o barvě závěsu a podobných věcech. Ale hlavní osnova je nádherná. Je prostá, účinná a, co je nade všechno, hlavní význam nelze nepostřehnouti —”

„A ten je po vašem soudu —?”

„Po mém soudu jde o hold Životu,” odpovídal obřadník pomalu. „Životu, jak se jeví čtvrtým způsobem — Mateřství odpovídá Vánocům a té křesťanské báji; je svátkem domova, lásky, věrnosti. Život samý oslavujeme na jaře, ten život rašící, mladý, vášnivý. Vyživování v létě, které oplývá hojností plodů a dává nám všeho, co činí život příjemným; tento svátek poněkud se shoduje s katolickým Božím Tělem, a svátek Otcovství, pojmu záštity, plazení, síly, slavíme v podzimku... Pokud vím, tento pořad vymyslili Němci.”

Oliver přikyvoval.

„Ano,” pravil. „A věci řečníkovou tedy asi bude, aby toto všecko vyložil.”

„Bezpochyby. Tato myšlenka zdá se mi mnohem přírodnější, než druhý možný pořad — „Občanství”, „Práce”, atd. To čtvero je konec konců podřízeno „Životu”.”

Pan Francis mluvil neobyčejným, potlačeným nadšením; více než kdy měl vzezření kněžské. Bylo zřejmo, že jeho srdce aspoň žádalo bohoslužbu.

Mabel náhle sepjala ruce.

„Myslím, že ta myšlenka je krásná,” pravila měkce, „a — a taková opravdová.”

Pan Francis obrátil se na ni a jeho hnědé oči zaplály.

„Ach! zajisté. Takové je to. Není Víry, jak my tomu říkávali: je to vidění Skutečností, o kterých

nikdo nemůže pochybovat; a kadidlo naznačuje, jak jedině božství života, tak jeho tajemství.”

„A co ty sochy?” vyzvídala Mabel.

„Kamenná socha je nemožná, to se rozumí. Tentokrát bude jen hliněná. Pan Markenheim pustí se ihned do díla. Dostane-li se modelům schválení, mohou pak býti vytesány z mramoru.”

Opět promluvila Mabel měkkou vážností.

„Tak se mi zdá,” pravila, „že právě jen tohle ještě jsme potřebovali. Je tak nesnadno ujasnit si naše zásady — potřebujeme pro ně nějakého těla — nějaký způsob je vyjádřiti —”

Vázla.

„Nuže, Mabel?”

„Nechci říci,” pokračovala, „že nikdo z nás by nemohl žít bez toho, ale mnoho z nás nemůže. Lidem bez obraznosti je třeba určitých podob. Takoví potřebují určité dráhy, kudy by se braly jejich touhy — Ach ! nevím jak bych to řekla!”

Oliver zvolna kýval hlavou. I on jakoby se byl zamyslíl.

„Ano,” pravil. „A tohle asi také dá myšlení lidí pevného útvaru: uchrání je od nebezpečí pověry.”

Pan Francis náhle se na něj obrátil.

„Co soudíte o Papežově novém duchovním řádu?”

Oliver se pozakabonil.

„Myslím, že horšího kroku nikdy neučinil — totiž pokud jde o něho samého. Buď je ta věc váž-

ným úsilím a tenkrát vyvolá nesmírné rozhořčení — aneb to dělá jen na oko, a pak sobě uškodí na vážnosti. Proč se tážete?”

„Jsem žádostiv, bude-li způsobena nějaká výtržnost v Opatství.”

„Litoval bych každého, kdo by se tam ozval.”

Nad telefonem to ostře zazvonilo. Oliver vstal a šel k přístroji. Mabel jej pozorovala, jak stiskl tiskátko — ozval se, a nachýlil ucho k otvoru.

„Snowfordův tajemník,” pravil náhle dvojici. „Snowford chce — jak!”

Opět oznámil své jméno a naslouchal. Zaslechli nějakou větu, která se zdála významná.

„Aj to je tedy jisto, že ano? Škoda... Ano... Ó! ale to je lepší než nic... Ano; je zde... Arci. Dobrá, dobrá; ihned se dostavíme.”

Podíval se na sluchátko, stiskl tiskátko a vrátil se k nim.

„Škoda,” pravil, „President se slavnosti činně nezúčastní. Ale posud nerozhodnuto, bude-li přítomen. Pan Snowford přeje si s námi ihned mluvit, pane Francise. Markenheim je u něho.”

Ačkoli Mabel sama byla zklamána, zdálo se jí, že měl starostlivější vzezření, než by se dalo vykládati tímto zklamáním.

HLAVA V.

(I.)

Percy Franklin, nový kardinál-protektor Anglie, kráčel zvolna chodbou vedoucí od papežových komnat s Hansem Steinmannem, kardinálem-protektorem Německa, který funěl po jeho boku. Vešli do zdviže, stále mlčíce, a vyšli, dvě skvělé živé postavy, jeden vzpřímen a mužný, druhý shrbený, tučný a velice německý od brejlí do přasek na ploských nohách.

Před vchodem do Percyova příbytku Angličan se zastavil, pouklonil a mlčky vešel.

Tajemník, mladý pan Brent, nedávno z Anglie přišedší, vstal, když jeho pán vešel.

„Eminence,” pravil, „Anglické noviny jsou zde.”

Percy vzal podávané noviny, vešel do svého pokoje a usadil se.

Tam to tedy všechno bylo — obrovské úvodní řádky, a čtyři sloupce tisku, přerušované velikými písmeny překvapujících záhlaví. Tuto úpravu zavedla před stem let Amerika.

A potud nebyl nalezen lepší způsob, jak nedouky nesprávně zpravit.

Podíval se na záhlaví. Bylo to anglické vydání *Ery*. Pak četl úvodní řádky. Ty byly takové:

„Národní Bohoslužba.
Překvapující Nádhera. Nábožné
Nadšení. Opatství a Bůh.
Katolík-Fanatik. Bývalí kněží
jako Činovníci.”

Četl vynikající věty na té straně, aby obdržel prostý obraz výjevů, udavších se minulého dne v Opatství, o nichž byl liž telegraficky zpraven a o nichž byl právě rokoval se Svatým Otcem.

Patrně nebylo významných dodatků; a odkládal noviny, když tu jeho zrak zachytil povědomé jméno.

„Bylo nám oznámeno, že pan Francis, *ceremonarius* (jemuž jsme všichni díky zavázáni za jeho uctívou horlivost a obratnost), vydá se co nejdříve na cestu po severních městech, aby přednášel o řádu obřadním. — Zajímavo je, že tomu jen několik měsíců, co tenhle pán konal služby boží před katolickým oltářem. — Jemu bude napomáhati čtyřadvacet kollegů, odchovaných týmiž zkušenostmi.”

„Dobrotivý Bože!” řekl Percy nahlas. Pak odložil noviny.

Ale jeho myšlenky záhy opustily toho odpadlíka a opět se obíraly významem této věci, a radou, kterou právě tam nahoře dal, považovav to za svou povinnost.

Stručně, marno bylo popírati skutečnost, že zahájení pantheistické bohoslužby potkalo se v Anglii s týmže báječným úspěchem jako v Německu. Francie, mimochodem řečeno, potud tuze se zabývala kultem lidských jednotlivců, než aby rozvíjela širší myšlenky.

Ale Anglie byla hlubší; a nějak proti všemu očekávání ta věc byla provedena tak, aby ani sebe méně neztrácela na důstojnosti, ani nezabíhala do pitvorností. Říkalo se o Anglii, že je tuze důkladná a tuze ráda se směje. Ba staly se toho dne neobyčejné výjevy. Opatství všechno zadunělo hukotem nadšení, když nádherná záclona byla rozhrnuta a nad plápolem svící před vysokým pažením, zastírajícím náhrobek vystávala ohromná postava mužská, majestátní, podmanivá. Markenheim zhostil se svého úkolu výborně a páně Brandova strhující řeč dobře připravila mysl lidu na to zjevení. V závěrku své řeči citoval místo za místem ze židovských proroků, mluvící o Městě Pokoje, jehož hradby nyní se zdvihaly před jejich zraky.

„Vstaň, osvět’ se Jerusaleme: nebo přišlo světlo tvé a sláva Hospodinova nad tebou vzejde... Nebo aj já tvořím nebesa nová a zemi novou: a nebudou v

*paměti předešlé věci: aniž vstoupí na srdce... Nebudeš více slouti Opuštěná; a země tvá nebude více slouti Pustá. Ó chudičká, bouří vyvrácená, beze všeho potěšení; Aj, já klásti budu řadem kamení tvé, a založím tě na safířích. A vzdělám z jaspisu ohrady tvé: a brány tvé z kamení tesaného, a všecky končiny tvé z kamení skvostného. Vstaň, osvět’ se, nebo přišlo světlo tvé.” *)*

Když v tom tichu zaharašily řetízky kadidelnice, ohromný zástup jednomyslně se vrhl na kolena a zůstal klečeli, co z rukou odbojné postavy, držící kadidelnici vznášel se dým. Pak rozlaholily se varhany a ohromný sbor zpěváků v příčných lodích zapěl hymnu. Nějaký katolík šílenec přerval mohutnou vinu sboru vášnivým výkřikem, byl však v tu chvíli umlčen...

To bylo víře nepodobno — víře naprosto nepodobno, říkával Percy v duchu. Ale neuvěřitelná ta věc se udála, a Anglie měla opět své bohoslužby — nezbytné vyvrcholení neobmezené subjektivnosti. Z provincií přišly podobné zprávy. V katedrále za katedrálou udály se tytéž výjevy. Markenheimovo mistrovské dílo vytvořeno do čtyř dnů, když osnova schválena, bylo obyčejným způsobem rozmnoženo a čtyři tisíce kopií rozesláno bylo po všech význačných ústředích. Londýnské noviny docházely spousty telegramů, oznamujících, že

*) Is. 60, 1. Is. 65, 17. Is. 62, 4. Is 54, 11, 12 Pozn. překl.

nové hnutí všude bylo přijato hlučnou pochvalou a lidské pudy našly posléze přiměřené projevení. „Kdyby Boha nebylo,” tanulo Percymu na mysli, „bylo by třeba nějakého boha si vynaléztí.” Divil se také obratnosti, s jakou nový kult byl spořádán. Opatrně se vyhýbal kde kterému úskalí, o které se mohly názory tříštiti; rozcházející se politické zásady nemohly jeho úspěchu překážeti. Nebylo v něm příkrého důrazu na občanství, práci a ostatní, co by plašilo ty tajné individualisty a ješitníky. Jediným zdrojem a jádrem toho všeho byl Život oděný nádherným rouchem antické bohoslužby. Rozumí se, že původcem myšlenky byl Felsenburgh, ač udáváno bylo jméno nějakého Němce. Byl to jakýsi pozitivismus, katolicismus bez křesťanství; takové uctívání lidstva bez jeho nedostatečnosti. Nebylo udíváno člověčenstvo, nýbrž myšlenka člověčenství, zbaveného svého základu nadpřirozeného. I oběť byla uznána —
 puď obětovati bez požadavku činěného nekonečnou Svatostí na krevní vině lidstva... „Vskutku, vskutku,” pravil Percy v duchu, „bylo to tak zchytralé jako ďábel sám, a tak staré jako Kain.”
Co právě Svatému Otcí navrhl byla rada zoufalství, aneb naděje; vskutku sám nevěděl jaká. Naléhal, aby vydán byl přísný rozkaz, který by katolíkům zakazoval jakékoli skutky násilí; aby byli věřící nabádáni, aby se těch pobožností naprosto stranili, aby nemluvili, dokud by nebyli tázáni a

vazbu radostně snášeli. Spolu s německým kardiánem učinili také ten návrh, aby oba koncem roku se navrátili do svých zemí, aby povzbuzovali kolísavé; avšak v odpověď se jim dostalo, že prý jest jejich povoláním, aby zůstali v Římě, dokud by se neudálo něco nepředvídaného.

O Felsenburghovi bylo málo zpráv. Prý byl na Východu; ale podrobnosti byly tajeny. Percy rozuměl docela dobře, proč nebyl té pobožnosti přítomen, jak bylo očekáváno. Za prvé bylo by bývalo nesnadno rozhodnouti, které z obou zemí, v nichž byla zavedena, vyhověti, a za druhé byl tuze skvělým politikem, aby se vydal v šanc nebezpečí, že by možný nezdar uváděn byl ve spojitost s jeho osobou; za třetí na Východě se něco dalo.

Této poslední věci nesnadno bylo rozuměti: nebylo dotud jasno, ale zdálo se, že hnutí z minulého roku potud ukončeno nebylo. Rozhodně bylo nesnadno vysvětliti, proč nový President stále dlí mimo svůj adaptovaný kontinent, leda že jeho přítomnosti bylo třeba jinde. Ale pro krajní mlčelivost Východu a úzkostlivou opatrnost Evropy bylo nemožno, podrobností se dověděti. Patrně šlo o věci náboženské; tam na Východě kolovaly všelike pověsti, dála se znamení, vystupovali proroci a lidé přicházeli u vytržení.

S Percym samým udála se jemná změna, kterou sám poznával. Už se nevznášel do výšin důvěrného obcování ani neklesal do hlubin zoufání. Sloužival mši, čítal ohromnou korespondenci, uvažoval věcně a přesně; a třeba ničeho necítil, věděl vše. V jeho víře nebylo špetku pochybností, ale ani v ní nebylo pohnutí. Bylo mu jako člověku, který pracuje v útrokách země, jehož obraznost je pohmožděna, který však je si vědom, že někde zpívají ptáci, svítí slunce a teče voda. Chápal ten stav, v němž se ocital a poznával, že došel věcnosti víry, která mu byla nová; neboť byla to ryzí víra — ryzí chápání nadsmyslů — bez nebezpečí a blaha vidění obraznosti. Vykládal si to tak, že Bůh dá duši pojití trojím postupem. Prvním je víra vnější, která souhlasí se vším, co jí náboženské učení podává, koná, co náboženství přikazuje, a ani se tím horlivě nezabývá ani nepochybuje. Druhý nastane, když je oživena citlivost a chápavost duše, a protkaný je útěchami, touhami, mystickými vidinami a nebezpečími; v této oblasti ten, který se odhodlá, objeví své určení aneb se ztroskotá. A postup třetí, tajemný, jehož nelze vyjádřit, je ten, že vše předcházející znova se děje v oblasti ryze duchovní (jak hra následuje na zkoušku), kde Bůh je chápán, nikoli však požíván, milost je požívána bez uvědomění a i s nechutí, a duch v hlubině svého bytí, cítění a intelektuálních percepí je znenáhla přizpůsobován k obrazu a duchu Kristově.

Tak uvažoval, sedě v hlubokém křesle, a zíral na Svatý Řím zahalený v mlžné páry zářijové. Divil se, jak dlouho asi potrvá mír? Jeho zraku již se jevila osudná mračna.

Posléze zazvonil.

„Přineste mi poslední dopis pátera Blackmorea.“
řekl objevivšímu se tajemníkovi.

(II.)

Percy měl přirozenou schopnost nazírací velice bystrou a ještě ji pěstováním zbystřil. Nezapomněl chytrých poznámek pátera Blackmorea a z prvních činů jeho, když se stal kardinálem, bylo, že toho kněze ustanovil korrespondentem. Nyní měl od něho kolik tuctů dopisů a ani jedno psaní nebylo beze zrnka zlata. Ze všech se však ozývala ta výstraha, že dříve nebo později dopustí se angličtí katolíci vyzývavého skutku; a tato vzpomínka přiměla Percyho k tomu, aby ráno tolik na Papeže naléhal. Jako za pronásledování v Římě a Africe v prvních třech stoletích, tak i tentokráte katolickým obcím nebylo největším nebezpečím ani tak nespravedlivé opatření vlády, jako nezřízená horlivost věřících samých. Svět už jen potřeboval jílec na čepel. Pochva už byla zahozena.

Když mladý muž přinesl ty čtyři hustě popsané listy, minulého večera z Westminsteru poslané, pustil se Percy ihned do posledního odstavce před obvyklým doporučením.

„Páně Brandův bývalý tajemník, pan Phillips, jehož Vaše Eminence mi doporučila, navštívil mne už dvakrát, třikrát. Je podivně rozháran. Víry nemá, ale jeho rozum nevidí útěchy v ničem, než v Katolické Církvi. Prosil dokonce, aby byl přijat do Řádu Krista Ukřižovaného, což arci je nemožno. O jeho upřímnosti nelze však pochybovati; sic by byl předstíral víru. Seznámil jsem ho s mnohem katolíků, aby mu byli nápomocni. Byl bych tuze rád, kdyby se ho Vaše Eminence sama ujala.”

Než opustil Anglii, Percy nepustil s obzoru známost, kterou byl takovým neobyčejným způsobem učinil, když paní Brandová se smířila s Bohem, a hnedle ani nevěda proč, doporučil ho tomuto knězi. Pan Phillips neučinil na něho zvláštního dojmu; měl ho za bojácného, nerozhodného tvora, byl však dojat naprosto nezištným skutkem, pro který tento muž ztratil postavení. Zajisté v něm bylo dobré jádro.

Zazvonil opět.

„Pane Brente,” pravil, „až budete psáti páteru Blackmoreovi, napište mu, že může toho člověka poslati, kterého chtěl poslati — pana Phillipse.”

„Prosím, Eminence.”

„Není však naspěch. Ať s tím nekvapí.”

„Prosím, Eminence.”

„Ať nepřijede dříve než v lednu. To bude dost brzy, leda by měl tuze pilný důvod.”

„Prosím, Eminence.”

Vývoj Řádu Krista Ukřižovaného pokračoval téměř se zázračným úspěchem. Provolání Svatého Otce ku křesťanstvu bylo jako oheň v strništi. Zdálo se, jakoby křesťanský svět byl došel právě toho napětí, kdy bylo třeba takového nového zřízení, a ohlas překvapil sebe důvěřivější očekávání. Takřka všechen Řím s předměstími — všemi třemi miliony chvátal na přijímací stanice v chrámu Sv. Petra, jak hladoví chvátají za chlebem. Den ode dne papež sám vysedával na trůnu pod papežským oltářem — majestátní, zářivý zjev. Večer stával se bledým a síly ho opouštěly. Němým znamením žehnal každému jednotlivci mohutného zástupu tisícího se mezi přehradami, který po postech a svatém Přijímání přicházel pokleknouti před svým novým představeným a políbiti pontifikální prsten. Požadavky byly tak určity, jak okolnosti dovolovaly. Uchazečům bylo zpovídati se zvláště zplnomocněným kněžím, kteří přísně zkoumali pohnutky a upřímnost, a toliko třetina uchazečů byla přijata. Ze tří milionů v Římě alespoň dva miliony byly vyhnanci pro víru, žijíce raději nepatrní a opovrženi, ve stínu Boha, než na zoufalém výsluní svých nevěřících vlastí.

V pátý večer přijímání noviců udála se překvapující věc. Starý král španělský, (druhý syn královny Viktorie), nad samým hrobem stojící vstal a připotácel se před svého vládce; už už padal, když papež náhle vstal, zachytil jej a poceloval; a zůstav

státi, rozpřáhnul ruce a pronesl takové *fervorino*, o jakém dotud nebylo slýcháno v dějinách té basiliky.

„*Benedictus Dominus!*” volal, hledě k nebesům zářivým pohledem. „Požehnaný Pán, Bůh Israelský, že navštívil a učinil vykoupení lidu svého.*) Já, Jan, Náměstek Kristův, Služebník služebníků a hříšný z hříšných, nabádám vás, abyste byli klidné mysli ve Jménu božím. Jím, Jenž visel na Kříži, slibuji věčný život všem, kdož vytrvají v Jeho Řádu. Sám to slíbil řka: *Budiž věrný až do smrti, a dám tobě korunu života.**)*”

„Děťátka; nestrachujte se toho, jenž vraždí tělo. Více činiti nemůže. Bůh a Jeho Matka jsou s námi...”

A tak jeho hlas hlaholil dále, mluvě posvátnou hrůzou jatému davu o krvi již proceděné na místě, kde stáli, o tělu Apoštolovu ležícím ani ne padesát kroků od nich, nabádaje, povzbuzuje, rozněcuje. Zaslíbili se smrti, kdyby to bylo vůlí Boží; a ne-li, tedy přičítán jim bude úmysl za skutek. Byli nyní vázáni slibem poslušnosti; vůle jejich nenáležely jim, ale Bohu: podrobeni byli čistotě; neboť těla jejich koupena byla za cenu; podrobeni byli chudobě, a jejich bylo království nebeské.

Na konec mlčky požehnal městu a světu: a tu nějakému půl tuctu věřících zdálo se, že viděli něja-

*) Luk. 1, 68. Pozn. překl.

***) Zjevení 2. 10. Pozn. překl.

kou bílou podobu jako ptáka, kterak se vznášel nad ním, když mluvil — bílý jako mlha, průsvitný jak voda...

Nevídané výjevy následovaly ve městě a v předměstích; neboť tisíce rodin rozvázaly lidské svazky. Manželé odstěhovali se do velkých domů na Kvirinale jim vyhrazených, manželky na Aventin: a děti s toužou důvěrou jako jejich rodiče přestěhovaly se k Sestrám Sv. Vincenta, kterým z rozkazu papežova byly darovány tři ulice, aby je tam opatrovaly. Na všech náměstích vznášel se dým. Domácí náradí, stavší se bývalým majitelům nepotřebné pro slib chudoby, obětováno bylo plamenům. A den ode dne rozvázely vlaky zástupy plesajících, kteří vysláni byli delegáty papežovými, aby se stali solí*) lidí, stravování byvše, a kvasem**) nořeným do velkých měřic nevěřícího světa. A ten nevěřící svět vítal je hořkým posměchem.

Z celého křesťanstva došly zprávy o úspěchu, s jakým nová myšlenka se potkala. Všude byla zachována táž opatrnost, jako v Římě; neboť vydaná ustanovení byla velice přísná a vyžadovala bedlivé zkoumání. Den co den zasílali diecesní představení dlouhé seznamy nových členů.

Za posledních několik dní došly také jiné seznamy a ještě slavnější. Nejen že hromadily se zprávy,

*) Viz Mat. 5, 13. Pozn. překl.

**) Mat. 13, 33. Luk. 13, 20-21. Pozn. překl.

že Řád zahajoval dílo a přerušené styky byly opět navázány, že se sdružovali horliví missionáři, a v nejzoufalejších srdcích že se oživily naděje; ale lepší než toto byla oznámení o vítězství v jiné oblasti. V Paříži čtyřicet členů nového Řádu bylo za jeden den upáleno v latinské čtvrti, než vláda zakročila. Ze Španělska, Hollandska, Ruska oznámena byla jména mučedníků. V Düsseldorfu osmáct mužů a hochů překvapených, když zpívali Primu v kostele Svatého Vavřince, vhozeno bylo do městské stoky. Druh za druhem mizivše, zpívali:

„*Christi Fili Dei vivi miserere nobis*”*) a z temné hlubiny vznášel se tentýž přerývaný zpěv, až byl umlčen kameny. Zatím tísnily se v německých vězeních první zástupy těch, kdož odpírali.

Svět krčil rameny a říkal, že to sami na sebe uvalili, ale také žaloval na rozeštvanou luzu a dožadoval se toho, aby úřady nové spiknutí pověry potlačily. A v chrámu Sv. Petra dělníci stavěli řady nových oltářů a zasazovali do kamenů mosazné desky se jmény těch, kdož dostáli svým slibům a získali své koruny.

To bylo první slovo Boží odpovědi na výzvu světa.

Když se blížily Vánoce, bylo oznámeno, že papež v poslední den roku bude zpívat mši u papežského

*) Kriste, Synu Boha živého, smiluj se nad námi. Pozn. překl.

oltáře v chrámu Sv. Petra za nový Řád; a přípravy byly konány.

Mělo to býti jakési veřejné zasvěcení toho nového podniku; a, co překvapilo kde koho, členové Svatého sboru po všem světě byli zvláště vyzváni, aby byli přítomni, leda by jim bylo pro nemoc nemožno se dostavit. Zdálo se, jakoby Papež chtěl, aby svět poznal, je válka byla vypověděna; neboť, třeba by žádný kardinál nemusil odjetí ze své provincie na více než pět dní, přece musilo nastati mnoho nepřiležitostí. Ale rozkaz byl dán a bylo tedy třeba ho uposlechnouti.

Byly to neobyčejné Vánoce.

Percymu se dostalo úlohy, aby papeži přísluhoval při jeho druhé mši, a sám sloužil své tři mše o půlnoci ve své soukromé modlitebně. Po prvé ve svém životě uzřel to, o čem tolik slýchal, totiž nádherný starobylý, pontifikální průvod, který se bral s plápolajícími pochodněmi ulicemi od Lateránu do kostela sv. Anastasie,*) kde papež obnovil

*) Laterán, do r. 1304 residence papežů (nynější stavení pochází z r. 1586), leží v jihovýchodní části Říma. Kostel sv. Anastasie leží jihozápadně od Lateránu, také na levém břehu u Circu Maximu, a byl dle podání vystavěn na místě, kde stávat dům zbožné matrony Apollonie, která pohřbila tělo sv. Anastasie. Tato svěřice byla 25. prosince r. 303 za pronásledování Diocletianova upálena. Její tělo leží pod hlavním oltářem. Pozn. překl.

starý zvyk, hnedle od půl druhého století již nekonaný.

Malá basilika byla arci do posledního koutku vyhrazena zvláště privilegovaným; ale ulice po celé dráze, od katedrály po kostel — a taktéž druhé dvě strany trojúhelníku byly hlava na hlavě a plápolající pochodeň. Svatému Otci přísluhovali při oltáři panovníci ustáleným způsobem, a Percy se svého místa pozoroval nebeské drama Kristových pašijí, konaných pod rouškou Jeho narození rukama Jeho starého andělského náměstka.

Nesnadno bylo pozorovati tam Kalvarii. Ovzduší bylo tak betlemské; co zářilo kol prostého oltáře bylo světlo nebeské a nikoli nadpřirozená tma.

Co leželo pod starcovými dlaněmi, bylo spíše Dítě plné milosti než Muž bolesti.

„*Adeste fideles*” zpíval sbor na tribuně. — Spěchejme, klaňme se raději než bychom naříkali; plesejme, buďme spokojeni, buďme sami jako děti. Jak On se stal dítětem, staňmež se dětmi pro Něho. Odějme se rouchy dětské nevinnosti a obujme se obuví pokoje. *Hospodin kraloval, v krásu oblékl se: oblékl se Hospodin sílu a přepásal se. Neb i upevnil okrsek země, kterýž se nepohne. Připravena jest stolice tvá z dávna: od věčnosti ty jsi.**) *Plesej velice, dcero sionská, vesel se dcero jerusalemská: aj Král Tvůj přijde Tobě spravedlivý, a spasitel.***)

*) Žalm 92; 1, 2. pozn. překl.

***) Zach. 9, 9. pozn. překl.

Nastává tedy asi pomalu čas soužení, kdy přijde kníže toho světa proti Králi Nebeskému.

Tak přemítal Percy, stoje v ústraní ve svém nádherném rouše a snaže se, aby se zdál nepatrným a prostým. Zajisté Bohu není nic nemožno! Nemohlo by toto mystické Narození učiniti totéž, co učinilo kdysi — mocí své slabosti podmaniti sobě kde kterou pyšnou bytost, která se nadnáší nade vše, co je nazváno Bohem? Kdysi přivábilo jak mudrce pouští, tak pastuchy od jejich stád. Nyní bylo obklopeno králi, kteří klečeli spolu s chudými a pošetilými, králi, kteří byli složili své koruny, kteří přinášeli zlato věrných srdcí, myrrhu touhy po mučednictví, a kadidlo ryzí víry. Bylo nemožno, aby také republiky složily pýchu, davy aby byly zkroceny, sobectví aby sebe zapíralo a věda uznala svou nevědomost?...

Tu si vzpomněl na Felsenburgha; a mysl jeho klesla. —

(III.)

O šest dní později, vstal Percy, jak obyčejně, sloužil mši, nasnídal se a jal se modliti hodinky, až by ho sluha zavolal na pontifikální mši.

Tak už si zvykl na zlé zprávy — o odpadnutích, úmrtích, ztrátách — že jich úbytek v minulém týdnu mu přišel jako neobyčejné osvěžení. Zdálo se mu, jakoby to, o čem přemítal v kostele sv. Anastasie, bylo pravdivější, než se nadál a jakoby něha starého svátku potud byla neztratila vší moci ani nad světem, který popíral jeho podstatnost. Nic vážného se totiž nepříhodilo. Bylo arci oznámeno několik umučení, avšak ty případy byly ojediněly; a o Felsenburghovi nebylo nijakých zpráv. Evropa se přiznávala, že o něm neví.

Na druhé straně Percy věděl tuze dobře, že nazejtří na všechn způsob bude v Anglii a Německu dnem neobyčejně pohnutlivým; neboť v

Anglii měly se po prvé konati pobožnosti se závaznou návštěvou a v Německu po druhé. Tentokráte by bylo tedy mužům a ženám osvědčiti smýšlení.

Minulého dne viděl fotografii symbolu, který měl býti nazejtří uctíván v Opatství; a v návalu ošklivosti ji roztrhal. Představovala nahou ženu, velikou, nádhernou, úchvatně půvabnou, s hlavou a rameny nazad nahnutými, jako by viděla podivné, nebeské zjevení, s pažemi dolů napřaženými, s rukama pozvednutými a prsty roztaženými, jako úžasem — všecek postoj, se sevřenými koleny a nohama svědčil o očekávání, naději a udivení; a — toho ďábelského úsměšku — dlouhé vlasy korunovány byly dvanácti hvězdami. To tedy byla manželka toho druhého, vtělení lidského ideálního mateřství, čekajícího dítě...

Když ty bílé kousky jako otravný sníh bělely se u jeho nohou, vrhl se na klekátko, zmítán jsa prudkou žádostí, aby to bylo odčiněno.

„Ó! Matko, Matko!“ úpěl k velebné Královně nebeské, která se Svým pravým Synem na ruce shlížela na něho se zdi. — Více ze sebe nedostal.

Ale toho rána již byl zase kliden a sloužil mši ku cti sv. Sylvestra, papeže a mučedníka, posledního svatého v řadě křesťanského roku. To, co viděl minulé noci — davy úředníků, nádherné šarlatové postavy cizích kardinálů, přišedších se severu, jihu,

východu a západu — dodalo mu opět myslí, třeba, jak věděl, bez důvodu, tím účinněji. Ovzduší jakoby bylo prodchnuto očekáváním. Po celou noc tísnil se na *piazza* *) ohromný mlčelivý zástup, čekaje, až budou otevřeny dveře v sedm hodin. Nyní už byl plný chrám a *piazza* opět plna. Ulice k řece vedoucí, pokud mohl oknem spatřiti, plna hlav. Střecha kolonády byla hlavami lemována a vrcholky domů byly černy — a to za tuhého mrazu jasného jitra; neboť bylo oznámeno, že po mši, až projdou členové řádu před papežským trůnem, udělí papež apoštolské požehnání městu a světu.

Percy domodliv Tercii, zavřel knihu a položil se nazad. Za minutu asi měl přijíti sluha.

Rozpomenul se o nastávajícím obřadu a uvažoval, že se ho účastní všecek svatý sbor (vyjma kardinála-protektora jerusalemského, jenž byl nemocen), všech šedesáte členů. Osm let pamatoval podobné shromáždění, když Řím byl osvobozen; ale tenkrát všech kardinálů bylo jen třiapadesát a čtyři byli nepřítomni.

Tu ozvaly se hlasy v sousedním pokoji a Percy zaslechl hádku v anglické řeči. To mu bylo divné; vzpřímil se.

Tu zaslechl větu:

„Jeho Eminence musí jíti se obléci; marně naléháte.“

*) Náměstí, prostranství. Pozn. překl.

Někdo odsekl, pak jakoby se tam tahali a někdo bral za kliku. To bylo nepřístojno; tedy Percy vyskočil a třemi kroky přistoupiv: prudce otevřel dveře.

Ve dveřích stál člověk, jehož na prvý pohled nepoznával, bled a utahán.

„Aj —“ ozval se Percy a ucouvl.

„Pan Phillips!“ zvolal.

Host rozhodil ruce.

„Ano, já, pane — vaše Eminence — právě jsem přijel. Jde o život a smrt. Sluha mi praví —“

„Kdo vás posílá?“

„Páter Blackmore.,“

„Něco dobrého aneb zlého?“

Phillips pohlédl úkosem po sluhovi, který dotud tam stál vzpřímen a uražen; Percy porozuměl.

Klada ruku na Phillipsovo rámě vtáhl ho do pokoje.

„Za dvě minuty zaklepejte, Jakube,“ pravil.

Brali se spolu leštěnými parketami; Percy šel na své obyčejné místo v okně, opřel se o okenici a promluvil.

„Povězte mi jednou větou, prosím,“ pravil udýchanému člověku.

„Katolíci se spiklí. Chtějí zítra vyhoditi Opatství do povětří. Já věděl, že by papež —“

Percy umlčel ho posunkem.

HLAVA VI.

(I.)

Odpoledne vystoupil hlouček šesti lidí ze zdvihadla na hnedle prázdnou plošinu přístaviště vzducholodí. Ničím se nelišili od obyčejných cestujících. Oba kardinálové, německý a anglický, měli na sobě prosté kožichy bez jakýchkoli odznaků; jejich kaplanově stáli poblíže, zatím co dva sluhové se zavazadly spěchali do kabiny, aby zajistili společnosti oddělení, kde by byli samotní.

Duchovní mlčky pozorovali hbité pohyby zřízenců na palubě a hleděli nevidomýma očima po hladkém, lesklém obru, který odpočíval u jejich nohou ve své ocelové síti, po velkých složených ploutvích, které za chvíli měly krájeti tenký vzduch rychlostí padesáti mil za hodinu.

Tu Percy náhle se obrátil, přistoupil k otevřenému oknu, opřel se lokty o záprseň a rozhlížel se po Římě.

Podivný obraz se skýtal jeho zrakům.

Už se snášel soumrak a obloha měnila svou žlutavě-zelenou barvu na obzoru již v oranžovou hněď, na které hořelo několik krvavých pruhů, a pod tím halilo se město do večerní, temně fialové barvy, v které se zde onde objevovaly černé tečky cypřiší a z níž tyčily se bezlisté vrcholky veřejného háje za zdmi městský-mi. Ale nade vše vznášela se obrovská bán, jejíž barvu nelze popsati; byla šedá, byla fialová — nemožno určití její barvu — a jí prozařovalo jižní nebe bledě oranžovou záplavou tak, že se zdála bublinou. Ale její nádhera vévodila všemu. Lomenice bání, věží, vrcholků, moře střech tam dole v údolí *dell' Inferno*,*) pohádkové vrchy na dalekém pozadí byly jen přídávky k tomu mohutnému Božímu svatostánku. Už i světla byla rozsvěcována, jak tomu bývalo po třicet století. Tenká, rovná předena kouře vznášela se ku tmící obloze. Šum této matky měst utichoval; neboť mrazivý vzduch nelákal lidi z domů; a rozhostil se večerní klid, kterým opět končil den a i starý rok. V úzkých uličkách pod sebou viděl Percy drobné postavy any chvátají jak obmeškavší se mravenci; zapráskání bičem, ženský výkřik, pláč nějakého dítěte zaléhaly až do té nesmírné výšky, jako ozvuky jiného světa. I ty by záhy utichly a nastal by klid.

*) Údolí pekelné. Pozn. překl.

Někde daleko ozval se mohutný zvon a ospalé město jalo se šeptati své „dobrou noc“ Matce Boží. S tisíce věží nesla se ta prostá hudba prostorem tisícerými hlasy, slavnostným basem chrámu Sv. Petra, lahodným tenorem s Lateránu, drsným voláním s nějakého starého zastrčeného kostela, ječivým cinkotem s klášterů a kaplí. Vážné večerní ovzduší tlumilo všechn ten hlahol a protkávalo jej mysticismem — bylo to snoubení se něžného zvuku s čistým světlem. Nahoře ta záplava oranžové barvy na obloze, dole něžná, tlumená, vroucí modlitba zvonu.

„*Alma Redemptoris Mater*,*) šeptal Percy maje oči zaroseny. „Matko Páně — nebes bráno, hvězdo mořská — smiluj se nad hříšníky. *Anděl Páně zvěstoval Panně Marii, a ona počala z Ducha svatého... Milost Tvou prosíme, Pane, rač v mysl naši vlíti, abychom, kteří jsme andělským zvěstováním vtělení Krista Syna Tvého poznali, skrze umučení Jeho a kříž k slávě vzkříšení přivedeni byli. Skrze téhož Krista Pána našeho.*”

Zase se ostře ozval nějaký zvon na blízku, volaje ho na zem do víru zloby, zápolení a soužení; obrátiv se, shledal nehybné létadlo obetkané září skvělého světla a viděl, že ti dva kněží krácejí můstkem za německem kardinálem.

*) Velebná Matko Vykupitele. Pozn. Překl.

Páni zaujali zadní oddělení. Přesvědčiv se, že je postaráno o pohodlí starého pána, Percy mlčky opět vyšel na střední chodbu, aby se loučil s Římem.

Dveře kabiny byly zavřeny, a když Percy stanul u protějšího okna, vyhlížeje na vysokou zeď, která za okamžik by se ztratila pod ním, ucítil chvění elektrického stroje vším probíhající. Odněkud tlumeně se ozýval hovor, podlaha se otřásla něčí pádným krokem, zase zavzněl hlas zvonu, dvakráte, siréna lahodně zazvučela. Opět se ozvala, chvění ustalo, a okraj vysoké zdi, jenž se byl odrážel od temné oblohy a na němž lpěly divákovy zraky, náhle sklesl jako spuštěná zápora, a Percy pozavrával. Za okamžik vynořila se opět bář sv. Petra, zase zapadla, město — vížky a věže jako třásně na spoustě střech světly vyfintěné — roztančilo se jako vír; dokonce ozdobné hvězdy poskakovaly. A ozvav se ještě jednou táhlým křikem, položil se podivuhodný stroj rovně a máchaje perutěmi dal se na dalekou cestu na sever. Pronikavý signál zvěstující let dozněl ve chvějivém tichu.

Dále a dále se ztrácelo město za ním; už bylo pouhou šedou skvrnou na černi. Čím více se nořila země do temnot, tím ohromnější a všeobsáhlejší jakoby se stávala obloha; leskla se jako nezměrně veliká klenba z báječného skla a nepozbývající žáru, tměla se čím dál více. A když Percy ještě jednou pohlédl za kabinu, bylo město už jen čárkou s bublinou — čárkou s tečkou — čárkou, a už ho nebylo.

Oddechl si z hluboka a vrátil se ke svým přátelům.

(II.)

„Prosím, povězte mi to ještě jednou,” pravil stařec-kardinál, když oba byli uvelebeni a kaplanové odešli do jiného oddělení. „Kdo je ten člověk?”

„Ten člověk? Býval tajemníkem Olivera Branda, našeho známého politika. Zavolal mne k smrtelné posteli staré paní Brandové, a za to ztratil svoje místo. Nyní je novinářem. Je naprosto poctivý. Ne, katolíkem není, ač touží jím býti. Proto se mu také svěřili.”

„A oni?”

„O těch ničeho nevím, vyjma, že jsou to lidé zoufalí. Mají s dostatek víry, aby jednali, nedosti však, aby byli trpěliví... Myslili asi, že ten člověk bude souhlasiti s nimi. Nešťastnou náhodou však ten člověk má svědomí a také ví, že by cokoli podobného přetrhlo poslední nit snášlivosti. Eminence, máte ponětí, jak veliká je ta nenávist proti nám?”

Stařec žalostně kýval hlavou.

„Jak bych nevěděl?” mumlal. „A moji Němci jsou také zapleteni do toho? Jste si tím jist?”

„Eminence, to spiknutí je rozsáhlé. Vřelo to už po měsíce. Schůzky bývaly každý týden. Je úžasno, jak zachovali tajemství. Vaši Němci jen odkládali, aby rána byla tím dokonalejší. A nyní, zítra —” Percy učinil zoufal posunek.

„A co Svatý Otec?”

„Šel jsem k němu hned po mši. Už ničeho nenamítal, ale dal vás zavolati. Je to naše jediná čáka, Eminence.”

„A vy myslíte, že jim na ten způsob zabráníme?”

„Nemám tušení, nevím však, co jiného bychom mohli dělati. Půjdu přímo za arcibiskupem a povím mu celou věc. Dorazím, myslím, ve tři hodiny, a vy do Berlína asi v sedm — že ano? — dle německého času. Slavnost je ustanovena na jedenáctou. Do jedenácti tedy učiníme, co učiniti je možno. Vláda bude zpravena o zamýšleném útoku, a budou také věděti, že my v Římě nemáme na věci podílu. Myslím si, že vláda dá vyhlásiti, že kardinál-protektor a arcibiskup se svými koadjutory budou přítomni v sakristiích. Bude dvojnásobná stráž; bude plno létadel — a pak — nuže! Bohu poručeno!”

„A myslíte, že spiklenci pokusí se do opravdy?”

„Nemám tušení,” řekl Percy stručně.

„Prý se smluvili na dvojím způsobu.”

„Zcela správně. Půjde-li vše po jejich, tedy zamýšlejí vrhnouti pumy shora; a ne-li, tedy alespoň tři muži se nabídli, že se obětují a vrhnou pumy v

Opatství samém... A co vy, Eminence?"

Stařec vážně na něho pohlížel.

„Budu postupovali právě tak, jako vy,” pravil. „Eminence, uvažoval jste o tom, jaký bude míti účinek ten který případ? Kdyby se neudálo nic —”

„Když nepříhoda se nic, budeme viněni, že chceme sobě podvodně dělali reklamu. Příhoda-li se však něco — nuže, ocitneme se všickni spolu před Bohem. Dejž Bůh, aby se stal případ druhý,” dodal vroucně.

„Bude to aspoň snesitelnější.” prohodil stařec.

„Odpusťte, Eminence. Neměl jsem to říci.”

Mezi oběma rozhostilo se mlčení, a bylo slyšeti toliko tlumené, neúnavné víření vrtule a náhlé zakašlání někoho v sousedním oddělení. Percy malátně opřel hlavu o ruku a zíral oknem.

Země pod ním pohlcena byla nyní temnotou a jevila se jako nezměrná prázdnota; nad nimi visela obloha jako propast vyzařující tlumené světlo, a vysokou, mrazivou mlhou, jíž letěli, občas zatřpytily hvězdy, zatím co vítr otřásal kabinou.

„V Alpách bude zima,” zamumlal Percy a pak se přerušil. „A já nemám ani špetky důkazů,” pravil; „ničeho, než slovo člověka.”

„A vy jste přesvědčen?”

„Jsem.”

„Eminence,” řekl Němec náhle, pohlížeje přímo do jeho očí, „ta podoba je úžasná.”

Percy se usmíval neochotně. Už ho mrzelo, stále

to slýchat.

„Co o tom soudíte?” doléhal jeho společník.

„Tu otázku slýchám často,” pravil Percy. „Ale co bych o tom soudil?”

„Mně se zdá, že Pán Bůh tím něco chce,” mumlal Němec namáhavě, stále na něho zíraje.

„A co by to bylo, Eminence?”

„Nějaký protiklad — rub mince. Což vím já!”—

Zase nastala pomlčka. Skleněnými dveřmi nahlédl kaplan, prostý, modrooký Němec, a byl zase zaplašen posunkem kardinálovým.

„Eminence,” pravil starý pán náhle, „je zajisté ještě hodně, o čem mluvíti. Třeba rozvážiti.”

Percy kroutil hlavou.

„Není co,” pravil. „Nevíme ničeho, než pouhou věc, — neznáme jmen — ničeho. Jsme — jsme jako děti v tygří kleci. A jeden z nás právě zaujal řečnický postoj před samým tygrem.”

„Podáme přece druh druhu zprávy?”

„Budeme-li živi.”

Bylo podivno, kterak vedení se ujal Percy. Nosil svůj šarlat teprv asi ode tří měsíců a jeho druh od dvanácti let; ale mladší z nich nařizoval co a jak. Sám si však nebyl hnedle ani vědom této podivné věci. Od rána, kdy se mu dostalo té ohromující zvěsti, že vybuchl nový podkop pod hroutící se Církví, a kdy přihlížel velebnému obřadu, kdy viděl nádherný lesk, důstojné, klidné zacházení Papeže a jeho dvora s tajemstvím, jež spalovalo jeho srdce a

mozek — nade vše ale od oné stručné rozmluvy, kdy staré rozvrhy byly zrušeny, kdy ustanoveno na překvapujícím rozhodnutí: žehnání se sneslo na jeho hlavu, zraky dávaly s Bohem a ústa byla něma — vše za půl hodiny. — Všecka jeho přirozenost soustředila se v jednu bystrou napiatou síla jako stočené péro. Cítil, kterak jim probíhá moc až do konečků prstů — moc a neútěšnost nezměrné zoufalosti. Každá podpěra byla vyvrácena, každá skoba vyražena; On. Město Řím, katolická Církev, nadpřirozeno samo jakoby viseli na jednom jediném — na Prstu Božím. A ten kdyby klesl — nu, pak už by nikdy na ničem nezáleželo...

Nyní viděl před sebou jenom — buď ostudu anebo smrt. Třetí věci nebylo — leda, arci, že by spiklenci byli skutečně jati se svými nástroji. To však bylo nemožno. Buď by ustoupili od svého záměru, vědouce, že by s nimi padli i služebníci Boží, a tenkrát by nastala ostuda prokázaného podvodu, mrzkého pokusu získati dobrou pověst. Anebo nenechali by se odraziti; považovali by smrt kardinála a několika biskupů jako malou cenu za pomstu — a v tom případě — nuže, čeká

ho Smrt a Soud. Avšak Percy už se nebál. Nemohlo býti větší hanby nad tu, jakou už nesl — nad hanbu opuštěnosti a špatnou pověst. A smrt mohla býti toliko slastí — tou by došel posléze vědění a pokoje. Byl ochoten odvážit se všeho pro Boha.

Němec omluviv se posunkem, vytáhl brevíř a jal se čísti.

Percy pohlížel na něho s nesmírnou závistí. Ah! Kéž by byl tak stár! Rok, dvě léta toho rmutu by snesl, ale padesát let nikoli, pomyslně sobě. Před jeho zrakem prostírala se vyhlídka bez konce (i kdyby věci šly dobře), vyhlídka na neustálé zápasení, sebestlačování, úsilí, nepravdivé vylíčení, jaké roztrušují nepřátelé. Církev zanikala každým dnem. Co kdyby tato křeč horlivosti byla jen posledním výšlehem hasnoucí víry? Jak by to přežil? Bylo by mu přihlížeti, kterak moře atheismu den ode dne stoupá výše a vítězněji; Felsenburgh je rozhoupal tolik, že nebylo lze dohádati se konců. Nikdy dotud nevládl jeden člověk plnou mocí demokracie. — Pak znovu zamyslnil se o zítřku. Ó! kéž by končil smrtí!... *Beati mortui, qui in Domino moriuntur!**)...

Nedobré myšlenky; vždyť bylo zbabělo mysliti takovým způsobem. Konec konců, Bůh je Bohem — Jemu je toto souostroví**) jen velice nepatrnou věcí. Percy vyňal brevíř, našel si Primu a sv. Sylvestra a poznamenav se křížem, jal se modliti. Za minutu vklouzli k nim zase oba kaplanové a usadili se. Bylo docela ticho až na bušení vrtule a podivný sykot vzduchu venku, jak jím vzducholod' prorážela.

*) Šťastní mrtví, kdož zemřeli v Pánu. Pozn. překl.

**) Rozuměj: Anglie. Pozn. překl.

(III.)

Bylo asi devatenáct hodin, když průvodce, hranatý Angličan, vstrčil hlavu do oddělení a vyplašil Percyho z dřímoty.

„Oběd bude za půl hodiny pánové,“ pravil (mluvě esperantsky, jak bylo pravidlem na mezinárodních vzducholodích). „Tentokráte nezastavíme v Turině.“

Zavřel dveře a odešel. Chodbou ozývalo se cvakání zavírajících se dveří, zvěstující, že totéž oznamuje ve všech odděleních.

Tedy nikdo z cestujících nevyleze v Turině uvažoval Percy; a bezpochyby došla bezdrátová zpráva, že se v Turině nikdo nepřidruží. Ta novina byla dobrá: zbude mu více času v Londýně. Snad by se dokonce podařilo kardinálu Steinmannovi stihnouti nějakou časnější vzducholod' z Paříže do Berlína; nebyl si však jist, jakou letí rychlostí. Škoda, že Němec nestihl přímou loď z Říma do Berlína v třináct hodin. Tak uvažoval nějak dřímajícím vědomím.

Pak vstal a narovnal se. Vyšel a bral se chodbou do umývárny, aby si umyl ruce.

Stoje nad umývadlem v zádi kabiny, byl uchvácen podívanou, jaká se mu skýtala. Pluli právě nad Turinem. Jevil se mu jako světelná skvrna, zářivá a krásná, která zasvitla pod ním prostřed víru temnot a hnala se na jih do šera, zatím co vzducholod' chvátala k Alpám. Jak drobounké, pomyslně si, zdá se to veliké město s té výše; a přece je tak mohutné! A s toho kmitavého světélka, už pět mil v zadu, je ovládána všechna Itálie; v nějakém takovém domečku, jaké jen mžikem zahlédl, zasedávají lidé, aby rozhodovali o duších a tělech, zavrhují Boha a smějí se Jeho Církvi. A Bůh dopouští to všechno a neozývá se. Tam byl Felsenburgh měsíc aneb dva — Felsenburgh, jeho dvojenec! A zase mu cosi drásalo a bodalo srdce.

O několik minut později seděli ti čtyři duchovní za kulatým stolem zástěnami rozdělené jídelny v předku vzducholodi. Oběd, který, jak bylo zvykem, podáván byl z kuchyně pod jídelnou se nacházející, byl výborný. Střední kotouč stolu tiše zacvakal, kdykoli se objevil nový pokrm. Každý host měl po lánvi červeného vína. Stůl a židle lehce se kolébaly pohyby lodi. Nemluvili však mnoho, majíce co mluvití toliko o jedné věci; a kaplanové nebyli zasvěceni do celého tajemství.

Chladlo nyní, a ani podnožky horkým vzduchem ohříváné nenahrazovaly teplo, jež odnímal pronikavý, mrazivý van proudící z Alp, jimž se loď

blížila nepatrným sklonem. Bylo třeba vznésti se alespoň devět tisíc stop nad pravidelnou roveň, aby bylo lze přeplouti hranice. Mont Cenisu bezpečným úhlem; současně bylo třeba přeletěti Alpy poněkud pomaleji pro krajní řídkost vzduchu, a proto že bylo tak nesnadno dáti vrtuli otáčeti se tak rychle, aby tato okolnost byla vyvážena.

Nějakým otřesem kabiny pootevřely se dveře. Na chodbě něčí zvučný hlas pravil zřetelně: „Dostaneme se dnes do mraků.”

Percy vstal a dveře zavřel.

Německý kardinál stával se koncem oběda neklidným.

„Půjdu zpět,” pravil posléze. „Bude mi lépe v mém kožichu.”

Jeho kaplan nedojedl ani a šel uctivě za ním, a Percy zbyl s páterem Corkranem, svým kaplanem — Angličanem, nedávno ze Skotska přibyvším.

Dopil víno, snědl nějaký fík a pak zíral oknem ze zrcadlového skla před sebou.

„Ah!” pravil. „Promiňte, důstojný pane. Jsme posléze v Alpách.”

Příd' kabiny skládala se ze tří oddělení. Ve středním stál řidič, hledě napiatě před sebe, s rukama na kole. Po jeho bocích bylo po malé úzké prostoře hliníkovou stěnou od něho oddělené. V těchto prostorách bylo ve výši očí po dlouhém zakřiveném okně, jímž bylo nádherně viděti. K takovému oknu bral se Percy. Jda chodbou, viděl

pootevřenými dveřmi jiné cestující, potud nad vínem sedící. Prošel levými dvířkami.

Byl přeplul Alpy už třikráte, co byl živ, a dobře pamatoval, jakým neobyčejným dojmem na něho působily, obzvláště jednou, když je viděl za jasného dne s velké výše — takové věčně nezměrné moře bílého ledu, pokryté hrboli a vráskami, jež zdola byly vlnitými vrcholky, které měly svá jména a byly velebeny; a za nimi zapadal kulový okraj země do mlh neznámého prostoru. Tentokráte však byla podívaná úžasnější, než kdy, a Percy díval se po ní se zájmem nemocného dítěte.

Kabina vzlétala nyní rychle k prosmyku nad spoustou strání, úvalů a útesů, jež se rozkládaly jako předhradí obrovských hradeb. S takové výše byly samy sebou bez významu, avšak svědčily o ohromnosti bašt, jichž byly pouhými podpěrami. Když Percy se obrátil, spatřil, kterak měsíce prosté nebe svítí mrazivými hvězdami, a neurčitost osvětlení činilo divadlo tím působivější; když se obrátil znova, stala se proměna. Jakoby viděl ten širý vzduch kolem zamrzlým sklem. Aksamitová čern' smrkových lesů zbledla v tmavou šed', mdlý lesk míhajících se hladin vody a ledu, nahé nestvůry rozeklátých skalisk, vyvstávající proti němu a plíživě proklouzající zase pod ním — to vše ztratilo určitost útvarů a zahaleno bylo neviditelnou bílou rouškou. Když pohlížel ještě výše na pravo a na levo, podívaná stala se děsivou; neboť obrovské skal-

ní hradby, chvátající k němu, ohromné pitvorné útvary kol kolem tyčící, vznášely se do záclony oblak, již bylo viděti toliko když na ni padala poskakující zář skvěle osvětlené kabiny. Právě rozsvíceny byly reflektory na přídi, a vyrazily dva rovné zářivé prsty podobající se tykadlům; a loď sama, jež plula již jenom poloviční rychlostí, snížila ji na čtvrtinu; obrovské perutě máchaly mlhou, již pluli, a světelná tykadla jí pronikala. Stále výše se vznášela loď, a dále — dotud dosti rychle, aby Percy zahlédl, kterak mohutný vrchol se vzpíná, prodlužuje se, sráží se v hrozivý jehlanec a tisíc stop pod ním zapadá v niveč. Pohyb se stal ještě ošklivější, ježto loď vzlétala velice strmě, současně se zdvihajíc, postupujíc a se kolébajíc. Jednou ječivým hukotem zařvala nezamrzlá bystřina jako dravec, jak se zdálo, jen dvacet kroků daleko. Za okamžik už bylo zase ticho. Tu se ozvaly také rohy, vyrážejíce táhlé žalostné houkání, jež v té poušti vzbuzovalo teskné ozvěny jako nárek bludných duší. A když Percy, všecek uchvácen posvátnou hrůzou, otřel zpoceně okno, a opět vyhlížel, zdálo se mu, jako by se jen lehounce kolébal na jednom místě v nějakém světě bělosti, tak vzdálen země jako nebe, visa v beznadějném nekonečném prostoru, slep, opuštěn, mrazen, ztracen v nějakém bílém zoufalém pekle.

Jednou hnulo se něco ohromného bílého k němu z té mátožné roušky, zvolna se uhýbalo a vklouzalo

pod něj, a když kabina se zatáčela, jevil se mu obrovský úboč, hladký jak olej, s kupou černé horniny, vyvstávající z něho jako prsty tápající lidské ruky, vynořující se z vlny horstva.

Když po té loď zase zakřičela jako ztracená ovce, dostalo se jí odpovědi ze vzdálenosti ne větší deseti kroků, jak se zdálo: nejprve jeden bouřlivý výkřik poděšení, pak druhý, třetí. Ozvaly se zvony, rozezvučel se jich celý sbor; a ve vzduchu bylo plno mávajících perutí.

(IV.)

Nastal jeden hrozný okamžik, než hlas zvonu, odpovídající na výkřik, a vířivý pohyb ukázaly, že řidič je bdělý. Pak padala kabina jako kámen, a Percy zachytil se o zábradlí před sebou, aby přemohl děsný pocit, jakoby padal do prázdna. Zaslechl za sebou třesk hrnčířského nádobí, rány padnuvších těžkých těles, a když loď se opět zarazila rozpráhnutými perutěmi, nastal zmatek pobíhajících kroků a zazněl nějaký výkřik zděšení. Venku, avšak vysoko a daleko, houkání neustávalo; ovzduší ho bylo plno, a Percy jako úderem blesku poznal, že to nemůže býti loď jedna nebo jich deset, dvacet, ale alespoň sto, co se bylo ozvalo, a co někde nad hlavou houkalo a pleskalo. Všude neviditelné úvaly a skály odpovídaly tomu volání; kvílelo to, skučelo, ječelo a bylo přehlušováno údery do zvonů. Dále a dále každým okamžikem ozýval se ten hlahol, avšak každým směrem, v zadu, nad hlavou, vpřed, a daleko v pravo i v levo. Opět dala se loď na pohyb, slétajíc táhlou tichou křivkou k

úbočí hory; když se zarazila a jala se kolébat na obrovských perutích, obrátil se Percy proti dveřím, a obraceje se, zahlédl zamženými okny v záři světél, kterak ani ne třicet stop pod ním vyvstává z mlhy skalní jehlan a hladká křivka sněžného hřbetu ztrácí se do nedozírna.

Uvnitř jevila kabina ukrutné známky náhlého zaražení: dveře oddělení jídelny byly dokořán; sklenice, talíře, louže vína a ovoce válely se po hou-pající se podlaze. Nějaký člověk, sedě bezradný na zemi, vypouklil vyděšené oči na kněze. Pohlédl do dveří, jimiž byl vyšel, a tu páter Corkran přivrávorál kněmu; současně vyběhlo z protějších dveří několik Američanů, tam byli obědvali. Když Percy, kývaje hlavou, chtěl se ubírat na zád', byla úzká chodbička zatarasena vyběhšími, tlačícími se lidmi. Zmatek překotně mluvících a křičících hlasů činil dotazy nemožny; a Percy se svým kaplanem za sebou přitlačil se k hliníkové výplni a tlačil se dále, aby našel své přátele.

Když se protlačil do půli chodby, nějaký hlas překřičel lomoz; a za nastavšího chvilkového mlčení zase se ozývalo vzdálené volání vzducholodí nad nimi.

„Račte se usaditi, pánové, račte se usaditi!“ křičel hlas. „Hned poletíme zase dále.“

Když červenolící odhodlaný průvodce se prodral rozcházejícím se zástupem, dostal se Percy za ním volně na zád'.

Kardinál byl ušetřen leknutí. Vykládal Percymu, že spal a proto se také nesvalil na zem; avšak starcův obličej sebou škubal, když vypravoval.

„A co je to?“ pravil. „Co to znamená?“

Páter Bechlin vyprávěl, jak skutečně viděl jednu vzducholod' na pět kroků od okna; od přídě až po zád' hlava na hlavě. Pak prý se vznesla a ztratila v parách.

Percy kroutil mlčky hlavou. Ničeho se nedohádal.

„Prý se dotazují,“ pravil páter Bechlin zase. „Viděl jsem právě průvodce u přístroje.“

Nyní nebylo okny nic viděti. Jediné co Percy spatřil, když, dotud leknutím oslněn, vyhlédl, byl ten hrozivý skalní jehlan, jenž se dole potácel, jakoby ho bylo viděti vodou, a ohromný zasněžený hřeben, jenž měkce stoupal a klesal. Už bylo venku tišeji. Ukázalo se, že roj přelétl, jen někde v nekonečné výši ozýval se vrtkavý nářek, jakoby tam bloudil nějaký opuštěný pták, ztracen v prostoru.

„To je signálník,“ říkal si Percy tiše.

Nikterak si nemohl vysvětliti, co by to znamenalo. Věc se zdála zlověstnou. Neslýcháno bylo, aby se člověk potkal se stem vzducholodí, a Percy se divil, proč ony letí na jih. Opět na jeho mysli zatanulo jméno Felsenburghovo. Co, kdyby ten hrozivý člověk byl posud někde nad ním?

„Eminence,“ jal se mluvití starý pán. V tom okamžiku však loď se hnula.

Ozval se zvon, pod nohama probíhalo chvění a

pak, měkce jako vločka sněhu, velká loď vzlétala; pohyb bylo znáti tolik po tom, jak rychle se ponořoval a ztratil skalní jehlan, na nějž Percy stále zíral. Pomalu také to sněžiště unikalo pod ním, nějaká černá rozsedlina přichvátala shora a zase zmizela vespod, a o nějaký okamžik později kabina vynesši se opět do té výše, s jaké sklesla, jakoby spočívala v bílém prostoru. Opět siréna pronikavě zavolala; ale tentokráte přišla odpověď tak chabě a z takové dálky, jako volání s jiného světa. Rychlosti přibývalo, a stejnoměrný tepot vrtule nahrazoval kolébavý pohyb perutí. Opět rozléhalo se to houkání, vzbuzujíc děsivé ozvěny v divoké pustině skalních hradeb pod nimi, a zase náhlým popudem nesla se loď toliko na rozpřažených perutích. Kroužila nyní velikými kruhy, opatrně jako kočka, šplhající se výš a výše, vyrážejíc křik za křikem, zkoumajíc okolí ohnivými sloupy. Jednou zase vynořil se bílý svah na obzoru, ozářen jsa září z oken a klesal čím dále rychleji, ustupuje a blíže se — až na okamžik zašklebila se mlhou rozštěpená hrana skály jako řada zubů, zapadla a zmizela. Rozezvučely se zvony, siréna naposled výstražně se ozvala, tepot vrtule přecházel z hrčení v sykot, ze sykotu v ticho a obrovská loď přeletěvši posléze pohraniční vrcholy, rozpřáhla své perutě znova nadobro, a dala se na svůj bzučivý let prostorem... To, s čím se byla potkala, ať bylo čím bylo, nyní bylo za ní, pohlceno hustou nocí.

Z vnitřku kabiny bylo slyšeti hovor, udýchané hlasy překotně se dotazovaly, vykřikovaly, a strážcův velitelský hlas uhlazeně odpovídal. Chodbou blížily se kroky a Percy vyskočil, aby se něčeho dozvěděl; ale když položil ruku na dveře, byly dveře otevřeny z chodby. Byl překvapen, vida, kterak strážce Angličan jimi vchází a za sebou zavírá.

Stanuv, pohlížel podivně a starostlivě na ty čtyři kněze, maje rty semknuty.

„Nuže?” zvolal Percy.

„Netřeba se znepokojovati, pánové. Ale radil bych vám, abyste vylezli v Paříži. Vím, kdo jste, pánové — a byť bych nebyl katolíkem —

Opět váznul.

„Pro Boha, člověče —” naléhal Percy.

Ó! pomyslete si, pánové. Na dvě stě lodí letí do Říma. V Londýně objeveno bylo, že se katolíci spikli —”

„Nuže?”

„Aby vyhodili do povětří Opatství. Proto letí do Říma —”

„Ah!”

„Ano, pane — aby vyhodili do povětří Řím.”

Pak už byl zase venku.

HLAVA VII.

(I.)

Bylo hnedle šestnáct hodin téhož dne posledního dne roku, když Mabel vešla do kostelíka, jenž stál v ulici pod jejím domem.

Soumrak snášel se měkce; na západ za střechami hořel doutnající oheň zimního západu slunce, a uvnitř kostelíka odumíralo bílé světlo.

Byla toho odpoledne si podřímala v lenošce a byla se probudila s tím podivným pročištěným pocitem ducha a myslí, jaký se někdy dostaví po takovém spánku. Později se tomu podivila, jak mohla spáti v takovou dobu a nad to, jak se stalo, že nepostřehla toho mračna bázně a zuřivosti, jež té chvíle zahalovalo město a venkov. Později si vzpomněla, že pozorovala neobyčejný ruch na širokých drahách pod sebou, když se oknem na ně dívala, a že bylo slyšeti neobyčejné troubení a hvízdání; avšak neuvažovala o tom a za hodinu zašla do kostela, aby rozjíkala.

Zamilovala si tichý ten kostelík, a často tam tak docházívávala, aby ustálila své myšlenky a soustředila je na významnost, ležící pod povrchem života — mohutné zákony, ty pravé základy všeho života. Taková zbožnost už se skutečně ujímala jisté vrstvy lidí. Ob čas bývalo nějaké kázání; vycházely knížky jako klíče k duševnímu životu, jež podivně se podobaly starým katolickým knihám k rozjímání.

Šla toho dne na zvyklé místo, posadila se, sepíala ruce, pohlížela po nějakou minutu na starý kamenný oltář, bílou sochu a zatemňující se okno. Pak zamhouřila oči a jala se rozjímati způsobem, jakým se řídívávala.

Nejprve soustřeďovala svou pozornost na sebe, vybavujíc jí ze všeho, co bylo pouze povrchní a pomíjející, vztahujíc ji dovnitř... dovnitř, až našla tu skrytou jiskru, jež pod vší křehkostí a činností činila jí podstatnou částkou božského plamene člověčenstva.

To tedy bylo krokem prvním.

Druhým byl úkon rozumu, následován jsa úkonem obraznosti. Všichni lidé mají tu jiskru, uvažovala... Pak rozhlížela se duševním zrakem po světě, kterak vře a klokotá, vidouc pod dnem a nocí těch dvou polokoulí nesčetné milliony lidstva — děti přicházející na svět, starce opouštějící jej, lidi dospělé, radující se z něho a ze své síly. Zahleděla se do zašlých věků, do staletí zloby a slepoty, kterak lidské pokolení docházelo divokosti a pověrectvím

poznání sebe sama; a sledovala je věky budoucími, kterak pokolení za pokolením dostupuje vrcholu dokonalosti, přiznávajíc si, že toho vrcholu nelze jí pochopiti, protože není z onoho pokolení. Avšak zase říkala sobě, že ta svrchovaná dokonalost se již zrodila; překonány byly již bolesti porodu; což nepřišel On, který je dědicem času?...

Pak živě se vmyslila v jednotu toho všeho, v ústřední oheň, jehož každá jiskra byla pouhým zábleskem — v tu ohromnou nevášnivou bytost, kterak se projevovala těmi staletími, ve své jednotě mnohonásobná, již lidé Bohem vzývali, jež už nebyla neznáma, ale poznána svrchovaným souhrnem jich samých — jež nyní, zrodivši toho nového Spasitele, pohnula se, probudila a zjevila sebe „Jedním“.

A tam prodlévala Mabel rozjímajíc o tom, co jí duch zjevoval, měříc své vlastní nedokonalosti v té které ctnosti, vidouc v tom souhrnu ukojení všech tuh obsah všeho, več lidé doufali — toho Ducha Pokoje, jehož zrození náruživosti světa stále bránily, jenž však také jimi stále se rozplozoval, donucován jsa vtěliti se silou jednotlivých životů, projevuje se každým tepem — a jenž posléze ujal se vlády, jasný, zjevný a vítězoslavný. Tak prodlévala, ztrácejíc smysl individuality, noříc jej dlouho-trvajícím úsilím vůle, vssávajíc, jak myslila, dlouhé doušky ducha života a lásky...

Byvši vyrušena, jak později hádala, nějakým šramotem, otevřela oči. Před ní se rozprostírala tichá dlažba, lesknoucí se v přítmí, stupeň oltáře, řečniště na pravo, pokojný prostor tmícího se ovzduší nad bílou podobou matky a před ozdobami starého okna. Tam kdysi lidé uctívali Ježíše, toho krví zbroceného Muže Zármutku, jenž přinesl, Sám se k tomu přiznav, nikoli pokoj, ale meč. A přece tam klekali, ti slepí beznadějní křesťané!... Ah! o jaké dojemné vroucnosti to svědčilo, přijmouti víru jakoukoli — jen když objasňovala příčinu zármutku — a nesmyslně uctívati jakéhokoli Boha, jenž žádal jej snášeti!

A opět se ozval ten zvuk, burcuje ji z jejího klidu, ač nechápala proč.

Bylo to už blíže. Udivena zírala šerou lodí. —

Přicházelo to zvenčí, podivné to hučení někdy se sesilující, někdy utichující.

Vstala — tlukot srdce poněkud se zrychlil — dosud jen jednou byla uslyšela takový zvuk, jen tenkrát na náměstí, kdy na jednom místě pod řečništěm lidé zuřili...

Vystoupila rychle z lavice, prošla poboční lodí, odhrnula oponu pod západním oknem, zdvihla petlici a vyšla z kostela.

Stanula za zábradlím, jímž byl kostel obehnán. Pokud odtud viděla, byla ulice neobyčejně prázdná a temná. Na pravo a na levo táhly se domy, obloha

nad nimi zalita byla bledým nachem; ale zdálo se, jakoby bylo zapomenuto veřejného osvětlení. Živé duše viděti nebylo.

Vzala za kliku branky, aby vyšla, když tu náhlý cupot kroků ji zarazil; a už přiběhlo nějaké dítě udýcháno sotva dechu popadajíc, a všecko vyděšeno, běžíc s rukama předpaženými.

„Už jdou, už jdou,“ zavzlykalo, spatřivši lidskou tvář. Pak se přidrželo tyčí a ohlíželo se za sebe.

Mabel ihned otevřela branku; dítě veskočilo, doběhlo dveří kostelíka a bušilo do nich, pak obrátivši se popadlo děvčátko dámu za šaty a choulilo se k ní. Mabel zavřela branku.

„Nu, jen se nebála, maličká,“ pravila. „Co pak ji postrašilo? Kdo že jdou?“

Děvčátko však skrývalo svůj obličej, boříc se do záhybu její sukně; a tu bylo slyšeti bouři hlasů a dupot kroků.

Jen několik vteřin trvalo, a mimo brali se hlasatelé toho hrozného průvodu. Nejprve běžel hlouček dětí, chechtajících se, ustrašených, vyjevených, vřeštících, ohlížejících se a v tom hloučku štěkaje, skákal nějaký pes. Několik ženských prošlo na chodnících s nimi. Když Mabel, jata hrůzou, vzhlédla, spatřila naproti v nějakém okně bledou, dychtivou tvář nějakého muže — bezpochyby nějakého nemocného, jenž se přivlekl, aby mu neušla ta podívaná. Hlouček — dobře oděný muž v šedých

šatech, několik žen s nemluvnaty na rukách, nějaký hoch s vážným výrazem v obličeji — stál před ní při samém plotě; všickni mluvili, nikdo nenaslouchal, a ti také obraceli své zraky ku dráze na levo, kde se onen lomoz a dupot každým okamžikem rozmáhal. Nebyla však s to, aby se tázala. Rty se pohnuly, ale zvuku z nich nevyšlo. V ni jakoby se byla vtělila bázeň. Všecka její duše byla napiata, jejímu duševnímu zraku však zjevovaly se obrazy bez významu. — Oliver, kterak seděl při snídani, její ložnice s čalouny měkkých barev, šerá svatyně a bílá socha, na niž byla právě pohlížela.

Dav houstnul; objevil se vlnivý zástup výrostků vespolek zavěšených; všickni rozkládali aneb hlučili, nikdo neposlouchal — šli po celé šířce vozovky, a za nimi proudil dav jako veliká voda mezi kamennými hrázemi. V tom přívalu a pod tím tmícím se nebem brzo rozeznati nebylo, co obličej mužský a co ženský. Nebýti toho mohutného a neustálého hluku, jehož Mabel nyní sotva pozorovala, tolik všecka se soustřeďovala na to, co viděla — nebýti toho — ten dav, objevivší se tak z nenadání a s tak ohromující silou, mohl býti luzou strašidel, která se náhle vyřítily z nějakého kraje světa duchů, již bylo viděti za volným místem, a která by se opět hned ztratila v temnotách. Ta ulice byla nyní plná, pokud viděla na pravo a na levo; výrostci se ztratili — zda krokem zda běžíce, sama hnedle nevěděla — za nárožím v pravo a všechno prostranství bylo

jeden proud hlav a obličejů, valící se tak dravou silou, že těch několik lidí, před plotem stojících, strženo bylo jako smetí, pluli po kraji, zachycující se plotu, byli zaneseni do proudu a zmizeli také. — A po celou dobu tahalo a škubalo to za její sukni.

Nad hlavami davu objevovaly se nějaké předměty — nemohla jich rozeznávat v uhasínajícím světle — nějaké tyče, fantastické přízraky, cáry podobající se korouhvím, hýbající se jakoby byly živé, klátící se na pravo na levo, neseny jsou lidmi v davu.

Ob čas z toho proudu obracely se na ni tváře vášní zkřivené, lidé křičeli na ni; nevěnovala jim však pozornosti. Stále jen hleděla po tom, co nesli, napínajíc zrak, aby pronikala šero, snažíc se rozpoznati rozbité, zlámané ty přízraky, polotušíc, ale bojíc se, se dohádati.

Tu náhle ze skrytých lamp pod odkapy domů zazářilo světlo — to mohutné, lahodné, povědomé světlo, vyráběné velikými stroji v podzemí, na něž v rozvášněnosti toho osudného dne všickni byli zapomněli; a okamžikem všecko se proměnilo z luzy strašidel a mátoh v nemilosrdnou životní skutečnost.

Spatřila před sebou nad proudem dřevo kříže s přibitým tělem, jehož jedna paže, jsouc přeseknuta, visela za přibitou ruku, a klátila se; za ním vlála nějaká výšivka.

Pak přišlo nahé tělo dětské nabodnuté na kůl, bílé, krví zbrocené, s hlavou na prsou a rukama také

se klátícíma.

A po něm objevilo se tělo muže, za krk oběšené, oblečené, jak se zdálo, v nějaké černé roucho a kukli, jehož zahalená hlava zamotána byla do provazu, jímž byl uškrcen.

(II.)

Té noci přišel Oliver Brand domů hodinu před půlnocí.

Co sám toho dne byl viděl a slyšel, jevílo se jeho duši posud příliš živě a hrozivě, než aby to chladně posuzoval. Se svých oken ve Whitehallu viděl, kterak na Parlament Square*) tísní se dav luzy, jaké od dob křesťanství v Anglii nikdo nepoznal — luzy zachvácené zuřivostí, jejíhož zdroje rozum se nedohádal. Když bylo oznámeno spiknutí katolíků a luza jala se konati spravedlnost, dotazoval se v následujících hodinách ministerského předsedy třikráte, zda by nebylo lze vzbouřený dav ukonejšiti; a pokaždé se mu dostalo nejisté odpovědi, že učiněno bude, co činiti bude možno; moci že zatím užiti nelze; že však policie koná seč jest.

Když šlo o to, vyslati vzducholodi do Říma, dal mlčky svůj souhlas, jak to činili ostatní členové sně-

*) Sněmovní náměstí. Pozn. překl.

movny. To bylo, pravil Snowford, skutkem trestající spravedlnosti, jehož třeba želeť, jenž však byl nezbytný. V tom případě mír pojistiti nemožno bylo jiným způsobem, než válkou — anebo spíše, ježto válka byla zastaralá — přísností spravedlnosti. Katolíci ukázali se zapřísáhlými nepřáteli společnosti; nu, dobrá, tedy Společnost musí se brániti, alespoň tentokráte. Lidé zůstali posud lidskými. A Oliver naslouchal a neříkal ničeho.

Vraceje se domů ve vládní vzducholodi, zahlédl toho dost, co se dělo v Londýně pod ním. V ulicích bylo jasno jako za dne; to čisté, bílé světlo zaplašovalo všechny stíny; a co veřejná cesta, to plazící se had. Zdola vznášel se šum hlasů, měkký a dunivý, z něhož vyrážely výkřiky. Zde onde vystupoval dým ze spálenišť; a jednou, když letěl nad Batterseaem*) spatřil na nějakém velikém prostranství, kterak nějaký zástup mravenců — jak se zdálo s té výše — utíká, buď strachem jat aneb pronásleduje někoho... Věděl, co se děje... Nu, arci, lidstvo přece posud nebylo dokonale civilisováno.

Nechtělo se mu ani mysliti o tom, co ho čeká doma. Jednou, asi o pět hodin dříve, naslouchal telefonem hlasu své ženy, a co uslyšel, bylo by ho málem přimělo, aby všeho nechal a jel k ní. Toho však se málo nadál, čeho se dočkal.

*) Část Londýna na jiho-západ. Pozn. překl.

Když vstoupil do obývacího pokoje, nebylo slyšeti ničeho, než vzdálený bzukot vřící ulice. Pokoj zdál se mu podivně tmavým a chladným. Jediné světlo, jímž byl chabě osvětlen, přicházelo zvenčí oknem, před nímž byla odhrnuta záclona, a proti světlé obloze za oknem tměla se vysoká postava ženy, hledící a naslouchající...

Rozžal elektrické světlo; a Mabel se zvolna k němu obrátila. Byla v promenádních šatech, majíc přehozený plášť. Její obličej jako by byl obličejem cizí osoby. Byl všecek bez barvy, rty byly semknuty, a z očí vyzíralo pohnutí, jehož nerozpoznával. Mohl to býti hněv, zděšení aneb žal.

Stála nehybná v klidném světle a pohlížela na něho.

Na okamžik netroufal si promluvit. Šel k oknu, zavřel je a stáhl záclony. Pak vzal ztrnulou postavu něžně za ruku.

„Mabel,” pravil, „Mabel.”

Nechala se přitáhnouti k pohovce, avšak zůstala jako bezduchá. Posadil se, a vzhlížel na ni s jakousi zoufalou bází.

„Miláčku, jsem udolán,” pravil.

Stále na něho hleděla. V její póse byla ztrnulost, jakou napodobují herci; věděl však, že Mabel ničeho nepředstírá. Už jednou, dvakrát byl na ní poznal takové mlčení, když byla jata hrůzou alespoň jednou, tenkrát, když spatřila krvavou skvrnu na své botce.

„Nuže, miláčku, posad' se aspoň,“ pravil.

Poslechla mechanicky — posadila se, stále se dívajíc na něho utkvělým zrakem. Oba mlčeli. Šum neviditelné vřavy ozval se na chvíli zvenčí. Uvnitř bylo všecko ticho. Byl si všecek vědom, že bojuje v ní dvojí věc, její pevná víra a nenávisť proti zločinu, páchaném jménem spravedlnosti. Pohlížeje na ni, viděl, že nastává rozhodný okamžik zápasu, nenávisť že nabývá vrchu, a ona sama že je málem více než trpným kolbištěm. Pak, když jakoby táhlým vlčím vytím hlasy luzy se rozléhaly a zanikly míli daleko, napětí povolilo... Vrhla se k němu, zachytil ji za zápěstí, a tak spočinula v jeho objetí, obličejem a hrudí na jeho kolenou, a vším jejím tělem lomcovalo pohnutí.

Po celou minutu nikdo z obou nemluvil. Oliver rozuměl dobře, co se v ní děje, posud však nenačázal slov. Jen ji přivinul těsněji k sobě, poceloval její vlasy a poposedl, aby ji lépe držel. Přemítal, co by jí řekl.

Tu zdvihla ruměný obličej na okamžik, vroucně na něho pohlédla, nechala hlavu zase sklesnouti a vzlykajíc, vyrážela přerývaná slova.

Jen ob čas zachytil nějakou větu, věděl však, co mluví.

Všechny její naděje prý se ztroskotaly, štkala, po jejím náboženství že je veta. Ať ji nechá zemřít, zemřít, aby už o ničem nevěděla! Všechno bylo to tam, smeteno tím vražedným chtíčem lidu její víry...

nebyli konec konců lepšími křesťanů, jsouce právě tak násilnickými jako ti, jimž se pomstí, tak zatemněnými, jakoby Spasitel, Julian, byl dotud nepřišel; všecko bylo ztraceno... Válka, Náruživost a Vražedný Chtíč navrátily se do onoho těla, jež myslila, že opustily na vždy... Hořící kostely, honění katolíci, zuření ulic, čehož toho dne byla se stala svědkyní, těla toho dítěte a toho kněze na kůlech, hořící kostely a kláštery... Všecko se hrnulo nesouvisle přerýváno jsouc vzlykotem, podrobnostmi hrůz, nářkem, obžalobami. Spínala ruce a kroutila hlavou na jeho kolenou. Její skleslost byla svrchovaná.

Zase podstrčil ruce pod její paže a zdvihl ji. Byl zemdlen svým dílem, věděl však, že ji musí uchlácholiti. Tato krise byla vážnější, než kterákoli dřívější. Znal však její sílu a nevzdával se naděje, že se vzpamatuje.

„Posad' se, miláčku,“ pravil. „Tak... podej mi ruce. A nyní poslouchej, co ti povím.“

Obhájil události vsutku obdivuhodně, vykládaje to, co si byl po celý den opakoval.

Lidé nejsou posud dokonalými, říkal; v jejich žilách proudí krev lidí, již po dvacet století bývali křesťany... Nesmí se zoufati; víra v člověčenstvo je jádrem náboženství, víra v člověčenstvo dokonalé, v to, čím někdy bude, nikoli v to, čím té chvíle sku-

tečně je. Vždyť jsou v začátcích toho nového náboženství, nikoli v jeho dospělosti; mladé ovoce nemůže býti netrpké... Třeba také uvážit jak útočně se zachovali ti katolíci! Třeba vzpomenouti jejich děsného úkladu: chtěli nové Víře zasaditi ránu do samého srdce...

„Miláčku,” pravil, „lidé se nepromění okamžikem. Co, kdyby se byl úklad katolíků zdařil!... Odsuzuji jednání davu tolik, jako ty. Viděl jsem odpoledne několik novin, které byly právě tak zlé, jako cokoli, co křesťané kdy učinili. Vynášely všechny ty zločiny. Hnutí ocitne se proto o deset let zpět... Nemyslíš, že je tisíců takových jako ty, kdož nenávidí a zatracují takové násilnosti?... však čím je víra, ne-li tím, že víme, že milosrdenství nabude převahy? Víra, trpělivost a naděje — takové jsou naše zbraně.”

Mluvil s vroucnou přesvědčivostí, upíraje na ni zrak a snaže se co nejevilovněji, aby jí vnuknul svou důvěru a ukojil své vlastní zbylé pochyby. Pravda, i on nenáviděl, co nenáviděla ona, viděl však věci, jichž ona neviděla... Nu arci, říkal sobě, třeba povážiti, že je ženou.

Co jí domlouval a opět ji opanovával svou osobností, vytrácel se pohled šíleného zděšení z jejích očí, ustupuje bolestnému žalu. Krise však posud nepominula.

„Ale vzducholodi,” zvolala, „vzducholodi! Ty byly poslány s rozvahou; to nebylo dílem luzy!”

„Miláčku, to bylo tak málo dílem rozvahy, jako to druhé. Jsme všickni lidští, všickni jsme nedospělí. Ano, sněmovna to dopustila... dopustila to, pamatuj. Také vládě německé bylo učiniti tento ústupek. Musíme přirozenost zvolna krotiti, nemůžeme její sílu na ráz zlomiti.”

Domlouval jí opět po několik minut, přesvědčuje, chláchole, dodáváje mysli a povzbuzuje; a poznával, že se vzpomátuje. Přece však se vracela k jednomu jeho slovu.

„Dopustili toho! A i ty jsi dopustil!”

„Miláčku; já neříkal nic, ani pro to, ani proti tomu. Povídám ti, kdybychom to byli zakázali, vraždění by konce nebylo a ztratili bychom veškerou moc nad lidem. Zůstali jsme nečinnými, ježto jsme ničeho činiti nemohli.”

„Ah! lépe by bylo, kdybych byla zemřela... Ó! Olivere, nech mne alespoň umřít! Nesnesu toho!”

Přítáhl ji za ruce, za něž ji posud držel, blíže k sobě.

„Milenko,” pravil úzkostně, „nemůžeš aspoň trochu na mne spoléhati? Kdybych ti mohl říci vše, co se dnes událo, pochopila bys. Věř však, že nejsem cituprázdný. A co Julian Felsenburgh?”

Na okamžik viděl v jejích očích, že váhá; její oddanost k němu zápasila v ni s hnusem, jež všechny ty události vzbudily. Pak znova oddanost nabyla vrchu; jméno Felsenburghovo dodávalo váhy, a dostavila se důvěra s proudem slz.

„Ó Olivere,” pravila, „vždyť já ti důvěřuji, ale jsem tak slabá, a všechno je tolik děsné. A On je tak silný a tak milosrdný! A bude zde jistě zítra?”

Hodiny na věži, míli vzdálené, odbíjely půlnoc. Oba manželé posud rozmlouvali. Mabel dosud byla rozechvělá oním duševním bojem; hleděla však na Olivera usměvavou tváří, držíc jej za ruce. Viděl, že reakce dostavila se posléze plnou silou.

„Nový Rok, můj choti,” pravila, a vstala. Oliver zdvihl se s ní.

„Přeji ti šťastný Nový Rok,” pravila. „Ó, buď mou oporou, Olivere.”

Políbila ho a stále ho držíc za ruce, táhla ho zase na pohovku, hledíc na něho planoucíma zaslzenýma očima.

„Olivere,” zvolala opět. „Musím ti něco říci... Víš co jsem myslila, než jsi přišel?”

Její manžel kroutil hlavou, hledě na ni lačným zrakem. Jak byla líbezná! Cítil, kterak její prsty svírají jeho ruce.

„Myslila jsem, že toho nesnesu,” šeptala — „že musím učiniti všemu konec — ah! však víš, co myslím.”

Jeho srdce se polekalo, když ji uslyšel; a přivinul ji ještě blíže.

„Už to pominulo! už to pominulo,” zvolala. „Ah! nepohlížej tak na mne! Vždyť bych ti nemohla o tom říci, kdybych posud tak smýšlela.”

Když se jejich rty znova setkaly, zavířil v sousedním pokoji zvonek, a Oliver, věda, co to znamená, pocítil v tom okamžiku, kterak se mu chvěje srdce. Pustil její ruce a stále se na ni usmíval.

„Zvoní!” řekla, náhle pochopivši.

„Ale mezi námi je zase dobře?”

Pohlížela na něho s vroucí oddaností.

„Všechno je dobře,” pravila; a opět netrpělivě zavzněl zvonek. Olivere; počkám zde na tebe.”

Za minutu byl zase nazpátek. V jeho bílém obličejí byl podivný pohled, a rty byly semknuty. Přikročil přímo k ní, vzal ji zase za ruce a pohlížel pevně do jejích vážných očí. V srdcích obou odhodlanost a víra potlačovaly pohnutí, jehož se posud nezbavili. Oddechl z hluboka.

„Ano,” pravil pevným hlasem, „dokonáno.”

Její rty se pohnuly; smrtelná bledost spočívala na jejích lících. Vzal ji pevně za ruce.

„Poslechni,” pravil. „Buď statečná. Je dokonáno. Říma už není. Nyní musíme zbudovati něco lepšího.”

Vzlykajíc, vrhla se na jeho hrud’.

HLAVA VIII.

(I.)

Dávno, než se rozednívalo v první den Nového Roku, vchody k Opatství byly obléhány. *Victoria Street*,*) *Great George Street*,*) *Whitehall**) — dokonce sama *Millbank Street**) — byly plny nehybných zástupů. Na *Broad Sanctuary*,*) děleným motorovou drahou o nízkých zdích, byly veliké čtverce a klíny lidu, mezi nimiž policie udržovala uličky pro vynikající osobnosti, a *Palace Yard**) přísně udržován volný až na ostrůvek tvořený lešením, jež bylo obsazeno do posledního místečka. Na všech střeších a jiných vyvýšených místech, z nichž bylo viděti Opatství, byla hlava na hlavě. Nad hlavami, jako slavnostní měsíčky hořela světla elektrických koulí.

V kterou hodinu se ta vřava uklidnila, bylo známo toliko několika zemdleným dozorcům dočasných turniketů, jež byly minulého večera posta-

*) Ulice a náměstíčka kol Opatství. Pozn. překl.

veny. O týden dříve vyhlásila vláda, vzavši zřetel na to, že poptávka po místech bude ohromná, že, kdo předloží svou přihlášku k bohoslužbě před oprávněným úřadem a řídit se bude ustanoveními policií vyhlášenými, zadost učinil své občanské povinnosti po té stránce. Také bylo veřejně oznámeno, že z nařízení vlády zvoněno bude velkým zvonem Opatství na zahájení obřadů a tenkrát, až bude symbol podkuřován. Po tu dobu byl každý, kdo zvon uslyšel vázán, pokud možno zachovávat ticho.

Londýn všecek zešílel, když minulého odpoledne bylo oznámeno spiknutí katolíků. To tajemství pronikalo do veřejnosti asi ve čtrnáct hodin, o hodinu později než úklad byl prozrazen panu Snowfordovi; a takřka okamžikem přestal všechn obchodní ruch. O půl šestnácté byla zavřena všechna skladiště, bursa, městské úřady, závody ve West Endu*) — všechny jakoby poslouchaly neodolatelné puzení, zastavily práci a od druhé hodiny s poledne až skoro do půlnoci, kdy policie byla náležitě sesílena, aby zjedнала pořádek, celé houfy a armády mužů, ječivé zástupy žen a hloučky ztřeštěných výrostků táhly ulicemi, vyjíce, spílající, a vraždíce. Nebylo známo, kolik lidí bylo zabito, avšak nebylo hnedle ulice, která by nesvědčila o spáchaném násilí. Westminsterská kathedrála**)

*) Západní čtvrt Londýna. Pozn. překl.

***) Ona katolická kathedrála, o níž jsme se již zmínili.
Pozn. překl.

byla vydrancována, každý oltář povalen, a potupných skutků v ní spácháno, jakých popsati nelze. Nějaký neznámý kněz jen tak tak že mohl pozřítí Nejsvětější Svátost, než byl jat a urdousen. Arcibiskup s jedenácti kněžími a dvěma biskupy oběšeni byli na severním konci kostela, pětatřicet klášterů bylo zbořeno, kathedrála sv. Jiří do základů spálena; a večerní noviny dokonce přinesly zprávu, že lze míti za to, že po prvé od dob, kdy křesťanství přineseno bylo do Anglie, neponecháno ani jediného svatostánku v okruhu dvaceti mil kolem Opatství. „Londýn,” vykládal „*Nový Lid*” tučným písmem, „je posléze očištěn z kalu fantastického nesmyslu.”

O půl šestnácté asi bylo známo, že alespoň sedmdesát vzducholodí odletělo do Říma, a o půl hodiny později, že z Berlína se k nim přidalo ještě šedesát. O půlnoci, když šťastnou náhodou policii už se podařilo jakž takž uvést davy v pořádek, na oblaka a návěstní tabule promítána byla novina, že hrozné dílo vykonáno a Říma že už není. Časné ranní noviny dodaly několik podrobností, poukazující, jak se rozumí, na shodu této zkázy s koncem roku, a vypravující, kterak úžasně šťastnou náhodou takřka všechny hlavy hierarchie z celého světa shromážděny byly ve Vatikánu, jenž se stal prvním předmětem útoku, a kterak tito mužové, ze zoufalství asi, se byli zdráhali opustiti město, když bezdrátovou telegrafií došlo oznámení, že vykonavatelé trestu přilétají. Ani jedné budovy v Římě

nezbylo; celé místo, Lvovo město*) Trasevere,*) předměstí — všechno bylo smeteno; vzducholodi totiž, vznášejíce se v ohromné výši, rozdělily město pod sebou velice pečlivě, než se jaly vrhati třaskaviny; a o pět minut později, než dole po prvé to zahřmělo, zakouřilo se a první budovy se rozletěly, bylo dílo zkázy dokonáno. Pak rozletěly se vzducholodi všemi směry, stíhající dráhy na motory a dráhy železniční, jimiž obyvatelstvo bylo se dalo na útěk, jakmile bylo se dovědělo, co mu hrozí; a počet opozdilých prchajících, touto obezřetností zahubených, odhadnut byl na alespoň třicet tisíc. Arci pravda, poznamenal *Studio*,**) že mnoho pokladů, jichž cenu vypočítati nelze, přišlo nazmar, avšak i taková cena prý je laciná za konečné a naprosté vyhubení katolického moru. „Někdy je dům hmyzem tolik prolezlý,” poznamenal, „že jedinou nápravou jest zbořiti ho,” a dále rozváděl, že nyní, co Papež a všecek sbor kardinálů a se všemi sesazenými evropskými panovníky, všickni nejzřetnější pobožnůstkáři z obydlého světa, již se usadili ve „Svatém Městě”, jedním rázem vzali za své; že netřeba se obávati nového zjitření takové pověřčivosti jinde. Třeba však se i nyní vyvarovati přílišné shovívavosti. Katolíkům (pokud jakých zbylo, aby se osmělili, o to se pokoušeti) ať již není

*) Názvy čtvrtí římských. Pozn. překl.

**) Přední umělecký časopis. Pozn. překl.

dovoleno vystupovati jakkoli ve veřejném životě kterékoli civilisované země. Pokud došly jaké zprávy z jiných zemí, všude jednohlasně chválen učiněný skutek.

Několik novin želelo té příhody, aneb spíše duchu, jenž byl jejím původcem. Nedůstojno prý Humanitarismu, aby se utíkal k násilí; nebylo však ani jediného časopisu, aby neprojevoval vděčného uspokojení nad všeobecným výsledkem. Také výsady Irska musí prý býti zrušeny; nesmí se již otálet.

Už se pozvolna rozednívalo a za řekou za závojem zimních par rozhořely se nějaké nachové pruhy. Vůkol však bylo ticho, až překvapovalo; davům, vysíleným probdělou nocí, zkřehlým tuhým chladem, a chtivým nastávajícího divadla, nechtělo se mrhati zbylými silami. Jen z náměstí, ulic a uliček, v nichž zástupy se tísnily, vznášelo se hluboké stejnoměrné hučení jako hlas moře míli vzdáleného, přerušováno jsouc jen občas rozléhajícími se voláním a šumem nějakého motoru chvátajícího na východ po okružní dráze, projíždějícího *Broad Sanctuary**) a zmizícího směrem k

*) „Široké Útočiště“ je prostranství u samého Opatství. Jméno pochází z dávných dob, kdy bývalo útočištěm lidí, kteří se dožadovali ochrany Církve od státní moci. Z toho prostranství vede brána do *Dean's Yardu* (Děkanovo nádvoří), kde je *Westminsterská škola*. Pozn. překl.

městu. Světlo mladého dne nabývalo vítězství, elektrické koule ochabovaly a bledly, páry řídly a za nimi se objevila nikoli svěží modř, již bylo právem se nadíti po tak chladné noci, ale bezbarvá klenba oblak, která zabarvila se šedí a růžovým nádechem, když za řekou vycházel kotouč slunce měnové barvy.

V devět hodin rozčilení se stupňovalo. Policie mezi *Whitehallem* a Opatstvím, která dohlížela s vysokých lešení vystavěných podél cesty, kudy se měl bráti průvod, a odkud střežla drátěnou ohradu, jevila jistou čilost a o minutu později nějaké policejní auto uhánělo náměstím a ohrazenou cestou a zmizelo za věžemi Opatství. Dav se rozlučel, rozvlnil, zbystřil pozornost a zajásal, když za nějaký okamžik objevila se čtyři jiná vozidla s odznaky vlády a zmizela týmže směrem. To byli úředníci, vysvětlovali si lidé, jedoucí do *Dean's Yardu*, kde průvod se shromáždí.

Asi ve tři čtvrti na deset lidé na západním konci *Victoria Streetu**) zapěly nějakou píseň, a když jejich hlasy umlkly a na věžích Opatství rozlaholily se zvony, nějak byla se roznesla pověst, že *Felsenburgh* bude přítomen obřadu. Tato pověst neměla důvodu, jehož by bývalo bylo lze doložit

*) „Třída Královny Viktorie“, široká třída vedoucí z Útočiště směrem jihozápadním po nádraží Král. Viktorie. Pozn. překl.

tenkrát ani později; a *Evening Star**) také prohlásil, že to bylo novým dokladem úžasného tušení lidských bytostí *en masse*; neboť sama vláda teprve o hodinu později byla upozorněna na tuto okolnost. Nebylo však lze popřít pravdu, že o půl jedenácté rozburácel se hlas davu až po Whitehall a stísněný Westminster Bridge**) přehlušuje dokonce kovový lomoz zvonů, a volaje po Julianu Felsenburghovi. A přece od posledních čtrnácti dnů nebylo naprosto nijakých zpráv o Presidentu Evropy, vyjma dokonce ničím nepodepřené oznámení, že mešká někde na Východě.

A zatím neustále odevšad uháněly automobily k Opatství a ztrácely se pod obloukem do Dean's Yardu, vezouce ony šťastné osoby, jejichž vstupenky jim skutečně zjednávaly přístup do kostela samého. Jásavé výkřiky probíhaly řadami, když poznávání byli ti kteří vynikající lidé: Lord Pemberton, Oliver Brand a jeho žena, pan Caldecott, Maxwell, Snowford, a evropští delegáti — dokonce panu Francisovi zádušně tváře, vládnímu *ceremoniaru* dostalo se hlasitého pozdravu. Ale o tři čtvrti na jedenáct, když hlahol zvonů dozně, proud ustal, zmizely přehrady na cestách a drátěné ohra-
dy, a zástupy, ztichnuvše na okamžik, oddechly si, že ubylo tlaku a rozvlnily se po ulicích. Pak znova

*) Večernice (hvězda). Pozn. překl.

**) Most Westminsterský. Pozn. překl.

rozléhalo se mohutné volání po Julianu Felsenburghovi.

Slunce stálo už vysoko, stále jako měděný kotouč, nad Viktoriinou Věží,*) ale bledší než před hodinou. Bělost Opatství; těžké šedivé odstíny Sněmovny, desetitisícové barvy střech, hlav, vlajek, vývěsek, stávaly se zjevnými.

Pět minut před jedenáctou rozezvučel se jediný zvon a okamžiky mýjely, až zvon opět se odmlčel a k sluchu těch, kdož stáli na doslech před velkými západními dveřmi, donikly první mohutné tóny obrovských varhan, sesílené hlasem trub. A pak tak náhle a hluboko jako ticho smrti — zavládlo mlčení po všem davu...

*) Victoria Tower je 300 stop vysoká věž sněmovny stojící v jihozápadním úhlu. Dole ve věži nachází se „Vchod Královský“ jímž vchází král a královna, když zahájí sněm. Pozn. překl.

(II.)

Když se rozhlaholil pětiminutový zvon, zněje jako šum větru ve velkých klenbách nahoře, slavnostně a vytrvale, oddechla si Mabel z hluboka a vymanivši se ze ztrnulosti, v níž po poslední půl hodiny byla zírала na úžasnou podívanou, položila se do zadu. Zdálo se jí samé, že se tomu posléze přizpůsobila, že je zase svá, že do syta se napila té vítězoslávy a krásy. Bylo jí jako člověku, jenž z rána po bouři pohlíží na moře. A nyní to vyvrchovalo.

Po délce a šířce vnitřek Opatství jevil velkou lomenou mosaiku obličejů, živé stráně, zdi, oblouky a křivky. Jižní příční loď se země až po kulaté okno byla plna hlav; dole jimi šla šarlatová ulička, vedoucí z kaple sv. Věry, v pravo v chóru za volným místem před oltářem byly bílé postavy v komžích a šerpách. Vysoká kruchta, pod níž odstraněno bylo pažení, byla jich plna a pod ní v nejasně osvětlené lodi prostírala se táž nekonečná bledá živá dlažba do zášeří pod východním oknem. Mezi sloupovím,

za stolicemi v chóru, před ní, v pravo, v levo, a v zadu, zřízeny byly tribuny; nádherný krov, žebrová klenba a vysoké hlavice byly oku jediným útočištěm z moře lidských těl. Ohromný prostor zdál se všecek pln něžného slunečního světla, které tam vproudilo ze světla umělého, svítícího přede všemi okny a jež rozlévalo červeň, nach a modř ze starého skla dlouhými barvitými proudy po rozvířeném prachu a lomenými zrcátky po obličejích a úborech lidských zástupů. Sum detetisícícerých hlasů nesoucí se prostorem, jakoby byl slavnostním doprovodem libozvučného nápěvu, jenž se nyní chvěl výšinou. A naposled, významnější než všecko, bylo volné, koberci vyložené oltářště tam pod ní, obrovský oltář s řadou stupňů k němu vedoucích, nádherná opona a velká neobsazená kamenná sedilia.

Mabel bylo třeba nějakého takového upokojení; neboť minulá noc, než přišel Oliver, mýjela jí jako nějaký děsný, skličující sen ve bdění. Od prvního nárazu toho, co viděla před kostelem, po hodiny čekání, kdy se jí vtíralo vědomí, že takovým způsobem Duch Pokoje dotvrzuje svou převahu, až do okamžiku, kdy v loktech manželových dozvěděla se o Zničení Říma, zdálo se jí, jako by její nový svět náhle se byl zkazil kolem ní. Je víře nepodobno, říkala sobě, aby ta hltavá nestvůra zkrvaveného jícnu a zkrvavených drápů, která se byla zdvihla a řvala v noci, byla Lidstvím, jež se bylo stalo jejím

Bohem. Byla považovala pomstychtivost, ukrutnost a vraždění za plémě křesťanské pověřčivosti, mrtvé již a pohřbené pod novorozeným andělem světla, a nyní jakoby netvorové posud se hýbali a žili. Po celý večer, který vasedávala, prochodila, prolehávala po svém tichém domě, těžce na ní spočívala ta hrůza. Ob čas otevřela to které okno, vdechujíc mrazivý vzduch a zatínajíc pěsti naslouchala křiku a řevu luzy, zuřící dole na ulici, řinkotu, jekotu a houkání elektrických vlaků, jež přichvátaly s venkova rozdouvati ještě zuření — pozorovala červený žár ohně, sloupy dýmu, jež se vznášely z hořících kaplí a klášterů.

Byla hloubala, pochybovala, vzpírala se pochybám, zoufale vzbuzovala víru, snažila se obnoviti důvěru, již dospěla ve svém rozjímání, říkala sobě, že tradice pomalu zmírají; byla klekala vzývajíc ducha pokoje, jenž spočívá, jak tak dobře věděla, na dně lidského srdce, třeba byl na tu chvíli přemožen zlou vášní. Na mysli zatanul jí nějaký řádek ze starého básníka věku Viktoriina:

Pochybuješ,
že by kdo
to chtíti moh' neb kázati?
Jak skutkem se to stalo?...
Kdo původcem?
Ne lidé! Ne zde!
Pod sluncem nikoli...

...Pochodeň jež doutnala, až číše přetekla. Hněv Boží, jenž je hněvem Člověka!

Byla dokonce pomýšlela na smrt, jak řekla manželé — chtěla vzíti sobě život, zoufajíc si nad životem. Vážně o tom uvažovala; takový útěk byl v dokonalé shodě s její mravoukou. Lidé neužiteční, se smrtí zápasící a zoufalí se vzájemným souhlasem bývali sprovedeni ze světa; domy Euthanasie o tom svědčily. Tedy proč ne ona?... Vždyť toho nesnese!... Tu přišel Oliver, probjovala se zase zpět k zdravému rozumu a sebedůvěře; a mátohy se ztratily.

Jak rozumně a klidně se zachoval, říkala sobě nyní; co na ni zase účinkoval tichý dojem toho ohromného zástupu v této velebné svatyni — jak rozumný byl jeho výklad, že člověčenstvo se teprve uzdravuje a je tudíž náchylno návratu nemoci. Byla si to sama říkala znova a znova v noci, avšak bylo to jiné, když to řekl on. Jeho osobnost znova nabyla převahy; a jméno Felsenburghovo dovršilo dílo.

„Kdyby On byl aspoň zde!” vzdychla. Věděla však, že On je daleko.

Bylo už tři čtvrti na jedenáct, když porozuměla, že i davy venku po něm volají, a toto poznání ještě více jí dodalo mysli. Vědí tedy, ti draví tygři, kde spočívá jejich spása; rozumějí, co jest jejich ideálem, byť by ho i nedospěli. Ah! jen kdyby byl zde,

už by nebylo toho hloubání: rozbouřené vzdorné vlny sklesly by uslyševše Jeho hlas kázati pokoj, chmurné mlhy by se vznesly a vřava by se utišila. Byl však jinde — jinde za neznámým řízením. Ať; On ví, co dělati. Zajisté že záhy se vrátí k Svým dětem, jimž je Ho tak hrozně třeba.

Měla štěstí, že byla osamocena v zástupu. Její soused, prošedivělý starý člověk se svými dcerami po druhém boku byl jediným sousedem, a i ten jí byl cizí. Po jejím levém boku vystupovalo pažení červenou látkou ověšené, za nímž viděla oltářiště a oponu; sedíc na tribuně nějakých osm stop nad zemí, byla zbavena jakékoli možnosti, hovořiti. Byla vděčna té okolnosti: nebylo jí do řeči. Měla jediné přání, aby mohla sebrati myšlenky, povzbuditi svou víru, hleděti po těch obrovských zástupech shromážděných, aby skládaly hold velkému Duchu, jehož byly zradily, a obnoviti svou statečnost a věrnost. Byla zvědava, co asi řekne kazatel, zda zavadí o pokání. Bylo mu mluvíti o Mateřství — o dobrotivé stránce veškerého života — o něze, lásce, o lásce chlácholivé, vnímavé, ochraňující, o duchu, jenž spíše konejší než povzbuzuje, jenž zabývá se úkoly pokojnými, jenž vznítí světla a ohniště domovů, jenž dává spánek, potravu a přístřeší...

Zvon umkl a v okamžiku, než se ozvala hudba, zaslechla Mabel jasně nad šumem uvnitř, hřímání davů na ulicích, které stále se dožadovaly svého

Boha. Pak rázem zapěly obrovské varhany mohutným hlasem, jenž přerýván byl vřeskotem trub a šíleným vírem bubnů. V té hudbě nebylo jemné přede hry, nebylo potuchy o pozvolném probouzení života, jenž prochází tajemnými labyrinthy, až dojde vrcholu procitnutí — zde se jevil spíše bílý den, polední slunce vědění a moci, svítání shora, procitnutí dne prostřed nebe. Její srdce spěchalo mu vstříc, a oživující se důvěra, posud teprve se uzdravující, chvěla se a usmívala, když mocné souzvučky hřímaly nad ní, hlásající vítězství na celé čáře. Bůh byl tedy přece člověk — Bůh, jenž minulé noci na hodinu vrávorál, jenž se však opět tyčil toho jitra Nového roku rozptyluje mlhy, zdolav svou vášeň, vše si podmaňuje a vším jsa milován. Bůh byl člověk, a Felsenburgh jeho Vtělení! Ano, musila věřiti v to! Věřila v to!

Pak viděla jak dlouhý průvod přichází. Neznámo jak, nabylo světlo ještě pronikavější krásy. Tu přicházeli tedy oni kněží čisté bohoslužby, vážní mužové, kteří vědí, več věří a již; byť by v té chvíli nebyli rozechvělí citem (vědělť, že její manžel aspoň jím není), přece věří v zásady této bohoslužby a uznávají, že většině člověčenstva je třeba, aby své cítění tak vyjadřovalo. — Ubírali se zvolna kostelem po čtyřech, po dvou a po jednom, voděni jsouce kostelníky v hávech, řinouce se po stupních, a objevující se opět na barevném světle ve všem chlubném lesku svých zednářských zástěr, odznaků

a klenotů. Zajisté, bylo toho dost, aby jí dodalo myslí.

V oltářišti objevily se nějaké postavy. Pan Francis se starostlivou tváří, oděn rouchem svého úřadu, krácel vážně se stupní a stanuv, očekával průvod, téměř neznatelnými pohyby řídě své souputníky, již meškali v pobočných lodích pohotovi, naznačiti bližícímu se proudu, kam se brátí. Nejzápadnější místa už se plnila, když Mabel znenáhla poznala, že se něco přihodilo.

Doposud burácení davu venku tvořilo jakýs hluboký bas k hudbě hlaholící uvnitř kostela, čehož si plně uvědomila teprve, když utichl; a nyní vskutku náhle utichl.

Nejprve myslila, že je utišil signál na zahájenou bohoslužbu; a pak nepopsatelnou mocí prochvěla jí vzpomínka, že, pokud pamatuje, jediná jen věc kdy utišila bouřlivý dav. Nebyla si však jista; mohl to býti přelud. Třeba posud dav hřímá, jen že ona ho neslyší; ale opět s pocitem nadšení, jenž byl blížek mdlobě, poznala, že bzukot hlasu dokonce uvnitř stavení utuchl, a že nějaká vlna velikého vyrušení hýbe rovnými a šikmými plochami obličejů před ní, jako vánek hýbe pšenicí. Okamžik a stála na nohou chytajíc se zábradlí; srdce, jako rozběhlý stroj hnalo rozžhavenou krev všemi tepnami, divoce a stále; nebol náhlým návaem, jenž zněl jako vzdech, přehlušující i bouřlivý hlahol vítězoslávy ve výši,

všecko obrovské shromáždění se zdvihlo.

Ve spořádaném průvodu jakoby nastával zmatek. Viděla, jak pan Francis přichvátá mávaje rukama jako průvodce vlaku, a na jeho znamení dlouhý pruh valil se vpřed, rozštípl se, ustoupil, a opět pílil vpřed, rozutíkaje se na dvacet proudů, jež se valily podél řad sedadel a za okamžik je plnily. Lidé chvátali a strkali, zástěry lítaly, ruce mávaly, bylo slyšeti jen nesouvislá slova.

Zavzněl dupot nohou, nějaká židle s rachotem se převrátila a pak, jakoby nějaký bůh byl zdvihl ruku, aby bylo ticho, hudba náhle přestala, budivší divokou ozvěnu, která za okamžik umdlévala a zanikla; místo ní prochvěl prostorem hluboký vzdech a v barevném slunečním světle zalévajícím ohromně dlouhou uličku, nyní prázdnou po celé délce od západu na východ, na nejzazším konci lodi bylo viděti, že někdo přichází.

(III.)

Co Mabel viděla, slyšela a procítila od jedenácti hodin do půl hodiny s poledne toho prvního rána Nového Roku, o tom nikdy řádně se rozpomenouti nemohla. Tehdy ztratilo se jí souvislé vědomí o sobě a schopnost uvažování, neboť byla posud vysílena svým duševním bojem; už v ní nebylo té činnosti, jíž události jsou skládány, označovány a zapisovány; nebyla ničím jiným, než bytostí, jež je přítomná dlouhému jednání a jež uvažuje jen v neurčitých lhůtách. Jediné zrak a sluch jakoby v ní byly schopny úkonů a podávaly zprávy přímo horoucímu srdci.

Ani nevěděla, v kterou chvíli jí řekly smysly, že je to Felsenburgh. Bylo jí, jakoby to byla věděla dokonce už dříve, než vešel a ona Ho pozorovala, jak za hlubokého mlčení vážně kráčí po červeném koberci, nádherný svou osamoceností, vystupuje několik stupňů, prochází chórem, blíží se a prochází před ní. Oděn byl svým anglickým soudcovským úborem barvy šarlatové a černé, toho však si téměř nevšimla. Pro ni také neexistoval nikdo, než On; to

nesmírné shromáždění bylo to tam, vyváženo a proměněno v jediné třesoucí se ovzduší lidského pohnutí. Nikde nikoho nebylo, než Julian Felsenburgh. Pokoj a světlo oblévalo Ho jako svatozáře.

Za okamžik zmizel za tribunou předsedy a o okamžik později objevil se znova, stoupaje po schodech. Došel svého místa — viděla Jeho profil pod sebou a nepatrně v levo, čistý a ostrý jako čepel nože, pod bílými vlasy. Pozdvihl bílý, kožešinou lemovaný rukáv, a učinil jednoduchý pohyb; zavlnilo to, zahřmotilo a těch deset tisíc lidí sedělo. Učinil nový pohyb, zaburácelo to, a shromáždění stálo.

Opět vládlo mlčení. Stál nyní, všecek nehybný, ruce maje složeny na zábradlí, a hleděl upřeně před sebe; zdálo se, jakoby On, jenž upoutal všechny zraky a utiřil všechny hlasy, čekal, až nabude svrchované vlády a zbude jen jedna vůle, jedno přání, a to pod Jeho rukou. Pak jal se mluvit...

O tom však, co mluvil, jak Mabel později poznala, neuchovala se v její paměti nijaká určitá neb doslovná zpráva; nebylo vědomého procesu, jímž by byla přijala, rozvažovala o tom a schvalovala to, co slyšela. Když chtěla později sobě vyličiti svá pohnutí, ještě nejlépe je vystihla řkouc, když mluvil On, že mluvilo její nitro. Její vlastní myšlenky, nálady, zármutky, zklamání, její vroucnost, její naděje — všechny ty úkony duše, známý sotva jí

samé, až do nejjemnějších, jak se zdálo, zataček a záhybů myšlení byly tím člověkem vyzdvíženy, očištěny, rozžehnuty, ukojeny a vyvolávány. Po prvé, co živa byla, dokonale poznala, co je lidská přirozenost; neboť vlastní její srdce vzneslo se do ovzduší, neseno jsouc tím neskonale mocným hlasem. Opět, jak už jednou na několik okamžiků v Pavlově Domě, zdálo se, že tvorstvo, jež tak dlouho sténalo, posléze promluvilo souvislá slova — dospělo podoby, rozumného myšlení a dokonalé mluvy. Tehdy mluvil jen On k lidem; tentokráte však promluvil Člověk sám. Nemluvil jeden člověk, promlouval Člověk — Člověk vědomý svého původu, svého určení a svého putování mezi obojím, Člověk procitnuvší opět se zdravým rozumem z noci šílenství — znající svou sílu, prohlašující svůj zákon, běžující hlasem tak výmluvným, jako hlas strunových nástrojů nad tím, že selhal jeho souhlas. Bylo to spíše rozmluvou se sebou samým, než řečí. Řím byl zničen, v Anglii a Itálii tekla krev po ulicích, dým a plameny šlehaly k nebi, protože člověk na okamžik byl sklesl na úroveň tygra. Je to však odbyto, volal mocný hlas, a není proč se kátí; je to odbyto a ještě za věky člověk musí činiti pokání a zardívati se studem, vzpomínaje, že kdysi odvrátil se od vzešlého světla.

Nevyvolával ponuré obrazy hroutících se paláců, uděšených pobíhajících lidí, rachotících výbuchů, třesoucí se země, umírání obětí. Spíše jakoby se

ozývala ona žhoucí srdce, volající po ulicích v Anglii a Německu anebo v zimním vzduchu Itálie. Jakoby se zjevovaly šeredné vášně, jež tam válčily, když vzducholodi se kolébaly na svých stanovištích, plodíce a konajíce pomstu, odplácejíce úklad úkladem, a násilí násilím. Neboť tam, volal hlas, byl člověk takovým, jakým býval, upadnuv v okamžiku zpět do oněch ukrutných starých věků, než poznal, čím je a proč.

Není pokání, pravil hlas zase, ale je něco lepšího; a když se rozplynuly kruté bodající tóny, studem sklopené oči dívčiny v okamžiku se zarosily. Je něco lepšího — vědomí, jakých nepravostí člověk je posud schopen a vůle, té vědomosti použití. Říma už není a třeba litovati toho hanebného skutku; Říma už není, ale tím čistší je ovzduší; a pak okamžikem, jako kroužící pták, byl ve výšinách — vznášeje se vysoko nad hroznou propastí, do níž byl právě zíral, vysoko nad kusy zuhelnatělých těl, zbořenými domy a všemi známkami lidské nedůstojnosti, v čistém vzduchu a slunečním jasu, kam člověk opět povznéstí musí hlavu. Na svůj kouzelný let nesl však s sebou rosu slz a vůni hroudy. Byl nešetřil slov, aby jimi šlehal a bičoval nahé lidské srdce, a nešetřil slov, aby to krvácející zkroušené srdce pozdvihl a utěšil zjevem lásky...

Mluveno slovy dějeprovce, uplynulo asi čtyřicet minut, než se obrátil proti zastřené soše za oltářem.

„Ó! Mateřství!“ volal. — „Matko nás všech —“

A pak všem, kdož Ho slyšeli, zjevil se dokonalý zázrak... Neboť zdálo se nyní okamžikem, že již nemluví člověk, ale Jeden, jenž stojí na stupni nadlidskosti. Někdo udýchán tahal za provazy opony a opona se rozhrnula; a tam, zdálo se, tváří proti tváři, stáli Matka nad oltářem, obrovská bělostná a chránící, a Dítě, vtělená vroucí láska, volající k ní s tribuny.

„Ó! Matko nás všech, a Matko Má!”

Tak ji vzýval — ten velkolepý základ života — velebil její vznešenost a sílu, její neposkvřené mateřství, její sedmero mečů bolestí, jimiž její srdce proklály náruživosti a pošetilosti Synovy. — Skládal jí veliké sliby, že uznávati ji budou nespočetné její děti, že ji milovati a jí sloužiti budou posud nezplození, že vítati ji budou ti, již dospívají v lůně mateřském. Vzýval ji Stolicí Moudrosti; jež všechny věci účelně pořádá, Bránou Nebeskou, Chrámem ze slonové kosti, Potěšením zarmoucených, Královnou Světa. A blouznivým zrakům těch, kdož hleděli na ni, zdálo se, jakoby Jeho řeč vyloudila úsměv na její vážné tváři...

Ovzduším rozléhalo se těžké dýchání jakoby nějakého obrovského tvora — dav za Ním se rozhoupal, a dunivý hlas zněl dále: Vlny vzrušení stoupaly a klesaly; ozývaly se výkřiky a vzlykání, skřek nějakého člověka, jenž pozbyl rozumu na dobro, někde s rachotem spadla lavice, a jiná a jiná, a uličky byly plny valícího se lidstva; neboť už

nepoutal jenom jejich pozornost — vzbouzel je k nějakému vrcholnému skutku. Příliv se valil blíže, tváře již nebyly obráceny na Syna ale na Matku; dívka na galerii šhubala silným zábradlím, a štkajíc klesla na kolena. A nade vším stále hlaholil ten hlas — a ty hubené ruce, stkvící se téměř průsvitnou bělostí, vypínaly se ze širokých, nádherných rukávů, jakoby chtěly dostat se nad samý oltář.

Co nyní mluvil, byla věc nová, a oslavovala jen ji. Věděli nyní, že přichází z Východu, vrátiv se jako vítěz. Byl pozdravován jako Král, veleben jako Bytost Božská, dle práva a spravedlnosti — On, skromný, nadlidský syn Lidské Matky — jenž nenesl meč, ale pokoj, ne kříž, ale korunu. Tak zdálo se, že říká; nikdo však ze shromážděných nevěděl, zda to pravil čili nic — zda to tvrdil onen hlas, zda to svědčila jejich srdce.

Nyní byl na stupních oltářišť, stále maje ruce vztaženy a hrna slova, a dav se valil za ním za lomozu desetitisícových nohou a vzdychání desetitisícových srdcí... Byl před oltářem; byl na něm. Když vlna lidstva narazila na stupně oltáře, ještě jednou naposled hlasitě volaje pozdravoval ji Královnou a Matkou.

Konec dostavil se okamžikem, rychle a nevyhnutelně, a na okamžik, než dívka na galerii sklesla, nevidouc pro slzy, spatřila tu drobnou postavu stanouti u kolenou obrovské sochy, pod rozevřenou náručí, němou a proměněnou, v zářivém

světla. Matka, zdálo se, posléze našla svého Syna.

Na okamžik tu viděla tyčící sloupy, pozlátko a barvy, rozvlněné moře hlav, mávající ruce. Před ní jakoby se moře rozbouřilo, světla poskakovala, kulaté okno nahoře vířilo, bytosti plnily ovzduší, nebe zazářilo a země se třásla nadšením.

Pak v tom nebeském světle, za víření bubnů, jež přehlušovalo vřeštění žen a dusot nohou, hřímavým výkřikem úcty desetitisícero hlasů pozdravovalo Ho Ježíšem a Bohem.

KNIHA III.
VÍTĚZSTVÍ.

HLAVA I.

(I.)

Malá jizba, kde nový Papež seděl. pohroužen do čtení, byla vzorem prostoty. Její stěny byly obíleny, strop byl hrubý, dřevěný, podlaha prostý mlat. Prostřed stál čtverhranný stůl a židle; nezapálený uhelník stál v prostorném krbu; na polici při zdi ležel tučet svazků. Jizba měla troje dveře, jedny vedoucí do soukromé modlitebny, jedny do předpokoje, a třetí do malého dlážděného nádvoří. Jižní okna opatřena byla okenicemi, avšak nepřiléhajícími okraji ostrými jazyky proudilo tam světlo horkého dne Východu.

Byla doba polední siesty a vše pohrouženo bylo ve spánek až na bystré cvrkání cikády, znící se strání pahorku za domem.

Papež, poobědvav o hodinu dříve, za celou dobu sotva se pohnul, tak byl zaujat Svou četbou. Na tu chvíli všecko bylo odsunuto, Jeho pamět posledních tří měsíců, trpká úzkost, nesnesitelné břímě zodpo-

vědnosti. Kniha, již měl před sebou, byla laciným otiskem pověstného životopisu Juliana Felsenburgha, vyšlá před měsícem, a tou chvílí ji dočítal.

Byla to stručně a uhlazeně psaná kniha, složená neznámým pisatelem, a někteří lidé hádali dokonce, že je dílem Felsenburgha samého. Více lidí však mělo za to, že sepsána byla aspoň s jeho svolením někým z malého hloučku důvěrníků, jež byl k sobě připustil — toho sboru, který, Jím veden, řídil nyní blaho Západu a Východu. Z několika poznámek v knize, souzeno, že skutečný pisatel je původu západního.

Větší část díla pojednávala o jeho životě, aneb lépe řečeno o oněch dvou, třech letech známých světu, od oné chvíle, kdy náhle vynikl v americkém světě politickém a kdy se zdarem odklidil rozpory s Východem, až po události sběhnuvší se před pěti měsíci, kdy rychlým postupem byl pozdravován Messiášem v Damašku, zřejmě uctíván jako bůh v Londýně a na konec neobyčejnou většinou hlasů zvolen k tribunské hodnosti v obojí Americe.

Papež byl tyto věcné zprávy chvatně pročetl, neboť znal je tuze dobře, a nyní bedlivě studoval přehled jeho povahy, anebo spíše — jak pisatel až důvtipně vykládal — přehled způsobu, jakým se manifestoval světu. Četl popis jeho dvojí hlavní charakteristiky, totiž jeho moci nad slovy a činy. „Slova, dcery pozemské sloučily se v tom člověku s činy, syny nebeskými a Nadčlověk vzešel.” Také

méně význačné stránky jeho povahy byly uvedeny, lačnost po literatuře, úžasná paměť, znalost jazyků. Má prý zrak tak dalekohledný, tak drobnohledný — rozeznávat na jedné straně nesmírně daleké snahy a hnutí; na druhé straně hluboko vnímá podrobnosti. Rozmanité anekdoty osvětlovaly tyto poznámky a několik vybroušených aforismů zaznamenáno. „Nikdo neodpouští,” pravil; „Člověk toliko porozumí.” „Třeba svrchovaté víry, aby člověk zapřel nadsmyslného Boha.” „Člověk, jenž věří v sebe, je téměř schopen věřiti ve svého bližního.” Taková věta zdála se Papeži význačnou pro vznešený egoismus, jaký jediný je schopen přirovnati se duchu křesťanskému: a zase, „Odpustiti křivdu znamená prominouti vinu,” a „Silný člověk není nikomu přístup, ale všickni jsou přístupni jemu.”

Tento šik poznámek vykračoval si jistou okázalostí, ta však, jak Papež dobře postřehl, nebyla vinou toho, jenž je promluvil, ale toho, jenž je sestavil. Jemu, jenž viděl toho, který je promluvil, bylo jasno jako byly proneseny — nikoli slavnostním způsobem velekněze, ale vyhrnutý ohnivým proudem výmluvnosti, anebo promluveny tou kouzelně pohnutlivou prostotou, kterou nejprve dobyl Londýna. Bylo možno nenáviděti Felsenburgha a obávati se ho; nemožno však bylo, býti jím pobaven.

Pisateli však zřejmě bylo vrchovatým potěšením, vypočítávati analogii mezi svým rekem a přírodou.

V obou byl týž patrný odpor — sloučení dokonalé péče a krajní krutosti. „Moc, která léčí rány, také je zasazuje, která odívá hromadu hnoje něžnými kvítky a svěžími travinami, otřásá také zemí a vrhá oheň z její útrob; co ponouká koroptev, aby se obětovala za svá mláďata, tvoří též tuhá s jeho živou špižirnou.” Taký též byl Felsenburgh; On, jenž byl plakal nad Pádem Říma, o měsíc později mluvil o vyhubení jako nástroji, jehož doposud soudce může užívati ve službě lidskosti. Jen třeba ho užiti s rozvahou, nikoli s vášní.

Tato věc vzbudila kromobyčejný zájem; zdálat' se taková řeč tak paradoxní z úst člověka, jenž kázal mír a snášelivost, a po celém světě byla hojně přetřásána. Ale krom toho, že rozehnáni byli irští katolíci a několik lidí bylo popraveno, nebyly vyvozovány skutky z oné řeči. Přece však se zdálo, že svět, co do zásady, ji přijal za své učení a že čeká na její uskutečnění.

Jak životopisec poznamenal, „svět tělesný měl velebiti člověka, jenž se řídí pravidly přírody, člověka, jenž první jal se vážně a nezvratně zaváděti do života lidí takové zákony jako zákon o Zachovávání Nejzpůsobilejších a nemravností odpouštění. Je-li tajemství v tom, je také tajemství v onom; a obé třeba přijati, má-li se člověk vyvíjeti.

A tajemství toho, zdá se prý, spočívá v Jeho osobnosti. Viděti Jeho je věřiti v Něj, aneb lépe řečeno přijati Ho jako nezbytně věrohodného.

„Sentimentálním litováním přírody ani nevyložíme, ani jí neujdeme: zajíc naříká jako dítě, raněný jelen roní velké slzy, čermák usmrcuje své rodiče; život tyje jen ze smrti; a tyhle věci se dějí, byť bychom upřádali sebe více teorií, které ničeho nevysvětlí. Život třeba přijati jaký je; nemůžeme býti v nepravu, když následujeme přírodu; naopak, přijati její zákony, znamená naléztí mír — naše velematka zjeví svá tajemství jen oněm, kdož ji berou, jaká je.” Taktéž se to má s Felsenburghem. „Nepřísluší nám však rozlišovati: Jeho osobnost toho nepřipouští. Jest dokonalý a postačí těm, kdož mají důvěru v Něho a ochotni jsou trpěti; nepřátelskou a nenáviděnou hádankou jest těm, kdož tak nečiní. Třeba nám se připraviti na logické vývody tohoto učení. Nelze strpěti, aby sentimentalita nabyla vrchu nad rozumem.”

Na konec pak pisatel ukazoval, jak tomu Člověku právem přísluší všechny názvy, jimiž doposud zahrnovány bývaly smyšlené Nejvyšší Bytosti. Že se takové podoby objevily v oblasti myšlenek a měly vliv na lidské životy, stalo se jen průpravou na příchod Jeho.

Jeť On *Stvořitelem*, neboť Jemu bylo vyhrazeno, aby dal život dokonalé svornosti, po níž doposud svět marně vzdychal; On učinil člověka k Svému obrazu.

Také však je *Vykupitelem*; neboť tato *podoba* v jednom smyslu vždy ležela na dně té vřavy omylů a

sporů. On vyvedl lidi z temnot a mrákot smrti na stezku pokoje. Pro totéž je *Spasitelem* — *Synem Člověka*; neboť jediný On je dokonale lidským. Je *Neobmezeným*; neboť je obsahem Ideálů, *Odvěkým* — neboť spočíval vždy v mohutnosti přírody a svou jsoucnosti podmínil nepřetržitost toho řádu. Je *Nekonečným*; neboť věci konečné nedosahují Jeho, jenž je více, než jich souhrn.

On je proto *Alfa* a *Omega*, začátkem a koncem, prvním a posledním. On je *Dominus et Deus noster**) (jak jím byl Domitian — uvažoval Papež). Jest tak prostým a tak složitým jako život sám — prostým co do podstaty a složitým co do působivosti.

A posléze, dokonalý průkaz Jeho poslání spočívá v nesmrtelné povaze Jeho poselství. Netřeba již více dodávati, co vynesl na světlo — vždyť v Něm všechny rozbíhající se směry nachází na konec svůj původ a své určení. Zdali podá důkaz, že On sám je nesmrtelný čili nic, je věcí nedůležitou; bylo by arci vhodným, kdyby jím podstata života odhalila poslední své tajemství; avšak ne více než *vhodným*. Duch Jeho už prodchnul svět; jednotlivce již není odloučen od svých druhů; smrt už není ničím více, než pouhou vráskou, objevující se na neporušitelné hladině moře. Vždyť lidé posléze poznali, že pokolení je vším a osoba ničím; buňka poznala jed-

*) Náš Pán a Bůh. Pozn. překl.

notu těla; dokonce — tvrdili největší myslitelé — vědomí jednotlivce vzdalo se hodnosti Osobnosti, obětovavši jí souhrn sjednocených lidí — a nepokoj jednotky utonul v pokoji jednotného Lidstva; neboť ničím jiným prý nelze vysvětliti, že přestaly sváry stran a zápolení národů. — A to nade vše, bylo dílem Felsenburghovým.

»*A aj, já jsem s vámi po všechny dny,*« citoval pisatel v dojímavém závěrku, »*až do skonání světa; a Utěšitel přišel k nám. Já jsem Dveře — Cesta, Pravda a Život — Chléb Živý a Voda Živá. Jméno mé jest Podivný, Kniže Pokoje, Otec budoucího věku. Já jsem Očekávání všech národů, nejkrásnější ze synů lidských — a Království mému nebude konce.*«

Papež odložil knihu a položiv se nazad, zamhouřil oči.

(II.)

A jakou na to všechno měl odpověď Bůh pravý? Ten nadsmyslný Bůh, Jenž Sebe skrýval, Božský Spasitel, Jenž otálel, Potěšitel, Jehož neslyšeti ve větru, ani neviděti v ohni!..

Tam, v sousedním pokoji byl malý dřevěný oltář a nad ním železná skříňka, v té skřínce stříbrný kalich a v tom kalichu — *Něco*. Mimo dům, sto kroků daleko rozkládaly se báně a ploché střechy malé dědiny jménem Nazaret. Na pravo, nějakou míli vzdálen, byl Karmel, Tábor na levo, rovina Esdronská v před a za ním Kána a Galilea, tiché jezero a Hermon. A daleko na jih ležel Jerusalem...

Do toho malého kousku svaté země byl Papež přišel — do země, kde, před dvěma tisíci roků, vypučela Víra, a kde — nepromluví-li Bůh ohněm s nebe — co nejdříve vymítěna bude jako cizopásmník. Zde po této hmotné zemi chodil Někdo, o němž všickni lidé myslili, že je Tím, Jenž vykoupí Israel

— v této dědině chodíval k studni a tesařil, po onom dlouhém jezeře kráčely Jeho Nohy, na oné vysoké hoře zaskvěl se nebeskou září, na oné hladké nízké hoře na sever řekl, že blahoslavení jsou tiší a že vládnouti budou zemi, pokojní že jsou syny Božími, kdož lačněji a žízňejí, že nasyceni budou.

A zatím došlo na toto. Křesťanství dodoutnalo v Evropě jako západ slunce na tmících se horách; Věčný Řím byl hromadou ssutin; Na Východu jako na Západu člověk nastolen byl na prestol Boží, byl jásosem uznán Božskou bytostí. Svět dobyl vítězství; společenská věda měla vrch; lidé naučili se souhlasu; naučili se také společenskému učení křesťanství beze shody s Božským učitelem, anebo — jak říkali Jemu na vzdor. Po vši obydlené zeměkouli byly snad tři milliony, snad jich pět, nanejvýše deset millionů — nemožno bylo věděti — těch, kdož posud vyznávali Ježíše Krista Bohem. A Náměstek Kristův seděl ve vybílené jizbě v Nazaretu, oděn tak prostě, jako Jeho Pán, očekávaje konec.

Učinil, seč byl. Byl týden před pěti měsíci kdy bylo pochybno, zda lze vůbec něčeho učiniti. Zůstali na živu tři kardinálové, on sám, Steinmann a Patriarcha jerusalemský; ostatní leželi někde roztrháni pod troskami Říma. Nebylo předchozího případu, jakým se řídit; oba Evropané byli se tedy vydali na Východ do jiného města, kde dotud pa-

noval klid. Od doby, kdy zaniklo řecké křesťanství, ztratily se také poslední zbytky neúprosné války v křesťanstvu; a s jakýmsi mlčelivým souhlasem světa byla křesťanům dána skrovná svoboda v Palestině. Rusko, jemuž země ta byla poddána, mělo tolik citu, aby ji nechalo na pokoji; svatá místa byla arci zne-
svěcena a měla toliko starožitnickou důležitost; oltáře byly ty tam, bylo však znáti, kde stávaly a byť i nebylo už možno tam sloužit mše svaté, soukromé modlitebny nebyly výslovně zapovězeny.

V takovém stavu byli oba evropští kardinálové našli Svaté Město; nepovažovali za moudré, nositi veřejně odznaky jakékoli; a bylo téměř jisto, že civilisovaný svět o jich existenci neví; do tří dnů po jich příchodu totiž zemřel starý Patriarcha, ne dříve však, než Percy Franklin, zajisté že za nejkrom-
obyčejnějších okolností od oněch v prvním století, zvolen byl Papežem. Stalo se tak za několik minut při lůžku umírajícího. Oba staří muži neústupně naléhali. Němec dokonce zase poukazoval na podivnou podobu Percyho s Julianem Felsenburgem a připomínal protiklad a Prst Boží; a Percy, udiven nad jeho pověrčivostí, přijal a volba byla vyhlášena. Přijal jméno Sylvestra, posledního svatého v roce a byl třetím toho jména. Pak se uchýlil se svým kaplanem do Nazaretu; Steinmann vrátil se do Německa a do čtrnácte dnů po svém návratu byl oběšen vzbouřeným lidem.

Pak šlo o to, ustanoviti nové kardinály. Dvacíti

osobám s krajní opatrností poslána byla „breve”.*) Z těch dvacíti, devět odmítlo; ještě třem byla hodnost ta nabízena, a z těch přijal ji jeden. Bylo tedy té chvíli dvanáct osob ve světě, jež tvořily svatý sbor — dva Angličané, z nichž jedním byl Corkran; dva Američané, Francouz, Ital, Španěl, Polák, Číňan, Řek a Rus. Těm svěřeny byly rozsáhlé oblasti, nad nimiž měli svrchovanou duchovní moc, podrobeni jsouce toliko Svatému Otci Samému.

O životě Papežově netřeba mnoho říci. Podobal se — myslil — zevními okolnostmi onomu takovému člověku, jakým byl Lev Veliký, bez Jeho světské důležitosti a nádhery. Theoreticky křesťanský svět byl podroben Jeho vládě; ve skutečnosti však život křesťanů řízen byl místními úřady. Pro stero příčin bylo Jemu nemožno činiti to, co se mu činiti chtělo, pro výměnu sdělení. Vypracována dokonalá soustava šifer a zřízena soukromá telegrafní stanice na Jeho domě, která se dohovořovala s druhou v Damašku, kde se byl usídlil kardinál Corkran; a s toho středisko občas rozeslána poselství po duchovních úřadech po světě roztroušených. Ale větším dílem málo bylo co dělati. Papež měl však to uspokojivé vědomí, že s neuvěřitelnými nesnázemi znovu-zřízení hierarchie ve všech zemích učinilo malý pokrok. Biskupové ochotně svěceni; všech bylo ne-

*) Breve (lat. stručné) nazývají se méně slavnostní dopisy papežovy církevním hodnostářům, knížatům a vládám. Pozn. překl.

méně než dva tisíce, a kněží neznámý počet. Řád Krista Ukřižovaného výborně se osvědčoval a za poslední dva měsíce došly do Nazaretu zprávy o neméně než čtyřech stech případů umučení, většinou pod rukama luzy.

Také v jiných vzhledech, jako co do předního úkolu Řádu (totiž všem, kdož milují Boha, poskytnouti příležitost, aby se mu dokonaleji zasvětili) noví řeholníci konali dobré dílo. Úlohy nebezpečnější — donáseti sdělení mezi preláty, poselství k osobám, jichž poctivost nebyla nepodezřelá — venkoncem všechny úkoly, které nyní ohrožovaly život vykonavatelův, svěřovány byly pouze členům Řádu. Přísná nařízení vydána z Nazaretu, aby žádný biskup zbytečně se nevydával v nebezpečství; každý aby se považoval za srdce diecese, jehož třeba chrániti za každou cenu, vyjma za cenu křesťanské cti. Proto každý biskup obklopil se hloučkem těchto nových řeholníků — mužů a žen, — již s neobyčejnou a šlechetnou poslušností podjímal se takových nebezpečných úloh, jaké byli s to vykonati. Bylo arci jasno, že, nebýti toho Řádu, Církev by byla za nových okolností takřka ochromena.

Všemi směry povoleny byly úlevy. Každý kněz náležející Řádu obdržel všeobecnou pravomoc poddán jsa po té stránce když někomu, tedy tomu kterému biskupovi, v jehož diecesi meškal; mši sloužiti dovoleno v kterýkoli den roku o Pěti

Ranách Páně, aneb o Vzkříšení Páně, aneb o Panně Marii; a všickni měli výsadu přenosného oltáře, jenž nyní mohl býti ze dřeva. Dále uvolněny předpisy rituální; mši sloužiti bylo dovoleno s jakýmkoli slušným nádobím, jen aby bylo zničitelné, jako nádoby skleněné a porculánové; chleba užívati dovoleno jakéhokoli; místo liturgických bohoslužebných rouch nezbytný byl toliko tenký provázek, jenž nyní zastupoval štolu. Světla nebyla již nezbytná; kněžského oděvu již nebylo třeba; za všech okolností dovoleno bylo modliti se místo církevních hodinek růžencovou pobožnost, třeba bez růžence.

Takovým způsobem bylo kněžím umožněno, aby, udílíte svátosti a konajíce nejsvětější oběť, vystavovali se co možno v nejmenší nebezpečství; a tyto úlevy osvědčily se již blahodárně v evropských věznicích, kde té doby mnoho tisíc katolíků odpykávalo si trest za to, že odepřeli účast na státní bohoslužbě.

Papežův soukromý život byl tak prostý, jako Jeho jizba. Měl syrského kněze za kaplana a dva syrské sluhy. Každé ráno sloužil mši, oděn v mešní roucha a Svůj bílý háv, a potom obcoval mši. Pak převléknul se do tuniky a burnusu, jaké v zemi nosívali. Dopoledne věnoval Svým pracím, v poledne obědval, pospal, a pak se projížděl na koni; neboť země pro své neurčité postavení byla posud v téže

prostotě, jako před stem let. Se soumrakem se vrátil, povečeřel a zase pracoval pozdě do noci.

To bylo vše. Jeho kaplan posílal potřebná nařízení do Damašku; sluhové, sami nemající tušení o Jeho hodnosti, jednali se světským okolím, pokud bylo třeba, a Jeho sousedům jak se zdálo, známo bylo nanejvýše, že tam na pahorku v malém domě po zemřelém šejkovi, žije nějaký výstřední Evropan a má telegrafní stanici. Jeho sluhové, sami horliví katolíci, věděli, že je biskupem, a nic více. Bylo jim toliko řečeno, že je nějaký Papež na světě; a toto a svátosti jim stačilo.

Abychom to tedy shrnuli: katolický svět věděl, že jeho Papež žije pod jménem Sylvestra; a třináct osob z veškerého člověčenstva vědělo, že Franklin bývalo Jeho jméno a že té doby stolice sv. Petra stojí v Nazaretě.

Bylo tak, jak pravil nějaký Francouz o sto let dříve: Katolicism byl živ; ale nic více.

(III.)

A co lze říci o jeho vnitřním životě?

Položil se nyní do zadu na své dřevěné židli a zamhouřiv oči, oddal se myšlenkám. Ani sobě samému nebyl by mohl souvisle popsati, co se v NĚm děje; neboť sám hnedle to nevěděl: Jednal' spíše, než by se byl oddával rozjímání. Avšak jádrem rozpoložení ducha byla prostá víra. Věděl tuze dobře, že jediné katolické náboženství přiměřeně vykládá vesmír; neodemyká sice brány ke všem záhadám, avšak odemyká jich více, než kterýkoli jiný klíč, známý lidem. Věděl také dokonale dobře, že je jedinou soustavou myšlenkovou, která uspokojuje veškeré lidstvo, objasňuje jeho podstatnou přirozenost: Dále viděl zřetelně, že příčinou toho, že křesťanství selhalo, sjednotiti všechny lidi, byla nikoli jeho chabost, ale jeho síla; jeho dráhy sbíhají se ve věčnosti, nikoli v čase. Krom toho, náhodou v ně věřil.

Ale za tím popředím pohybovaly se nálady jiné, nad nimiž vlády neměl. Někdy, když se dostavilo nadšení jako vánek z Ráje, zaskvělo se pozadí nadějí a dramatem — viděl Sebe a Své druhy jak asi Petr a Apoštolové pohlíželi na sebe, když hlásali světem, po chrámech, peleších chudiny, tržištích a soukromých domech onu víru, která měla otrásti světem a proměnití jej. Ti byli se dotýkali Pána Života, viděli prázdný hrob, drželi prokláté ruce Toho, Jenž byl jejich bratrem a jejich Bohem. Zářilo to pravdou, třeba nikdo tomu nevěřil; obrovská na vrchu ležící váha nevěry nemohla zničití něco, co bylo tak skutečné, jako slunce na nebi. Nad to, sama zoufalost věci vnuknula jim sílu. Nebylo pokušení, aby hledali pomoci v tělesné ruce; neboť nebylo, kdo by za ně bojoval, než Bůh. Jejich nahota byla jejich zbrojí, neohebné jazyky jejich přesvědčivou výmluvností, jejich slabosti třeba bylo síly Boží, a proto se jí té dostalo. Byl však tento rozdíl a ten měl význam. Petrovi tlumočen a zaručen byl svět duchovní vnějšími událostmi, jichž byl svědkem. Byl se dotýkal Krista vstavšího z mrtvých, vnější potvrdilo vnitřní. Avšak se Sylvestrem se tak nedělo. Jemu bylo třeba chopiti se duchovních pravd v oblasti nadsmyslné tak, aby vnější události Vtělení byly spíše dokazovány jistotou Jeho duchovních poznatků, než aby ji dokazovaly. Zajisté historie svými zprávami dokazovala pravost křesťanství; aby člověk to však poznal, bylo mu třeba

osvícení. On chápal moc Vzkříšení, proto Kristus vstal z mrtvých.

Proto v těžších chvílích jinak se mu dělo. Dostavovala se období, která trvala někdy po kolik dní, kdy mrákoty Ho obestíraly, když se probudil, kdy Ho dusilo, když se snažil usnouti, kdy Sama Nejsvětější Svátost byla mdlá a Drahocenná Krev neměla moci; časy, kdy temnoty byly tak nesnesitelné, že samy pevné předměty víry rozplynuly se v stíny, kdy půl Jeho bytosti slepé byla nejenom vůči Kristovi, ale vůči Samému Bohu, a vůči skutečnosti své existence — kdy Jeho tajemná hodnota zdála se jakoby odznakem bláznů. A bylo by možno, tázala se Jeho pozemská mysl, aby měli pravdu On a Jeho sbor dvanácti, a Jeho několik tisíců, a souhlasný názor všeho civilisovaného světa byl nepravý? Ne že by svět nebyl slyšel poselství evangelia; po dva tisíce let slýchal o málu více než o něm, a nyní za nepravé je prohlásil — za nepravé co do vnější věrohodnosti a proto nepravé co do duchovních požadavků. Trpí pro věc ztracenou. Není posledním vznešené řady, ale čmoudícím knotem svíce pošetilosti; Je *reductio ad absurdum* směšného úsudku, založeného na nemožných předpokladech. Není hoden, aby byl zabit, ani On, ani Jeho sbor duchem chorých — nejsou ničím jiným, než korunovanými hlupci školy světa. Zdravý rozum sedí na pevných lavicích materialismu. — A tyhle mrákoty stávaly se někdy tak černými, že

Sobě až říkal, že víra Jeho je ta tam; lomoz myslí se stával tak hlasitým, že šepotu srdce slyšeti nebylo, touha po pozemském klidu tolik se rozzuřila, že umlčeny byly nadpřirozené žádosti — tak husté bylo šero, že v krajní zoufalosti volal, jak byl volal Někdo Jiný v den podobný dni tomu — *Eli, Eli, lamma sabakthani!**)... To však volati nikdy neopominul.

Jenom jedna věc dávala Mu síly, aby neklesal, aspoň pokud šlo o Jeho vědomí a tou věcí bylo Jeho rozjímání. Došel daleko v mystickém životě od doby, kdy zápasil zoufalým úsilím. Nyní už nesestupoval zvolna do duševního světa. Vyhodil takřka ruce nad hlavu a klesl do bezhmotna. Vědomí Ho sice vytahovalo jako korek na povrch, nečinil však nic, než že opakoval úkon vůle, až zastaviv činnost — což znamená svrchovanou energii — plul v soumrakové oblasti nadsmyslna. A tam Bůh obcoval s ním — projevuje se tu souvislou větou, tu mečem bolesti, tu vánkem jako osvěžující dech moře. Někdy tak činil po svatém Přijímání, někdy když usínal, někdy ve víru práce. Jeho vědomí však jakoby takové pokusy nezachovávalo na paměti na dlouho; pět minut později, třeba, zápasil už zase s nejnerozumnějšími mátohami myslí a srdce.

Odpočíval tedy na židli, přemítaje o nesnesitelném rouhání, jakého se byl dočetl. Bílé vlasy na

*) Mat. 27, 46. Pozn. překl.

spáncích prořídly, ruce byly jako ruce ducha, a mladý obličej zkormouceností zbrázděn. Bosé nohy vyčuhovaly zpod poskvrněné tuniky, a starý hnědý burnus ležel na zemi...

Uplynula hodina, než se pohnul a slunce pozbylo půl své prudkosti, když zavzněl dusot koní na dlážděném nádvoří. Pak se posadil, vklouznul do střeveců a zdvihl burnus se země, tu už dveře se otevřely a vešel hubený osmahlý kněz.

„Koně, Svatosti,“ pravil příchozí.

Toho odpoledne Papež slova nepromluvil, až když slunce se uchýlilo k západu a oba jeli cestou, která vede mezi Táborem a Nazaretem. Projeli pak obyčejně Kánou, vyjeli na pahorek, odkud viděti bylo dlouhou hladinu Nazaretskou, a jeli dále, držíce se stále na pravo, ve stínu Tábora až Esdrelon opět se rozprostíral pod nimi, šedozelený koberec, veliký kruh průměru dvaceti mil, řídkce posypán hromádkami chat, bílými zdmi a střechami. Na druhé straně zřítí bylo jak Naimi Karmel zdvihal dlouhý hřbet daleko na pravo, a Nazaret choulil se nějakou míli daleko na planině, na níž stanuli.

Pohled, jaký se jim skýtal, dýchal neobyčejným mírem a jakoby byl vyňat z nějaké sta let staré knihy obrázků. Tam se netísnily střechy, tam se netlačilo rozpálené lidstvo, nebylo potuchy po strašných svědcích civilisace ani po továrnách a usilovném marném zápolení. Několik unavených Židů

vrátilo se do tiché té zemičky, jak vracívají se staří lidé do rodného městečka, ne že by doufali, že obnoví své mládí aneb najdou opět své ideály, ale puzení pouze takovou sentimentálností, jaká často nabývá vrchu nad logičtějsími důvody. Tu onde v dědinkách, jež bylo zříti, přibylo několik prostých domků. Pohled však nemnoho se lišil od onoho, jaký se skýtal před stem let.

Rovina dopola zastíněna byla Karmelem a dopola zalita byla zlatým světlem. Jasná východní obloha rděla se, jak se rděla nad Abrahamem, Jakubem a Synem Davidovým. Neviděti malého mráčku, jako pěst muže nad mořem, plného naděje a hrůzy; ani se země ani s nebe nedonikal rachot vozů, nezjevovali se nebesští oři, jaké před třiceti stoletími byl viděl mladý muž na téže obloze. Byly tam stará země a stará obloha, nezměněny a nezměnitelný; trpělivé vracející se jaro jako hvězdami posypalo tenkou vrstvu půdy květinami betlemskými a oněmi stkvoucimi liliemi, jimž Šalomounova šarlatová roucha se nevyrovnala. Nebylo potuchy po nějakém šepotu se Stolice, jako když Gabriel kdysi se snášel tímto ovzduším, aby pozdravil Onu, která je požehnána mezi ženami, nebylo potuchy po nějakém očekávání aneb naději mimo tu, již Bůh posílá každým pohybem Jím stvořeného roucha života.

Když oba stanuli a koně klidnými zkoumavými zraky hleděli do nesmírna světla a vzduchu pod sebou, ozvaly se měkké, táhlé zvuky a dole na úpatí,

sto kroků od nich, ubíral se ovčák, vláčeje za sebou dlouhý stín a za ním za zvuků něžných zvonků šlo jeho stádo, zástup poslušných ovcí a ochotných koz. Ubírajíce se do ohrady, škubaly cestou trávu, dobíhaly a zase škubaly, volány jsouce jmény tím teskným, tlumeným hlasem pastýře, jenž znal každou a vodil je, místo aby je hnal. Měkké cinkání umdlévalo, stín ovčáka vyšvihl se jednou až po samé jejich nohy, když pasák octl se na vršku, a zase se ztratil, když opět sestupoval; a hlasy se ztrácely až se ztratily.

Papež na okamžik pozdvihl dlaň k očím a setřel cosi s tváře.

Pokýval k hloučku bílých zdí nejasně prosvítajících fialovými závoji snášejícího se soumraku.

„Jak se nazývá to místo?“ pravil.

Syřan pohlédl do dálky, pak opět na Papeže, a zase do dálky.

„To v palmách, Svatosti?“

„Ano.“

„To je Megiddo,“ pravil. „Někteří mu říkají Armageddon.“

HLAVA II.

(I.)

Ve třiadvacet hodin té noci vyšel syrský kněz před dům, aby vyhlížel posla z Tiberias. Asi o dvě hodiny dříve byl zaslechl signál ruské vzducholodi, která lítala pravidelně mezi Damaškem a Tiberiem, a Tiberiem a Jerusalemem, a tenkrát se posel obmeškal.

Byla to velice nedokonalá zařízení, Palestina však byla mimo svět — kousek zbytečné země — a každé noci bylo jezdit poslu z Tiberias do Nazaretu s dopisy kardinálem Corkranem Papeži zaslanými a vraceti se s korespondencí. Tato úloha byla nebezpečná a členové nového Řádu v družině kardinálově vykonávali ji pořadem. Tímto způsobem mohl Papež beze chvatu vyřizovati všechny věci, které vyžadovaly jeho osobní péče a času a nebyly tuze pilny, a odpověď mohla býti poslána do čtyřia-dvaceti hodin.

Byla jasná měsíčná noc. Velký zlatý kotouč stál vysoko nad Tábořem, rozlévaje své podivné kovové

světlo po dlouhých stráních a vlnité rovině, která se rozprostírala přede dveřmi domu — vrhaje také těžké černé stíny, jež se zdály mnohem skutečnějšími a hutnějšími, než lesknoucí se zrcadla skal anebo dokonce než démantové zákmity z křemene a křišťálu, jaké tu onde se třpytily po kamenité stezce. U porovnání s touto jasnou nádherou, zdálo se světlo, prodírající se okenicemi z domu, bezcennou cetkou. Kněz stál, opíraje se o veřej, v jeho snědém obličejí svítily jen oči; na konec s jakous východní smyslností choulil se na zem, noře se do té zářivé velebnosti a natahuje po ní hubené, osmahlé ruce.

Syřan byl velice prostým člověkem, jak vírou tak životem. Jemu neznámy byly chvíle vytržení tak, jak neznámy mu byly záchvaty zoufalství jeho pána. Jemu bylo nesmírnou a velebnou radostí žítí v místech, kudy chodíval Bůh v těle a pečovati o Jeho Náměstka. Pokud jde o pohyby světa, pozoroval je, jako člověk na loďi pozoruje zdouvati se vlny daleko pod sebou. Že svět je nepokojný, arci napolo poznával, vždyť, jak pravil, západní učitel Církve nepokojno je srdce lidské dokavad nespočine v Bohu. *Quare fremuerunt gentes?... Adversus Dominum, et adversus Christum ejus!**) A o konec — nepřipouštěl sobě valných starostí. Možno, že loď bude přemožena, avšak to až se stane, bude také

*) Proč se zbouřili národové?... proti Hospodinu, a proti Pomazanému jeho. Žalm 2, 1-2. Pozn. překl.

konec všem pozemským věcem. Brány pekelné jí nepřemohou: Shroutí-li se Řím, shroutí se svět; a když bude konec světa, ukáže Kristus Svou moc. Sám si představoval, že konec je nedaleký. Když toho odpoledne jmenoval Megiddo, tanulo mu to na mysli, jemu nezdálo se nepřerazeno, aby ve chvíli dokonání všech věcí Kristův Náměstek dlel v Nazaretu, kde Král Jeho byl přišel na zemi — a Armageddon*) Janova zjevení aby byl na dohled jevišti, kde Kristus ponejprve ujal se Svého pozemského žezla a kde se ho ujme zase. Arci, nebude to prvním zápasem, jež Megiddo uvidělo. Israel a Amalek se tam utkali; Israel a Asyrie; Sesostris tudy jel a Senacherib. Křesťan a Turek se tam svářili, jako Michael a Satanáš, nad místem, kde bylo leželo Tělo Boží. O způsobu, jakým by se ten konec udal, neměl jasných představ; na nějakou bitvu by došlo, a jaké kolbiště by mohlo býti patrněji chystáno na ni, než ta obrovská kruhovitá rovina Esdrelonská o průměru dvaceti mil, veliká dost, aby pojala všechny zástupy země? Naprosto neznaje statistiky, líčil si svět rozdvojený ve dva ohromné tábory, křesťanský a pohanský, a představoval si jich síly hodně stejné. Něco by se událo, vojsko by bylo vyloďováno v Chaifě, armády přivalí se na jih od Tiberias, Damašku a daleké Asie; na východ z Evropy; na západ zase z Asie a vzdálené obojí Ame-

*) Viz; Zj. sv. Jana 16, 16-4. Král. 9, 27 a 23, 29-30.
Pozn. překl.

riky, a zajisté, čas nemohl býti dalek, vždyť Kristův Náměstek už tam mešká; a jak Sám byl pravil ve Své adventní epištole: *Ubicumque fuerit corpus, illic congregabuntur et aquilae.**)

O vtipnějších výkladech proroctví nevěděl. Jemu byla slova věcmi a nikoli pouhými nápisy na myšlenkách. Co pravili Kristus, sv. Pavel a sv. Jan — takové to bude. Ušel, hlavně pro svou odloučenost od světa, ohromnému rozmachu Ritschlových**) ideí, které v posledním století zavinily, že tak mnoho lidí opustilo jakoukoli srozumitelnou víru. Jiným přivodily nejhorší zápas — nesnáze rozhodnutí mezi skutečnostmi, že slova nejsou věcmi, a přece že věci, jež představují, jsou v sobě předmětnými. Tomu člověku však, jenž tu seděl v měsíčním jasu, naslouchaje dusotu koně, který přinášel posla z Kány, víra byla tak prosta, jako přísná věda. Tam Gabriel sletěl na širokých perutích od Trůnu Božího, postaveného nad hvězdami, Duch

*) Kdežkoli bude tělo, tuť se shromáždí i orlové. Mat. 24, 28. Pozn. překl.

**) Albrecht Ritschel, protestantský bohoslovec, nar. r. 1783 v Erfurtu, zemřel r. 1858 v Berlíně. Odřekl se Tübingenské školy, již byl odchován a stal se zakladatelem rozšířené školy, t. zv. školy Ritschlovy, která opírajíc se o Kantovu teorii o poznávavosti, Litzem dobudovanou, vypuzuje metafysiku a filosofii z bohosloví, snažíc se takovým způsobem zakládati starý boj mezi náboženstvím a vědou. Pozn. překl.

Svatý vanul v záři nepřístupného světla, Slovo stalo se Tělem, když Maria sepjala ruce a sklonila hlavu, podrobujíc se vůli Věčného Boha. A tam zase, myslil si, ač to bylo pouhou domněnkou — avšak jakoby už slyšel rachot vozů — hluk vojska Božího, jež se shromažďuje po táboře svatých — myslil, že za temnou oponou noci Gabriel už nasazuje na rty soudnou troubu a nebesa se hýbají. Možno, že se mýlí tentokráte, jak jiní se byli mýlili jindy, ale ani on ani oni nemohou míti nepravdu na věky; nemožno aby nebyl některý den konec shovívavosti Boží, byť ta shovívavost měla původ ve věčné Jeho přirozenosti.

Zdvihl se, vida na sto kroků dole na stezce bledým světlem měsíčním zalité, jezdce s koženou brašnou na pase.

(II.)

Bylo asi tři hodiny z rána když kněz probudil se ve své malé jizbě o hliněných zdích, sousedící s onou Svatého Otce, a zaslechl blížící se kroky na schodech. Minulého večera byl opustil svého pána, když ten se pustil do hromady psaní kardinálem Corkranem poslaných; sám šel rovnou na lože a spal. Zůstal nějaký okamžik ležeti, jsa rozespálý a naslouchal kročejům; pak ale náhle se posadil, neboť na dveře tiše zaklepáno. Zase skočil s lůžka ve své dlouhé noční tunice, chvatně ji v pase povytáhl a otevřel dveře.

Papež stál před ním s malou lampou v hrsti — neboť teprve svítalo — a s listem v druhé.

„Odpusťte, Pater; musíte však Jeho Eminenci ihned zaslati poselství.”

Vyšli společně Papežovým pokojem, kněz posud poloslepý ospalostí, brali se po schodech a vynořili se do čistého chladného ovzduší na vrchní střeše. Papež vyfoukl lampu a postavil ji na zídku.

„Bude vám zima, Pater; přineste si plášť.“

„A vám, Svatosti?“

Papež učinil odmítavý posunek a popošel k malé dočasné kolně, kde stál strojek bezdrátové telegrafie.

„Přineste si plášť, Pater,“ pravil zase, neobrániv se. „Zavolám zatím na stanici.“

Když za tři minuty kněz se vrátil v trepkách a plášti, nesa plášť druhý pro svého pána, seděl tento dosud za stolem. Ani hlavou nepohnul, když Syřan vstoupil, ale znova tiskl na páku, která spojena jsouc se stožárem dvanáct stop vysokým a procházejícím přístřeškem, metala chvějivou sílu těmi osmdesáti mil třpytivého vzduchu, jenž se rozprostíral mezi Nazaretem a Damaškem.

Prostý kněz ani do té chvíle hnedle nepřivykl tomu báječnému výmyslu, vynalezenému před stoletím a zdokonalovanému po tolik let na nynější spolehlivou důkladnost — tomu vynálezu, který užívaje tyče, chomáče drátů a bedničky koleček, promlouvá něčím, o čem se ví, že je alespoň na dně vší hmoty ne-li samou podstatou fysického života, světovým prostorem k drobnému přijímači na na vlas zladěnému s vlnami, jaké zachytává.

Až překvapovalo, jak chladný byl vzduch, oproti vedru, jaké předcházelo, a jaké by zase následovalo. Chvěl se poněkud, stoje mimo přístřeší a zíraje tu na nehybnou postavu na židli před sebou, tu na nesmírnou klenbu nebeskou, která, zatím co se

díval, přecházela z chladného bezbarvého lesku v něžnou žlut, když v dáli za Táborem a Moabem soumrak houstl. Z dědiny půl míle vzdálené neslo se kokrhání kohouta, tenké a kovové jako hlas polnice; nějaký pes zaštěkal a umkl; a pak znáhla, jediný úder na zvon zavěšený na střeše okamžikem ho odvolal a zvěstoval mu, že jeho práce nastává.

Papež uslyšev zvuk, tiskl páku znova, dvakráte, a pak za chvílku ještě jednou — čekal okamžik na odpověď a pak, když ta se dostavila, vstal a dal knězi znamení, aby si sedl na jeho místo.

Syřan se posadil, podal přinesený plášť svému pánovi, a čekal, až ten se usadil na židli postavené při stole tak, aby druh na druhu viděl. Pak čekal, drže hnědé prsty nad řadou kláves, hledě na obličej papeže, jenž se chystal mluvit. Ten obličej vyzírající z kukle zdál se mu bledší než kdy jindy v tom dnešním chladném jitřním světle; černé klenuté obočí zdůrazňovalo Jeho bledost a i klidné rty chystající se do řeči, zdály se bílými a bez krve. Držel onen list v hrsti a oči upřeny byly na něj.

„Přesvědčte se, že u stroje je kardinál,“ pravil náhle.

Kněz naklepal dotaz a chvějícími se rty četl tištěnou odpověď, když jako kouzlem hrnula se na velký arch papíru před ním.

„Je tam jeho Eminence, Svatosti,“ pravil pokorně. „Je samotný u stroje.“

„To je dobře. Tedy.“

„Došel nás dopis vaší Eminence, a vzali jsme tu zprávu na vědomí... Měla být poslána telegraficky — proč se tak nestalo?”

Hlas umkl a kněz, jenž byl odklepal jeho slova rychleji, než by je člověk napsal, četl odpověď nahlas.

„Netušil jsem, že věc byla pilna. Myslil jsem, že jde jen o jeden nový útok. Chtěl jsem hlásiti více, až bych se dověděl více.”

„Rozumí se, že věc byla pilna,” hlaholil hlas zase tou opatrnou intonací, jaké oba užívali, když posílali telegramy. „Pamatujte, že všechny zprávy takové povahy jsou vždy pilny.”

„Nezapomenu,” řekl kněz. „Želím svého omylu.”

„Pište nám,” pokračoval Papež, maje zrak stále skloněný na list, „že o tom opatření je rozhodnuto; oznamujete jen trojí svědectví. Oznamujte nám nyní všechny hodnostáře, od nichž taková zpráva došla, došla-li vás z jiných ještě míst.”

Okamžik čekali. Pak jal se kněz čísti.

„Krom tří kardinálů, jichž jména jsem uvedl, arcibiskupové Tibetský, Kahýrský, Kalkutský a Sydnejský dotazovali se, je-li zpráva pravdivá, prosíce o rozkazy, kdyby zpráva pravdivou byla. Také jiní se dotazovali, jichž jména mohu sděliti, dovolíte-li, abych na okamžik opustil stroj.”

„Učiňte tak,” řekl Papež.

Opět nastala pomlka. Pak zase psal stroj.

„Biskupové Bukurešťský, souostroví Marquesas a

Nového Fundlandu, Františkáni v Japonsku, Bratři svatého Kříže v Maroku, arcibiskupové Manitobský a Portlandský, a kardinál-arcibiskup Pekinský. Vyslal jsem dva členy řádu Krista Ukřižovaného do Anglie.”

„Povězte nám, kdy jste se o tom ponejprv dověděl, a jak.”

„Byl jsem volán ku stroji včera večer asi ve dvacet hodin. Arcibiskup ze Sydneye dotazoval se naší Bombayskou stanicí, je-li pověst pravdivou. Odpověděl jsem, že jsem nic o ní neslyšel. Do deseti minut došly mne ještě čtyři dotazy téhož znění; a o tři minuty později zaslal kardinál Ruspoli zaručenou zprávu z Turina. Současně tatáž zvěst došla od Pátera Petrovského z Moskvy. Pak —”

„Nastojte, proč to nesdílel kardinál Dolgorovski?”

„Sdělil to, ale o tři hodiny později.”

„Proč ne ihned?”

„Jeho Eminence o tom neslyšela.”

„Vypátrejte, v kolik hodin ona zpráva došla do Moskvy — ne teď, ale dnes.”

„Učiním.”

„Pokračujte, tedy.”

„Kardinál Malpas sdělil to za pět minut po kardinálu Ruspolim, a ostatní dotazy došly před půlnocí. Čína sdělila je ve třiadvacet hodin.”

„Tedy kdy, myslíte, že věc byla uveřejněna?”

„Nejprve rozhodnuto bylo o ní v Londýně v tajné

poradě, včera asi v šestnáct hodin po našem času. Plnomocníci podepsali asi tou dobou. Pak byla oznámena do světa. Zde vyhlášena byla půl hodiny s půlnoci.”

„Felsenburgh tedy byl v Londýně?”

„Nevím určitě. Kardinál Malpas praví, že Felsenburgh dal svůj zatímní souhlas dne předešlého.”

„Dobře. To je tedy vše, co víte?”

„Ted půl hodiny zavolal mne kardinál Ruspoli znova. Praví, že se obává zbouření ve Florencii; prý to bude první z mnoha nepokojů.”

„Dožaduje se něčeho?”

„Jen rozkazů.”

„Řekněte mu, že mu posíláme Apoštolské Požehnání, a do dvou hodin že rozešleme předpisy. Vyberte dvanáct členů Řádu, aby okamžitě nastoupili službu.”

„Učiním.”

„Co vám pravíme, sdělte, jakmile domluvíme, také s celým svatým sborem, nařídte jim, aby to sdělili se vši opatrností všem metropolitům a biskupům, ať kněží a věřící vědí, že jich vzpomínáme s láskou.”

„Učiním tak, Svatosti.”

„Řekněte jim také, že předvídali jsme toto již dávno; že je poručujeme Věčnému Otcí, bez Jehož Vědomí ani vrabec nepadne. Nabádejte je, aby byli klidni a dobré mysli; aby ničeho nepodnikali,

vyznávajícíe toliko svou víru, až budou tázáni. Veškerá jiná nařízení vydána budou jich pastýřům ihned!”

„Stane se, Svatosti.”

Zase nastala pomlka.

Papež byl mluvil s krajním klidem jakoby ze sna. Oči byly sklopeny na list, tělo všecko nehybno, jako sochou by bylo. Knězi však, jenž naslouchal, odesílal latinské telegramy a předčítal nahlas odpovědi, zdálo se, třeba zprávy byly málo srozumitelné, jakoby nastávalo něco neobyčejného a velikého. Měl pocit mimořádného napětí, a ač ničeho nevyvažoval z okolnosti, že patrně všecek katolický svět překotně se dorozumívá s Damaškem, přece si vzpomněl, o čem byl přemítal večer, vyčkávaje posla.

Papež promluvil zase hlasem přirozeným.

„Pater,” pravil. „Co budu mluvití nyní, je tak, jako bych to říkal ve zpovědi. Rozumíte? Dobře. Tedy posílejte.”

Pak pokračoval tónem jiným.

„Eminence. Za hodinu sloužití budeme mši o Svatém Duchu. Jakmile bude po mši, postaráte se o to, aby všecek svatý sbor byl spojen s vámi a čekal naše rozkazy. Naše rozhodnutí bude nepodobno všemu, co předcházelo. Zajistě, že to nyní chápete. Dvojí, trojí věc máme na mysli, nejsme Si však posud jisti, co náš Pán zamýšlí. Po mši sdělíme s

vámi, co nám zjeví, že je po Jeho Vůli. Prosíme vás, byste i vy ihned sloužil mši na náš úmysl. Cokoli třeba činiti, učiněno býti musí rychle. Věc kardinála Dolgarovského můžete odročiti na pozdější chvíli. Přejeme si však, abychom se dozvěděli výsledků vašeho pátrání, obzvláště v Londýně, před poledním. *Benedicat te Omnipotens Deus, Pater et Filius et Spiritus Sanctus.*”*)

„Amen!” šeptal kněz, čítaje z listu.

*) Žehnej tobě všemohoucí Bůh Otec, Syn a Duch Svatý. Pozn. překl.

(III.)

Malá kaple dole v domě byla málo důstojnější než prostory ostatní. Ozdob nebylo, krom takových, jaké liturgie a úcta nezbytně žádá. V sádrové maltě zdí vytlačeny byly slabé reliéfy čtrnácti zastavení křížové cesty; malá kamenná soška Matky Boží stála v koutě a před ní svícen z kovaného železa a na oltáři z jednoho netesaného kamene, vyvýšeném na kamenném stupni, stálo ještě šest železných svícňů a železný krucifix. Svatostánek, také ze železa, zabalený plátěnými záclonkami, stál pod křížem; malá kamenná deska vyčnívající ze zdi sloužila za kredenci. Kaple měla jen jedno okno, a to hledělo do dvorku, takže zraky nepovolných zablouditi tam nemohly.

Když syrský kněz chodil po své práci — prostíraje mešní roucha v malé sakristii po boku oltáře, přichystáváje nádobí a snímaje povlak s oltářního prostěradla — zdála se mu i tato práce unavující. V ovzduší jakoby spočíval jistý tlak. Do jaké míry to

bylo následkem přerušného odpočinku, nevěděl, ale obával se, že se dostavuje hrozící scirocco. *) Ten žlutavý nádech ranního soumraku neztratil se, ani když slunce vycházelo; i nyní, obcházíje tiše bosýma nohama mezi predellou **) a klekátkem, kde mlčky klečela nehybná bílá postava, ob čas zachytil nad střechou za dvorkem nějaký zákmit té mdlé oblohy barvy písku, zvěstující vedro a dusno.

Posléze rozsvítil svíce, poklonil se a čekal se skloněnou hlavou na Svatého Otce, až by vstal. Na dvorku ozvaly se kroky nějakého sloužícího, jenž přicházel poslouchati mši a současně Papež se zdvihl a bral se do sakristie, kde uchystáno bylo roucho červené barvy, liturgické barvy o Duchu Svatém, jenž přišel ve způsobě ohně.

Sylvestrovo chování se za mše bylo neobyčejně neokázalé. Pohyboval se tak rychle jako kterýkoli mladý kněz. Jeho hlas byl docela přirozený a tichý, nechvátal ani okázale se nezdržuje. Řídě se tradicí, setrval půl hodiny *ab amictu ad amictum*; a i v té malinké prázdné kapličce neopomíjel míti zraky sklopeny. A přece tento syrský kněz nikdy nepřisluhoval Jeho mši, aby ho nejímalo rozechvění podobné bázni. To nepůsobilo však pouhé vědomí

*) Horký vítr přicházející ze sev. Afriky. Pozn. překl.

**) Na zadní straně oltáře nacházející se stupeň, sloužící k uschování svícnů, nádobí a pod. Pozn. Překl.

posvátného důstojenství toho prostého celebranta; ale — byť to nemohl tak vyjádřiti ta — postava v kostelních rouších obestřena byla něčím, co působovalo na něho až tělesně — tak naprosto zapomínal sama sebe a pohroužil se do Bytosti Jiné. Takovým nevyrovnatelným způsobem vykonával každou sebe nepatrnější podrobnost, jak to může činiti jen člověk, jenž vniknul na dno věci. Už v Římě za starých časů bývalo Římskou podívanou, viděti Patera Franklina sloužiti mši. Seminaristé v předvečer vysvěcení bývali poslání, aby ho viděli a poznali dokonalý způsob.

Dnes bylo všecko tak, jak obyčejně, ale v okamžiku, kdy Papež přijímal Hostii, kněz náhle povzhlédl, maje nejasný dojem, jakoby nějaký hlas aneb posunek jej k tomu vybídl; a když hleděl, srdce jalo se silně a křečovitě bušiti jakoby v hrdle. Tělesný zrak však neviděl nic kromobyčejného. Postava stála tam se skloněnou hlavou, brada spočinula na koncích dlouhých prstů, tělo stálo naprosto vztyčeno a s takovou lehkostí, jakoby na nohách nespočívala váha. Duševnímu zraku však bylo něco zjevno; Syřan nemohl si to nikterak vyjádřiti slovy; ale potom pozoroval, že byl očekával nějaké vyjevení sluchu nebo zraku znatelné. Byl to dojem, jehož znázorniti lze názvem světla neb znění. Každým okamžikem mohlo se státi, aby ta něžná, živá síla, již zrak duše zří pláti pod červeným rouchem mešním a bílou komží, náhle, se

provalila na venek v podobě proudu skrovného světla, prozařujícího nejen osmahlou tvář pod bílými vlasy, ale dokonce tkanivo sprostých, neživých, pošpiněných látek halících tělo. Anebo mohla se vyvíjeti táhlým zvukem jakoby hlasem strun aneb větru, jakoby mystické sloučení zasvěceně duše s nepřístupným Božstvím a Lidskou Přirozeností Ježíše Krista plodila takový hlahol, jaký neustále prýští pramenem života zpod Trůnu Beránka. Také však se mohla projevit vůní — čirou trestí sladkosti — takovou vůní, jaká vychází z hrubého svato-stánku světceva těla, a která ovane ty, kdož ji poznali, jako dech nebeských růží...

Okamžiky mýjely za onoho ticha čistoty a míru; venku ozývaly se zvuky, rachot nějakého vozu, cvrkání první cikády ve sprostém trávníku dvacet kroků daleko za zdí; za knězem někdo oddechoval namáhavě, jakoby pod tlakem nesnesitelného pohnutí, avšak postava stála klidně, ani pohybem ani záchvěvem nerušíc tesané nehybnosti záhybů komže aneb dokonalý postoj bíle obutých nohou. Když posléze se pohnul, odkrýváje Drahocennou Krev, klada ruce na oltář a klaněje se, bylo, jakoby nějaká socha se byla povzbudila k životu; Syřana jakoby někdo uhodil.

Zase, když vyprázdněn kalich, zmocnil se ho dojem prvý; co v něm lidského a vnějšího zaniklo v objetí Božského Neviditelného, a zase mlčení žhlo životem... A opět když netělesná moc klesla do

svého původu, Sylvestr podával kalich.

S třesoucíma se koleny a vyjevenýma očima kněz vstal, poklekl na obě kolena a šel ke kredenci.

Pravidlem po mši Papežově kněz sám konával Oběť v Jeho přítomnosti, toho dne však, jakmile roucha byla kladena kus po kuse na hrubou bednu, Sylvestr obrátil se na kněze.

„Nyní ihned,” pravil vlídně, „jděte nahoru, Pater, na střechu, a řekněte kardinálovi, ať je hotov. Přijdu za vámi za pět minut.”

Rozhodně je scirocco, pomyslně si kněz, když přišel na plochu střechu. Obloha, místo aby byla blankytná, jak v tu hodinu ranní bývalo, byla mdle žlutá a na obzoru dokonce hnědá. Tábor viděný pískem prosyceným ovzduším jakoby visel v temné dálce, a když pohlédl za sebe, za rovinu, nebylo za bílým proužkem Naimu ničeho viděti, vyjma bledé okraje vršků na nebi. Také vzduch byl už v tuto ranní hodinu horký a dusný, hýbaný toliko zvolna dusícím vánkem jihozápadním, který ubíraje se nesčetnými mílemi na příč písku za dalekým Egyptem, shromáždil žár obrovské nezavlažené pevniny a nepřekročiv hnedle ani pruhu moře, aby zchladil jeho zlobu, rozléval jej po tomto ubohém kousku země. Také úpatí Karmelu, jak poznal, obrátiv se v ten směr, zahaleno bylo mlhou polosuchou a polovlhkou, a nad ní zdvihala se jeho býčí hlava

vzdorovitě k západní obloze. Když se dotkl stolu, i ten byl vyprahlý a páčil dlaň. V poledne nemožno bude dotknouti se ocele.

Stiskl páku a čekal; stiskl ji zase, a čekal zase. Ozval se zvon v odpověď, a kněz probíraje se v klávesích oznámil ovzduším do dálky osmdesáti mil, že přítomnost jeho Eminence je žádána v tu chvíli. Uplynula nějaká minuta a pak, když byl zvonek znova uhodil, vyskakoval řádek na novém bílém archu.

„Jsem zde. Je tam jeho Svatost?”

Ucítil ruku na rameni a, obrátiv se, spatřil za svou židli Sylvestra v kukli a bílém rouše.

„Řekněte mu, že ano. Zeptejte se, má-li nových zpráv.”

Papež se opět usadil na své židli, a o minutu později, s rostoucím rozčilením, předčítal kněz odpověď.

„Dotazy se jen hrnou. Mnoho lidí očekává, že Vaše Svatost vydá výzvu. Moji tajemníci jsou zaměstnání od čtyř hodin. Sklíčenost nelze popsati. Někteří lidé popírají, že by měli nějakého papeže. Třeba učiniti něco ihned.”

„Je to všecko?” ptal se papež.

Zase kněz předčítal odpověď. „Ano a ne. Pověst je pravdiva. Věc bude ihned provedena se vším důrazem. Nebude-li ihned zakročeno, budou lidé hromadně a nadobro odpadávati od víry.”

„Dobrá,” pravil papež tiše úředním hlasem. „Nyní dávejte bedlivě pozor, Eminence.” Odmlčel se na nějaký okamžik. Jeho prsty sepnuty byly pod bradou, jako prve při mši. Pak promluvil.

„Chystáme se odevzdati se v samé ruce Boží. Už nás nesmí zadržeti lidská opatrnost. Poručíme vám tedy, byste naše přání co nejopatrněji a pod pečeti přísné tajnosti sdílel s následujícími osobami a s pranickým jiným. Za tím účelem vyšlete posly vybrané ze Řádu Krista Ukřižovaného, po dvou s každým poselstvím, které nesmí býti nijakým způsobem dodáno písemně. A sice obešlete: členy svatého sboru, jichž je dvanáct; metropolity a patriarchy po celém světě — to je dvaadvacet; generály církevních řádů: Tovaryšstva Ježíšova, Bratří, Mnichů obyčejných a Mnichů rozjímavých — čtyři. Tyto Osoby, tedy osmatřicet s kaplanem vaší Eminence, jenž bude notářem (zapisovatelem) a s kaplanem mým, jenž mu bude pomáhati, a My Sami — všech tedy jedenačtyřicet — tyto osoby sejdou se zde v našem Nazaretu ne později než v svatvečer Svatodušní. Není naší vůlí, rozhodnouti o krocích, jaké třeba učiniti vzhledem na nový výnos, dokud bychom nevyslechli nejprve soudy našich rádců, a neposkytnuli jim příležitosti, aby se vespolek svobodně dorozuměli. Tato naše řeč, tak jak byla pronesena, budiž donesena k sluchu všech oněch osob, které jsme jmenovali, a dále jim oznámí vaše Eminence, že naše úvahy nepotrvají déle než po čtyři dni.

„Pokud jde o zásobování církevního sněmu a podobné věci, tedy vaše Eminence vyšle dnes kaplana, o němž jsme mluvili a ten s kaplanem mým ihned se pustí do příprav a vaše Eminence, ustanoviv Patera Marabouta, aby vás zastupoval, následovati bude ne později než ode dneška za čtyři dny.

„Na konec, všem těm, kdož se dožadovali určitých návodů, jak se zachovati vůči tomu výnosu, sdělte tuto jednu větu, a ne více.

„*Neztracujtež tedy doufanlivosti své, kterážto velikou má odplatu. Nebo ještě něco velmi maličko a přijde, kterýž přijíti má, a nebudeť meškati.**) — Sylvestr Biskup, Služebník Služebníků Božích.

*) K Žid. 10, 35, a 37. Pozn. překl.

HLAVA III.

(I.)

Oliver Brand vyšel z poradní síně ve Westminsteru v pátek večer, jakmile bylo dojednáno a plnomocníci vstali od stolu, maje větší starost o to, jaký účinek novina bude míti na jeho ženu, než jaký míti bude na svět.

Že se v ní děje změna ponejprve poznal před pěti měsíci, kdy President Světa po prvé se byl vyjádřil o postupu své politiky a zatím, co Oliver sám svolil k onomu postupu, a veřejně ho obhajuje pozvolna se přesvědčil o jeho nezbytnosti. Mabel po prvé ve svém životě ukázala se naprosto nepovolnou.

Zdalo se mu, že žena upadla v jakous duševní chorobu. Felsenburgh se vyslovil nějaký týden po onom dni, kdy byl s takovým jásosem veleben ve Westminsteru, a Mabel nejprve té zvěsti ne a ne věřiti.

Pak když nebylo již pochybnosti o tom, že vyhubiti vyznavatele nadpřirozena vyhlásil za možnou nezbytnost, došlo mezi manželem a ženou na strašný výstup. Prý ji oklamali; naděje světa prý

byla ohromným podvodem; Felsenburgh prý zradil důvěru v něj skládanou a zrušil své slovo. Výstup byl děsný. Ani té chvíle se mu nechtělo rozpomenouti se o něm. Byla se sice utišila za nějaký čas, avšak jeho vývody, s dokonalou shovívavostí pronášené, jakoby měly velice malého účinku. Stala se zamlklou, jen tak tak, že mu odpovídala. Jediná jen věc, zdálo se, ji dojímalá, totiž mluvil-li o Presidentovi samém. Vyjasňovalo se mu, že je přece jen pouhou ženou odsouzenou, aby voděna byla silnou osobností, logika však že nad ní moci nemá. Byl velice zklamán. Doufal však, že čas ji vyléčí.

Anglická vláda rychle a chvatně se postarala, aby ukojeni byli lidé, kteří, jako Mabel, děsila nevyhnutelná logika nové politiky. Zástupy řečníků obcházely, obhajující zásady a vykládající; věc byla provedena neobyčejně zručně a mohlo se říci, že nebylo osoby z těch millionů obyvatelů Anglie, aby jí bývalo nesnadno vyslechnouti, co vláda má co říci na svou obranu.

Stručně, bez okras řečnických, obsah výkladů byl, jak následuje, a nebylo pochybení, že vesměs uchlácholily uděšený odboj citlivějších myslí.

Po prvé, co svět světem stojí — bylo poukazováno — stal se pokoj obecným skutkem. Už nebylo ni jediného Státu, aby jeho zájmy byly nebývaly totožnými s oněmi té které ze tří částí světa, k níž příslušel, a ten první stav dovršen byl asi před půl stoletím. Druhý stav však — sloučení oněch tří částí

pod společnou hlavou — nekonečně větší čin než prvý, ježto ohromnost rozporu, zájmů nebylo lze ani vypočítati — ten dokonán byl jedinou Osobou, jež patrně vynořila se z lidstva právě v okamžiku, když světu bylo třeba takového Zjevu. Proto rozhodně nebylo žádáno mnoho, aby ti, jimž dostalo se toho dobrodiní, podrobili se vůli a soudu Onoho, skrze něhož se jim dostalo. Tento výklad tedy odvolával se na víru.

Druhý hlavní důkaz obracel se na rozum. Pronásledování, jak všickni osvícenci prý uznávají, bylo způsobem nějaké většiny divochů, aby vnucovali svoje názory nějaké menšině, která jich nesdílela s nimi samovolně. Vlastní zlá vůle pronásledování, jaká se dala v minulosti, nevězela v té okolnosti, že užito bylo násilí, ale že ho bylo zneužito. Arci, jedna říše aby nakazovala náboženské názory nějaké menšině svých členů, bylo by tyranství, jakého strpěti nelze; neboť ni jeden Stát nemá práva, aby stanovil obecné zákony, jež by byly třeba opakem těch, jaké by vydal stát sousední. To by neznamenovalo bez obalu nic jiného, než individualism národů, tedy kacířství světové obci ještě zhoubnější, individualism jednotlivců. Když se však sjednotily zájmy celého světa, byla věc změněna. Po nesouvislosti rozdělených jednotek přišla jednotná osobnost lidského pokolení; s tou dokonalostí — již možno přirovnati k dospělosti, vzešla zcela nová práva. Lidské pokolení je nyní

jedinou bytostí svrchovaně zodpovědnou vůči sobě; už není nijakých práv soukromých, jaká zajisté existovala v období, tomuto předcházejícím. Lidé mají nyní vládu nad každou buňkou, z jakých složeno je Jejich Mystické Tělo, a kde jaká buňka osvědčí se Tělu škodlivou, poruší práva celé bytosti.

A ze všech náboženství jediné náboženství katolické dělá si právo na stejná práva všeobecné soudní moci. Východní sekty, ponechavše si svůj svéráz, přece našly v Novém Člověku vtělení svých ideálů a daly se tedy v poddanství Těla, jehož Hlavou je On. Avšak sama podstata katolického náboženství je zradou na samém pojmu lidí. Křesťané skládají slib věrnosti smyšlené nadpřirozené Bytosti, jež je netoliko — tak hlásají — mimo svět, ale skutečně nadsmyslný. Křesťané tedy — nehledě ani k té bláznivé báchorce o Vtělení, kterou by bylo možno nechati zkomíratí svou nesmyslností — rozvázně se odlučují od onoho Těla, jehož členy se stali, narodivše se z lidské krve. Jsou jako umrtvené údy, podrobivše se vládě vnější moci jiné než té, která je jediným jejich životem, a samým tímto skutkem ohrožujícíce Tělo celé. Toto bláznovství tedy je jediným zločinem, zasluhujícím posud takové jméno. Vražda, krádež, loupež a násilí, i anarchie sama, jsou nepatrnými chybami u porovnání s tím ohavným hříchem; neboť zatím co ony, arci, ubližují Tělu, přece neraní jeho srdce. — Jednotlivci trpí, protože oni menší vinníci zasluhují si, aby byli

zkroceni, neboť skutečný Život jimi ohrožen není. Ale v křesťanství je jed do opravdy smrtelný. Každá buňka jím otrávená je otrávena v oné žilce, která ji pojí ke zdroji života. To, a to jediné je arcizločinem velezrády proti lidem — nemůže býti přiměřeným lékem — a nic než naprosté odstranění ze světa.

Takové tedy byly hlavní důkazy podávány oné části světa, která dotud se zhrozila rozvážného projevu Felsenburgha, a jejich účinek byl znamenitý. Rozumí se, že logické vývody, samy v sobě nepopíratelné, odívány byly v rozmanitá roucha s pozlátkem krasořečnictví a nachem vroucnosti, a konávaly své dílo tak znamenitě, že, když se blížilo léto, Felsenburgh oznámil soukromě, že navrhuje, aby podána byla osnova, která by uskutečnila logické uzávěrky politiky, o níž byl mluvil.

Nyní i to bylo vykonáno.

(II.)

Oliver odemknul si dům a šel rovnou nahoru do Mabelina pokoje. Nedobře by bylo, aby uslyšela novinu odjinud, než z jeho úst. Mabel nebyla ve svém pokoji. Prý odešla před hodinou.

To jej uvádělo v rozpaky. To nařízení podepsáno bylo před půl hodinou a na dotaz Lorda Pembertona bylo vytknuto, že již není, proč se s tím tajiti a že tudíž rozhodnutí lze sdíleti s tiskem. Oliver ihned odchvátal, aby Mabel uslyšela novinu od něho, a nyní byla venku a každým okamžikem mohla ji zpravití návštějí o tom, co se událo.

Byl všecek nepokojný, avšak po nějakou hodinu se styděl jednatí. Pak šel k domácímú telefonu a vyptával se služky, ta však neměla tušení, kde by Mabel byla; možno, že šla do kostela, někdy tam bývala v tu hodinu. Poslal služku, aby se tam po ní poohlédla, a sám se usadil v okně ženina pokoje, zíraje neutěšeně po moři střech v zlatém světle zapadajícího slunce, které se mu zdálo toho večera podivně krásným. Do čistého zlata oblohy, jakým se byla skvěla každý večer v posledním týdnu, tentokráte přimísen byl nádech růžové barvy, která se rozlévala po vši klenbě, pokud viděl, od západu na

východ. Rozpomenul se o tom, co byl nedávno četl v nějaké staré knize, totiž, co je vyhuben kouř, že ubylo krásy večerního zbarvení... V Americe událo se několik hrozných zemětřesení — zatanulo mu, není-li mezi nimi a pohledem, jaký se mu skýtá, nějaké spojitosti... Pak zalétaly jeho myšlenky opět k Mabel...

Za deset minut asi uslyšel její kroky na schodech a když vstal, vešla.

Něco v její tváři pravilo mu, že ví všecko, a srdce mu usedalo, když popatřil na ztrnulý, zsinálý ten obličej. V jejích tazích nezračila se zlost — nic, než smrtelná, beznadějná zoufalost a nesmírná odhodlanost. Rty tvořily rovnou čárku a oči pod bílým letním kloboukem jakoby byly pouhými tečkami. Zavřel za ní dveře a stanul, nečině už jiného pohybu.

„Je to pravda?“ pravila.

Oliver si oddechl a opět se posadil.

„Co zdali je pravda, drahoušku?“

„Je pravda,“ tázala se znova, „že všickni lidé budou dotazováni, věří-li v Boha, a když se přiznají, že budou zabiti?“

Oliver zvlhčil jazykem vyprahlé pysky.

„Dotýkáš se té věci tuze drsně,“ pravil. „Ta otázka je, má-li svět právo —“

Učinila prudký pohyb hlavou.

„Je to tedy pravda. A ty's podepsal?“

„Miláčku, prosím tě, abys nevyvolala výstupu.

Jsem zmalátněn, a dokud mne nevyslechneš, neodpovím na tvou otázku.”

„Povídej tedy.”

„Tedy se posad’.”

Potřásla hlavou.

„Tak dobrá... Věc je taková: Svět je nyní bytostí jednou, a nikoli hromadou bytostí. Individualism je mrtev. Umřel, když Felsenburgh se stal Presidentem Světa. Nemůžeš nevidět, že nastaly nyní naprosto nové podmínky — nic podobného posud zde nebylo. Ale vždyť to víš všechno tak dobře, jako já sám.”

Zase učinila takový nevrlý pohyb.

„Budeš tak laskava a vyslechneš mne do konce,” řekl mrzutě. „Nyní tedy, co se to stalo skutkem, dostavila se také nová mravnost; to je zrovna tak, jako když dítě přijde do rozumu. Jsme proto povinováni hledět, aby to mělo trvání — aby se to neobracelo — nesmíme strpět snění — třeba pečovat, aby všechny údy zůstaly zdravé. „Pohoršuje-li tě ruka tvá, utni ji a vrz od sebe.” pravil Kristus. Nuže, totéž říkáme my... Řekne-li tedy kdo, že věří v Boha — pochybuji arci silně, že by někdo doopravdy věřil anebo chápal, co to znamená — avšak jen když to kdo praví, dopouští se nejhoršího zločinu, jaký lze vymyslet: zločinu velezrady. Nebude se však díti nijaké násilí; všechno bude konáno docela pokojně a šetrně. Vždyť jsi vždy schvalovala Euthanasii, jako my všickni. Nuže, vždyť nic jiného se dít nebude; a —”

Opět pohnula hlavou. Ostatní tělo bylo jako sloup.

„A má to nějaký účel?” ptala se.

Oliver vstal. — Nesnesl tvrdosti jejího hlasu.

„Mabel, miláčku —”

Okamžik třásla se její rty, pak opět na něho hleděla ledovým zrakem.

„O tom slyšeti nechci,” pravila. „Nemá to nijakého prospěchu... Tedy ty jsi podepsal?”

Oliver hledě na ni měl pocit bídne zoufalý. Bylo by mu bývalo nesmírně milejší, kdyby byla bouřila a plakala.

„Mabel —” volal zase.

„Tedy ty jsi opravdu podepsal?”...

„Podepsal,” pravil posléze.

Obrátila se a kráčela ku dveřím. Přiběhl za ní.

„Mabel, kam jdeš?”

Tu po prvé co byli svoji, lhala svému choti přímo a plně.

„Jdu si na chvíli odpočinouti,” pravila. „Uvidíme se hned při večeři.”

Váhal posud, avšak hleděla mu do očí tak poctivě, byť byla arci bledá, že ji pustil.

„Dobře, drahoušku... Mabel, porozuměj přece.”

O půl hodiny později přišel dolů k večeři samá logika a dokonce vznícen pohnutím. Důkazy zdály se mu tak naprosto přesvědčivými; připuštěny-li předpoklady, které oba za pravé uznávali, a podle nichž žijí, prostě nebylo lze vyhnouti se závěrku.

Čekal nějakou minutu, a na konec přistoupil k domácím telefonu.

„Kde je paní?“ ptal se služky.

Za malou chvíli dostavila se odpověď: —

„Teď půl hodiny vyšla z domu, prosím. Já myslila, že pán o tom ví.“

(III.)

Téhož večera pan Francis seděl ve své úřadovně, velice jsa zaměstnán přípravami na den zasvěcený Zachovávání, který měl býti slaven prvního července. Bylo po prvé, co tento obřad měl býti konán a pan Francis měl starost, aby se potkal s týmž úspěchem, jako obřady prvé. Lišil se co do několika podrobností od druhých; bylo nezbytno, aby ceremoniáři byli zevrubně poučováni.

Měl před sebou model — kopii vnitřku Opatství s drobnými loutkami na špalíčcích, jež možno bylo posunovávat. Připisoval si titěrným kněžským písmem poznámky do svého výtisku řádu obřadního.

Proto když málo po jedenadvacáté hodině vrátný mu telefonoval, že nějaká dáma si přeje s ním mluvit, nevlídně odsekl, že mu není možno. Zvoněk však zavířil znova a když se nevrlym hlasem ozval, bylo mu ohlášeno, že dáma je paní Brandovou a že ho nebude zdržovati déle, než deset minut. To byla arci jiná věc. Oliver Brand byl důležitou osobností, pročež měla jeho žena významu a pan Francis omluviv se, nařídil, aby byla uvedena do jeho čekárny a vzdychaje opustil svůj model a své loutky.

O minutu později vítal paní Brandovou. Zdála se mu velice tichou; měla závoj, tak že nedobře viděl její obličej, ale hlas jakoby byl zbaven svěžesti.

„Je mi tolik líto, že vás ruším, pane Francise,” pravila. „Prosím jenom, abyste mi odpověděl na několik otázek.”

Vlídňě se usmíval.

„Pan Brand bezpochyby —”

„Nikoli,” pravila. „Muž mne neposílá. Běží o mou soukromou věc. Uslyšíte ihned proč přicházím. Víím, že jste zaměstnán a proto budu mluvit bez okolků, abych vás nezdržovala.”

Obřadník pomyslel si, že je to nějak zvláštní; však by záhy porozuměl.

„Za prvé,” pravila, „myslím, že jste se znal s Paterem Franklinem. Stal se kardinálem, že ano?”

Pan Francis přisvědčil úsměvem.

„Víte-li, je-li živ?”

„Není,” pravil. „Byl tehdy v Římě, když Řím byl zničen.”

„Ah! Víte to určitě?”

„Zcela určitě. Jediný jen kardinál unikl — Steinmann. Byl oběšen v Berlíně; a Patriarcha jerusalemský zemřel o nějaký týden později.”

„Ah! nu, dobře. Tedy — mám velice zvláštní otázku. Nemohu vám vyložiti, proč se táži; však brzy porozumíte... Tedy toto — Proč věří katolíci v Boha?”

Tolik byl překvapen, že okamžik jen vyvaloval oči.

„Vím,” pravila klidně, „že ta otázka je velice zvláštní, ale —” vázla. „Nuže, povím vám to,” pravila. „Mám totiž přítelkyni, která je — je ohrožena tím novým zákonem. Ráda bych ji přemluvila; a tu je třeba, abych znala, na čem stojí. Vy jste jediným knězem — totiž jediným člověkem, jenž býval knězem jehož jsem kdy poznala, krom Patera Franklina. Tedy jsem si myslila, že byste mi to třeba pověděl.”

Její hlas zněl docela přirozeně; ani se nechvěl, ani nevázl. Pan Francis vesele se usmíval, lehce si mna ruce.

„Ah!” pravil. „Ano, rozumím... Nuže, ta otázka je arci objemná. Nemohl bych snad zítra —?”

„Potřebuji toliko odpověď co nejstručnější,” pravila. „Je skutečně důležité, abych se dověděla ihned. Víte, ten nový zákon nabude moci —”

Pokyvoval hlavou.

„Dobrá — velice stručně řekl bych tak: Katolíci praví, že lze poznati Boha rozumem; že ze zařízení světa mohou odvozovati, že musil býti nějaký strůjce — nějaký Rozum, rozumíte. Pak říkají, že odvozují ještě jiné věci o Bohu — že je Láskou na příklad, protože štěstí —”

„A což utrpení?” vpadla.

Opět se usmíval.

„Ano. To je to — to je ta slabina.”

„Ale co o něm říkají?“

„Nuže, stručně, říkají, že utrpení je plodem hříchu —“

„A hřích? Víte, pane Francise, já neznám pranic.“

„Tedy, hřích je odbojem lidské vůle proti Vůli Boží.“

„Co tím myslíte?“

„Víte, to je tak: praví, že Bůh chtěl býti milován Svými tvory, procož jim dal svobodnou vůli; jinak by nemohli doopravdy milovati. Má-li však kdo svobodnou vůli, znamená to, že, zachce-li se mu, může se vzpíratí Boha milovati a Jeho poslouchati; a to je, čemu říkají Hřích. Vidíte, jaký nesmysl —“

Pohodila hlavou.

„Ano, ano,“ pravila, „avšak chci věděti, co myslíte... Nuže, tedy, je to všecko?“

Pan Francis ohrnul pysky.

„Ba ne,“ pravil; „to není hnedle více, než čemu říkají přirozené náboženství. Katolíci věří mnohem více, než to.“

„Nuže?“

„Milostivá paní, nemožno projeviti to několika slovy. Avšak slovem, oni věří, že Bůh se stal člověkem — že Ježíš byl Bohem, a že se vtělil, aby spasil lidi od hříchu, umíraje —“

„Utrpením, chcete říci?“

„Ano; smrtí. Tedy to, čemu říkají Vtělení, to je jádro. Všecko jiné vyplývá z toho. A v to-li člověk jednou věří, přiznávám, všecko ostatní následuje

samo sebou — až do těch škapulírů a té svěcené vody.“

„Pane Francise, nerozumím ani slovu, co povídáte.“

Usmíval se shovívavě.

„To se rozumí, že ne,“ pravil. „Je to samý neuvěřitelný nesmysl. Avšak, jak víte, kdysi jsem v to věřil.“

„Ale vždyť se to přičítá rozumu,“ řekla.

Zabručel nějak rozpačitě.

„Ano,“ pravil, „jedným směrem, to se rozumí, je to — zhola nerozumné. Ale v jiném smyslu —“

Nahnula se náhle vpřed, a pan Francis uzřel plápol jejích očí pod bílým závojem.

„Ah!“ pravila téměř bez dechu. „To chci slyšeti. Tedy povězte mi, jak to ospravedlňují.“

Rozmýšlel se okamžik.

„Nuže,“ pravil zvolna, „pokud se pamatuji, říkají, že jsou ještě jiné zdroje poznávání mimo rozumu. Říkají na příklad, že srdce někdy pozná věci, které rozum nepoznává — intuice, víte. Na příklad říkají, že všechny takové věci, jako obětavost a statečnost a i dokonce umění, pocházejí ze srdce, že rozum je sice provází — pokud jde o pravidla techniky na příklad — že je však dokazovati nemůže; jsouť v oblasti jiné.“

„Myslím, že rozumím.“

„Nuže, říkají, že náboženství je také takovou věcí — jinými slovy, venkoncem přiznávají, že je pou-

hou větší citu.” Opět váhal, snaže se býti upřímným.
„Arci; snad by to neřekli — ačkoli je to pravda. Ale slovem —”

„Tedy?”

„Tedy říkají, že je něco, čemu říkají Víra — nějaké takové hluboké přesvědčení ničemu jinému nepodobné — nadpřirozené — které prý Bůh dává těm, kdož po něm touží — těm, kdož o ně prosí a vedou spravedlivé životy, a tak dále —”

„A tato Víra?”

„Tedy tato Víra, podepřena jsouc tím, čemu říkají Svědectví — tato Víra dává jim naprostou jistotu, že je Bůh, že se stal člověkem a tak dále až do té Církve a všeho, co s ní souvisí. Také říkají, že o pravosti jejich víry vydává svědectví účinek, jaký mělo jejich náboženství na svět a ta okolnost, že vysvětluje člověku jeho přirozenost. Jak vidíte běží tu o pouhou autosuggesci.”

Ustal, uslyšev, že vzdychla.

„Objasnil jsem vám tu věc poněkud, milostivá paní?”

„Děkuji vám upřímně,” pravila, „mám už rozhodně jasnější pojem... A je tedy pravda, že křesťané umírali za tuto Víru, ať je čím je?”

„Ó! zajisté. Tisíce a tisíce; právě tak jak Mohamedáni umírali za víru svou.”

„Mohamedáni věří také v Boha, není-liž pravda?”

„Totiž věřili, a myslím, že někteří věří posud. Ale velice málo: ostatní stali se esoteriky, jak říkají.”

„A — a který lid, myslíte, došel nejvyššího stupně vývoje — Východ aneb Západ?”

„Ó! Západ; o tom není sporu. Lidé Východu hloubají sice hodně, avšak nemnoho jednají, A to uvádí do zmatku — dokonce zabředne do myšlenkové zamžlosti.”

„A křesťanství bylo opravdu náboženstvím Západu až po dobu před stem let?”

„Arci.”

Mabel se odmlčela, a pan Francis měl zase čas, aby uvažoval, jak velice podivné to všecko bylo. Měla asi zajisté tu svou přítelkyni křesťanku velice ráda.

Pak vstala a on zdvihl se též.

„Děkuji vám, pane Francise... Tedy takové je to?”

„Nuže, ano; pokud to lze podati několika slovy.”

„Děkuji vám... Nesmím vás zdržovati.”

Doprovodil ji ku dveřím. Ale krok před nimi stanula.

„A co vy, pane Francise. Byl jste přece vychován v tom. Nevrátí se vám to nikdy na mysl?”

Usmíval se.

„Nikdy,” pravil, „vyjma ve snu.”

„Jak si vykládáte tuto okolnost? Je-li to pouhá autosuggesce, tedy suggeroval jste si to po třicet let.”

Ustala; a nějaký okamžik byl pan Francis na rozpacích, co říci.

„Jak by tomu rozuměli vaši někdy spolukatolíci?”

„Řekli by, že jsem pozbyl světla — že Véra byla mi odňata.”

„A vy ?”

Opět váhal.

„Řekl bych, že jsem onu autosuggesci smazal jinou autosuggescí — silnější.”

„Aha... Dobrou noc, pane Francise!”

Nedopustila, aby s ní sjel ve vytahovadle. Když tedy hladká kabinka tiše se ponořila, vrátil se zase ku svému modelu Opatství a drobným loutkám. Než ale se jal je posunovávat, poseděl nějakou chvíli se staženými rty a utkvělým zrakem.

HLAVA IV.

(I.)

O týden později probudila se Mabel s úsvitem; a po nějaký okamžik nevěděla, kde je. Volala dokonce Olivera jménem, rozhlížeje se po cizí prostora a rozpomínaje se, co tam má co dělati. Pak se upamatovala a odmlčela...

Bylo osmého dne doby, již trávila v té Útulně; doba zkoušky uplynula: toho dne bude jí dovoleno učiniti to, proč se tam uchýlila. Minulé soboty byla se podrobila soukromému výslechu před magistrátem, udavši za obvyklých podmínek tajnosti, své jméno, stáří a bydliště, tak jako proč že žádá, aby byla přijata Euthanasií; a všechno šlo hladce. Vyvolila si Manchester, protože, jsa dosti vzdálen a veliký, dával záruku, že nebude obtěžována Oliverem; a tajemství její bylo poctivě zachováno. Nebylo známky, že by choť věděl o jejím úmyslu; vždyť, konec konců, v takových případech byla policie povinována, aby nápomocna byla těm, kdož

prchali. Individualism uznáván byl alespoň potud, aby lidem omrzelým životem přiznáno bylo právo život ten opustiti. Hnedle ani nevěděla, proč volila tento způsob, leda že jakýkoli jiný zdál se nemožným. Sebevražda nožem vyžaduje obratnost a odhodlanost; na střelné zbraně nebylo ani pomýšlení, a jed, za nových přísných pravidel, nesnadno obdržeti. Krom toho chtělo se jí také vážně podrobiti své úmysly zkoušce, aby se přesvědčila, že jiné cesty jí nezbývá...

Nuže, přesvědčila se. Po prvé byla jí ta myšlenka přišla na mysl tehdy, když byla tolik sklíčena tím výbuchem surovosti v poslední den starého roku. Pak se ztratila vyhlazována jsouc úvahami, že lidé jsou posud náchylni k pokleskům.

Pak se opět vynořila v podobě strašidelně přesvědčivé, v bílém světle denním zjevena Felsenburghovým projevem. Tenkrát se v ní zahnízdila, přece však ji krotila, zoufale doufajíc, že projev skutečně nebude, někdy děsíc se její hrůzy. Nikdy však už se nevzdálila a posléze když z oněch zásad vzešel rozvázný zákon, poddala se odhodlaně jejím domluvám. Tomu bylo osm dní; a za tu dobu ani jednou nezakolísala.

Přestala však odsuzovati. Logika vývodů jí umlčela. Věděla toliko, že toho nesnese; že si představovala Novou Víru jinačí; že pro ni není naděje, ať smýšlejí jiní jakkoli... Vždyť neměla ani vlastního dítěte.

Oněch osm dní, zákonem vymíněných, uplynulo velice pokojně. Vzala s sebou dost peněz, aby přijata byla v soukromé útulně, opatřené náležitým pohodlím, aby byli nevyrušováni lidé zvyklí jemnému životu; ošetřovatelky byly příjemny a soucitny; neměla, proč si stěžovati.

Do jisté míry arci byla trpěla reakcemi. Druhá noc po jejím příchodu byla strašná; tenkrát, když ležela na lůžku v palčivé temnotě, všechen život smyslový se opřel a zápasil proti smrti, na níž vůle se byla ustanovila. Dožadoval se zvyklých věcí — krmě, dechu a obcování s lidmi; svíjel se děsem před černou prázdnotou, již se tak nezvratně blížil; a ve své smrtelné úzkosti uchlácholen byl toliko nedomluveným slibem nějakého hlubšího hlasu, že smrt není koncem. S ranním světlem vrátila se také duševní rovnováha; vůle nabyla opět vlády a výslovně odvolala skrytou naději na pokračování existence. Nějakou hodinu trápil ji věcnější strach; vzpomínala strašných odhalení, jaká před desíti lety, byla rozechvěla Anglii, a která zavedla příčinu, aby zřízeny byly tyto Útulny s vládním dozorem. — Vzpomínala odhalených dokladů o hromadných případech vivisekce prováděné po léta ve velkých zkušebnách na lidských osobách — na lidech, jež s týmiž úmysly jako ona byli se utekli ze světa do soukromých útulen Euthanasiiných, a jimž dáván byl plyn, který jen omamoval, místo aby usmrcoval... Avšak i tento strach rozplynul se na ranním

světla. Takové věci byly nyní už nemožny za nového řízení — alespoň v Anglii. Proto také byla neodjela na kontinent. Tam totiž, kde citlivost byla slabší a rozum pánovitější, byl materialism hrubší. Ježto byli lidé pouhými zvířaty — byl takový závěrek nevyhnutelný.

Jedinou tělesně nepříjemnou věcí bylo nesnesitelné vedro ve dne v noci panující. Učenci pravili, že povstala nějaká naprosto neočekávaná horká vlna; pronášeno tucet teorií, které se většinou navzájem vylučovaly. Pomyslí si, jak zahanbující je ta okolnost, aby lidé, již se chlubil, že si vzali zemi na starost, byli uvrženi do tak krajních rozpaků.

K poruchám povětrnosti přidružily se, to se rozumí, jiné pohromy; nastala zemětřesení úžasně prudká, jeden takový záchvěv zbořil neméně než pětadvacet měst v Americe; nějaké ostrovy zmizely, a ten záhadný Vesuv jakoby se chystal k velikému činu. Avšak nikdo nevěděl o nějakém skutečném vysvětlení. Jeden učenec pronesl dokonce bláznivou domněnku, že se provalily ohromné spousty vody do středu země... To jí vyprávěla její ošetřovatelka; nemnoho jí to však zajímalo. Bylo jen nudno, že nemohla mnoho chodit po zahradě, a musila se spokojit, aby sedala ve svém chladném, proti slunci chráněném pokoji v druhém poschodí.

Jen na jednu ještě věc se tázala, a to, na účinek toho nového výnosu; o tom však ošetřovatelka

nemnoho věděla. Ukázalo se, že došlo na nějaké výtržnosti, ale zákon zatím nebyl ve větším měřítku prováděn; týden byl přece jen krátkou dobou, třeba výnos nabyt platnosti ihned a úřady zahajovaly již předepsané sčítání.

Toho rána, když ležíc na lůžku upínala zrak na strop, na němž se růžověl odlesk probouzejícího se jitra, a ob čas se zadívala do tichého pokojíka, zdálo se jí, jakoby vedro bylo horší než kdykoli. Nějakou minutu myslila, že asi zaspala; když stiskla své bicí hodinky slyšela, že čtvrtá hodina sotva minula. Nu ať, už dlouho se trápit nebude; myslila, že v osm hodin asi bude moci udělati konec. Bylo třeba napsati ještě Oliverovi na rozloučenou, a učiniti poslední přípravy,

O mravnosti svého skutku — totiž o vztahu, jaký čin ten má k společnému životu lidí — nepochybovala ani dost málo. Byla přesvědčena, jako všecek humanitarský svět, že právě tak jako tělesné utrpení v tom kterém případě ospravedlňuje zakončení života, tak i utrpení duševní. Byl jistý stupeň trampot, kdy jednotlivec už nebyl sobě ani světu nezbytný; byl tedy takový skutek nejmilosrdnějším, jaký lze bylo vykonati. Avšak nikdy v minulých dnech nepomyslí, že by se někdy ocitla v takovém rozpoložení. Život býval až tuze zajímavý. Ale dočkala se toho: o tom již nebylo sporu.

Snad tucetkrát v tom týdnu přemítala o rozhovoru s panem Francisem. Byla k němu šla takřka bezděčně; chtělo se jí jenom slyšeti, jaké to křesťanství je — je-li tak směšné, jak vždy myslila. Poznala, že směšné není; je toliko strašně dojemné. Je to toliko líbezný sen — vybraná báseň. Bylo by to nebesky krásné, kdyby mohla uvěřiti, avšak nevěřila. Ne — mimohmotného Boha nebylo lze mysliti, ačkoli spíše ještě, než prostě nezměrného Člověka. A to Vtělení — nu, ano!

Neviděla východiska. Náboženství Lidství bylo jediným náboženstvím. Lidé byli Bohem, aneb alespoň Jeho nejvyšším vyjevením; a ten Bůh byl takovým, s jakým se jí už nechtělo ničeho míti. To se v ní ozývalo mimo rozum a citové pohnutí, jak věděla velice dobře, nebylo ničím jiným, než zjemnělé pohnutí citové samo.

Mnoho také byla však přemítala o Felsenburghovi a divila se dojmu, jaký na ni činil. Rozhodně byl nejpoutavějším člověkem, jakého kdy poznala; zdálo se jí skutečně pravdě podobným, že je tím, co o sobě tvrdí — vtěleným Ideálem Člověka — prvním dokonalým plodem lidstva. Logičnost jeho zásady byla však nad její sílu. Nahlížela nyní, že je dokonale logickým — že nedopouštěl se nedůslednosti, obžalovav svět ze zničení Říma a o týden později učiniv to své prohlášení. Zatracoval skutky, které dopouštějí se lidé na lidech — státy na státech a sekty na sektách z pouhé vášně — protože jsou

skutky sebevražednými, páchanými na pokolení. Zatracoval také vašeň samu, nikoli však soudní jednání. Proto tedy ten nový zákon byl tak logický, jak On sám — bylo to soudní jednání sjednoceného světa proti nepatrné menšině, která ohrožovala základ života a víry: a pak věc měla býti vykonána s krajní šetrností; nebylo v tom ani pomstivosti ani vášně, ani ducha strannickosti; ne více než je pomstivý a zlostný člověk, když uřízne nemocný úd — o tom ji Oliver přesvědčil.

Ano, je to logické a rozumné. A že to takovým je, nemohla to snést... Ale ah! jaký velkolepý člověk byl Felsenburgh; bylo jí radostí rozpomenouti se o jeho řečech a jeho osobnosti. Ráda by ho zase spatřila. Neprospívalo by jí to však. Raději co nejpokojněji udělati konec. Svět ať žije bez ní. Byla unavena skutečnostmi.

Upadla zase do dřímoty, a zdálo se jí, že uplynulo sotva pět minut, když procitnuvši, pohlédla do vlídné usměvavé tváře ošetřovatelky v bílém čepci, která se nad ní skláněla.

„Je už hnedle šest hodin, prosím — žádala jste, abych přišla v šest. Přišla jsem, abych vám připravila snídani.“

Mabel z hluboka oddechla. Pak náhle se posadila na lůžku, odhodivši pokryvku.

(II.)

Malé hodiny na krbu odbíjely čtvrt na sedm. Mabel položila péro, sebrala hustě popsané listy a položivši se na zad v lenošce, jala se čísti.

„Chrám Pokoje,
„č. 3 a Manchester Záp.

„Drahý,

„nemohu za to, přišlo to na mne zase. Již doopravdy nemám sil, abych nesla to břímě života, tedy spasím se jedinou cestou, jaká zbyla, jak jsem Ti kdysi říkala. Můj pobyt zde byl velice pokojný a šťastný; chovali se ke mně velice laskavě a šetrně. Ze záhlaví listu poznáváš, co míním...

„Býval jsi mi velice drahým; a jsi jím i v tomto okamžiku. Proto máš právo vědět, proč jsem se odhodlala k tomu činu, pokud to vím sama. Ani sama nevím, co se to se mnou děje; zdá se mi však,

že nejsem dost silna, abych byla živa. Dokud mne vzrušovaly dojmy příjemné, bylo všechno dobře — obzvláště když přišel On. Myslím však, že jsem čekala, že to bude jinak; nechápala jsem, a posud nechápu, proč to musilo vésti k takovým koncům — proč je to všechno logické a pravé. Mohla jsem snést myšlenku, že jednali z vášně, co se však děje nyní, děje se s rozvahou. Nenadála jsem se, že Pokoj musí mít zákony, a bránit se. A pak, nějaký takový Pokoj není tím, co žádám. Sám život je zlem.

„Pak je ještě tato závada. Víím jak dokonale souhlasíš s tím, jak se věci vytvářily; nemůžeš nesouhlasit, protože jsi o tolik silnější a rozumnější nežli já. Máš-li však ženu, třeba aby byla téhož smýšlení s Tebou. A já takovou již nejsem, alespoň srdce nesouhlasí, třeba nahlížím, že máš pravdu... Rozumíš, drahý?

„Kdybychom měli dítě, možná, že by bylo jinak. Snad bych chtěla zůstat na živu k vůli němu. Ale Lidství, nějak — Ó! Olivere! Nemohu — Nemohu.

„Vím, že nemám pravdu, a Ty že máš pravdu — ale už je tomu tak; sebe nepozměním. Jsem tedy všechna přesvědčena, že musím odstoupit.

„Ještě třeba Ti říci že se smrti pranic neděším. Ani nechápu, proč by se jí člověk děsil — leda arci by byl křesťanem. Měla bych hrozný strach, kdybych byla křesťankou. My však oba víme, že po ní už nic není. Co mne děsí, je život — nikoli smrt. Rozumí se, že bych měla strach, kdyby mi bylo

podstoupiti bolesti: lékaři však ujišťují, že nijakých bolestí nepocítím. Prostě usnu. Čivy budou mrtvy dříve, než mozek. Učiním to sama. Nechci, aby byl někdo jiný se mnou v pokoji. Za několik minut ošetřovatelka —

Sestra Anna, s níž jsem se velmi spřátelila — přinese tu věc, a pak mne ponechá o samotě.

„Co se bude dít potom, je mi naprosto lhostejno. Čiň si jen po své vůli. Mrtvola spalována bude zítra v poledne, tak že zde můžeš býti, chce-li se Ti. Anebo dopiš na správu, a urna bude Ti zaslána. Víím, že jsi rád, že máš matčinu urnu v zahradě; tedy snad budeš chtít i mou. Jen, prosím, řiď se pouze svou myslí. Také s mými věcmi nakládej, jak sám uznáš. Rozumí se, že je odkazují Tobě.

„Nyní, drahoušku, chce se mi Tobě říci ještě toto — že skutečně velmi lituji, že jsem se Tě tolik natrápila svou hloupostí. Myslím, že jsem opravdu uvěřila všem Tvým úvahám. Nechtělo se mi však věřit jim. Rozumíš nyní, proč jsem byla tak protivna?...

„Olivero, miláčku, byl jsi takový hodný na mne... Ano, arci že pláči, přece však jsem opravdu velice šťastna. To je takové krásné zakončení. Kéž jsem nepotřebovala nadělati Ti tolik starostí po minulý týden: nešlo to však jinak — víím, že bys mne byl přemluvil, kdybys byl mne našel, a bylo by hůř, než kdykoli. Je mi také líto, že jsem Tě tehdy obelhala. Věř, byla to moje první lež vůči Tobě.

„Nuže, nemyslím, že bych měla ještě co říci. Drahý Olivero, buď šťasten. Líbám Tě co nejvroucněji.

Mabel.”

Dočetši psaní, seděla tiše s očima zarosenýma. Bylo to všecko pravda, co napsala. Byla daleko šťastnější, než by byla, kdyby měla vyhlídku na návrat. Život zdál se všecek neutěšeně prázdný: smrt byla takovou zřejmou záchranou; duše její po ní toužila, jako tělo touží po spánku.

Napsala adresu stále klidnou rukou, položila dopis na stůl a opět se položivši na zad, zahleděla se na nedotknutou snídani.

Pak náhle jala se přemítati o tom, co byla mluvila s panem Francisem; a podivnou souvislostí myšlenek vzpomněla si, jak tehdy v Brightonu se sřítla vzducholod', co tam dělal kněz, a jak přišli zřízenci Euthanasie se skřínkami...

Když za několik minut Sestra Anna vešla, podivila se nad tím, co uzřela. Mladá žena choulila se u okna, držíc se rukama prahu okenního a zírajíc utkvělým zrakem na oblohu. Držení těla svědčilo o hrůze.

Sestra Anna postavila nějakou věc na stůl a hbitě přistoupila k Mabel. Položila ruku na její rameno.

„Co je vám, drahá?”

Mabel z hluboka vzlykavě vydechla, zdvihla se,

obracejíc se, třesoucí se rukou popadla ošetřovatelku a druhou rukou ukazovala oknem.

„Tam!” pravila. „Tam — hled’te!”

„Nuže, co pak, drahá? Ničeho nevidím. Obloha je poněkud zakalena!”

„Zakalena!” pravila Mabel. „Tomu říkáte zakalena! Vždyť je černá — černá!”

Ošetřovatelka táhla ji něžně k lenošce, obrátivši ji od okna. Poznávala nervový strach; avšak nic více. Ale Mabel vytrhla se a obrátila se zase k oknu.

„Tomu říkáte poněkud zakalena,” pravila. „Ale tak se přece podívejte, sestro!”

Nebylo však viděti nic zvláštního. Před oknem tyčil se načechraný vrcholek jilmu, za ním viděti bylo zastřená okna jiného křídla, střechu, a nad střechou ranní oblohu poněkud olověnou jako před bouřkou; jiného však viděti nebylo.

„Tak co je, drahá? Co vidíte?”

„Což nevidíte?... Hled’te! hled’te! — Tu, slyšíte?”

Ozýval se vzdálený rachot, jako hrčení vagonu — tak mdle, že to mohlo býti sluchovým klamem. Mladá žena však si zacpávala uši rukama a byla jako vyjevena. Ošetřovatelka ji objala.

„Drahá,” pravila, „nejste svá. Někde daleko je bouřka, nic víc. Jen hezky tiše sed’te.”

Cítila, jak Mabel všecka se třese; mladá žena nekladla jí však odporu, ale posadila se do lenošky.

„Rozsvi’te! Rozsvi’te!” vzlykala Mabel.

„Slíbíte, že budete pak tiše seděti?”

Zakývla hlavou a ošetřovatelka šla ku dveřím, vlídně se usmívajíc. Zнала takové věci ze zkušenosti. Za okamžik to zacvaklo a pokoj naplnil se lahodným světlem slunečním. Obrátivši se ošetřovatelka spatřila Mabel, ana se s křeslem obrátila a ruce majíc sepiaté, stále hledí ztrnule na oblohu nad střechami; patrně se však už poněkud utišila. Ošetřovatelka vrátila se k ní a kladla jí ruku na rameno.

„Jste rozčilena, drahá... Ale věřte mi, není tam nic, co by mohlo děsiti. Vaše čivy jsou prostě rozčileny... Mám spustiti záclonu?”

Mabel obrátila hlavu... Ano, tím světlem rozhodně se vzpamatovala. Obličej byl sice posud bílý a zmatený, avšak klidný pohled vracel se do očí, ač i nyní, když mluvila, nejednou zrak zabloudil k oknu.

„Sestro,” pravila klidněji, „prosím, podívejte se ještě jednou, zdali nic nevidíte. Povíte-li mi, že nic nevidíte, uvěřím, že se zblázním. Ne; nespouštějte záclon.”

Ne; nebylo nic viděti. Obloha byla poněkud zamračena, jakoby se něco blížilo, avšak více nebylo lze poznávati, nežli že je pod mrakem; a světla ubylo jen jak ubývá za takových případů. Venku bylo prostě tak, jak bývá na jaře před bouřkou. Sestra Anna jí to pověděla zvučným a pevným hlasem.

Mabelina tvář ustálila se ještě více.

„Dobře tedy, Sestro... Pak —”

Obrátila se k malému stolku, na nějž ošetřovatelka postavila, co byla přinesla.

„Ukažte, prosím, jak to mám dělati.”

Ošetřovatelka váhala.

„Opravdu se nic už nebojíte, drahá? Přejete si ještě něco?”

„Nemám už co říci,” pravila Mabel pevně.

„Ukažte mi, prosím.”

Sestra Anna obrátila se odhodlaně ku stolku.

Stála na něm skříňka bílou smaltovou barvou natřena a jemně květinami pomalována. Ze skříňky vyčnívala ohebná trubička se širokým obústkem, opatřena dvěma koží potaženými ocelovými úponkami. Ze strany skříňky obrácené k lenošce vyčnívala porculánová klika.

„Tedy má drahá,” jala se mluvit ošetřovatelka klidným hlasem, pozorujíc, že zrak mladé ženy zabloudil zase k oknu a pak se vrátil. — „Tedy, má drahá, posaďte se tak, jak sedíte teď. Hlavu na zad, prosím. Až budete hotova, nasadíte si toto na ústa a péra zapnete v týle... Tak... jde to docela lehce. Pak otočíte tuto kliku tímhle směrem, pokud se nechá otáčeti. Tak, to je vše.”

Mabel pokývla hlavou. Nabyla zase vlády

nad sebou a rozuměla docela dobře, co Sestra Anna vykládá, třebaže její zrak opět zabloudil k oknu.

„To je vše,” pravila. „A co pak?”

Ošetřovatelka okamžik podezřívavě na ni hleděla.

„Rozumím, co jste mi vyložila,” pravila Mabel.

„A co pak?”

„Není už více. Dýchejte přirozeně. Přijde na vás spánek téměř okamžitě. Pak zamhouříte oči, a je po všem.”

Mabel položila trubičku na stůl a vstala. Byla už zase všecka svá.

„Polibte mě, Sestro,” pravila.

Ve dveřích ošetřovatelka znova na ni zakývala a usmívala se. Ale Mabel si toho nepovšimla; už zase hleděla oknem.

„Vrátím se za půl hodiny,” řekla Sestra Anna. Pak postřehla bílý čtverec na stole uprostřed pokoje. „Ah! To psaní!” pravila.

„Ano,” řekla mladá žena, netečně. „Vezměte je, prosím.”

Ošetřovatelka vzala dopis, pohlédla na adresu a zase na Mabel. Otálela.

„Za půl hodiny,” řekla znova. „Spěchu netřeba. Netrvá to ani pět minut... Odcházím.”

Ale Mabel hleděla stále oknem a neozývala se.

(III.)

Mabel sebou nehnula, dokud neuslyšela, že dveře byly zavřeny a klíč vytažen. Pak šla opět k oknu.

Odtamtud viděla za prvé nádvoří dole, s trávníkem uprostřed a několika stromy — všecko ozářeno skvoucím světlem, proudícím z jejího okna; a za druhé nad střechami hrozný závoj rudě černý. Ten kontrast činil věc tím strašnější. Země jakoby vydávala světla; nebe světla už nemělo.

Poznávala také, že panuje podivné ticho. Dům býval v tu dobu arci zpravidla hodně tichý: obyvatelům té útulny nebylo do hluku: ale teď bylo více než ticho; vládlo ticho hrobové: byl takový naprostý klid, jaký předchází náhlým úderům hromu. Čas však míjel, a nebe se neozývalo: jen jednou to velebně zadunělo, jakoby někde daleko jel veliký vůz; činilo to však ohromující dojem, neboť sluchu dívčinu zdálo se, jakoby do onoho zvuku vmísil se bzukot nesčetných hlasů, volání a vítání duchů. Pak opět rozhostilo se naprosté mlčení.

Už teď chápala. Ta temnota a ty hlasy nebyly pro všechny oči a uši. Ošetřovatelka neviděla ani neslyšela ničeho kromobyčejného, a ostatní lidé na světě ničeho nevidí a neslyší. Jim je to všecko pouhou zvěstí přicházející bouře.

Mabel nepokoušela se o to, aby rozlišovala mezi subjektivním a objektivním. Jí nic na tom nezáleželo, zda to, co vidí a slyší, plozeno je jejím vlastním mozkiem aneb poznáváno nějakou mohutností posud neznámou. Zdálo se jí, jakoby už stála mimo svět, který byla znala; vzdaloval se od ní, aneb spíše, stoje na místě, kde stával, jakoby se rozpouštěl, přeměňoval, přecházel v nějaký jiný způsob bytí. Podivnost toho nezdála se podivnější než cokoli jiné — než... ta malá, pomalovaná skříňka na stole.

Pak, snad ani nevědouc, co říká, hledíc utkvělým zrakem na onu děsnou oblohu, jala se mluvit...

„Bože!“ pravila. „Jsi-li opravdu tam — doopravdy tam —“

Zajíkala se a držela se okna, aby nevrávorala. Nejasně se podivila, proč to říká; vždyť ani rozum ani pomysl jí to nevnikly. Avšak pokračovala...

„Bože, vím, že tam nejsi — jak bys mohl býti? Ale kdybys tam byl, věděla bych, co Tobě říci. Pověděla bych Tobě, jak jsem zmatena a zemdlena. Ne — Ne — Co bych Ti to říkala: vždyť bys to věděl. Ale řekla bych, že je mi toho všeho líto. Ó! To bys také věděl. Nepotřebovala bych říkati ničeho.

Ó Bože! Nevím, co chci říci! To se rozumí, ráda bych, abys vzal Olivera pod Svou ochranu a všechny Své ubohé křesťany. Ó! Tak zle se jim povede... Bože! Bože — ty bys mi porozuměl, že ano?"...

Zase ozvalo se to těžké dunění a velebný bas myriády hlasů; tentokrátě jakoby to bylo o poznání blíže... Bouřky mívaly na ni nepříjemný vliv, tak jako lomození davu. Rozbolívala se jí hlava...

„Nuže, tedy,” řekla. Loučím se se vším —”

Pak usedla. Obůstek — aha; tak je to...

Zlobilo ji, že se jí třesou ruce; dvakrátě smeklo se péro s hladkých kadeří... Pak podařilo se je upevniti ... a jakoby ji osvěžil vánek, rozmysl se vrátil...

Poznala, že se jí dýchá úplně volně. Necítila nijakého odporu — to jí bylo útěchou; nebude ji to tedy dusiti... Vzávši levicí za kliku, neuvědomila si její náhlé chladnosti, ale nesnesitelného horka, do něhož pokoj jakoby se byl náhle ponořil. Slyšela víření tepen ve spáncích a hřímání těch hlasů... Pustila kliku zase a oběma rukama škubala za volné bílé roucho, které vzala ráno na sebe... Ano, uvolnilo se jí; dýchalo se jí lépe. Zase nahmatala kliku, ale prsty se jí hrozně potily a nějakou chvíli nemohla jí otočiti. Pak náhle povolila...

V první okamžik, když pocítila tu sladkou mdlou vůni, jakoby ji udeřilo, vědělať, že je to dech smrti. Pak opanovala pevná vůle, která ji vedla potud a

položivši ruce do klína, Mabel dýchala hluboko a volně.

Byla zamhouřila oči, když otočila klikou, teď je však zase rozevřela, zvědava jsouc, jak se jí bude jeviti ztrácející se svět. Před týdnem již si byla předsevzala, že tak učiní; alespoň jí nic neujde z té poslední jediné zkušenosti.

Nejprve se zdálo, jakoby se nic neměnilo. Viděla načechraný vrcholek jilmu, olověnou střechu naproti a hrozivou oblohu nad ní. Na černém pozadí zabělel se holub, zakroužil a vytratil se zase s obzoru...

Pak událo se toto...

Náhle rozhostil se po celém těle pocit nadšené lehkosti; pokusila se zdvihnouti ruku, selhalo jí však; ruka jakoby už nebyla její. Pokoušela se odvracet zrak od toho širokého pruhu fialového nebe, ale ani to jí možno nebylo. Tu poznala, že vůle už se odloučila od těla, že drobící se svět ustoupil do nesmírné dálky — to bylo to, co čekala, mátló jí však, že duch nepozbyl čilosti. Ten svět, který znala, arci unikl vládě vědomí, tak jak to bylo učinilo její tělo, až na sluch, který byl posud podivně bdělý; měla však pamět potud, aby věděla, že je takový svět — že existují jiné osoby; že lidé chodí po svých pracích, nevědouce o tom, co se stalo; ale podoby, jména, místa byly ty tam. Dokonce o sobě věděla takovým způsobem, jako

nikdy posud; jakoby byla vnikla do nějakého zátiší své bytnosti, do něhož posavad byla nahlédla toliko zkaleným sklem. To bylo velice neznámou věcí, přece však také povědomou; dostalať se, jak se zdálo do středu nějaké věci, po jejímž obvodu byla se po celý život pohybovala do kola; a bylo to více než pouhým bodem: byla to určitá prostora omezená a ohrazená... V témže okamžiku poznala, že i sluch je ten tam...

Pak nastala věc úžasná — avšak bylo jí zjevno, že to tušila, že se to stane, byť by mysl to nikdy nevslovovala. Událo se toto:

Ohrada rozplynula se za zvuku, jakoby něco puklo a neobmezený prostor ji obklopoval — neobmezený, lišící se ode všeho jiného, chvějící se životem. Byl živ jako žije dýchající tělo s tlukoucím srdcem — zřejmý a úchvatný — byl jedním, přece však mnohonásobným; nehmotným, avšak naprosto skutečným — věčným v takovém smyslu, v jakém se jí nikdy v skutečnosti bylo nezdálo...

Ale i tato věc jí byla povědoma, jak je povědomé místo často navštěvované ve snách; a pak, z nena-dání něco se zjevilo, co se podobalo znění aneb světlu, něco, o němž okamžikem věděla, že je „Jedním”...

Pak popatřila, a pochopila...

HLAVA V.

(I.)

Od chvíle, co Mabel zmizela, nacházel se Oliver v hrozném rozčilení. Učinil vše, co učiniti mohl: dopátral se, že odjela ze stanice na nádraží Viktori-ino, tam však se mu ztratila její stopa; obrátil se na policii, dostalo se mu však málo utěšené úřední od-povědi, že policii není nic známo: a teprve v úterý po jejím útěku, náhodou uslyšev o jeho starosti pan Francis, oznámil mu telefonicky, že s ní mluvil v minulý pátek večer. Co mu však pan Francis vyprá-věl, nikterak ho neupokojovalo — zpráva ta byla spíše špatná než dobrá; neboť co uslyšel o jejím rozhovoru s bývalým knězem, nemohlo ho nepo-děsiti, přes to, že pan Francis jej ujišťoval, že paní Brandová nikterak nejevila náklonnosti, aby obhajo-vala právo křesťanů.

Jeho duševnímu zraku zjevovala se dvojí možnost: buď utekla se pod ochranu nějakého ne-známeho katolíka, nebo — a pomyšlení to jalo ho hrůzou — přijata byla Euthanasií, jak kdysi pohro-

zila a byla nyní v ochraně Zákona. Takové případy staly se s dostatek všedními od roku 1998, kdy prošel Zákon o dobrovolné smrti. A strašno bylo, že jej nemohl zatracovati.

V úterý večer, kdy seděl sklíčen ve svém pokoji, po sté se pokoušeje, aby našel nějakou souvislou stopu v bludišti rozmluv, které měl se ženou za minulých měsíců, náhle zazvonilo. Objevila se červená tabulka hlásající Whitehall; a na okamžik srdce mu poskočilo nadějí, že uslyší o své ženě. První slova však naději zapudila.

„Brande,” ostrým hlasem ozývalo se z telefonu, „jste to vy?... Ano, já, Snowford. Potřebujeme vás hned — ihned, rozumíte? Ve dvacet hodin bude mimořádná schůze Rady. President bude přítomen. Velice pilná a důležitá věc. Nemohu se zdržovati. Přijďte ihned za mnou do úřadovny.”

Ani tato zpráva jeho myšlenky tuze nerozptylovala. Ani on, ani ostatní svět nebyl už překvapen náhlým příchodem Presidenta. Objevoval se a zmizel z nenadání, cestuje a pracuje neuvěřitelnou energií, zachováváje však vždy, jak se zdálo, osobní klid.

Už minulo devatenáct hodin; Oliver dal se ihned do večere a ve tři čtvrti na dvacet vešel do Snowfordovy úřadovny, kde shromážděno bylo půl tuctu jeho kolegů.

Ministr, přicházeje mu v ústrety, prozrazoval neobyčejné rozčilení. Zatahl ho za knoflík stranou.

„Poslyšte, Brande, máte mluvití první — ihned po Presidentově tajemníkovi, jenž zahájí schůzi; přicházejí z Paříže. Běží o venkonce novou věc. Dověděl se, kde mešká papež... Prý skutečně existuje nějaký papež... Však pochopíte ihned. Ó, mimochodem,” pokračoval, hledě zvědavě do Oliverovy napiaté tváře. „Je mi vás líto. Pemberton mi právě pověděl, co vás potkalo.”

Oliver přerušil ho, náhle zdvihnuv ruku.

„Řekněte mi,” pravil. „Čeho na mně žádají, abych mluvil?”

„Domníváme se, že President učiní nějaký návrh. Znáte naše smýšlení velice dobře. Vyložíte jen naše stanovisko vůči katolíkům.”

Oliverovy oči náhle se scvrkly na dvě lesklé čárky pod víčky. Pokývl.

Přistoupil Cartwright, ohromný shrbený stařec s obličejem pergamenovým, jak slušelo na předsedu nejvyššího soudního dvoru.*)

„Mimochodem, Brande, co víte o nějakém Philipsovi? Mně se zdá, že se o vás zmínil.”

„Býval mým tajemníkem,” pravil Oliver zvolna. „Co je s ním?”

„Zešílel asi. Udal se sám na magistrátě, naléhaje, aby byl ihned podroben výslechu.

*) Lord Chief Justice. Pozn. překl.

Magistrát dožaduje se rozkazů. Vždyť víte, že ta věc posud se řádně nerozkolébala.”

„Ale co spáchal?”

„To je právě ta nesnáz. Ten člověk říká, že nemůže popíratí Boha, ani nemoha tvrditi, že by Bůh byl. — Tedy býval vaším tajemníkem?”

„Zajisté. Věděl jsem, že je nakloněn křesťanství. Proto jsem ho musil propustiti.”

„Nu, vzkázali jsme mu, aby se vrátil za týden. Snad se rozhodne do té doby.”

Pak se hovořilo o jiných věcech. Přibyli dva tři lidé, a všickni měřili Olivera s jistou zvědavostí; rozneslo se, že žena ho opustila. Chtělo se jim věděti, jak tu věc bere.

Pět minut před určenou hodinou ozval se zvonek a dveře na chodbu otevřeny dokořán.

„Račte, pánové,” pravil Ministr-předseda.

Poradní síní byla vysoká, dlouhá prostora v prvním poschodí; po stěnách od země až po strop táhly se police s knihami. Podlaha pokryta pryžovým kobercem tlumícím šramot. Oken nebylo; dvorana osvětlena umělým světlem. Dlouhý stůl táhl se po délce prostory. Ku stolu přistavěno po osmi křeslech na každé straně; v čele stálo křeslo Presidentovo na výstupku.

Každý šel přímo ku svému křeslu a čekal stoje.

Přes to, že místnost byla bez oken, panoval v ní krásný chládek, čině milou náhradu za horké ovzdu-

ší ulic, jímž většina oněch mužů byla přišla. Oni také divili se neslýchané povětrnosti a smáli se rozporu neomylných. Nyní však na to nemyslili: očekávání Presidenta vždy činilo zamklým i nejhovornějšího. Krom toho tentokráte si byli vědomi, že jde o vážnější věc, než obyčejně.

Minutu před dvacátou hodinou zazvonil zvonek čtyřikráte, a utichl; bezděky každý se obrátil k šoupacím dveřím za Presidentovým křeslem. Venku i uvnitř bylo hrobové ticho: obrovské vládní úřadovny byly tak nádherně zařízeny, aby všecken lomoz byl utlumen, a ani veliké elektrické vlaky projíždějící na sto kroků odtud nezachvěly vrstvami pryže, na nichž spočívaly zdi. Zdmi pronikal jediný jen zvuk a to hlas hromu. Odborníci nebyli posavad s to, tuto nedokonalost napravit.

Zase jakoby ticha ještě přibylo. Pak otevřely se dveře a nějaká postava hbitě jimi vešla a za ní jiná v černi a šarlatu.

(II.)

Kráčel přímo ku svému křeslu, následován dvěma tajemníky, naklonil se lehkou na levo, na pravo, usedl a učinil posunek. Pak i oni seděli vzpřímení a dávající dychtivě pozor. Dívaje se utkvělým zrakem na Presidenta, Oliver snad po sté podivil se jeho klidu a úžasné osobnosti. Byl v anglickém soudcovském úboru, který přežil staletí — černém a šarlatovém, s rukávy z bílé kožešiny a karmazínovou šerpou, — a který nedávno vyvolen byl za anglický presidentský úbor toho, jenž stál v čele zákonodárského sboru. Kouzlo však spočívalo v Jeho osobnosti v něčem, co z Něho vyzařovalo. Bylo to cosi jako dech moře tělesnému ústrojí — osvěžovalo to, očišťovalo, vzněcovalo, opojovalo. Působilo to takovým nevysvětlitelným půvabem, jako třešňový sad na jaře, dojímalo to jako hlas strunových nástrojů, podmaňovalo jako bouře. Tak

pravili pisatelé. Přirovnávali to kouzlo ku zdroji jasné vody, žáru drahokamu, lásce ženy. Někdy se zbavili vší slušnosti; říkali, že přiléhá všem náladám, jako hlas mnoha vod; znova a znova ho nazývali co nejurčitěji Božskou Přírodou posléze dokonale Vtělenou...

Pak jako když utne, Oliver vybavil se ze svého přemítání; neboť President se zrakem sklopeným a hlavou na zad pohozenou učinil malé znamení zarudlému tajemníkovi po svém pravém boku; a ten, nepohnuv sebou, jal se mluvit jako neosobný herec, jenž předřiká svou úlohu.

„Pánové,” pravil, klidným, zvučným hlasem, „President přišel rovnou z Paříže. Dnes odpoledne byla Jeho Milost v Berlíně; dnes časně ráno v Moskvě. Včera v Novém Yorku. Dnes večer musí býti Jeho Milost v Turíně; zítra dá se na zpáteční cestu Španělskem, Severní Afrikou, Řeckem a jižními státy.”

To byl ustálený úvod takových řečí. President mluvil již málo kdy sám; avšak obezřetně nařizoval, jak zprávy mají býti podávány jeho poddaným za příležitosti jako tato. Jeho tajemníci byli dokonale vycvičeni a tento mluvčí nečinil výjimky. Za nepatrnou pomlkou pokračoval:

„Věc je tato, pánové.

„Minulý čtvrtek, jak vám povědomo, plnomocníci podepsali usnesení o zkoumání

smýšlení na tomto místě a věc ihned rozhlášena byla po celém světě. V šestnáct hodin došla Jeho Milosti zpráva od nějakého Dolgorovského jenž je kardinálem katolické církve. Tak sám udával; a vyšetřováním zjištěno, že je to skutečně pravda. Jeho údaje potvrdily naše tušení — totiž že žije nějaký člověk, jenž o sobě říká, že je papežem a který učinil (tak tomu říkají) jiné kardinály, nedlouho po zničení Říma, pro něž jeho vlastní volba vykonána byla v Jerusalemě. Vyšlo na jevo, že papež ten s velkou prozíravostí státnickou tajil své jméno a místo pobytu před vlastními stoupenci, vyjímaje toliko oněch dvanáct kardinálů; dále, že pomocí jednoho kardinála zvláště a svým novým Řádem obecně podařilo se mu do velké míry reorganisovati katolickou Církev; a že té doby žije odloučen od světa v naprostém bezpečí.

„Jeho Milost činí Sobě výčitky, že, majíc takové tušení, neučinila kroků, aby se přesvědčila — svedena, jak myslí, úvahou, že, kdyby žil nějaký papež, bylo by bývalo o něm slyšeti jinde; neboť, jak dobře známo, celá stavba křesťanské Církvě spočívá na něm jako na skále. Dále myslí Jeho Milost, že mělo býti pátráno na samém místě, kde nyní, jak víme, žije.

„Jméno toho člověka, pánové, je Franklin.”

Oliverem to mimovolně trhlo, avšak ihned se zase vzpamatoval a dychtivě naslouchal, když President na okamžik povzhlédl.

„Franklin,” řekl tajemník znova, „a žije v Nazaretu, kde, jak psáno, zakladatel křesťanství trávil svoje mládí.

„O tom tedy, pánové, dověděla se Jeho Milost minulý týden ve čtvrtek. Dala tedy pátrati a v pátek ráno ohlásil Dolgorovskij, že tento papež svolal do Nazaretu shromáždění kardinálů a několik jiných hodnostářů ze všech končin světa, aby se uradili, jak se zachovati vůči usnesení o zkoumání smýšlení. To po soudu Jeho Milosti svědčí o krajním nedostatku státnické rozvahy, jaký nesnadno srovnati s posavadním jeho jednáním. Tyto osoby svolány jsou zvláštními posly, aby se shromáždily tuto sobotu a nazejtří po nějakých křesťanských obřadech zahájeny budou porady.

„Nepochybně, pánové, přejete sobě věděti, co přimělo Dolgorovského, aby to vše oznámil. Jeho Milost přesvědčila se, že pohnutky Dolgorovského jsou poctivy. Člověk ten ztrácel víru ve své náboženství; ano, poznal, že toto náboženství je poslední překážkou, jaká se staví proti sjednocení pokolení lidského. Považoval to tedy za svou povinnost, aby ohlásil tuto věc Jeho Milosti. Zajímavá je dějinná podobnost příhod, jaká označila vznik a také asi označí konečný zánik křesťanství — totiž okolnost, že jeden ze sboru udal, kde a jak hlavní osobnost stihnouti. Také je zajisté významno, že dějiště zahlázení křesťanství je totožné s oním, kde bylo zakládáno...

„Nuže, pánové, Jeho Milost, chtíc uskutečnití prohlášení, k němuž jste se všickni přidali, navrhuje toto: V sobotu v noci ať se vydá zástup vzducholodí do Palestiny a v neděli ráno, když mužové ti budou všickni pohromadě, ať co nejrychleji a nejšetrněji vykonají dílo, k jakému Mocnosti se odhodlaly. Vlády, které doposud byly tázány, jedním hlasem svolily a nelze pochybovati, že i ostatní souhlasí. Jeho Milost měla za to, že v takové závažné věci nemůže jednati na vlastní zodpovědnost; nejde o pouhou místní věc; jde o obecné vykonání spravedlnosti a míti bude rozsáhlejší následky, než lze bezpečně prorokovati.

„Netřeba rozpovídati se o důvodech Jeho Milosti. Jsouť vám již dobře známy; než však dotazování budete po svém soudu, přeje si, abych naznačil, co myslí, jak by věc měla býti provedena, kdyby Jeho návrh setkal se s vaším souhlasem.

„Jeho Milost má za vhodné, aby všechny vlády měly účast na tomto závěrečném výjevu; neboť bude jaksi symbolickým činem; a za tím účelem za dobré považuje, aby každé ze tří Oddělení Světa vyslalo tolik vzducholodí, kolik má Států, tedy všeho všudy sto dvaadvacet. Vzducholodí tyto ať nemají společného shromaždiště, sic by se o chystaném útoku dověděli v Nazaretu; neboť je známo, že tento nový Řád Krista Ukřižovaného má výborně řízenou soustavu špehovacích. Shromaždiště ať tedy není jiným místem, než Nazaret sám; a vzducholodí

ať se sjedou ne později než v devět hodin podle času palestinského. Tyto podrobnosti mohou však býti ustanoveny a oznámeny, až bude rozhodnuto o podniku celém.

„Pokud jde o způsob jeho provedení, kloní se Jeho Milost k názoru, že bude milosrdnější, nebude-li pranic vyjednáváno s odsouzenými osobami. Obyvatelům místa budiž dána příležitost, aby se zachránili, bude-li se jim chtít, a pak s dovezenými třaskavinami věc skončena býti může takřka okamžikem.

„Jeho Milost činí pro Sebe návrh, že tam bude osobně, a dále, aby náboje vrženy byly s Jeho paluby. Zdá se jen přiměřeným, aby svět, jenž zvolil Jeho Milost svým Presidentem, vykonal tento čin Jeho rukama. To by bylo alespoň slabým znamením úcty vůči pověře, která, třeba sebe hanebnější, je posud jedinou silou schopnou, aby se opřela pravému pokroku člověčenstva.

„Jeho Milost, pánové, dává vám naději, bude-li tento záměr uskutečněn, že už nikdy křesťanství strašiti nebude. Již mravní účinek posledního usnesení byl úžasný. Vyšlo na jevo, že za těch několik dní katolíci po desíti tisících odřekli se svého bláznovství, a mezi nimi že byli dokonce členové toho nového fanatického církevního Řádu. Rozhodný úder do samého srdce a samé hlavy katolické Církve, který by učinil konec, jako že učiní, onomu tělesu, které je základem celého

ústrojí, nemožným by učinil její obrození. Je velice známou věcí že, kdyby vyhasla posloupnost papežů, a současně vyhubeni byli oni lidé, bez nichž obnovena býti nemůže, ani nejzabedněnější by už nemohli pochybovati, že nárok Ježíšův už není ani rozumným, ani možným. Toho nepřežije ani onen Řád, jenž byl tomu novému hnutí vzpruhou.

„Dolgorovskij, ovšem, působí rozpaky; neboť není určitě známo, zda by měli za to, že jednoho kardinála je dost, aby posloupnost nebyla přerušena; pročež, třeba jen zdráhavě, Jeho Milost cítí se nucena, raditi, aby po této výpravě také Dolgorovskému, jenž, jak se samo sebou rozumí, nebude s druhy v Nazaretu, šetrně byla odňata možnost, aby znovu neupadl v pověrčivost...

„Jeho Milost, žádá vás tedy, pánové, byste co nejstručněji oznámili, jaké stanovisko zaujímáte vůči hledisku Jeho Milosti, jež objasniti mi bylo dovoleno.”

Klidný úřední hlas se odmlčel.

Byl svou řeč všecku pronášel tímže způsobem, jakým ji zahájil; oči měl sklopeny; hlas byl klidný a ovládnut. Chování jeho bylo obdivuhodné.

Na chvíli nastala pomlka, a oči všech utkvěly zase na nehybné postavě v černém úboru se šarlatem, a s tím obličejem jako ze slonoviny.

Pak vstal Oliver. Jeho obličej byl bílý jako stěna; oči byly rozšířeny a plály.

„Pane,” pravil. „Jsem přesvědčen, že my všickni

jsme jedné mysli. Mluvě za své druhy mohu říci tolik, že souhlasíme s návrhem a zůstáváme všechny podrobnosti Vaší Milosti.”

President povznesl zrak a rozhlédl se hbitě po napiatých tvářích k němu obrácených.

Pak za hrobového ticha po prvé promluvil svým podivným hlasem, tentokráte chladným jako kus ledu.

„Nemá nikdo co namítati?”

Členové rady zdvihnuvše se, zamumlali souhlas s ním.

„Děkuji vám, pánové,” řekl tajemník.

(III.)

Několik minut před sedmou hodinou v sobotu ráno vystoupil Oliver z automobilu, který ho dovezl na Wimbledonský Obecný Pozemek*) a dal se do schodů na starou stanici vzducholodí, od pěti let opuštěnou. K vůli krajní tajnosti, jaká měla být zachována, uznáno bylo za jistější, aby zástupce Anglie na té výpravě vyjel s místa poměrně neznámého, a zvoleno bylo toto staré lešení, jehož užíváno bylo už jen někdy, když zkoušeny byly nové vládní stroje. I zdvihadlo bylo odstraněno, a bylo tedy třeba vylézati do těch sto padesáti schodů.

Jen nerad se přidal k druhým třem delegátům, neboť o ženě nebylo slyšeti a bylo mu hrozně opustiti Londýn, nemaje jistoty o jejím osudu. Méně než doposud chtělo se mu věřiti, že by se byla obrátila na Euthanasii; mluvil s několika jejími přítelkyněmi, a všechny prohlásily, že nikdy ani

*) Wimbledon Common jsou pozemky ležící jiho-východně od Londýna a jsou oblíbeným hřištěm Londýňanů na golf. Pozn. překl.

nářžky na takový konec neučinila. Pak ale, ač mu bylo dobře známo, že zákon v takových případech předpisuje osm dní na rozmyšlenou, i kdyby se byla rozhodla pro takový krok, nic nepoukazovalo k tomu, že by byla dosud v Anglii, dokonce bylo více než pravdě podobno, že, kdyby měla takové úmysly, byla by se vydala do ciziny, kde panovaly méně přísné podmínky. Slovem, zdálo se, že by mu málo prospívalo, kdyby zůstal v Anglii, a posléze nabyla vrchu lákavá vyhlídka, aby přítomen byl tomu rozhodnému skutku trestající spravedlnosti na Východě, jímž měli být zahubeni ti, kdož nepřimo stali se příčinou neštěstí, které ho potkalo, a také — Franklin, ta karikatura Pána Světa. K tomu se družily domluvy jeho kolegů ve Vládě, a podivný pocit, který ho nyní už neopouštěl, že Felsenburghovo uznání stojí za to, aby člověk pro ně třeba-li podstoupil smrt. Zanechal doma svého tajemníka, nařídil mu, aby nelitoval peněz, podaje mu zprávu, kdyby zatím se něčeho dověděl o jeho ženě.

Bylo toho rána hrozné vedro. Došplhav se na lešení Oliver pozoroval, že ten obr na síti je už vypraven, a že na chodbě a v saloně ovívadla se už hýbají. Pojistiv si místo v saloně a uloživ vak, vyměnil nějaké slovo s dozorcem, jenž, to se rozumí, posud vyrozuměn nebyl, kam loď se vydá, a dověděl se, že druzí delegáti posud nepřišli, vystoupil

opět na plošinu, aby se osvěžil vzduchem a oddal se svým myšlenkám.

Pomyslil si, jak podivné má Londýn vzezření toho rána. Pod ním ležely obecní pozemky poněkud vyprahlé silnými vedry minulého týdne, rozprostírající se snad půl míle daleko — role, lány drnu, a košaté stromy — až po první střechy domů, které samy jakoby byly zelení obrostlé. Za těmi pak hromadily se šiky domů přerývány na jednom místě, kde probleskovala říčka, a za ním dále samá střecha až za obzor. Co jej však překvapovalo, byla hustota ovzduší; bylo tak jak staré knihy vypravovaly, že bývalo za časů dýmu. Nebylo potuchy o svěžesti a průhlednosti ranního vzduchu; nemožno bylo dopátrati se, odkud se bere ten hustý závoj; neboť bylo ho kol do kola. I obloha nad ním pozbyla blankytu, jakoby ji natřel kalnou barvou, a slunce jevílo se špinavě červené. Ano, bylo to tak, říkal sobě znaveně — jako když to načrtá nějaký mazal; nemělo to do sebe té záhadnosti jako zamžené město, ale bylo to jako neskutečné. Stínům jakoby se nedostávalo určitosti, obrysům a seskupením spojitosti. Zatanulo mu na mysli, že je třeba, aby přišla bouře; anebo snad i nové zemětřesení na druhé půli zeměkoule, nádherně tak osvitit jednotu její, odlehčilo by tlaku na této půli. Nu, dobře; cesta bude tedy i proto zajímavá, že možno bude pozorovati klimatické změny; avšak bude strašně horko, až budou nad jižní Francií.

Pak se myšlenky náhle vrátily k tomu, co hlodalo na jeho srdci.

Uplynulo deset minut, než uviděl šarlatově natřený vládní automobil s přístřeším uháněti silnicí od Fulhamu;*) a ještě pět minut než ti tři se objevili se svými sluhy — Maxwell, Snowford a Cartwright, všickni, jak Oliver od hlav po paty v bílé plachtovině.

Ani slova nemluvili o své cestě; neboť úředníci obcházeli a bylo třeba vyvarovati se i sebe menší možnosti prozrazení. Průvodci bylo oznámeno, že cesta potrvá tři dny, že třeba se zásobiti na takovou dobu, jakým směrem se dají až po jižní pobřeží Anglie a že alespoň den a noc nezastaví.

Minulého dne ráno došly je dodatečné rozkazy od Presidenta, jenž tou dobou byl navštívil poslední vládu, potkav se po všem světě se souhlasem Rad pro nepředvídané příhody. To jim pošeptal Snowford, dodav nějaké slovo o podrobnostech, když všickni čtyři stáli pohromadě, hledíce na město.

Stručně, ujednáno bylo takto, aspoň pokud se to týkalo Anglie. Vzducholod' měla se blížiti Palestině od Jaderského moře a hleděti, aby deset mil od východního konce Kréty se spojila s francouzskou vzducholodí na levo a se španělskou na pravo. To mohlo nastati přibližně ve třiadvacet hodin (východ-

*) Předměstí londýnské severně od Wimbledonu. Pozn. překl.

ní čas). Na onom místě měla loď ukazovati svůj noční signál, šarlatovou pásku v bílém poli: a v případě, že by svých sousedů nespátřila, měla tam kroužiti ve výši osmi set stop, až by obě zočila aneb dostala jiné rozkazy. Pro případ, že by jim bylo co jednati s nepředvídanými okolnostmi, měla býti loď Presidentova — která by na konec se přiblížila od jihu — doprovázena lodí výpomocnou o veliké rychlosti, jejíž signály měly býti tytéž jako Felsenburghovy.

Jakmile by byl utvořen kruh, mající Esdrelon za střed a pět set čtyřicet mil poloměru, měly vzducholodi postupovati slétajícíce pozvolna až na pět set stop nad hladinou mořskou, a přiblížiti se vespolek potud, pokud bezpečnost dovolovala. Takovým způsobem, letíce od chvíle, kdy kruh by byl uspořádán, rychlostí padesáti mil za hodinu, užřely by Nazaret asi v devět hodin v neděli ráno.

Průvodce přistoupil k čtyřem delegátům, mlčky pohromadě stojícím.

„Jsme hotovi, pánové,” pravil.

„Co soudíte o povětrnosti?” ptal se Snowford úsečně.

Průvodce stáhl ústa.

„Myslím, že přijde nějaká bouřka,” pravil.

Oliver zvědavě na něho pohleděl.

„Nic víc?” ptal se.

„Snad bouře,” poznamenal průvodce stručně.

Snowford bral se k můstku.

„Myslím, abychom se raději již vydali na cestu: mařiti čas můžeme později, bude-li se nám chtít.”

Ještě pět minut uplynulo, než bylo všecko hotovo. Ze zádě kabiny vonělo to kuchyní; neboť snídaně měla býti ihned podávána, a kuchař v bílé čepici vystrčil hlavu na okamžik, aby se vyptával průvodčího. Čtyři páni usedli v nádherném saloně ve středu; Oliver mlčky pro sebe, druzí tři hovoříce spolu tichými hlasy. Zase vešel průvodce, poohlédl se, jsou-li všickni usazeni a vyšel do svého oddělení v přídi; za okamžik zazvonil signál. Pak — loď byla nejrychlejší jakou Anglie měla — celá kabina zachvěla se otřesy roztáčejícího se poháněče; a současně spatřil Oliver, pohleděv úkosem oknem ze zrcadlového skla, jak zábradlí se ztratilo a dlouhá čára Londýna, ležící bledá pod šerým nebem, náhle se rozvlnila. Letmo zahlédl hlouček lidí, vzhlížejících k nim zdola, a ti také strženi byli vírem a zmizeli. Pak mihla se zaprášená zeleň obecních pozemků, a vespod točila se dlažba střech a na levo a na pravo míhaly se dlouhé přímky ulic jako špice obrovského kola; dlažba zase řídla; ukazovalat' se v ní zeleň jako mezi řídce kladenými kulatými kameny; pak i to se ztratilo a venkov se rozprostíral pod nimi.

Snowford vstal, vrávoraje poněkud.

„Teď už mohu průvodčímu prozraditi, kam letíme,” pravil. „Už nás pak nepotřebuje vyrušovatí.”

HLAVA VI.

(I.)

Syřan procitnul ze sna. Bylo se mu zdálo, že myriády tváří pohlízejí do jeho dychtivých očí pozorných a ustrašených, an sedí ve svém koutu na střeše. Vzpřímil se zpocen a jedva dechu popadaje. Nějakou chvíli myslel, že opravdu umírá a že ho obklopuje svět duchový. Pak úsilím se probral a zdvihnuv se, vdechoval do sebe dusný noční vzduch.

Nebe nad hlavou bylo jako hrob, černé a prázdné; nebylo ni jediného zákmitu světla, ač měsíc zapadnouti nemohl. Viděť jeho červený srp před čtyřmi hodinami vynořovati se za Tábořem. Stojí u zídky, rozhlížel se. Za rovinou nebylo ničeho viděti. Na několik kroků daleko ploužil se po hrbolaté půdě pruh světla, vycházejícího nedovřenou okenicí: dále už nic a na sever zase nic, na západ mdle cosi

prosvitalo jako křídlo můry — střechy Nazaretské — na východ také nic. Neviděti toho proužku světla a onoho šerého svitu, mohl se domnívati, že stojí na věži v neobmezeném prostoru.

Na střeše samé však rozeznával aspoň obrysy věcí; neboť záklopní dveře na schody zůstaly otevřeny a odněkud z útrobu domu úkradem se tam bralo nějaké slabé lomené světlo.

Tam v koutku ležel nějaký bílý balík; to byla asi poduška opata Benediktinů. Viděl, že se tam položil před nějakým časem — bylo tomu čtyři hodiny aneb čtyři staletí? Podél oné šeré zdi natažen byl nějaký šedý tvar — generál Bratří, pomyslel si; tu onde zřítí bylo ještě jiné nepravidelné hromádky podél zídky.

Velice tiše, znaje vrtochy spánku, překročil kamennou podlahu a přestoupil k protější zídce a opět se rozhlížel; neboť posud v něm vězelo přání, aby se upokojil, že je dosud ve společnosti živých. Ano, byl posud na zemi; tam mezi valouny hořelo opravdové, určité světlo; světlo to ozařovalo hlavu a ramena člověka, jenž psal. A v světlém okruhu lampy byly jiné postavy a nepravidelné hromádky, na nichž odpočivali lidé; tyčily se tam nějaké kůly, které měly asi sloužiti stanům za podpěry; hromada zavazadel překryta plachtou; a za tím kruhem obrysy jiných tvarů ztrácely se do úžasné černoty.

Tu pohnul píšící člověk hlavou, a po zemi mihl se obrovský stín; náhle za, ním cosi zaječelo, jako když rdousí psa, a obrátiv se, spatřil nějakého člo-

věka, jenž vlastním vzlykotem se probudil. Jiný na to sebou pohnul, pak prvý vzdychaje opět klesl těžko na zeď. Kněz vrátil se zase na své místo, posud o tom pochybuje, že by bylo skutečným, co viděl, a dusné ticho sneslo se zase jako můra.

Zase procitnul ve svém koutu z bezesného spánku, a tentokráte poznal, že nastala změna. Jeho rozespalemu zraku zjevovalo se něco, co se zdálo nesnesitelným jasem, pak když prohlédl, spatřil plamen svíce a nad ním bílý rukáv, a ještě výše bílou tvář a hrud', porozuměl a vstal vrávoravě; byl to posel, jenž ho měl zavolati, jak bylo ustanoveno.

Odcházíje, poohlédl se a zdálo se mu, že se rozednívá; neboť tu hrozivou oblohu bylo již znáti. Obrovská klenba, začouzená a neprůhledná, jakoby spočívala na šerém obzoru, kde rýsovaly se ostré silhouety vzdálených vršků jako z papíru vykrojených. Před ním byl Karmel; aspoň se mu zdálo, že je to Karmel — vypínající se býčí hlava a šíj a náhlý spád; a za tím slabé světlo nebe. Nebylo oblak, nebylo ničeho, co by přerušovalo jednotvárnost obrovské hladké šeré báně, pod jejímž středem tato střecha jakoby visela: než vkročil na schody, zahlédl nejasnou chmurnou plochu Esdrelonu, prostírající se v olověné dálce. Bylo to všecko tak neskutečné jako nějaký fantastický obraz, namalovaný někým, jenž nikdy bílého světla neviděl. Panovalo ničím nerušené hrobové ticho.

Prošel přímo mikotavými stíny, za tou hlavou a postavou zahalenou bílou látkou, sestoupil se schodů, bral se malou chodbičkou, klopýtnuv jednou o nějakého spáče, jenž měl údy nataženy jako znavený pes: nohy se stáhly mechanicky a v přítmí to zasténalo. Pak šel dále, mina ustupujícího sluhu a vešel do papežovy jizby.

Tam již bylo půl tuctu mužů shromážděno, vesměs bílé postavy zsinalých tváří, stojíce mlčky po různu v prostore. Tu protějšimi dveřmi vešel papež. Všickni poklekli, a pak opět stáli pozorně hledíce na Něho. Čekaje za křeslem svého pána, Syřan poohlédl se po shromážděných — dva poznával, pamatuje je od minulého večera — snědého kardinála Ruspoliho a hubeného arcibiskupa austrálského, krom kardinála Corkrana, jenž stál u svého křesla za papežovým stolem, maje před sebou listy přichystány.

Sylvestr usedl a učinil rukou znamení, aby i druzí usedli. Pak ihned jal se mluvití tím tichým unaveným hlasem, jež Syřan tak dobře znal.

„Eminence — myslím, že jsme všickni pohromadě. Netřeba tedy mařiti času... Kardinál Corkran něco s vámi sdělí —” Poobrátil se. „Prosím, posaďte se, Pátère. To nás bude zaměstnávatí nějakou chvíli.”

Kněz usedl v okně, odkud mohl pozorovati papežův obličej ve světle dvou svící, které nyní stály mezi ním a kardinálem-tajemníkem. Pak,

povznesa zraky se svých listů, jal se kardinál mluvití.

„Svatosti. Bude snad dobře, rozpovídám-li se o té věci poněkud. Jejich Eminencím nejsou podrobnosti řádně známy...”

„Minulý pátek týden, došly mne do Damašku dotazy několika prelátů z různých končin světa, do jaké míry prováděna bude nová politika pronásledování. Nejprve nemohl jsem jim říci nic určitého, neboť teprve po dvacáté hodině oznámil mi kardinál Ruspoli z Turina usnesení vlády. Kardinál Malpas potvrdil je o několik minut později, a kardinál-arcibiskup pekinský ve třiadvacet hodin. V sobotu před polednem podali mi rozhodné potvrzení moji poslové v Londýně.

„Nejprve byl jsem překvapen, že kardinál Dolgorovskij se neohlásil; protože takřka současně s oznámením z Turina došla mne táž zpráva z Moskvy od nějakého kněze ze Řádu Krista Ukřížovaného, které jsem arci nevěnoval pozornosti. (Jest totiž naším pravidlem, Eminence, nedbati sdělení neúředních.) Jeho Svatost nařídila mi však, abych se dotazoval, a tu mi bylo oznámeno Páterem Petrovským a jinými, že vláda novinu veřejně vyhlásila ve dvacet hodin — naším časem. Bylo proto zvláštní, že kardinál návěští neviděl; kdyby je spatřil, bylo, to se rozumí, jeho povinností, aby mne ihned uvědomil.

„Nuže, od té doby vyšly tyto věci na jevo: Je dokázáno nade vší pochybnost, že toho dne večer kardinála Dolgorovského někdo navštívil. O tom mne zpravil soukromě jeho vlastní kaplan, jenž, jak vašim Eminencím snad povědomo, byl pro Církev v Rusku velice horlivě činný. Omlouvaje své mlčení, kardinál však tvrdí, že byl v tu dobu samotný, a že nařídil, aby nikdo nebyl k němu vpuštěn bez naléhavé příčiny. Tato věc utvrdila ovšem názor Jeho Svatosti; dostalo se mi však rozkazu, abych jednal tak, jakoby nic se bylo nepříhodilo, a abych i toho kardinála sem povolal s druhými členy svatého sboru. Na to kardinál vzkázal, že se dostaví. Včera však něco před polednem telegrafovala Jeho Eminence, že prý měla malou nehodu, ale že přece doufá, že dojde ještě včas, aby byla přítomna rokování. Od té doby už nedošlo zpráv.“

Zavládlo hrobové ticho.

Tu se obrátil papež na syrského kněze.

„Patere,” pravil, „vzkazy jeho Eminence přijal jste vy. Máte ještě co dodatí?”

„Nikoli, Svatosti.”

Papež obrátil se zase jinam.

„Můj synu,” pravil, „vypovídej veřejně, co jsi nám oznámil u soukromě.”

Z přítmí vystoupil drobný člověk jiskrných očí.

„Svatosti, kardinálu Dolgorovskému donesl jsem rozkaz já. Nejprve se zdráhal, aby mě přijal. Když jsem se dostal k němu a vyřídil rozkaz, mlčel; pak

se usmíval; pak mi nařídil, abych ohlásil, že poslechne.”

Papež zase mlčel.

Pak náhle vstal vysoký Austrálčan.

„Svatosti,” pravil, „ten člověk byl kdysi důvěrným mým přítelem. Vyhledával částečně mou pomoc, aby byl přijat do katolické Církve. Tomu už je neméně než čtrnáct let. Tehdy se zdálo, jakoby Církvi zkvétala šťastnější budoucnost... Náš přátelský poměr přestal dnes dva roky, a mohu říci, že, pokud ho znám, nelze mi nsnadno uvěřiti —”

Když jeho hlas chvěl se vzrušením a vázl, Sylvestr pozdvihl ruku.

„Netřeba nového obviňování. I zřejmý důkaz je nyní zbytečný; neboť co bylo učiněno. My sami nejsme nikterak v pochybnostech... Tomu člověku Námí podal Kristus omočeného chleba, řka: *Quod facis, fac citius. Cum ergo accepisset ille bucellam, exivit continuo. Erat autem nox.*”*)

Opět zavládlo mlčení. Zvenčí ozval se polohlasný vzdech, když nějaký spáč se obrátil. V chodbě bylo totiž plno unavených lidí — zněl ten vzdech jako snad vzdech duše, když vchází ze světla do temnot.

Pak Sylvestr jal se znova mluvit, a mluvě přetrhal, jakoby maně, dlouhý list papíru, popsaný řadami jmen, který ležel před Ním.

*) Co činíš, učíš rychleji. On tedy vzav skývu, vyšel ihned. Byla pak noc. Jan 13,27 a 30. Pozn. překl.

„Eminence, jsou tři hodiny z rána. Za dvě hodiny sloužití budeme mši ve vaší přítomnosti a podáme Sv. Přijímání. Za ty dvě hodiny, nařizujeme vám, abyste tyto noviny oznamovali všem, kdož jsou zde shromážděni; dále pak, udělujeme vám všem a každému z vás soudní moc mimo posavadní pravidla co do doby a místa; dáváme plnomocné odpustky všem, kdož se dnes vyzpovídají a přijímatí budou. — Pátère —” obrátil se na Syřana — „Pátère, vystavíte nyní Velebnou Svátost v kapli, a pak půjdete do městečka a oznámíte jim, chtějí-li zachrániti své životy, aby prchli ihned — ihned, rozumíte?”

Syřan vytrhl se ze svého ohromení.

„Svatosti,” koktal, vztahuje ruku, seznamy, seznamy!”

(Byl je poznal.)

Avšak Sylvestr jen se usmíval a hodil kousky papíru na stůl. Pak se zdvihl.

„Nedělej si starostí, synu... Těch už nebudeme nikdy potřebovati...”

„Ještě jedno slovo, Eminence... Pochybuje-li některé srdce, nebo je-li jato strachem, povím mu něco.”

Odmlčev se, s neobyčejnou prostou vážností pohlédl pořadem na ty napiaté tváře na něho obrácené.

„Zjevil se mi Bůh,” pravil měkce. „Mne již nevodí víra, ale nazírání.”

(II.)

O hodinu později lopotil se kněz zpět v horkém soumraku po stezce z městečka. Na dvacet kroků za ním mlčky se bralo několik lidí, jejichž zvědavost převyšovala lehkověrnost. Několik jiných zůstalo v rozpacích ve dveřích hliněných domků; nějakých sto rodin byl Syřan viděl, jak nesouce se s domácím náradím, proudí jako řeka po skalnaté cestě vedoucí do Chaify. Někteří lidé mu klnuli, někteří dokonce vyhrožovali: jiní byli vyjeveni; několik se mu vysmálo. Fanatikové pravili, že křesťané uvalili Boží hněv na městečko, a temnotu na oblohu; slunce prý umírá, nemohouc se dívati na takové psy. Jiní zase jakoby nepoznávali nic zvláštního v povětrnosti...

Za poslední hodinu nebe se nic nepozměnilo, leda snad, že se poněkud osvítilo, když slunce stoupalo do výše za tou neproniknutelnou šerou rouškou. Vršky, pastviny, obličejové lidí — vše působilo na kněze dojemem neskutečna; zdály se mu jako věci viděné ve snu rozespálými očima, cloněnými olo-

věnyými víčky. I jiným tělesným smyslům jevila se tato neskutečnost; a znova rozpomenul se o svém snu, vděčen, že té hrůzy alespoň nevidí. Avšak ticho zdálo se něčím jiným, než zápořem zvuku, jsouc nějakou věcí o sobě, kladnou, neporušitelnou harašením kroků, řídkým štěkáním psů, šumem hlasů. Zdálo se, jakoby ticho věčnosti se bylo sneslo a objalo ruch světa, a jakoby ten svět, zoufale se pokoušeje, aby obhájl vlastní skutečnost, spínal se umíněným, nehybným, nehlučným úsilím bez dechu, aby sebe zachovával. Co Sylvestr byl právě řekl, osvědčovalo se také na tomto člověku. Dojem prachu cesty, do něhož bosé nohy knězovy se bořily, a teplých oblázků, po nichž šlapaly, jakoby byl mimo vědomí, které obyčejně považuje věci v oblasti smyslů za podstatnější a bližší, než oné v oblasti ducha. Hmota měla posud podstatu, posud měla rozměry, avšak byla povahy subjektivní, plodem mohutností spíše vnitřních než vnějších. Sám sobě jevil se už málo více než duší, upiatou a stálou, spojenou pouhou nití s tělem a světem, s nímž se posud stýkal. Věděl, že je vskutku děsivě horko; jednou dokonce pod jeho krokem kus půdy pukl šiřlavým zvukem, jako když nalije vody na žhavé železo. Cítil to horko na čele a na rukou, všecko jeho tělo jím bylo prožhaveno; přece však je považoval jako s nějakého vnějšího místa, tak jako člověk trpící zánětem nervů pozoruje, že ta bolest už nevězí v jeho hlavě, ale v podušce pod ní. Tak

těž dělo se s tím, co jeho zrak viděl, a sluch slyšel; tak s pocitem hořké chuti na jeho rtech a v chřípí. Nebylo v něm už bázně, ani naděje — pohlížel na sebe, na svět a dokonce na obklopující jej a hrůzu vzbuzující přítomnost ducha, jako na skutečnosti, po nichž mu málo co bylo. Ani ho to hnedle nezajímalo; ještě méně však byl zarmoucen. Před ním vznášel se Tábor — alespoň něco, co bývalo Tábořem; nyní to byla nějaká obrovská mátožná věc bání podobná, která působíc na sítnici v jeho oku, podávala netečnému mozku zprávu o své jsoučnosti a svém útvaru, ač tato jsoučnost nezdála se podstatnější, než existence rozplývajícího se fantómu.

Zdálo se tedy téměř přirozeným — aneb alespoň tak přirozeným, jako všecko jiné — když prošel chodbou a otevřev dveře do kaple, poznal, že tam na zemi leží plno lidí na tvářích. Všickni byli v bílých burnusech, jaké byl minulého dne rozdal: a s čelem nad podloktích, jako za zpěvu Litanie o Všech Svatých při svěcení kněžstva, ležel onen zjev, jehož znal nejlépe a miloval nade vše na světě; bedra a bílé vlasy byly nepatrně pozdviženy spočívající na jediném stupni oltáře. Nad prostým oltářem samým hořelo šestero vysokých svící; a uprostřed, na prostém malém trůnu, stála monstrance z bílého kovu se svým Bílým Středem...

Pak i on vrhl se na tvář.

Nevěděl, jak dlouho trvalo, než kroužící pozorující vědomí, tok loudavých obrazů, chvění podobných myšlenek ustalo a se utišilo, jako když tůně pokojně se dokolébá, až je všecka ticha, když vržený do ní kámen už dávno odpočíval. Dostavil se však posléze klid — onen blaživý klid, možný toliko tenkrát, když smysly fyzicky bdí, klid, jakým Bůh, třeba jednou za života, odmění oddanou doufající duši — onen stav naprostého odpočinku v srdci, Zdroje vši existence, jakým jednou věčně odmění duchy Svých dítek. Nic se v něm nehnulo, aby slovem vyjádřilo tuto zkušenost, aby rozbíralo její složky, aneb dotýkalo se té oné struny nadsmyslného blaha. Čas, kdy člověk pozoruje sama sebe, minul. Stačilo mu, že to prožívá, třeba ani tolik o sobě neuvažoval, aby si to říkal. Vešel z pásma, odkud duše hledí do objektivního lesku, a také z pásma, odkud nazírá na něj, do samého středu, kde spočívá — a první známkou, že uběhlo času, bylo mu mumlání slov, jež zřetelně slyšel a chápal, byť s takovou nepřítomností ducha, s jakou rozespálý člověk vnímá, co mu někdo říká — jako by to slyšel rouškou, jakou proniká toliko nejtenčí podstata.

*Spiritus Domini replevit orbem terrarum... Nebo duch Páně naplňuje okrsek země alleluja: a to, což zdržuje v sobě všecko, má známost hlasu Jeho, alleluja, alleluja, alleluja. *)*

*) Kn. Moudr. 1, 7. Pozn. překl.

Exsurgat Deus (a hlas se nepatrně zvýšil), „Povstaniž Bůh, a rozptýleni buďte nepřátelé jeho: a necht' utekou, kteříž ho nenávidí, od tváře Jeho.“)*

*Gloria Patri...**)*

Pozdvihl těžkou hlavu; tu stál mátožný zjev v červeném rouše, jenž zdál se spíše vznášeti se, než státi. Tenké ruce byly vztaženy, bílá čepička na bílých vlasech obklopena byla leskem klidných plamínek svící; jiná postava, oděna bílým rouchem, klečela na stupni...

*Kyrie eleison... Gloria in excelsis Deo...***)* Tyto věci dály se jako hra stínů, hýbajících se a šustících, jemu však bylo, jakoby poznával světlo, které je vrhá. Slyšel „*Deus, qui in hodierna die...*“ avšak nečinným jeho duchem nezachvěla ani jedna úvaha, ani jeden ruch chápání, až když zaslechl slova *Cum complerentur dies Pentecostes...*)*

„Když se naplnilo dní padesáte, byli všickni spolu na jednom místě: i stal se rychle zvuk s nebe, jako přicházejícího prudkého větru, a naplnil všcken dům, kdež byli, sedíce...”

Tu se mu vrátila paměť a porozuměl... Byl tedy svátek svatého Ducha! A s pamětí dostavil se také trošek uvažování.

*) Žalm 67, 2. Pozn. překl.

***) Sláva Otcí... Pozn. překl.

****) Pane, smiluj se nad námi... Sláva na výsostech Bohu... Pozn. překl.

*) Sk. Ap. 2, 1-2. Pozn. překl.

Kde tedy byl vítr, a plameny, a zemětřesení, a tajný hlas? Svět ale mlčel, ztrnulý ve svém posledním zápase, aby osvědčil svou neomylnost: ani jedno chvění o tom nesvědčilo, že by Bůh se byl rozpo-menul; ani jediný kmit skutečného světla posud nepronikal onou děsivou šerou klenbou nad mořem a souší, aby zjevil, že On tam hoří od věčnosti do věčnosti, mimo hmotu a jsa pánem nad ní; ani hlas se neozýval — a tu pochopil ještě více. Poznal, že onen svět, jehož ohavnou parodii byl uzřel minulé noci ve snu, je jiným, než jakým se obával, že je; byl dobrý, nikoli strašný; přívětivý, nikoli nepřátelský; svěží, nikoli dusný; a domovem, nikoli vyhnanstvím. Byly tam bytosti, ale nikoli takoví hltaví, chtiví tvorové, jací na něho zírali v minulé noci... Sklonil hlavu zase na ruce, zároveň zahanben a uspokojen; a opět hroužil se do hlubin zářivého vnitřního míru...

Zase po nějakou chvíli nepoznával, co činí nebo myslí, ani co se děje na nízkém stupni pět kroků před ním. Jen jednou rozčeřilo se toto skleněné moře něčím z ohně a zvuku, jako když vycházející hvězda rozhodí pruh světla po spícím jezeře, jako tenké znění rozechvělé struny, nesoucí se tichem hluboké noci — a na okamžik zřel, jakoby v beztvárném zrcadle, jak najednou tu byla přivolána lidská přirozenost zároveň sloučena s přirozeností Božskou. A pak zase nic, než veliké ticho, ten pocit,

že je v jádru podstatnosti, až se octne kleče u mřížek, věda, že To, co na zemi jediné v pravdě jest, blíží se rychlostí myšlenky a vroucností Božské Lásky...

Pak, když bylo po mši a on zdvihl nečinnou blaženou duši, aby přijala poslední dar Boží, ozval se výkřik, nastal lomoz v chodbě, a do dveří vrazil člověk blábolaje cosi arabštinou.

(III.)

Ani ten výjev ani ten ruch neupoutaly jeho duši pevněji k světu smyslů, s nímž každým vláknem jeho těla souvisela. Viděl a slyšel lomoz a sběh na chodbě, vyjevené zraky, výkřiky zděšení a neobyčejný kontrast, jakým oproti tomu působily bledé, nadmyslným blahem zářící tváře oněch knížat němě se ohlížejících; i v té pokojné audienční síni ducha, kde byly si v objetí dvě bytosti, Vtělený Bůh a Člověk, téměř Těla zbavený, dál se jistý proces myslí. Zůstalo však přece všechno tak odloučeno od něho, jak osvětlené dějiště a drama, na něm se odehrávající, vzdáleno je diváka, jenž s dějem nespolicí. Ve světě hmotném, nyní tak zjemnělém jako vzdušný prelud, dalo se něco, jeho duši však udržované v rovnováze skutečností, a pronikající fakty, jevíly se tyto věci jako pouhá podívaná...

Obrátil se zase tváří k oltáři a tam, jak očekával,

prostřed jasného světla, byl samý mír: celebrant, jehož zřel jakoby roztavenou sklovinou, klaněl se šeptaje tajemství Slova, Tělem učiněného, a vrátiv se opět k středu, klesl na kolena.

Opět kněz pochopil; myšlení už nebylo dějem myslí, ale spíše pohledem nějakého ducha. Nyní věděl všechno; neodolatelnou mocí ho cosi pudilo, aby pěl; slova vycházející z jeho hrdla, po prvé se rozevírala jako květy odhalující slunci svá tajemství.

O SALUTARIS HOSTIA
QUI COELI PANDIS OSTIUM...

Všickni nyní zpívali; i Mohamedán-katechumen, jenž byl před chvílí vrazil do kaple, zpíval s ostatními, vypínaje vyzáblou tvář a ruce maje skříženy na hrudi; drobná kaple zněla hlaholem oněch čtyřicatero hlasů, a hlahol ten otrásl širým světem...

Stále zpívaje kněz uzřel, kterak velum kladeno bylo na ramena Velekněze, jakoby nějakým fantómem; nastalo nějaké hnutí, nějaké postavy se zamíhaly — pouhé stíny prostřed podstaty,

...UNI TRINOQUE DOMINO...

— a tu stál papež vzpřímen, Sám pouhý bledý zjev v srdci světla, s vidinovými záhyby hedvábí

splývajícími s Jeho ramenou a ruce Jeho zahalujícími, a se skloněnou hlavou krytou za monstranci o stříbrných paprscích a Tím, co obsahovala...

...QUI VITAM SINE TERMINO
NOBIS DONET IN PATRIA...

...Hýbali se nyní, a svět života hnul se s nimi; tolika byl si vědom. Vyrázil do průjezdu. Kol něho tísnilo se lidé bílých vyděšených tváří, cenící zuby, a upírající zraky na ono divadlo nad nimi, jsouce posléze umlčení hřímavým hlaholem „*Pange Lingua*” a září těch, kdož vcházel do věčného života... Na rohu obrátil se na okamžik a spatřil oněch šest mdlých plamínek, kterak se nesou nějakých deset kroků za ním jako hroty kopí obklopující krále, a uprostřed stříbrné paprsky a Bílé Srdce Boží... Pak byl venku, a před ním rozkládalo se kolbiště se šiky k boji hotovými...

Za tu hodinu, co oblohy neviděl, přešla ze tmy nabitě světlem ve světlo potažené tmou — z doutnajících noci v Den Hněvu — a světlo toho dne bylo červené...

Od Tábora v levo, až po Karmel daleko v pravo, nad horami dvacet mil vzdálenými, stkvěla se obrovská klenba; nebylo na ní odstínů, se zenithu až po obzor; všecka se rděla jako žhavé železo. Bylo to

takové zabarvení, jaké vídali lidé o západech po dešti, kdy oblaka, stávající se každým okamžikem průsvitnější, propouštějí nádheru, kterou krotiti nemohou: Tam vznášelo se také slunce, bledé jako Hostie nad Horou Proměnění a onde, daleko na západ, kde kdysi lidé marně vzývali Baala, visel srp bílého měsíce. Všecko však přece bylo pouhým barevným světlem, které zlomeno leží na díle tesaném z kamene

..IN SUPREMA NOCTE COENA,

pěly myriády hlasů.

RECUMBENS CUM FRATRIBUS
OBSERVATA LEGE PLENA
CIBIS IN LEGALIBUS
CIBUM TURBAE DUODENAE
SE DAT SUIS MANIBUS...

Viděl také vznášeti se, jako prášky ve světle, to kolo podivných rybám nenepodobných tvorů, bílých jako mléko, vyjma tam, kde žár nádhery měnil jejich zadky v plameny, bílá křída jako letící můry, od drobného tělíska daleko na jih až po blízkého obra, jedva pět set kroků vzdáleného; a zatím co se díval zpívaje; poznal, že kolo se blíží, a že ti tam posud ničeho nevědí...

...VERBUM CARO, PANEM VERUM
VERBO CARNEM EFFICIT...

...Zase už byli blíže. Před ním na zemi zamihl se stín takového potvorného ptáka, bledý a beztvárný, když mezi ubledlým sluncem a ním proplulo obrovské těleso, které před okamžikem vznášelo se nad Horou... Pak opět se vrátilo a čekalo...

... ET SI SENSUS DEFICIT
AD FORMANDUM COR SINCERUM
SOLA FIDES SUFFICIT...

...Kráčejte uprostřed svých druhů, zastavil se a obrátil, slyše, jak se mu zdálo, zvuky harf a víření nebeských bubnů. A tu uzřel, jak se blíží těch šestero plamenů; hořely tak klidně, jakoby lity z ocele v té úžasné rovnováze nebe a země; a v jich středu nesla se stříbrnými paprsky obklopena velebnost a Bělost Boha Člověkem učiněného...

...Pak opět rozbouřilo se hřímání, rachotící kruhem nad kruhem oněch hrozných přítomných bytostí — Trůnů a Mocností — jež samy jsou k světu jako podstata k stínu, jsou zase pouhými stíny pod vrcholem a v okruhu absolutního Božství... Strhla se vřava, otřásající zemí, která nyní se svíjela nad samým pokrajem zániku...

TANTUM ERGO SACRAMENTUM
VENEREMUR CERNUI
ET ANTIQUUM DOCUMENTUM
NOVO CEDAT RITUI...

Ah! ano; na Něho nyní Bůh čekal — na Něho, jenž vysoko nad mihotavým stínem báně, která sama byla pouhým bídným ohryzkem

netušeného lesku, přichvátal v rychlém voze, nemaje oči pro nic, než pro to, za čím se vydal, nevěda, že Jeho svět se boří kol Něho. Stín Jeho hnal se jako bledý oblak mátožnou rovinou, kde Israel kdysi bojoval, a Sennacherib se nadýmal — tou rovinou, která byla nyní osvětlena ještě silnějším žářem, když nebesa rozněcovala se leskem nad leskem ještě prudšího duchového ohně, posud zadržující moc, která se chystala vybijeti se konečným zjevením... a naposled pěly hlasy...

PRAESTET FIDES SUPPLEMENTUM
SENSUUM DEFECTUI...

...Blížil se nyní rychleji než kdy, dědic věků a Vyhnanec věčnosti, poslední bídný Kníže vzpurných, to stvoření — odpůrce Boha — slepější než zesínající slunce a třesoucí se země, a jak se hnal, procházející posledním stupněm hmotným v jemnost osnovy duchů, plující kolo vířilo za Ním, kmitajíc se jako vidinová ptáka za vidinovou lodí...

Blížil se a země, ještě jednou drásána ve své
manské věrnosti, chvěla se a vrávorala v úzkosti
rozdělené úcty...

...Blížil se — a už se svezl stín s roviny a zmizel,
a bledá síťovaná křídla už se zdvihala, aby zarazila;
a velký zvon se ozýval, a táhlý lahodný hlas sirény
se rozezvučel — pouhý šepot v tom hřímavém
neskonalém chvalo zpěvu...

...GENITORI GENITOQUE
LAUS ET JUBILATIO
SALUS HONOR VIRTUS QUOQUE
SIT ET BENEDICTIO
PROCEDENTI AB UTROQUE
COMPAR SIT LAUDATIO...

a ještě jednou

PROCEDENTI AB UTROQUE
COMPAR SIT LAUDATIO...

Pak zašel tento svět a jeho sláva.